

**WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY
W LUBLINIE**

**Plany i losy zawodowe absolwentów
szkół ponadgimnazjalnych
i uczelni wyższych**
Raport z badań

**PLANY I LOSY ZAWODOWE ABSOLWENTÓW
SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH
I UCZELNI WYŻSZYCH**

Raport końcowy 2013

WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY

Ul. Okopowa 5, 20 – 022 Lublin

Sekretariat tel. 81 463 53 00, fax 81 463 53 05

e-mail: sekretariat@wup.lublin.pl

www.wup.lublin.pl

Projekt „Lubelskie Obserwatorium Rynku Pracy” jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i budżet państwa.

Poddziałanie 6.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Publikacja jest dostępna bezpłatnie.

OPRACOWANIE I REALIZACJA BADAŃ ILOŚCIOWYCH:

Ul. Zakole 2

10 - 699 Olsztyn

www.generalprojekt.pl

Zespół autorski:

Kierownik - Joanna Tomczyk

Izabela Bednarczyk

Milena Opęchowska

Aneta Sieklicka

Redakcja naukowa:

Marek Szturo

REALIZACJA BADAŃ JAKOŚCIOWYCH:

WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY
W LUBLINIE

Zespół autorski:

Grzegorz Gach

Gabriela Kasianiuk

Piotr Krzesiński

Nakład 500 egzemplarzy

ISBN: 978-83-63826-07-9

Spis treści

I. WPROWADZENIE	5
II. PLANY I LOSY ZAWODOWE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH I UCZELNI WYŻSZYCH W ŚWIETLE WYNIKÓW INNYCH BADAŃ	8
III. OPIS KONCEPCJI BADANIA	19
3.1. Zakres badania wśród podgrupy badanej powtórnie	22
3.2. Zakres badania wśród podgrupy nowej.....	23
3.3. Definicja pojęcia „absolwent” przyjęta na potrzeby badania	24
3.4. Sposób przeprowadzenia badania	25
IV. LOSY ABSOLWENTÓW, KTÓRZY UKOŃCZYLI SZKOŁĘ W 2012 R.....	26
4.1. Edukacja i plany w zakresie podnoszenia kwalifikacji	27
4.2. Doświadczenie zawodowe absolwentów	37
4.3. Aktualny status na rynku pracy	41
4.4. Ocena własnych możliwości i potencjału na rynku pracy	60
4.5. Konfrontacja planów i losów zawodowych absolwentów z obu edycji badania	73
Podsumowanie	74
V. WYNIKI BADANIA WŚRÓD NOWO BADANEJ GRUPY ABSOLWENTÓW	78
5.1. Edukacja i plany w zakresie podnoszenia kwalifikacji	79
5.2. Dotychczasowe doświadczenie zawodowe	97
5.3. Aktualny status na rynku pracy	101
5.4. Ocena własnych możliwości i potencjału na rynku pracy	124
Podsumowanie	128
VI. BADANIA JAKOŚCIOWE Z ABSOLWENTAMI	131
6.1. Absolwenci szkół zawodowych i policealnych	132
Status respondentów i ich ocena szkoły ukończonej przed rokiem	132
Dalsze kształtowanie się ścieżek edukacyjnych.....	134
Początki kariery zawodowej – doświadczenia pracy lub jej wizja	136
Ocena informacji dotyczących rynku pracy i edukacji	137
Losy absolwentów w rocznej perspektywie	138
6.2. Absolwenci techników i liceów	139
Status respondentów i ich ocena szkoły ukończonej przed rokiem	139
Dalsze kształtowanie się ścieżek edukacyjnych.....	140
Początki kariery zawodowej – doświadczenia pracy lub jej wizja	141
Ocena informacji dotyczących rynku pracy i edukacji	143
Losy absolwentów w rocznej perspektywie	145
6.3. Absolwenci szkół wyższych	146
Status respondentów i ich ocena szkoły ukończonej przed rokiem	146
Dalsze kształtowanie się ścieżek edukacyjnych.....	147
Początki kariery zawodowej – doświadczenie pracy lub jej wizja	148
Ocena informacji dotyczących rynku pracy i edukacji	151
Losy absolwentów w rocznej perspektywie	155
Podsumowanie	156

VII. PODSUMOWANIE PRZEPROWADZONEGO BADANIA	159
7.1. Weryfikacja hipotez dla grupy powtórnie badanej	159
7.2. Wnioski z badania grupy badanej powtórnie	161
7.3. Weryfikacja hipotez dla grupy nowo badanej	163
7.4. Wnioski z badania grupy nowej.....	164
7.5. Rekomendacje	166
ANEKS.....	171

I. Wprowadzenie

Jednym z najważniejszych wyborów, przed jakim stoi młodzież jest decyzja odnośnie dalszej kontynuacji nauki, czy to w szkole ponadgimnazjalnej, czy uczelni wyższej, gdyż w dużej mierze od tej decyzji zależy ich przyszłość.

Młodzież kończąca gimnazja stoi przed wyborem szkoły ponadgimnazjalnej. Na tym etapie może ona zakończyć edukację, bądź kontynuować ją w szkołach zasadniczych zawodowych, technikach lub liceach. Z danych GUS wynika, iż w ciągu ostatnich 5 lat wzrosło zainteresowanie gimnazjalistów szkołami zasadniczymi zawodowymi (w porównaniu z rokiem 2007 liczba absolwentów w Polsce w 2011 r. wzrosła o 6 363) oraz technikami (w porównaniu z rokiem 2007 liczba absolwentów w Polsce w 2011 r. wzrosła o 20 017), spadło zaś zainteresowanie kształceniem w liceach (w porównaniu z rokiem 2007 liczba absolwentów w Polsce w 2011 r. zmniejszyła się o 23 625).

Następnie po ukończeniu szkoły ponadgimnazjalnej młodzież może kontynuować naukę w szkołach policealnych lub na uczelniach wyższych, bądź w przypadku uczniów szkół zasadniczych zawodowych w technikach/liceach uzupełniających. Dane GUS wskazują, iż w ciągu ostatnich 5 lat spadło zainteresowanie szkołami policealnymi, gdyż w 2011 r. w porównaniu z rokiem 2007 liczba absolwentów tego typu szkół spadła o 5 166. Jeśli chodzi zaś o uczelnie wyższe to wzrosło zainteresowanie kształceniem zarówno na studiach stacjonarnych (w 2011 r. w porównaniu z rokiem 2007 liczba absolwentów wzrosła o 55 115), jak i niestacjonarnych (w 2011 r. w porównaniu z rokiem 2007 liczba absolwentów wzrosła o 29 465). Jeśli zaś chodzi o województwo lubelskie, to dane GUS wskazują, że podobnie jak w całym kraju zwiększyła się liczba absolwentów szkół zasadniczych zawodowych, studiów stacjonarnych i niestacjonarnych oraz szkół policealnych, natomiast liczba absolwentów techników oraz liceów zmniejszyła się (tabela 1).

Tabela 1. Liczba absolwentów poszczególnych typów szkół w latach 2007-2011 w Polsce i w województwie lubelskim

		2007	2008	2009	2010	2011
szkoły zasadnicze zawodowe	Polska	64 008	62 108	67 237	72 332	70 371
	woj. lubelskie	3 161	2 960	3 218	3 587	3 440
licea	Polska	231 583	231 073	230 244	218 037	207 958
	woj. lubelskie	1 961	1 606	1 377	1 065	1 320
technika	Polska	104 257	106 367	111 280	116 833	124 274
	woj. lubelskie	17 004	16 837	16 485	16 059	15 470
szkoły policealne	Polska	19 181	15 754	12 977	12 642	14 015
	woj. lubelskie	5 959	5 817	6 130	7 055	7 274
stacjonarne	Polska	181 442	187 520	200 606	225 819	236 557
	woj. lubelskie	11 335	11 903	13 776	17 026	17 299
niestacjonarne	Polska	226 624	230 987	235 943	248 733	256 089
	woj. lubelskie	11 890	11 353	12 255	12 558	12 788

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W różnego rodzaju statystykach dotyczących bezrobocia i sytuacji na rynkach pracy, a także w wielu dostępnych środkach masowego przekazu, artykułach i raportach, od kilku lat zauważa się systematyczny wzrost bezrobocia wśród młodych ludzi, kończących edukację.

W ocenie ekspertów z Polskiego Stowarzyszenia Zarządzania Kadrami, trudności w znalezieniu pracy przez absolwentów wynikają z niekorzystnych uwarunkowań gospodarczych (np. niskiego wzro-

stu PKB), ale także niedostosowania kompetencji osób kończących różnego rodzaju typy szkół, do wymagań rynku pracy. Ponadto eksperci ze Stowarzyszenia wskazali na specyfikę rynku pracy młodych, która polega na opóźnionym wejściu w życie zawodowe, czego głównym powodem są chęci ciągłego podnoszenia kwalifikacji. Efektem takiej postawy młodzieży jest to, iż pokolenie w wieku 25-34 należy do najlepiej wykształconych w Europie, jednakże wskaźnik zatrudnienia w tej kategorii wiekowej wynosi 75,3% i systematycznie spada¹.

Przedstawiciel Instytutu Badań Strukturalnych wskazuje, iż stopa bezrobocia wśród osób wchodzących po raz pierwszy na rynek pracy (tj. absolwentów, którzy po ukończeniu szkoły/uczelni chcą podjąć zatrudnienie) jest średnio 3 razy wyższa niż dla ogółu ludności w wieku produkcyjnym, a sytuacja taka ma miejsce nie tylko w naszym kraju, ale i w całej Europie. Wg IBS głównym problemem jest system edukacji, gdyż absolwenci niektórych kierunków studiów nie mają wystarczających kwalifikacji i umiejętności poszukiwanych na rynku².

Autorzy raportu przygotowanego przez specjalistów z Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) i Międzynarodowego Instytutu Studiów Społecznych wskazują, iż długotrwale bezrobocie wśród młodych ludzi grozi poważnymi skutkami społecznymi, do których należy m.in. syndrom społecznego wykluczenia, który może z czasem utrudnić jakąkolwiek zawodową adaptację młodych, prowadzić do zachowań antyspołecznych i wzrostu przestępczości. Wielu młodych specjalistów, którzy znaleźli zatrudnienie, pracuje na stanowiskach, na które są "przekwalifikowani", nie mogą bowiem znaleźć pracy adekwatnej do ich wykształcenia. Zdaniem autorów raportu, by zapobiec pogarszaniu się omawianej sytuacji należy m.in. tworzyć programy aktywizujące młodych ludzi i oferujące pomoc w znalezieniu pracy³.

Dane WUP w Lublinie dotyczące liczby osób bezrobotnych, w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki, potwierdzają ww. informacje o wzrastającej liczbie absolwentów pozostającej bez zatrudnienia - w ciągu ostatnich 6 lat, tj. od 2008 r. ich liczba wzrosła nieco ponad 50%, choć na przestrzeni lat można zaobserwować, iż odsetek bezrobotnych absolwentów do 2011 r. systematycznie wzrastał, natomiast od 2012 r. stopniowo maleje. Na koniec marca 2013 r. w regionie lubelskim odnotowano, iż osoby bezrobotne, w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki stanowiły 6,9% ogółu bezrobotnych (tabela 2).

Tabela 2. Liczba bezrobotnych osób, w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki, na przestrzeni lat 2007-2012 - stan na koniec marca

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
osoby bezrobotne, w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki	6 359	7 988	9 195	11 205	10 111	9 692
bezrobotni ogółem	117 006	116 951	125 836	132 028	131 980	140 945
udział absolwentów w ogólnej liczbie bezrobotnych	5,4%	6,8%	7,3%	8,5%	7,7%	6,9%

źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP w Lublinie

¹ <http://www.naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news,393515,bezrobocie-wsrod-absolwentow-moze-przekroczyc-30-proc-w-2013-roku.html>, dostęp 26.04.2013 r.

² http://wyborcza.biz/biznes/1,100896,11498260,Rosnie_bezrobocie_wsrod_mlodych_Polakow__Jak_je_zmniejszyc_.html, dostęp 12.02.2013 r.

³ <http://www.dzienniklodzki.pl/artukul/282730,raport-kryzys-zwiekszy-bezrobocie-wsrod-mlodych-ludzi-na,id,t.html?cookie=1>, dostęp 12.02.2013 r.

Opracowany przez WUP w Lublinie raport „Analiza sytuacji na rynku pracy w województwie lubelskim w 2012 r.” wskazuje, iż na koniec 2012 r. zarejestrowanych było 9 230 osób, w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki, z czego 54,3% stanowiły kobiety. W większości przypadków (83,3%) są to osoby do 24 roku życia. Największą grupę wśród omawianej kategorii bezrobotnych, stanowiły osoby z wykształceniem wyższym (36,7%), zaś najmniej osób posiadało wykształcenie gimnazjalne i niższe (0,8%). Ponadto 75,1% osób z tej populacji nie posiadało doświadczenia zawodowego⁴.

Wyżej wskazane informacje i dane potwierdzają fakt, iż bezrobocie wśród osób młodych, kończących edukację jest jedną z głównych kwestii, którą powinny zajmować się instytucje rynku pracy. Z racji tego, iż coraz więcej osób szkoli się i kształci, konieczna jest lepsza koordynacja kształcenia z potrzebami gospodarki. Wszelkie podejmowane działania, które służą dostosowaniu systemu edukacji do zapotrzebowania na określone kwalifikacje i umiejętności powinny opierać się o odpowiednie dane, pochodzące nie tylko od pracodawców, ale i od pracobiorców, zwłaszcza tych, którzy kończą kształcenie. Poznanie ich postaw i planów związanych z własnym rozwojem zawodowym oraz diagnoza ich sytuacji po ukończeniu kształcenia pomoże zweryfikować, czy wiedza zarówno teoretyczna, jak i praktyczna zdobyta w trakcie nauki jest przydatna i adekwatna do zapotrzebowania.

Niedopasowana oferta edukacyjna, a także nieefektywny system kształcenia, generuje wzrost poziomu bezrobocia wśród absolwentów różnego rodzaju typów szkół i uczelni wyższych. Ważna jest również kwestia młodych osób pracujących, tego czy podjęli oni zatrudnienie zgodnie z wykształceniem oraz nabytymi kwalifikacjami i umiejętnościami, czy też musieli zaraz po ukończeniu czy to szkoły ponadgimnazjalnej, czy wyższej, przekwalifikować się, aby móc podjąć pracę. Informacje zarówno na temat bezrobotnych absolwentów, jak i pracujących w zawodach innych niż wyuczone pozwolą instytucjom rynku pracy oraz oświacie w podejmowaniu decyzji dotyczących kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych oraz wyższych, a także dotyczących kształcenia ustawicznego.

Niniejszy raport jest efektem końcowym drugiej edycji badania „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych”. Badanie ilościowe zostało przeprowadzone przez firmę General Projekt Sp. z o.o. z siedzibą w Olsztynie na zlecenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie, natomiast badanie jakościowe przez Zespół Badawczy Zamawiającego, w ramach realizacji projektu systemowego „Lubelskie Obserwatorium Rynku Pracy”. Projekt współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego oraz ze środków krajowych w ramach budżetu państwa⁵.

⁴ Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, „Analiza sytuacji na rynku pracy w województwie lubelskim 2012r.”, Lublin 2013, s.46-47.

⁵ Pierwsza edycja badania została przeprowadzona w 2012 r. przez Zamawiającego, tj. Zespół Badawczy Lubelskiego Obserwatorium Rynku Pracy. Raport „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych”. Raport końcowy z badań 2012” dostępny jest na stronie internetowej: <http://lorp.wup.lublin.pl/>.

II. Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych w świetle wyników innych badań

Plany i losy zawodowe absolwentów każdego rodzaju szkół są przedmiotem badań wielu instytucji rynku pracy. Poniżej przedstawione zostały wybrane badania, które zbliżone są, co do problematyki lub grup respondentów z przedmiotem niniejszego zamówienia.

I. „Losy absolwentów szkół zawodowych i wyższych województwa opolskiego” (Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu, 2010)

Głównym celem badania było poznanie i zdiagnozowanie sytuacji na rynku pracy, w jakiej znajdują się absolwenci określonych typów szkół w pół roku po zakończeniu nauki w porównaniu z ich sytuacją zawodową i edukacyjną tuż przed ukończeniem nauki. Badanie zrealizowane zostało dwuetapowo: w etapie pierwszym udział wzięło 630 uczniów i 560 studentów, natomiast w etapie drugim podjęto próbę kontaktu ze wszystkimi respondentami z etapu pierwszego, tj. przeprowadzono badanie wśród 450 absolwentów zawodowych szkół ponadgimnazjalnych i 400 absolwentów szkół wyższych.

WYBRANE GŁÓWNE WNIOSKI I REKOMENDACJE:

- większość respondentów kontynuowała naukę,
- absolwenci poszukujący zatrudnienia przeważnie rozpytywali o nie znajomych, rejestrowali się w urzędach pracy oraz przeglądali ogłoszenia - zarówno w Internecie, jak i poza nim,
- absolwenci szkół wyższych, którzy mimo poszukiwania pracy nie rejestrowali się w urzędach pracy, przeważnie uważali, że te instytucje nie pomagają w znalezieniu satysfakcjonującej posady,
- najczęstszym powodem odmowy przyjęcia absolwenta do pracy był brak doświadczenia,
- przeciętne zarobki pracujących absolwentów szkół wyższych kształtują się na poziomie 1659 zł netto, natomiast szkół ponadgimnazjalnych 1334 zł netto,
- w branży zgodnej ze swoim kierunkiem kształcenia pracują najczęściej absolwenci zasadniczych szkół zawodowych, Politechniki Opolskiej i Uniwersytetu Opolskiego, najrzadziej natomiast osoby które ukończyły szkoły ponadgimnazjalne,
- osoby niepracujące przeważnie nie podjęły zatrudnienia z powodu braku czasu związanego z kontynuacją nauki oraz pozostawianiu na utrzymaniu osób bliskich (absolwenci szkół ponadgimnazjalnych), a także z uwagi na problemy w znalezieniu pracy w odpowiedniej branży (absolwenci szkół wyższych),
- badani oceniają swoją wiedzę zdobytą w trakcie nauki przeważnie jako wystarczającą,
- absolwenci szukają pracy przeważnie w granicach powiatu zamieszkania,
- wśród osób, które podejmowały pracę bez podpisywania żadnej umowy, najczęściej można było znaleźć absolwentów techników,
- w okresie 6 miesięcy zmieniła się subiektywna ocena umiejętności obsługi zaawansowanych programów graficznych, programów do tworzenia baz danych i programów służących do tworzenia stron internetowych. Absolwenci znacznie częściej wskazywali na ich całkowitą nieznajomość w porównaniu do oceny zadeklarowanej w momencie kończenia szkoły.

II. „Podlaski Absolwent” - badanie cyklicznie realizowane przez Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku w ramach projektu systemowego Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

„Podlaski absolwent” to cykl badań losów zawodowych absolwentów podlaskich szkół ponadgimnazjalnych oraz wyższych, które mają za zadanie przedstawienie analizy ścieżek zawodowych podlaskich absolwentów oraz ocenę, w jakim zakresie szkoły przygotowują ich do podjęcia pracy. Na podstawie wyników badań formułowane są rekomendacje dla podmiotów edukacji i rynku pracy w zakresie pożądaných zmian w ofercie edukacyjnej i programowej.

Zasadniczym celem produktu jest poznanie i analiza losów absolwentów różnych typów szkół funkcjonujących w województwie podlaskim. Prowadzone analizy dążą do:

- określenia głównych determinant wyboru szkoły, zawodu i miejsca pracy (w tym oczekiwań absolwentów w zakresie pożądanęj pracy i warunków pracy),
- określenia ścieżek kariery zawodowej absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i wyższych,
- udzielenia odpowiedzi na pytanie: „W jakim zakresie szkoły przygotowują do pracy w zawodzie?”,
- ustalenia, jakie kwalifikacje i dodatkowe umiejętności mogą być przydatne absolwentom na rynku pracy,
- zidentyfikowania głównych barier utrudniających absolwentom efektywne poszukiwanie i uzyskiwanie pracy.

Dotychczas Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych przygotowało raporty:

1) „Analiza losów zawodowych absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i wyższych rocznika 2007”

Badanie zostało przeprowadzone wśród absolwentów szkół ponadgimnazjalnych (zasadniczych zawodowych, średnich zawodowych, średnich ogólnokształcących) oraz uczelni wyższych rocznika 2007, na łącznej próbie 404 absolwentów,

WYBRANE GŁÓWNE WNIOSKI Z BADANIA:

- wybór szkoły, czy później również decyzja o kontynuacji nauki na studiach wyższych, wpływa na szanse zawodowe młodzieży. Młodzi ludzie najczęściej samodzielnie wybierają kierunek dalszego kształcenia, kierując się takimi czynnikami, jak zainteresowania i prestiż danej placówki. Jednak najpowszechniejszym motywem wyboru szkoły była bliskość miejsca zamieszkania, a dopiero na drugim miejscu możliwość uzyskania określonego zawodu. Okazuje się zatem, że na wybory edukacyjne młodzieży silny wpływ ma oferta systemu edukacyjnego. Przy wyborze kierunku nauczania młodzież kieruje się wiedzą o rynku pracy, ale siłą rzeczy wiedza ta jest niepełna i opiera się na obserwacji aktualnej sytuacji na rynku pracy, na opiniach kolegów i koleżanek oraz sugestiach rodziców,
- osoby o najmniej sprecyzowanych pomysłach na własną przyszłość wybierają szkoły ogólne lub studia, które w ich opinii pozwolą im wykonywać wiele prac, np. administracja. Jednak tego typu edukacja, jak pokazują wyniki badania, nie przygotowuje odpowiednio do funkcjonowania na rynku pracy,

- świadomy wpływ nauczycieli i szkoły na wybór kolejnej szkoły jest niewielki. Wynika to głównie z braku odpowiedniego przygotowania nauczycieli do wspierania wyborów zawodowych uczniów. Brak jest też w systemie edukacji odpowiedniego doradztwa zawodowego. Obserwowany wpływ nauczycieli może natomiast mieć negatywne skutki - w postaci wspieraniu mechanizmów selekcji w szkołach,
- uczniowie generalnie oceniają bardzo dobrze szkoły, do których uczęszczali. Najlepiej oceniają swoje przygotowanie teoretyczne, nieco słabiej praktyczne, a najslabiej przygotowanie w zakresie doświadczenia zawodowego, uprawnień i potwierdzonych kwalifikacji. Jednak osoby zajmujące się rynkiem pracy podkreślają zdecydowanie zawyżoną samoocenę uczniów. Ich zdaniem słabością młodzieży jest brak doświadczenia i brak umiejętności praktycznych. Z drugiej strony absolwenci, którzy zetknęli się z rynkiem pracy stwierdzają, że ich przygotowanie generalnie odpowiadało oczekiwaniom pracodawców. Oznacza to być może, że oceny pracowników instytucji rynku pracy są nazbyt surowe. Może to też oznaczać, że pracodawcy faktycznie narzekają na brak wiedzy praktycznej absolwentów, ale dostrzegają inne zalety (takie jak bardziej aktualna wiedza, znajomość języków obcych, większa elastyczność, możliwość obniżenia kosztów zatrudnienia, itp.) i zatrudniają ich pomimo zauważalnych braków,
- absolwenci deklarują, że mieli problemy ze znalezieniem pierwszej pracy. Okres poszukiwania tej pracy trwa wyjątkowo długo i może osiągać nawet 18 miesięcy. Najwięcej młodzieży deklaruje, że wybrało ofertę pracy, jaka była dostępna. Powody tych trudności lokowane są na zewnątrz - absolwenci wskazują tutaj trudną sytuację na rynku pracy i brak odpowiednich miejsc pracy. Są również zdania, że pracodawcy są negatywnie nastawieni do absolwentów,
- ponad 44% absolwentów rocznika 2007 zdecydowało się na kontynuowanie nauki. Była to naturalna konsekwencja ich wyborów edukacyjnych - najczęściej naukę kontynuowały osoby, które w 2007 roku ukończyły liceum ogólnokształcące, nieco rzadziej technikum,
- zdecydowana większość absolwentów rozpoczęła poszukiwanie prac w ciągu pół roku od ukończenia nauki. Moment rozpoczynania poszukiwania wiąże się z sytuacją absolwentów na rynku pracy po dwóch latach od ukończenia nauki - im wcześniej rozpoczynają poszukiwania tym większa szansa, że dana osoba będzie pracowała. Może to jednak oznaczać, że osoby najbardziej aktywne rozpoczynały poszukiwania pracy najczęściej,
- dwie trzecie osób poszukujących pracy zarejestrowało się w PUP. Najczęściej oczekiwali oferty staży - a więc możliwości uzyskania doświadczenia zawodowego i konkretnych kwalifikacji, ale także pośrednictwa pracy, czyli konkretnych ofert pracy. Jednak duża część respondentów nie wierzyła, że PUP faktycznie może okazać się pomocny w poszukiwaniu pracy. I faktycznie wsparcie z PUP było wyjątkowo rzadko wskazywane jako sposób znalezienia pierwszej pracy,
- co więcej, rzeczywista efektywność wsparcia instytucji rynku pracy może być niższa, niż to wskazują statystyki publicznych służb zatrudnienia. Może występować mechanizm selekcji - czyli wspierania tych, którzy są najbardziej aktywni w poszukiwaniu różnych form wsparcia. Wydaje się, że wsparcie to w niewielkim stopniu dociera do osób zamkniętych w sobie czy też wycofanych,
- młodzież, przy poszukiwaniu pracy najczęściej wykorzystuje więzi społeczne - odwołuje się do rodziny i znajomych. Jest to też najczęstszy sposób znajdowania pracy. Drugi - poprzez agencje pośrednictwa pracy. Jednak absolwenci nie są w wystarczającym stopniu przygotowani do poszukiwania pracy. Jak obserwują pracownicy instytucji rynku pracy, absolwenci są relatywnie

bardziej aktywni niż inni bezrobotni i starają się samodzielnie szukać pracy. Z drugiej strony, brakuje im pewnych umiejętności: potrafią napisać dokumenty aplikacyjne, jednak nie wiedzą, jak się poruszać po rynku pracy, do kogo się kierować. Mają trudności z autoprezentacją i prowadzeniem rozmów kwalifikacyjnych. Umiejętności tych nie zdobywają w szkole,

- młodzież, która znalazła pierwszą pracę, w ponad 50% twierdziła, że była ona zgodna z ich kierunkiem wykształcenia, a trzy czwarte wskazywało, że była ona zgodna z ich kwalifikacjami. Co więcej, absolwenci byli zazwyczaj zadowoleni ze swojej pierwszej pracy. Najmniej z poziomu zarobków, najbardziej z relacji z kolegami i odległości od miejsca zamieszkania,
- w momencie badania (czyli ponad dwa lata od ukończenia szkoły lub uczelni) pracowało 64,3% absolwentów z rocznika 2007. Poziom zatrudnienia zależy od rodzaju ukończonej szkoły: pracuje 86% absolwentów wyższych uczelni i ponad 70% absolwentów szkół zasadniczych zawodowych. Zdecydowanie mniej (około połowy) pracuje absolwentów szkół średnich. Przy czym w ich przypadku wiąże się to często z kontynuowaniem nauki. Poziom bezrobocia lub bierności zawodowej jest szczególnie wysoki wśród absolwentów szkół zawodowych,
- prawie 2/3 absolwentów twierdzi, że aktualnie wykonuje pracę zgodnie z ich zawodem. Ponadto absolwenci generalnie są zadowoleni ze swojej aktualnej pracy i oceniają ją lepiej (choć nieznacznie) niż swoją pierwszą pracę,
- wyznacznikiem sytuacji na rynku pracy jest nie tylko fakt pracy lub jej brak, ale również poziom dochodów. Osoby bezrobotne i bierne zawodowo osiągały dochody wyraźnie niższe niż w innych grupach. Widoczna jest też zależność między poziomem wykształcenia, a średnim poziomem dochodów: osoby z wyższym poziomem wykształcenia osiągają przeciętnie wyższe dochody od osób z wykształceniem niższym,
- aż 88,2% (niemal 9 na 10) absolwentów w woj. podlaskim nie brało - od momentu ukończenia szkoły - udziału w żadnym kursie ani szkoleniu związanym z wykonywaniem pracy. Jeszcze rzadziej uczestniczyły w szkoleniu osoby pracujące. Badani najczęściej stwierdzali, że nie odczuwają takiej potrzeby - wiąże się to prawdopodobnie z ich dobrą samooceną. Co więcej, niewielu badanych planuje w ciągu najbliższych 12 miesięcy uczestniczyć w jakimkolwiek kursie lub kształceniu ustawicznym. Dane te są wskaźnikiem braku mobilności absolwentów. Wskazuje na to również charakterystyka pożądanego rodzaju pracy - cenią szczególnie pracę bezpieczną oraz dobre relacje z kolegami,
- absolwenci w woj. podlaskim charakteryzują się niskim poziomem kapitału społecznego w stosunku do średniej dla całego kraju. Zdecydowanie rzadziej ufają innym ludziom - szczególnie obcym - niż mieszkańcy kraju ogółem. Również zdecydowanie rzadziej angażują się w różnego rodzaju działania na rzecz społeczności lokalnych. Poziom kapitału społecznego współgra z sytuacją na rynku pracy - najniższe zaufanie do obcych wyrażają osoby bezrobotne i bierne zawodowo.

2) „Analiza losów zawodowych absolwentów szkół wyższych, wybranych kierunków, którzy ukończyli naukę w roku akademickim 2008/2009”

Badanie zostało przeprowadzone wśród absolwentów kontynuujących naukę, absolwentów, którzy znaleźli zatrudnienie oraz absolwentów bezrobotnych (łącznie próba 755 respondentów), a także wśród przedstawicieli regionalnego rynku pracy: pracodawców (dla których badane kierunki mają strategiczne znaczenie i którzy w ciągu ostatnich dwóch lat zatrudnili absolwentów tych kierunków - 300 wywiadów CATI i 8 wywiadów IDI), reprezentantów szkół wyższych (prowadzących kształcenie w bada-

nych kierunkach - 5 wywiadów) i doradców zawodowych (którzy mają zawodową styczność z absolwentami tych kierunków - 2 wywiady). Badani absolwenci reprezentowali następujące kierunki studiów: ekonomia, zarządzanie, zarządzanie i marketing, pedagogika i administracja.

WYBRANE GŁÓWNE WNIOSKI Z BADANIA ABSOLWENTÓW:

- głównym czynnikiem warunkującym wybór szkoły było niewielkie oddalenie od miejsca zamieszkania. Czynnikiem decydującym o wyborze konkretnego kierunku studiów było zaś głównie zainteresowanie problematyką związaną z kierunkiem studiów, zainteresowanie zawodem do którego przygotowuje dany kierunek, możliwość zdobycia specjalistycznej wiedzy oraz możliwość zdobycia wiedzy ogólnej,
- absolwenci oceniając swoje przygotowanie do pracy zawodowej twierdzili, że studia dostarczyły im wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych. Badani byli jednak spolaryzowani w ocenie studiów z punktu widzenia szans na podjęcie pracy zgodnej z wykształceniem, choć nieznacznie przeważała opinia, że studia dały taką szansę. Około dwie trzecie badanych twierdziło, że studia nie stworzyły im szansy na uzyskanie pracy przynoszącej wysokie zarobki. Niemal tyle samo ankietowanych absolwentów twierdziło, że studia nie dały im szansy na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej. Niemniej jednak ogólna ocena wpływu studiów na przygotowanie do pracy zawodowej wypadła umiarkowanie pozytywnie. Połowa badanych uznała, że studia przygotowały ich w dużym lub bardzo dużym stopniu do pracy zawodowej,
- głównym sposobem poszukiwania pracy były bezpośrednie kontakty z firmami lub też korzystanie z pomocy znajomych czy rodziny w skojarzeniu z pracodawcą. Pod tym względem absolwenci podlascy nie wyróżniają się od ogółu polskich absolwentów szkół wyższych. Wybierając pracodawcę podlascy absolwenci kierowali się głównie stabilnością zatrudnienia oraz możliwością awansu i rozwoju zawodowego. Pracujący absolwenci znajdują zatrudnienie równie często w sektorze publicznym (szczególnie często dotyczy to absolwentów pedagogiki i administracji), jak również w sektorze prywatnym (częściej dotyczy to absolwentów ekonomii, zarządzania oraz zarządzania i marketingu). Nieliczni (3%) pracują w sektorze non-profit. Absolwenci głównie są zatrudnieni na stanowiskach pracowników biurowych lub specjalistów, niezależnie od kierunków i sektorów,
- prawie połowa pracujących absolwentów wykonuje pracę związaną z wykształceniem (w bardzo dużym lub dużym stopniu), choć z drugiej strony połowa z nich deklaruje, że wykonuje pracę poniżej swoich kwalifikacji. Pod względem zgodności posiadanej pracy z wykształceniem podlascy absolwenci wypadają porównywalnie do ogółu absolwentów szkół wyższych w Polsce (zakładając, że średni związek pracy z formalnymi kwalifikacjami oznacza zgodność pracy z wykształceniem). Wśród pracujących absolwentów szkół wyższych w Polsce pracę zgodną z wykształceniem wykonuje 83%. Na niekorzyść odróżniają się jedynie absolwenci administracji (71% deklaruje wykonywanie pracy w bardzo dużym, dużym lub średnim stopniu związanej z wykształceniem),
- średnie wynagrodzenie brutto w badanej grupie absolwentów oscyluje wokół 1900 zł. Najwyższy poziom płac odnotowano w grupie absolwentów ekonomii oraz zarządzania i marketingu (ok. 2000 zł brutto), najniższy zaś – wśród absolwentów pedagogiki (ok. 1700 zł brutto),
- większość pracujących absolwentów deklarowała umiarkowane zadowolenie z wykonywanej pracy. Zadowolenie to kształtuje się na średnim poziomie notowanym dla całej populacji pracujących Polaków,

- wśród absolwentów niepracujących w momencie realizacji badania ponad połowa nie ma żadnych doświadczeń zawodowych, w tym 28% posiada status bezrobotnego. Głównym powodem braku aktywności zawodowej absolwentów jest ich niedostosowanie kompetencyjne do potrzeb rynku pracy, brak ofert pracy dla osób o posiadanym przez nich wykształceniu oraz to, że w ich odczuciu nie posiadają oni atrakcyjnych dla pracodawców kwalifikacji. Znaczna część absolwentów mimo tego chciałaby jednak znaleźć w przyszłości pracę zgodną z ich wykształceniem, co interpretować można z jednej strony jako przejaw optymizmu, z drugiej jako symptom niskiej mobilności zawodowej,
- absolwenci badanych kierunków uczestniczą, bądź po zakończeniu studiów uczestniczyli w różnych formach kształcenia. Wiadomym jest, że główne zainteresowanie skupiało się na studiach drugiego stopnia (spory udział wśród absolwentów mają licencjaci, spośród których blisko 90% kontynuuje naukę na studiach drugiego stopnia), choć wśród kontynuujących naukę popularne były seminaria i warsztaty, szkolenia i kursy podnoszące kompetencje, a także szkolenia i kursy zawodowe. Absolwenci kontynuują naukę przede wszystkim z potrzeby rozwoju zawodowego oraz z chęci samorealizacji.

3) „Badanie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych oraz szkół wyższych zawodowych, kształcących w zawodach budowlanych”

Raport ten prezentuje wyniki badania absolwentów szkół ponadgimnazjalnych (zasadniczych zawodowych i techników) oraz szkół wyższych zawodowych, kształcących w zawodach budowlanych, którzy uzyskali dyplom/świadectwo ukończenia nauki w 2010 r. Badanie zostało przeprowadzone wśród 600 absolwentów wyżej wskazanych szkół (CATI) oraz z 148 przedstawicielami pracodawców z firm działających w branży budowlanej (CATI), zatrudniającymi absolwentów szkół kształcących w zawodzie budowlanym, którzy uzyskali świadectwo/dyplom ukończenia nauki w 2010, 2009 lub 2008 r.

GLÓWNE WNIOSKI Z BADANIA:

- główną determinantą wyboru zawodu budowlanego było zainteresowanie budownictwem. Choć dla wielu badanych (36%) ważny był również przykład innych osób. Jedna trzecia badanych wskazała dobre perspektywy zatrudnienia, a co piąty docenił wysokie zarobki i (lub) kontynuował tradycje rodzinne,
- analiza ścieżek zawodowych absolwentów pozwala stwierdzić, że dominującą formą zatrudnienia absolwentów szkół budowlanych jest umowa o pracę na czas określony. Następnie w kolejności pojawiała się umowa o pracę na czas nieokreślony (łącznie 90% wskazań). Sporadycznie wskazywano inne formy zatrudnienia. Większość absolwentów u badanych pracodawców zatrudnionych było na pełny etat (96%). Dla prawie wszystkich absolwentów (99%) forma zatrudnienia była zgodna z ich oczekiwaniami,
- większość ankietowanych przystąpiła do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe i ponad 90% go zdało. Główną przyczyną niezdania było niezaliczenie części praktycznej egzaminu,
- przeciętnie pracodawcy oceniają przygotowanie praktyczne absolwentów na dobre (ocena 4) – w skali 1-5. Ponad 70% pracodawców wskazało odpowiednie cechy interpersonalne jako zgodne z ich oczekiwaniami. Wielokrotnie rzadziej wymieniano przygotowanie do zawodu (14%) oraz wykształcenie i posiadaną wiedzę (13%). W dalszej kolejności wskazywano: umiejętności praktyczne, doświadczenie, dyspozycyjność, znajomość materiałów, znajomość rysunku technicznego, znajomość obsługi maszyn i urządzeń oraz znajomość przepisów prawa. Sporadycz-

- nie pojawiało się: obsługa specjalistycznego oprogramowania komputerowego, posiadanie praktyki zawodowej, doświadczenie, współpraca z kierownictwem, wykonywanie poleceń, posiadanie prawa jazdy, posiadanie uprawnień budowlanych, znajomość dokumentacji,
- do głównych kompetencji oczekiwanych przez pracodawców, których absolwenci nie posiadają, zaliczyć należy przede wszystkim (według pracowników badanych PUP): brak dobrej znajomości obsługi specjalistycznych maszyn i urządzeń związanych z wykonywaniem danego zawodu, brak praktycznej znajomości programów komputerowych do kosztorysowania czy projektowania z zakresu budownictwa, brak umiejętności czytania planów i rysunków, brak wymaganych uprawnień do odbioru i nadzoru prac budowlanych, brak obrony dyplomu w przypadku techników, brak praktycznego przygotowania do wykonywania zawodu w przypadku absolwentów szkół średnich i wyższych,
 - ponad 70% pracodawców nie wskazało lub nie potrafiło wskazać kompetencji niezgodnych z ich oczekiwaniami. Około 10% wskazało tutaj brak przygotowania praktycznego, co może być główną barierą pozyskiwania pracy.

4) „Badanie losów zawodowych absolwentów szkół wyższych województwa podlaskiego, kierunków informatycznych, turystycznych i medycznych, którzy ukończyli naukę w latach 2009 - 2011”

Raport ten prezentuje wyniki badania absolwentów szkół wyższych kierunków informatycznych, turystycznych i medycznych, którzy: 1) kontynuują naukę, 2) są zatrudnieni zgodnie z zawodem, 3) są zatrudnieni niezgodnie z zawodem, 4) bezrobotnych oraz 5) które przystąpiły do wymaganych egzaminów zawodowych i państwowych (na łącznej próbie 611 respondentów).

WYBRANE GŁÓWNE WNIOSKI Z BADANIA ABSOLWENTÓW KIERUNKÓW TURYSTYCZNYCH:

- na wybór kierunku studiów wpływ ma przede wszystkim jego renoma oraz szanse na znalezienie zatrudnienia po jego zakończeniu. W mniejszym stopniu decyzja ta zdeterminowana była opinią znajomych, rodziny czy modą na kierunek. Zdecydowanie najniższy wpływ na jej podjęcie miały opinie i analizy specjalistów rynku pracy (w tym doradców zawodowych, WUP itp.) oraz kampania informacyjna uczelni. Wśród innych czynników, mających znaczący wpływ na wybór kierunku studiów respondenci wskazali m. in. hobby, zainteresowania i pasję. Dla niewielkiej części respondentów wybór ten był kwestią przypadku,
- zdecydowana większość absolwentów kierunków turystycznych podczas studiów uczestniczyła w bezpłatnych praktykach zawodowych lub stażach. Ponad 1/3 zdecydowała się również na dodatkowe kursy lub szkolenia specjalistyczne. Ok. 1/6 absolwentów podejmowała działania związane ze studencką aktywnością społeczną lub naukową lub wyjazdami zagranicznymi,
- znalezienie zatrudnienia po ukończeniu studiów zajmuje studentom kierunków turystycznych stosunkowo dużo czasu,
- wśród czynników potencjalnie wpływających na znalezienie zatrudnienia przez absolwentów kierunków turystycznych wskazać można wyniki osiągnięte w toku studiów (wyższe prawdopodobieństwo znalezienia zatrudnienia przez osoby o wyższych wynikach w nauce oraz uczestnictwo w bezpłatnych praktykach zawodowych lub stażach. Blisko 60% zatrudnionych uczestniczyło w tego rodzaju praktykach (stażach), podczas gdy ponad 60% absolwentów, którzy nie podjęli zatrudnienia nie zdecydowała się na taką aktywność,

- odpowiadając na pytanie o cechy dobrej pracy absolwenci kierunków turystycznych wskazali przede wszystkim takie atrybuty jak: atrakcyjne wynagrodzenie, atmosfera w miejscu pracy, stabilność zatrudnienia oraz możliwość rozwoju zawodowego,
- wśród czynników, które w największym stopniu zadecydowały o wyborze obecnego pracodawcy respondenci wskazali wprawdzie takie kwestie jak atmosfera w miejscu pracy czy stabilność zatrudnienia, jednocześnie jednak osoby te jako najważniejszy czynnik wskazali niemożność znalezienia innej pracy. Wśród rzadziej wskazywanych czynników znalazły się również forma zatrudnienia, możliwość rozwoju zawodowego oraz elastyczny czas pracy,
- studia na kierunku turystycznym, w opinii ankietowanych absolwentów, w niskim lub bardzo niskim stopniu przygotowują ich do praktycznego wykonywania zawodu. Jednocześnie jednak wydaje się, iż studenci akceptują ten stan rzeczy i jedynie w ograniczonym stopniu podejmują aktywności zmierzające do nabycia umiejętności praktycznych,
- oceniając zgodność umiejętności nabytych w drodze wykształcenia z oczekiwaniami pracodawców, respondenci najwyżej ocenili takie kompetencje jak: praca w zespole, podejmowanie decyzji, organizację pracy oraz kreatywne myślenie. Zdecydowanie najniższe noty przypadły znajomości języków obcych, umiejętności bycia liderem oraz krytycznemu myśleniu,
- do głównych trudności towarzyszących znalezieniu pracy, w opinii absolwentów kierunków turystycznych, którzy podjęli zatrudnienie należały: czynniki leżące po stronie poszukujących pracy (brak stażu i doświadczenia w zawodzie), czynniki leżące po stronie pracodawców (zbyt wysokie wymagania, wynagrodzenie nieadekwatne do oczekiwań), czynniki rynkowe i instytucjonalne (brak ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy).

WYBRANE GŁÓWNE WNIOSKI Z BADANIA ABSOLWENTÓW KIERUNKÓW INFORMATYCZNYCH:

- na wybór studiów informatycznych, w opinii ankietowanych, największy wpływ miały szanse na znalezienie pracy po ukończeniu nauki. Pozostałe czynniki, w tym renoma uczelni lub kierunku studiów, opinia znajomych, rodziny czy modą na kierunek uzyskały kilkukrotnie mniejszą ilość wskazań,
- mniej niż połowa absolwentów kierunków informatycznych podczas studiów uczestniczyła w bezpłatnych, a kolejne 3% - w płatnych praktykach zawodowych lub stażach. Blisko 1/3 zdecydowała się również na uczestnictwo w pracach kół naukowych. Ok. 14% absolwentów podejmowała działania związane ze studencką aktywnością społeczną, uczestnictwem w kursach specjalistycznych lub zawodowych bądź współpracą z Biurem Karier. Stosunkowo mało popularne wśród studentów kierunków informatycznych były natomiast wyjazdy zagraniczne,
- znalezienie zatrudnienia po ukończeniu studiów zajmuje studentom kierunków informatycznych stosunkowo mało czasu,
- wśród czynników potencjalnie wpływających na znalezienie zatrudnienia przez absolwentów kierunków informatycznych wskazać można wyniki osiągnięte w toku studiów (zdecydowanie wyższe jest prawdopodobieństwo znalezienia zatrudnienia przez osoby o wyższych wynikach w nauce). Na znalezienie zatrudnienia mały wpływ mają natomiast takie działania jak uczestnictwo w bezpłatnych praktykach zawodowych lub stażach,
- odpowiadając na pytanie o cechy dobrej pracy absolwenci kierunków informatycznych wskazali przede wszystkim takie atrybuty jak: możliwość rozwoju zawodowego, atrakcyjne wynagrodzenie, atmosfera w miejscu pracy (ponad 80% wskazań) oraz – w nieco mniejszym stopniu – stabilność zatrudnienia (2/3 wskazań),

- wśród czynników, które w największym stopniu zdecydowały o wyborze obecnego pracodawcy respondenci wskazali takie kwestie jak atmosfera w miejscu pracy oraz możliwość rozwoju zawodowego. Wśród rzadziej wskazywanych czynników znalazły się: forma zatrudnienia, wizerunek rynkowy pracodawcy oraz rekomendacja rodziny lub znajomych,
- studia na kierunku informatycznym, w opinii ankietowanych absolwentów, w dobrym lub dostatecznym stopniu przygotowują ich do praktycznego wykonywania zawodu. Jednocześnie studenci w ograniczonym stopniu podejmują aktywności zmierzające do nabycia umiejętności praktycznych bądź potwierdzenia osiągniętych kwalifikacji zawodowych,
- oceniając zgodność umiejętności nabytych w drodze wykształcenia z oczekiwaniami pracodawców, respondenci najwyżej ocenili takie kompetencje jak: uczenie się/samouczenie, podejmowanie decyzji oraz pracę w zespole i kreatywne myślenie. Zdecydowanie najniższe noty przypadły znajomości języków obcych, umiejętności bycia liderem organizacji pracy oraz specjalistycznej wiedzy teoretycznej,
- do głównych trudności towarzyszących znalezieniu pracy, w opinii absolwentów kierunków informatycznych, którzy podjęli zatrudnienie należały: czynniki leżące po stronie poszukujących pracy (brak stażu i doświadczenia w zawodzie), czynniki leżące po stronie pracodawców (wynagrodzenie nieadekwatne do oczekiwań, praca poza miejscem zamieszkania), czynniki rynkowe i instytucjonalne (brak ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy).

WYBRANE GŁÓWNE WNIOSKI Z BADANIA ABSOLWENTÓW KIERUNKÓW MEDYCZNYCH:

- na wybór studiów medycznych, w opinii ankietowanych, największy wpływ miały takie czynniki jak szanse na znalezienie pracy po ukończeniu nauki oraz renoma uczelni i kierunku studiów. W mniejszym stopniu decyzja ta zdeterminowana była opinią znajomych, rodziny czy kampanią informacyjną uczelni. Zdecydowanie najniższy wpływ na jej podjęcie miały moda na kierunek oraz opinie i analizy specjalistów rynku pracy (w tym doradców zawodowych, WUP itp.). Wśród innych czynników, mających znaczący wpływ na wybór kierunku studiów respondenci wskazali m. in. zainteresowania i pasję, formę studiów (tryb studiów, nieodpłatność nauki lub jej dofinansowanie oraz – w przypadku pielęgniarek – obowiązkową konieczność uzupełnienia wykształcenia). Dla niewielkiej części respondentów wybór ten był kwestią przypadku,
- zdecydowana większość absolwentów kierunków medycznych podczas studiów uczestniczyła w bezpłatnych praktykach zawodowych lub stażach. Ponad 1/5 zdecydowała się również na dodatkowe kursy lub szkolenia specjalistyczne oraz udział w kołach naukowych. Około 1/6 absolwentów podejmowała działania związane ze studencką aktywnością społeczną. Absolwenci kierunków medycznych w trakcie studiów sporadycznie podejmowali działania takie jak np. praca zawodowa, uczestnictwo w konferencjach naukowych lub też wolontariat,
- znalezienie zatrudnienia po ukończeniu studiów zajmuje studentom kierunków medycznych stosunkowo niedużo czasu,
- podjęcie zatrudnienia przez absolwentów kierunków medycznych pozostaje w ścisłym związku z kierunkiem ukończonych studiów. Czynniki takie jak wyniki osiągnięte w toku studiów oraz uczestnictwo w bezpłatnych praktykach zawodowych lub stażach wydają się mieć niewielki wpływ na szanse podjęcia zatrudnienia przez absolwentów kierunków medycznych,
- odpowiadając na pytanie o cechy dobrej pracy absolwenci kierunków medycznych wskazali przede wszystkim takie atrybuty jak: atrakcyjne wynagrodzenie, atmosfera w miejscu pracy,

możliwość rozwoju zawodowego oraz stabilność zatrudnienia (od ok. 77% do ok. 85% wskazań),

- wśród czynników, które w największym stopniu zadecydowały o wyborze obecnego pracodawcy respondenci wskazali wprawdzie takie kwestie jak możliwość rozwoju zawodowego czy stabilność zatrudnienia, jednocześnie jednak osoby te jako najważniejszy czynnik wskazywały bliskość miejsca zamieszkania. Wśród rzadziej wybieranych czynników znalazły się również atmosfera w miejscu pracy oraz atrakcyjne wynagrodzenie czy niemożność znalezienia innej pracy,
- studia na kierunku medycznym, w opinii ankietowanych absolwentów, w dobrym lub bardzo dobrym stopniu przygotowują ich do praktycznego wykonywania zawodu. Opinie te są jednak zróżnicowane w zależności od ukończonego kierunku studiów,
- oceniając zgodność umiejętności nabytych w drodze wykształcenia z oczekiwaniami pracodawców, absolwenci najwyżej ocenili takie kompetencje jak: praca w zespole, podejmowanie decyzji oraz organizacja pracy. Zdecydowanie najniższe noty przypadły znajomości języków obcych, umiejętności bycia liderem oraz krytycznemu myśleniu,
- do głównych trudności towarzyszących znalezieniu pracy, w opinii absolwentów kierunków turystycznych, którzy podjęli zatrudnienie należały: czynniki rynkowe i instytucjonalne: brak ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, praca poza miejscem zamieszkania, czynniki leżące po stronie pracodawców: wynagrodzenie nieadekwatne do oczekiwań, czynniki leżące po stronie poszukujących pracy: brak stażu i doświadczenia w zawodzie.

III. „Badania losów absolwentów ponadgimnazjalnych szkół zawodowych” (Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, 2007)

Badaniem zostało objętych 2080 respondentów zamieszkujących województwo małopolskie, którzy w 2006 r. ukończyli naukę w szkole zawodowej. Podstawowym celem badania była odpowiedź na pytanie, co dzieje się z absolwentami szkół zawodowych z punktu widzenia rynku pracy i systemu edukacji. Podjęto również próbę określenia siły oddziaływania czynników obiektywnych i subiektywnych, które sprzyjają powodzeniu na rynku pracy oraz podejmowaniu dalszej edukacji,

WYBRANE GŁÓWNE WNIOSKI Z BADANIA:

- z badania losów absolwentów wynika, że podejmowanie dalszej nauki przez absolwentów jest determinowane w głównej mierze wysokim poziomem wykształcenia rodziców, czemu współtowarzyszy aktywne uczestnictwo uczniów w dodatkowych kursach pozaszkolnych - głównie językowych - celem uzyskania dodatkowych świadectw lub dyplomów. O powodzeniu na rynku pracy i edukacji decyduje więc przede wszystkim duża aktywność pozaszkolna absolwentów podejmowana w trakcie edukacji w szkole. Czym niższe wykształcenie rodziców, tym mniejsze prawdopodobieństwo, że absolwent będzie kontynuował edukację, wzrasta natomiast prawdopodobieństwo posiadania statusu osoby bezrobotnej lub pracującej,
- absolwenci, którzy stają się bezrobotnymi to często osoby bierne, nieposiadające wysokich kwalifikacji, które nie przywiązują dużej wagi do świadomego kształtowania swojej ścieżki edukacyjnej, w związku z czym mają niską motywację do poprawy własnej sytuacji na rynku pracy,
- niska jakość umiejętności i kwalifikacji absolwentów zasadniczych szkół zawodowych (ZSZ) jest po części wynikiem polityki państwa, które w ciągu ostatnich lat promowało szkolnictwo ogólno-

kształcające kosztem szkolnictwa zawodowego. W wyniku takiej polityki preferencje młodzieży i rodziców ukierunkowały się na szkolnictwo ogólnokształcące, przez co ten rodzaj wykształcenia jest postrzegany jako najlepszy. Spowodowało to, że edukację w ZSZ wybiera głównie młodzież o niskich aspiracjach i niewielkich zdolnościach. Dodatkowo, wielu uczniów nie angażuje się w zdobywanie doświadczenia zawodowego i nie podchodzi do egzaminów zawodowych. Uczniowie techników z kolei nastawiają się raczej na kontynuację nauki na studiach i nie przywiązują wagi do praktycznej nauki zawodu ani do egzaminów zawodowych. Efektem jest niska ocena przydatności zawodowej absolwentów przez pracodawców.

Biorąc pod uwagę wzrastające bezrobocie wśród młodych ludzi, analiza ich losów oraz planów zawodowych staje się priorytetem w działaniach instytucji rynku pracy, jak i samych szkół oraz uczelni wyższych, których zadaniem jest dostosowanie swojej oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy. Dlatego też pojawia się coraz więcej różnego rodzaju raportów, publikacji itp., które dotyczą problematyki osób wchodzących na rynek pracy.

Przytoczone powyżej wybrane wnioski z badań dotyczących losów zawodowych absolwentów różnego rodzaju typów szkół i uczelni wyższych posłużyły Wykonawcy do sformułowania problematyki i hipotez badawczych, a także do budowy kwestionariuszy ankiet. Przegląd dostępnej literatury umożliwił również uzyskanie odpowiedzi na pytania: w jaki sposób przeprowadzone zostały ww. badania, jakie metody i techniki użyto do jego realizacji (CAWI, PAPI, CATI), jakie wyciągnięto wnioski oraz jakie zaproponowano rekomendacje. Na tej podstawie Wykonawca zweryfikował różnego rodzaju podejścia i procedury badawcze oraz zaplanował niniejsze badania wykorzystując doświadczenia autorów innych tego typu badań i publikacji.

III. Opis koncepcji badania

Za cel główny kompleksowego badania absolwentów przyjęto zdobycie szczegółowych informacji na temat postaw i planów związanych z własnym rozwojem zawodowym, jakie uczniowie szkół ponadgimnazjalnych i studenci szkół wyższych województwa lubelskiego mają kilka miesięcy przed ukończeniem szkoły oraz diagnoza ich sytuacji zawodowej po upływie roku - zderzenia planów z ich rzeczywistymi losami zawodowymi. Badanie miało za zadanie pokazać, jak kształtuje się kariera osób, które kończą naukę w poszczególnych placówkach, sprawdzić, w jakim stopniu plany udało się zrealizować, uchwycić zmiany ich statusu na rynku pracy i zmiany postaw.

Niniejsze badanie jest kontynuacją przeprowadzonego w 2012 roku badania wśród uczniów ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych i studentów ostatnich roczników uczelni wyższych, które dotyczyło aspiracji edukacyjnych i zawodowych osób kończących szkoły ponadgimnazjalne i wyższe, postaw wobec obecnej lub przyszłej pracy zawodowej, gotowości aktywnego poszukiwania pracy oraz postrzegania własnych zawodowych perspektyw. Głównymi celami badania były:

1. Identyfikacja czynników kształtujących obecną i przewidywaną ścieżkę kariery osób z badanej grupy, określenie stopnia swobody w kształtowaniu własnej kariery,
2. Określenie stopnia i charakteru ich planów zawodowych,
3. Określenie deklarowanego stopnia przygotowania do uczestnictwa w rynku pracy przez system szkolny,
4. Identyfikacja możliwych barier i możliwego wsparcia dla podjęcia pierwszego zatrudnienia,
5. Poznanie preferencji dotyczących wyboru dalszej ścieżki kształcenia i pracy, kryteria wyboru rodzaju pracy.

Główne wyniki badania przeprowadzonego w 2012 r.:

a) część diagnostyczna

- respondenci wybrali swoją szkołę przede wszystkim ze względu na swoje zainteresowania (56,6%) oraz w dalszej kolejności, gdyż sądzili, że ukończenie danego kierunku ułatwia znalezienie pracy (34,3%),
- większość z nich ocenia wybór szkoły i swojego kierunku/profilu kształcenia dobrze i nie zmieniałaby ani szkoły ani kierunku (59,8%); następnie 15,3% wolałoby zmienić profil/kierunek w ramach tej samej szkoły, 14,4% zmieniłoby zarówno szkołę, jak i profil/kierunek, a 10,5% wybrałoby ten sam profil/kierunek, ale w innej szkole,
- uczniowie i studenci ocenili poziom kształcenia swojej szkoły i uczelni pozytywnie (46,2%) oraz średnio (48,5%), tylko 5,1% oceniło kształcenie negatywnie,
- respondenci zostali również poproszeni o ocenę własnych umiejętności, które nabyli w szkole: najlepiej ocenili je uczniowie szkół policealnych (ponad 60% deklarowało, że ich poziom wiedzy jest „duży” i „bardzo duży”) w dalszej kolejności byli to uczniowie techników oraz szkół zawodowych z praktyczną nauką zawodu. Najbardziej swoją wiedzę ocenili uczniowie liceów oraz studenci,
- podobny rozkład odpowiedzi występuje, jeśli chodzi o polecenie własnej szkoły przyszłym uczniom, czy znajomym; uczniowie szkół zawodowych, techników i szkół policealnych uważali,

że ich szkoła dobrze przygotowuje do pracy, natomiast studenci (zarówno stacjonarni, jak i niestacjonarni) oraz licealiści nie poleciliby własnego kierunku kształcenia innym,

- uczniowie szkół zawodowych bez praktycznej nauki zawodu oraz techników również najlepiej ocenili swój poziom kształcenia pod względem przydatności w znalezieniu atrakcyjnej pracy, najslabiej natomiast ocenili go uczniowie liceów (jedna piąta oceniła poziom kształcenia, jako raczej nieprzydatny lub zupełnie nieprzydatny w znalezieniu pracy),
- w dalszej kolejności respondenci zostali poproszeni o ocenę własnego przygotowania do założenia działalności gospodarczej: 60% uczniów szkół zawodowych z praktyczną nauką zawodu określiło się jako „przygotowanych” i „raczej przygotowanych”, podobnie wskazali uczniowie szkół policealnych (57%) oraz techników (50%),
- urząd pracy oraz bliscy zostali wskazani przez respondentów, jako podmioty udzielające pomocy w planowaniu i rozwoju kariery zawodowej; co czwarty uczeń nie wie gdzie zwrócić się o pomoc, a w szkołach zawodowych co trzeci; doradca zawodowy również okazał się pomocny w tym względzie, szczególnie w liceum i technikum; pomoc urzędów pracy została oceniona jako obojętna dla decyzji zawodowych,
- 80% badanych ze szkół policealnych i studiów niestacjonarnych zna „bardzo dobrze” lub „wystarczająco” swoje predyspozycje zawodowe oraz wiedzę na temat własnych słabych i mocnych stron; najgorzej sytuacja przedstawia się wśród uczniów szkół zawodowych i liceów,
- prawie dwie trzecie uczniów zadeklarowało, że w ich szkołach nie są prowadzone obowiązkowe zajęcia dotyczące rynku pracy lub nie przekazywane są informacje, które ułatwiają poszukiwanie pracy; osoby posiadające takie zajęcia wskazują najczęściej na lekcje podstaw przedsiębiorczości,
- swoje pierwsze doświadczenie zawodowe w momencie realizacji badania zdobyło już 2/3 osób, głównie ze szkół zawodowych z praktyczną nauką zawodu, techników oraz studiów niestacjonarnych; były to zgodne z kierunkiem kształcenia (ok. 60%) praktyki zawodowe, umowy o pracę oraz umowy zlecenia; również popularne są staże i wolontariat; doświadczenie zawodowe zostało głównie zdobyte na terenie kraju,
- 82% badanych pozytywnie postrzega różnorodność zdobytego doświadczenia w porównaniu z doświadczeniem związanym tylko z kierunkiem kształcenia,
- w opinii uczniów i studentów zwiększenie szans na satysfakcjonującą pracę ma głównie osoba, która bierze udział w kursach i szkoleniach, a także aktywnie poszukuje pracy i kontynuuje swoje kształcenie,
- zarobki oraz atmosfera w pracy i dobre relacje z innymi pracownikami są dla respondentów czynnikiem decydującym o atrakcyjności pracy,
- średnia oczekiwanych zarobków badanych wynosi 1 855,69 zł netto; dla kobiet kwota na wynosi 1 718,31 zł, a dla mężczyzn średnio 2 014,60 zł; najmniejszej płacy oczekują osoby z powiatu radzyńskiego, włodawskiego i tomaszowskiego, natomiast największej z powiatu kraśnickiego, świdnickiego i krasnostawskiego,
- powyższe dane zostały potwierdzone w kolejnym pytaniu dotyczącym kwestii, o które respondenci chcieliby spytać pracodawcę podczas rozmowy kwalifikacyjnej: siedmiu na dziesięciu badanych chciałoby poruszyć sprawy finansowe, kolejne odpowiedzi dotyczą warunków zatrudnienia: czas pracy, zakres obowiązków rodzaj umowy itd.,

- badani respondenci to osoby mobilne w celach zarobkowych: 53,9% jest gotowa się przeprowadzić w celu podjęcia pracy, w tym 25,4% chce pozostać w kraju, a 28,5% może wyjechać za granicę; pozostałe osoby nie chcą zmieniać miejsca zamieszkania, jednak 23,3% z nich może dojeżdżać do pracy powyżej 30 minut,

b) część dotycząca planów zawodowych

- najlepszą formą zatrudnienia dla badanych uczniów i studentów jest zdecydowanie umowa o pracę na pełny etat, jak i część etatu; najmniejszą popularnością cieszy się brak jakiegokolwiek umowy,
- najważniejszym celem życiowym dla uczniów i studentów jest znalezienie pracy w ciągu następnych 12 miesięcy, przy czym ponad połowa planuje łączyć tą pracę z nauką,
- kobiety chciałyby pracować w branży usługowej, medycznej i oświatowej, natomiast mężczyźni głównie w branży budowlanej, transportowej i mechanicznej,
- trzech na czterech respondentów zadeklarowało posiadanie planów kształcenia w najbliższym roku, głównie w celu zwiększenia swoich szans na satysfakcjonującą pracę oraz spójność z jego zainteresowaniami lub możliwość rozwoju własnych talentów; renoma szkoły najbardziej motywuje do kształcenia licealistów,
- licealiści najczęściej deklarowali plany dalszego kształcenia; natomiast uczniowie szkół policealnych i techników, a także studenci niestacjonarni najczęściej wskazywali, iż aktualna szkoła/uczelnia, jest ich ostatnim etapem kształcenia,
- wśród deklarujących dalsze plany kształcenia, uczniowie liceów lub studenci niestacjonarni, w celu dalszego kształcenia mogą wyjechać nawet za granicę, natomiast najniższą mobilność w celach kształcenia zadeklarowali uczniowie szkół zawodowych,
- uczniowie szkół zasadniczych zawodowych traktują dalsze kształcenie jako kontynuację programu nauczania, z kolei licealiści przewidywane treści kształcenia określali jako nowe; co czwarty student stacjonarny uważa tak samo, zapewne ze względu na ukończenie większości możliwych poziomów kształcenia.

Badanie, którego wyniki prezentuje niniejszy raport, zostało przeprowadzone wśród dwóch grup respondentów:

- GRUPA I** tj. grupa badana powtórnie,
- GRUPA II** tj. grupa nowa - uzupełniająca.

Do kluczowych zadań Wykonawcy należało podjęcie wszelkich starań, aby dotrzeć do respondentów badanych w ubiegłorocznej edycji. Do grupy absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych, którzy brali udział w badaniu przeprowadzonym w 2012 r. przez Zamawiającego, skierowany został kwestionariusz ankiety elektronicznej, który zawierał pytania pozwalające na konfrontację postaw, oczekiwań i planów respondentów z okresu, kiedy uczęszczali jeszcze do szkół/uczelni, a okresem 12 miesięcy od ukończenia szkoły.

Jednym ze sposobów zapewnienia odpowiedniego powiązania ze sobą wyników badań z obu fal było przeprowadzenie ankiet wśród tej samej populacji badanych (na podstawie opracowanej przez Zamawiającego bazy teleadresowej osób, które wzięły udział w zeszłorocznej edycji). Innym sposobem zapewnienia ciągłości badań, było stworzenie odpowiedniego narzędzia badawczego, które umożliwiło zestawianie i konfrontowanie ze sobą wyników badania z obu pomiarów.

W dalszej kolejności do zadań Wykonawcy należało również przeprowadzenie badania uzupełniającego, wśród innych, niż przebadani w ubiegłym roku absolwenci. Badanie wśród nowej podgrupy miało na celu:

1. opis sytuacji edukacyjno - zawodowej respondentów,
2. określenie statusu na rynku pracy respondentów w zależności od ukończonego typu szkoły, w przypadku osób pracujących pozyskanie informacji o sposobach uzyskania zatrudnienia
3. identyfikacja postrzegania związków między wiedzą, kwalifikacjami, umiejętnościami uzyskanymi w ostatniej szkole, a ewentualnym obecnym zatrudnieniem,
4. uzyskanie wiedzy o branżach, w których pracują lub prowadzą działalność gospodarczą respondenci,
5. ocenę potrzeb szkoleniowych.

3.1. Zakres badania wśród podgrupy badanej powtórnie

Poprzez przeprowadzone badania wśród podgrupy badanej powtórnie możliwe było uzyskanie odpowiedzi na następujące **pytania badawcze**:

1. Czy badani absolwenci zrealizowali swe plany dotyczące ich najbliższej przyszłości? Co wpłynęło na to, iż zmienili swe plany, bądź nie udało się ich zrealizować?
2. Jak przedstawia się ich nowa sytuacja na rynku pracy? Jaki jest ich status na rynku pracy? Jeśli są bezrobotni, to jakie są przyczyny i jakie czynniki wpływają na to, iż nie podjęli oni zatrudnienia? Czy poszukują pracy i jaka jest ich aktywność pod tym względem? Jeśli są zatrudnieni, to jak długo poszukiwali pracy? Czy przed tą pracą mieli jakieś inne doświadczenia zawodowe? W jaki sposób i co przesądziło o tym, iż uzyskali oni zatrudnienie? Czy podjęta przez nich praca jest zgodna z wykształceniem? Czy aby podjąć aktualne zatrudnienie musieli się przekwalifikować? Jak oceniają swoje miejsca pracy, pod względem m.in. wynagrodzenia, satysfakcji z pracy, relacji ze współpracownikami itd.? Czy podjęta przez nich praca jest zgodna z oczekiwaniami? Jeśli kontynuują kształcenie to jakie są tego główne powody? Jak długo zamierzają się jeszcze dokształcać? Jakie mają plany odnośnie swojego życia zawodowego?
3. Jak przedstawiają się losy absolwentów w podziale na typ szkoły? Czy rodzaj szkoły wpływa na ich ścieżkę kariery zawodowej? Czy zadowolenie z własnej sytuacji na rynku pracy, jest uzależnione od typu szkoły? Absolwentom jakich typów szkół jest łatwiej odnaleźć się na rynku pracy?
4. Jak respondenci oceniają swoje przygotowanie teoretyczne i praktyczne do wykonywania zawodu? Czy są zadowoleni ze zdobytej podczas studiów wiedzy i praktyki? Czy to zadowolenie jest mniejsze/większe niż przed rokiem? Czy ich opinie na temat zdobytej wiedzy i doświadczenia uległy zmianie w ciągu ostatniego roku? Jeśli tak, to jakie są tego przyczyny?
5. Jakie plany zawodowe mają absolwenci? Jak ich zdaniem będzie się kształtować ich sytuacja na rynku pracy w ciągu kolejnych 5 lat? Czy mają oni szansę na stabilne zatrudnienie?
6. Jak respondenci oceniają swój potencjał na rynku pracy?
7. Czy w najbliższym czasie planują podnosić swoje kwalifikacje i umiejętności? Jeśli nie, to jakie są tego powody? Jeśli tak, to w jakim zakresie i jaki jest cel planowanego dokształcenia? Czy planują udział w szkoleniach? Jeśli tak to jakiej tematyki będą one dotyczyć?

W celu ukierunkowania analizy oraz potwierdzenia zasadności objęcia analizą wyżej wymienionych obszarów badawczych, zostały sformułowane następujące **hipotezy badawcze**:

1. Obecnie absolwenci są bardziej zainteresowani różnego rodzaju formami dokończenia, niż miało to miejsce w sytuacji, gdy byli jeszcze uczniami/studentami. Tendencja ta dotyczy bardziej absolwentów szkół wyższych niż zawodowych i średnich.
2. Główną wskazywaną przez absolwentów szkół ponadgimnazjalnych przeszkodą w uzyskaniu zatrudnienia są zbyt niskie i nieadekwatne do potrzeb lokalnego rynku pracy kwalifikacje, natomiast w przypadku absolwentów szkół wyższych brak miejsc pracy w miejscu zamieszkania.
3. Absolwenci szkół zawodowych w większym stopniu niż absolwenci szkół wyższych podejmują pracę zgodną ze swoim wykształceniem.
4. Większość absolwentów deklaruje, iż obecnie wykonywana przez nich praca nie jest zgodna z ich oczekiwaniami.
5. Absolwenci szkół wyższych częściej deklarują chęć zmiany miejsca zatrudnienia niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych.
6. Absolwenci uczelni wyższych znacznie lepiej postrzegają swoją sytuację na rynku pracy, niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych.
7. Dla absolwentek bardziej liczy się dobra atmosfera w pracy i dobre relacje z innymi oraz możliwość zachowania równowagi między pracą, a życiem prywatnym, natomiast dla absolwentów dobra płaca oraz praca samodzielna, bez dużego nadzoru.
8. W ciągu ostatniego roku wzrosło zainteresowanie absolwentów zagranicznymi migracjami zarobkowymi, zwłaszcza wśród absolwentów uczelni wyższych.
9. Na przestrzeni ostatniego roku zmniejszyły się oczekiwania absolwentów odnośnie wynagrodzenia za pracę. Tendencja ta dotyczy w głównej mierze osób, które nie posiadają zatrudnienia.

3.2. Zakres badania wśród podgrupy nowej

Poprzez przeprowadzone badania wśród podgrupy nowej możliwe było uzyskanie odpowiedzi na następujące **pytania badawcze**:

1. Jakie były motywy wyboru szkoły i profilu/kierunku kształcenia? Jak respondenci oceniają ten wybór? Czy gdyby mieli taką możliwość wybraliby w ten sam sposób? Czym absolwenci kierowali się przy wyborze danych profili/kierunków?
2. Jak przedstawia się sytuacja zawodowa badanych absolwentów? Jaki jest ich status na rynku pracy? Czy podjęli oni pracę zgodnie z wyuczonym zawodem? Czy byli zmuszeni przekwalifikować się?
3. W jaki sposób badani poszukiwali pracy? Ile razy zmieniali miejsce zatrudnienia? Na jakich warunkach są zatrudniani? Jak długo pozostawali bezrobotni? Dlaczego nie mogli podjąć zatrudnienia? Jakie czynniki przesądziły o tym, że uzyskali zatrudnienie? Czy prowadzą lub prowadzili kiedykolwiek własną działalność gospodarczą?
4. Czy typ ukończonej szkoły/uczelni wpływa na sytuację absolwentów na rynku pracy? Czy zadowolenie z własnej sytuacji na rynku pracy, jest uzależnione od typu szkoły? Absolwentom, jakich typów szkół jest łatwiej odnaleźć się na rynku pracy?
5. Jak absolwenci oceniają swoją wiedzę, kwalifikacje i umiejętności? Czy uważają, że są wystarczające? Czy głównie dzięki nim uzyskali swoje zatrudnienie? Jak ich zdaniem oceniają je pracodawcy?

6. Jak absolwenci oceniają swoje miejsce pracy, pod względem m.in. wynagrodzenia, satysfakcji z pracy, relacji ze współpracownikami itp. Czy podjęta przez nich praca jest zgodna z ich oczekiwaniami?
7. Czy badani uważają, że ich sytuacja na rynku pracy jest stabilna? Jak ich zdaniem będzie się ona kształtować w ciągu kolejnych 5 lat? Czy zatrudnienie absolwenci zamierzają zmienić pracę? Czy w związku ze zmianą pracy planują wyjechać do innego województwa lub kraju?
8. Jak respondenci oceniają swój potencjał na rynku pracy?
9. Czy w najbliższym czasie planują podnosić swoje kwalifikacje i umiejętności? Jeśli nie, to jakie są tego powody? Jeśli tak, to w jakim zakresie i jaki jest cel planowanego dokształcenia? Czy planują udział w szkoleniach? Jeśli tak to jakiej tematyki będą one dotyczyć?

W celu ukierunkowania analizy oraz potwierdzenia zasadności objęcia analizą wyżej wymienionych obszarów badawczych, zostały sformułowane następujące **hipotezy badawcze**:

1. Absolwenci szkół ponadgimnazjalnych zdecydowanie gorzej oceniają rodzaj posiadanego wykształcenia, poziom umiejętności praktycznych oraz wiedzy teoretycznej niż absolwenci szkół wyższych.
2. Absolwenci w dość niskim stopniu są zainteresowani podnoszeniem kwalifikacji i umiejętności zawodowych. Ta negatywna tendencja dotyczy w największym stopniu absolwentów szkół zasadniczych zawodowych.
3. Absolwenci uczelni wyższych zdecydowanie rzadziej pozostają bez zatrudnienia niż absolwenci szkół zawodowych.
4. Główną wskazywaną przez absolwentów szkół ponadgimnazjalnych przeszkodą w uzyskaniu zatrudnienia są zbyt niskie i nieadekwatne do potrzeb lokalnego rynku pracy kwalifikacje, natomiast w przypadku absolwentów szkół wyższych brak miejsc pracy w miejscu zamieszkania.
5. Absolwenci najczęściej znajdują zatrudnienie poprzez kontakty ze znajomymi i/lub rodziną.
6. Absolwenci szkół wyższych znacznie częściej podejmują pracę zgodną z posiadanym wykształceniem niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych.
7. Absolwenci szkół zawodowych w większym stopniu niż absolwenci szkół wyższych podejmują pracę zgodną ze swoim wykształceniem.
8. Absolwenci szkół wyższych częściej deklarują chęć zmiany miejsca zatrudnienia niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych.

3.3. Definicja pojęcia „absolwent” przyjęta na potrzeby badania

Według Głównego Urzędu Statystycznego absolwentem jest osoba, która ukończyła klasę programowo najwyższą w danym typie szkoły i otrzymała świadectwo ukończenia tej szkoły - dotyczy absolwentów w szkołach objętych systemem oświaty. Absolwent szkoły wyższej to osoba, która uzyskała dyplom stwierdzający ukończenie studiów wyższych i - po obronie pracy - uzyskała tytuł zawodowy magistra (po studiach magisterskich jednolitych lub drugiego stopnia/uzupełniających), inżyniera lub licencjata (po studiach pierwszego stopnia/ zawodowych). Definicja absolwenta w polskim prawie nie została bezpośrednio określona, tak więc pojęcie to nie ma jednoznacznego charakteru. W związku z tym planując niniejsze badania w pierwszej kolejności należało dokonać zdefiniowania pojęcia absolwent, czyli określenia kogo chcemy nazywać absolwentem, a tym samym kogo chcemy badać.

W niniejszym badaniu udział wzięły dwie grupy absolwentów. Pierwszą z nich są absolwenci rocznika 2011/2012, którzy ukończyli szkołę zawodową, policealną, technikum, liceum lub studia wyższe do momentu upływu 12 miesięcy od dnia określonego w dyplomie, świadectwie lub innym dokumencie potwierdzającym ukończenie szkoły/uczelni. W ramach tej grupy mamy do czynienia z respondentami, którzy brali udział w badaniu realizowanym przez Zamawiającego w 2012 r. (tj. wówczas gdy byli uczniami/studentami ostatnich roczników), a także z osobami, które nie brały udziału w zeszłorocznej edycji badania (co spowodowane jest tym, iż nie wszystkie osoby, które zadeklarowały chęć uczestnictwa w niniejszym badaniu, wzięły w nim udział) i stanowiły próbę uzupełniającą do badania absolwentów rocznika 2011/2012.

Drugą grupę respondentów stanowili absolwenci szkół ponadgimnazjalnych (zawodowych, policealnych, liceów, techników), tj. te osoby, które według formuły powstałej po reformie systemu oświaty realizowanej od 1999 r. ukończyli gimnazja oraz absolwenci szkół wyższych, którzy uzyskali dyplom nie wcześniej niż w 2003 r.

**W niniejszym badaniu, w przypadku obu grup badawczych:
ABSOLWENTEM POSZCZEGÓLNYCH TYPÓW SZKÓŁ JEST OSOBA,
DLA KTÓREJ DANA SZKOŁA JEST JEGO OSTATNIĄ UKOŃCZONĄ SZKOŁĄ.**

3.4. Sposób przeprowadzenia badania

Badanie ilościowe wśród absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych zostało przeprowadzone za pośrednictwem techniki CAWI, tj. wspomaganego komputerowo wywiadu realizowanego za pośrednictwem Internetu. Badanie tą techniką odbywa się za pośrednictwem udostępnionego respondentom kwestionariusza internetowego.

W celu przeprowadzenia badania na podgrupie badanej powtórnie Zamawiający przekazał Wykonawcy bazę respondentów, którzy wzięli udział w pierwszej edycji badania i którzy wyrazili zgodę na udział w badaniu realizowanym w 2013 r. Baza ta zawierała dane teleadresowe 1 200 osób (w tym: imię, nazwisko, adres e-mail, numer telefonu, typ szkoły, do której dana osoba uczęszczała, a także w niektórych przypadkach adres zamieszkania). Badanie na podgrupie nowej przeprowadzone zostało na opracowanej specjalnie na potrzeby badania bazie adresów e-mail do potencjalnych respondentów.

Ankieta internetowa rozesłana została do 7 360 osób (1 200 osób z bazy Zamawiającego oraz 6 160 z bazy Wykonawcy), z czego: 81,5% stanowiły wywiady efektywne (tj. poprawnie zakończone), 7,4% adresy błędne, 3,2% zapytania wysłane do osób niespełniających kryteriów, 3,5% wywiady przerwane lub zapytania wysłane do osób, które zrezygnowały z udziału w badaniu oraz 4,4% adresy niedostępne (od których nie otrzymano żadnej odpowiedzi).

Badanie jakościowe przeprowadzone zostało za pośrednictwem techniki IDI, tj. indywidualnego wywiadu pogłębionego, na łącznej próbie 30 losowo dobranych absolwentów (po 10 absolwentów w każdej z 3 kategorii szkół: zawodowe i policealne, technika i licea, wyższe), którzy wzięli udział w ubiegłorocznej edycji badania.

IV. Losy absolwentów, którzy ukończyli szkołę w 2012 r.

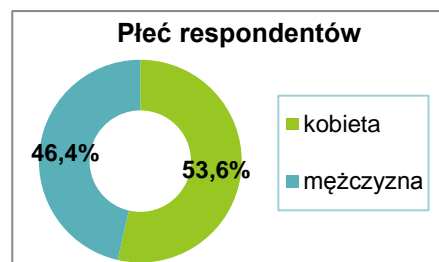
W niniejszym rozdziale analizie podlegały odpowiedzi absolwentów grupy powtórnie badanej. Specyfikacja Istotnych Warunków Zamówienia przewidywała, iż 1200 absolwentów zostanie przebadanych powtórnie. **W niniejszej procedurze udało się zrealizować powtórne badanie na próbie 573 respondentów, którzy wzięli udział w poprzedniej fali. W celu uzupełnienia próby pozyskano kontakty do 627 respondentów, którzy spełniali te same kryteria kwalifikowalności.**

Warunki kwalifikowalności absolwentów do badania:

- ↳ **absolwentem** jest osoba do momentu upływu 12 miesięcy od dnia określonego w dyplomie, świadectwie lub innym dokumencie potwierdzającym ukończenie szkoły zawodowej, policealnej, technikum, liceum lub uczelni wyższej.
- ↳ absolwentem poszczególnych typów szkół była osoba, dla której dana szkoła jest jego ostatnią ukończoną szkołą.
- ↳ ponadto SIWZ zakładał, iż w próbie badawczej liczba kobiet powinna się mieścić w przedziale 50-58% (w niniejszym badaniu udział kobiet wyniósł – 643, tj. 53,6%).

W badaniu udział wzięło⁶:

- 310 absolwentów szkół zasadniczych zawodowych,
- 86 absolwentów szkół policealnych,
- 273 absolwentów liceów,
- 129 absolwentów techników,
- 159 absolwentów studiów niestacjonarnych,
- 243 absolwentów studiów stacjonarnych.

Badanie wśród absolwentów szkół wyższych zostało przeprowadzone wśród studentów następujących szkół:

- Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie,
- Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II,
- Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie,
- Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie,
- Politechnika Lubelska,
- Uniwersytet Medyczny w Lublinie,
- Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej,
- Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie,
- Wyższa Szkoła Społeczno-Przyrodnicza w Lublinie,
- Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu,
- Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie.

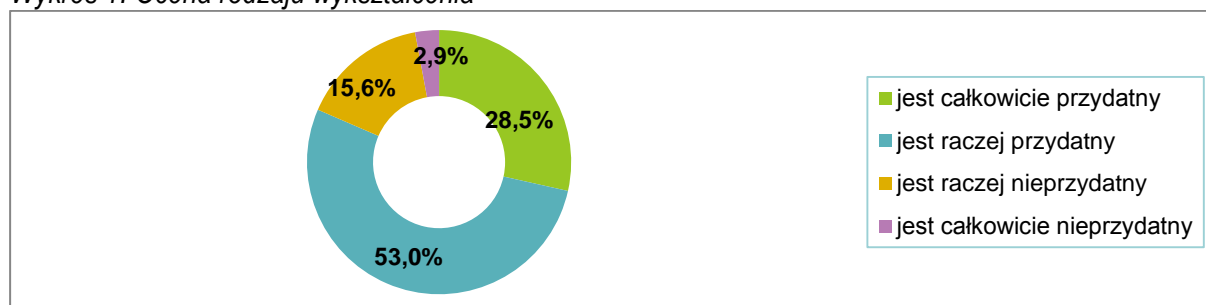
⁶ Próba do niniejszego badania, zgodnie z założeniami, miała odzwierciedlać strukturę próby w ubiegłorocznej edycji. Wówczas próba została dobrana kwotową metodą doboru próby, która zakładała, iż przebadanych zostanie 1200 uczniów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych w następującym podziale na rozłączne podgrupy: 400 uczniów szkół zawodowych i policealnych, 400 uczniów techników i liceów, 400 studentów szkół wyższych. Następnie na podstawie procentowego udziału w populacji generalnej (z wykorzystaniem danych GUS) ustalono udział kobiet i mężczyzn, udział uczniów/studentów poszczególnych typów szkół/uczelni oraz dokonano warstwowania na powiaty. Jednak przeprowadzonych zostało 396 wywiadów z uczniami szkół zawodowych i policealnych, 402 wywiady z uczniami liceów i techników oraz 402 wywiady ze studentami uczelni wyższych z województwa lubelskiego. Ostateczne liczebności przeprowadzonych wywiadów pod względem typu szkoły, płci oraz powiatu stanowiły grupę docelową II edycji badania. Dokładana struktura próby przedstawiona została w aneksie (tabela 19-21).

4.1. Edukacja i plany w zakresie podnoszenia kwalifikacji

Pierwsza część skierowanego do absolwentów kwestionariusza ankiety dotyczyła oceny ukończonej szkoły/uczelni, bądź kierunku kształcenia oraz podejmowania działań związanych z podnoszeniem i uzupełnianiem kwalifikacji i umiejętności.

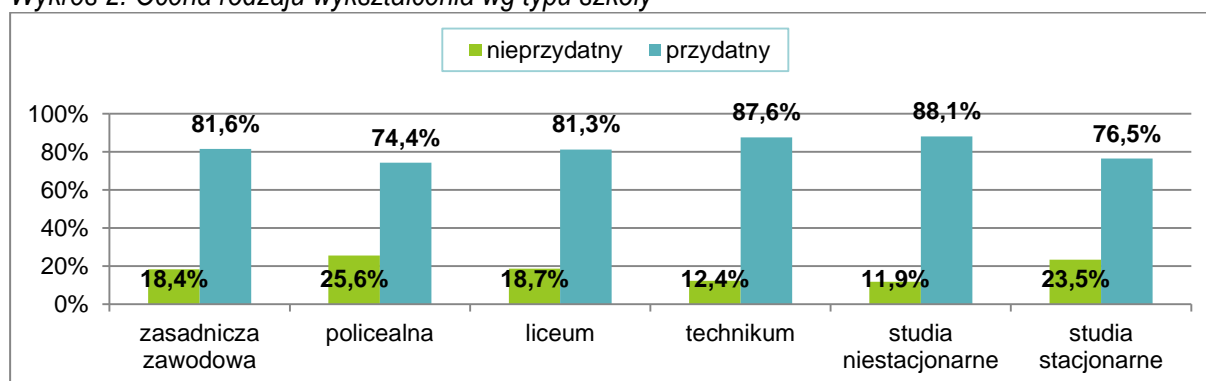
W pierwszej kolejności respondenci zostali poproszeni o ocenę swojego rodzaju wykształcenia uzyskanego w ostatnio ukończonej szkole, poziomu umiejętności praktycznych oraz poziomu wiedzy teoretycznej. Z badania wynika, iż ponad połowa ankietowanych (53,0%), oceniła rodzaj swojego wykształcenia jako raczej przydatny na rynku pracy, a blisko 1/3 jako całkowicie przydatny (28,5%). Wynika z tego, iż 81,5% badanych jest zadowolonych z rodzaju i poziomu posiadanego wykształcenia (wykres 1). Analiza⁷ materiału badawczego wykazała, iż ocena rodzaju wykształcenia nie zależy od typu ukończonej szkoły. Wszyscy respondenci w niniejszym badaniu wysoko ocenili przydatność uzyskanego wykształcenia (wykres 2). Na podstawie analizy danych można ponadto stwierdzić, iż **osoby obecnie pracujące zawodowo były skłonne lepiej oceniać przydatność posiadanego wykształcenia niż osoby niepracujące.**

Wykres 1. Ocena rodzaju wykształcenia

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200]

Wykres 2. Ocena rodzaju wykształcenia wg typu szkoły

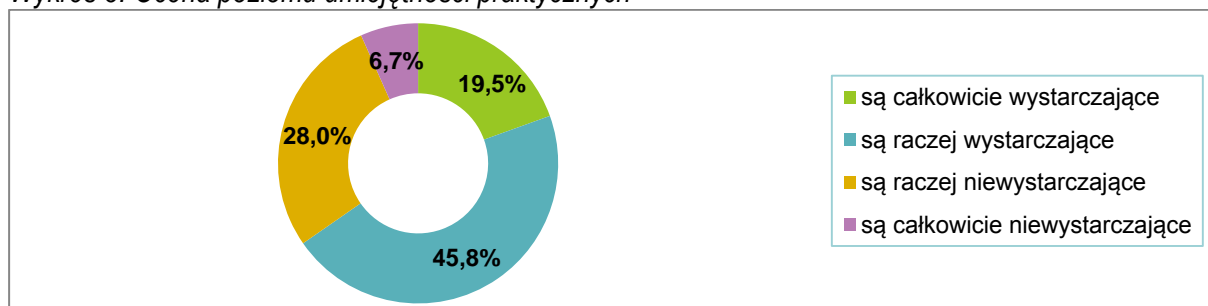
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200]

⁷ W ramach analizy pozyskanego materiału badawczego Wykonawca zastosował test chi-kwadrat, który wskazuje czy pomiędzy dwiema analizowanymi zmiennymi zachodzi istotna statystycznie zależność. O tym, iż związek między analizowanymi zmiennymi jest istotny statystycznie, informuje wartość istotności asymptotycznej (p), tzn. gdy $p < 0,05$. Istotna statystycznie zależność oznacza że zachodzi znacząca relacja między analizowanymi zmiennymi, która nie jest dziełem przypadku, a wynikiem przeprowadzonego pomiaru/badania. Ponadto w ramach analizy zbadano także jak silne są związki między zmiennymi, wykorzystano w tym celu miarę symetryczną V Kramera. O sile związku decyduje wartość istotności przybliżonej V Kramera, tzn. gdy V Kramera przyjmuje wartości od 0 do 0,3 związek jest słaby, gdy V Kramera=0,3-0,6 związek jest umiarkowany, natomiast gdy V Kramera=0,6-1 związek jest silny. W raporcie zawarto wszystkie korelacje (związki) między zmiennymi, które są istotne statystycznie. W pozostałych przypadkach analiza testem chi-kwadrat nie wykazała istotnych statystycznie zależności.

Z rozkładu odpowiedzi wynika, iż zdecydowana większość badanych oceniła swój poziom umiejętności praktycznych (65,3%) jako wystarczający (wykres 3).

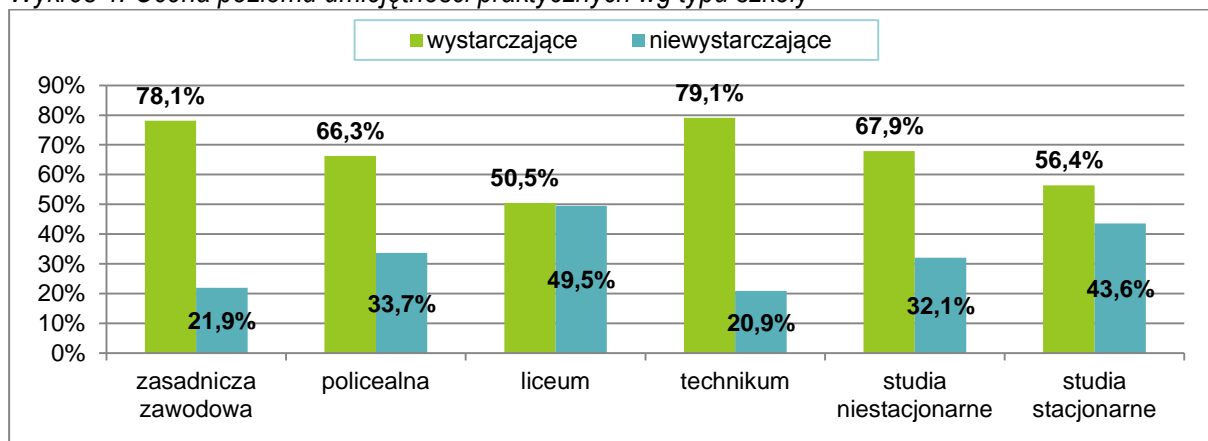
Analiza testem chi-kwadrat wykazała, iż istnieje istotna statystycznie zależność między oceną poziomu umiejętności praktycznych, a typem ukończonej szkoły, płcią i statusem na rynku pracy. Z badania wynika, iż absolwenci zasadniczych szkół zawodowych oraz techników są skłonni lepiej postrzegać swój poziom umiejętności praktycznych niż absolwenci pozostałych typów szkół⁸ (wykres 4). Aspekty te lepiej oceniali także respondenci płci męskiej⁹ oraz osoby pracujące¹⁰.

Wykres 3. Ocena poziomu umiejętności praktycznych

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200]

Wykres 4. Ocena poziomu umiejętności praktycznych wg typu szkoły

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200]

Z rozkładu odpowiedzi wynika, iż zdecydowana większość badanych oceniła swój poziom wiedzy teoretycznej (80,7%) jako wystarczający (wykres 5).

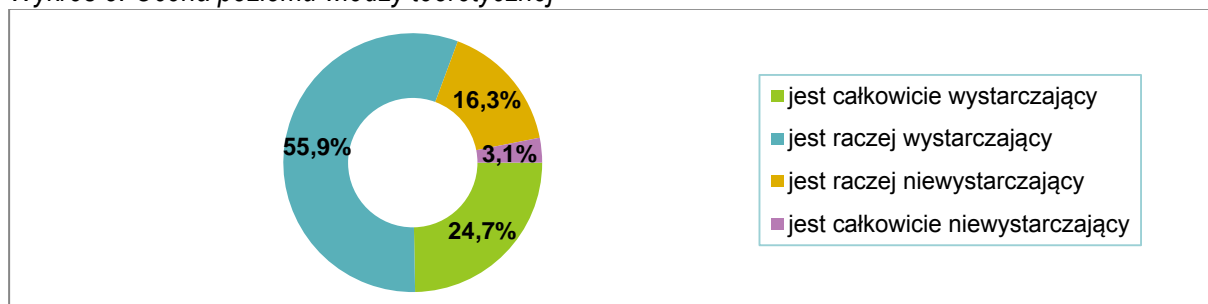
Analiza testem chi-kwadrat wykazała, iż istnieje istotna statystycznie zależność między oceną poziomu wiedzy teoretycznej, a typem ukończonej szkoły i statusem na rynku pracy. Z badania wynika, iż absolwenci techników oraz studiów stacjonarnych i niestacjonarnych są skłonni lepiej postrzegać posiadane zasoby wiedzy teoretycznej niż absolwenci pozostałych typów szkół (wykres 6). Aspekty te lepiej oceniali respondenci pracujący zawodowo.

⁸ Wynik testu $\chi^2(5) = 68,385$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,239.

⁹ Wynik testu $\chi^2(1) = 7,889$; $p=0,005$; siła związku V Kramera=0,081.

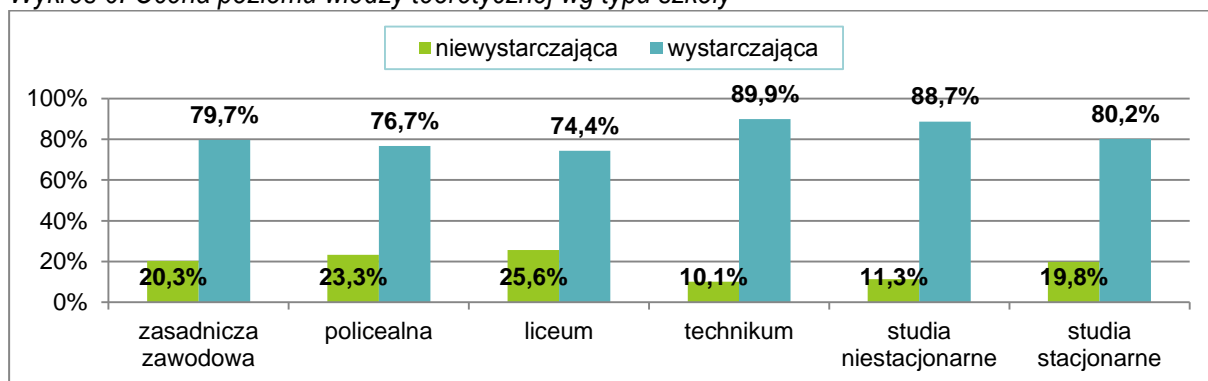
¹⁰ Wynik testu $\chi^2(1) = 71,979$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,245.

Wykres 5. Ocena poziomu wiedzy teoretycznej

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200]

Wykres 6. Ocena poziomu wiedzy teoretycznej wg typu szkoły

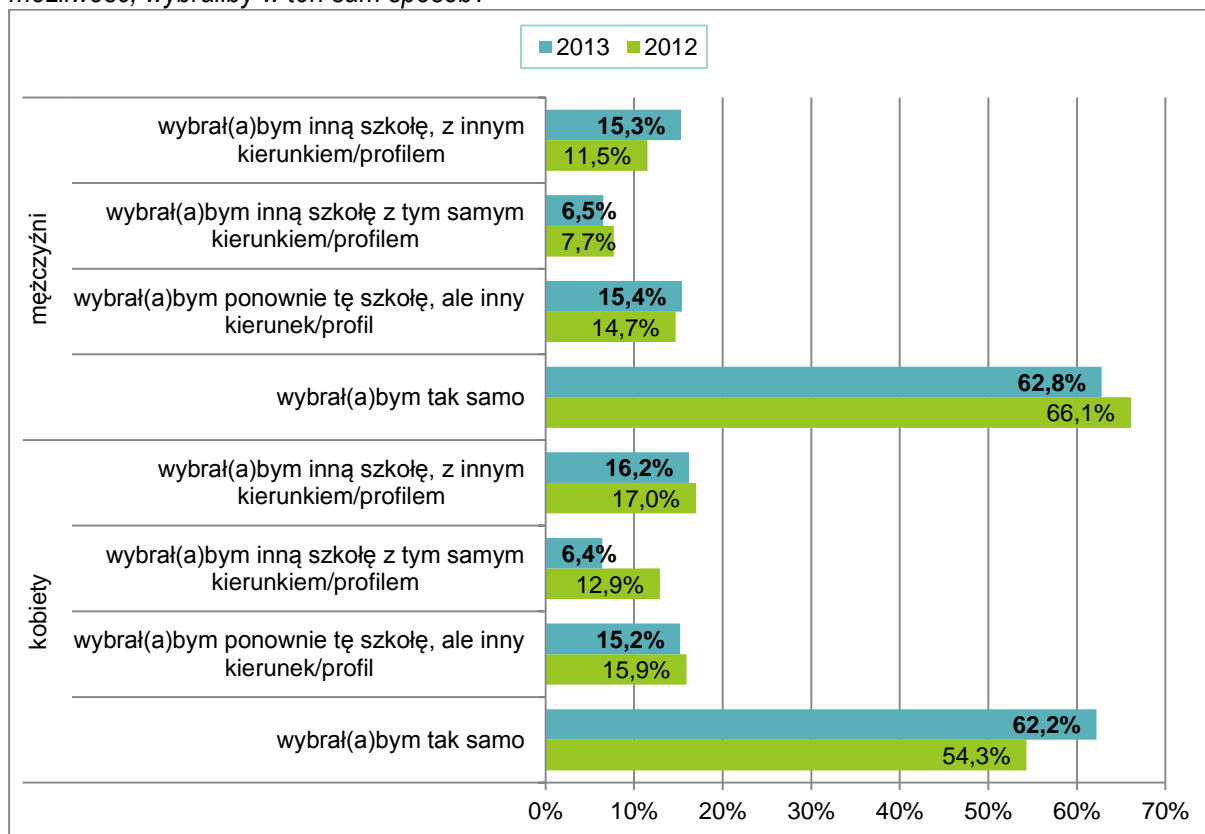

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200]

Z badania wynika, iż największa grupa respondentów gdyby miała możliwość ponownego wyboru szkoły, wybrałaby tak samo. Niniejsze dane znajdują potwierdzenie zarówno w pierwszej, jak i w drugiej fali badania, tak wśród kobiet (2012 r. – 54,3%; 2013 r. – 62,2%), jak i wśród mężczyzn (2012 r. – 66,1%; 2013 r. – 62,8%), z tą różnicą, iż w poprzedniej edycji, istniała wyraźniejsza tendencja ponownego wyboru tej samej szkoły i kierunku kształcenia wśród mężczyzn, zaś w tej edycji – różnica w ocenie wyboru szkoły i kierunku między płciami zatarła się (wykres 7).

Zarówno szkołę, jak i kierunek kształcenia w niniejszej edycji zmieniliby jedynie 15,3% badanych mężczyzn (2012 r. – 11,5%) oraz 16,2% kobiet (2012 r. – 17%) (wykres 7), zatem także w tym aspekcie wyniki w obu pomiarach są ze sobą zgodne. Analiza testem chi-kwadrat wykazała istotną statystycznie zależność, między oceną wyboru ukończonej szkoły, a statusem na rynku pracy. Z przeprowadzonego badania wynika, iż absolwenci pracujący znacznie lepiej oceniają swój wybór szkoły i kierunku kształcenia (tabela 3). Osoby pozostające bez zatrudnienia (tj. bezrobotne, uczące się itp.) znacznie częściej, niż pracujące, zmieniliby kierunek kształcenia, bądź kierunek i szkołę (wykres 7).

Wykres 7. Ocena wyboru ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia. Czy respondenci, gdyby mieli możliwość, wybraliby w ten sam sposób?

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200] oraz raportu „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych. Raport końcowy z badań 2012”

Tabela 3. Ocena wyboru ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia. Czy respondenci, gdyby mieli możliwość, wybraliby w ten sam sposób? – wg statusu na rynku pracy

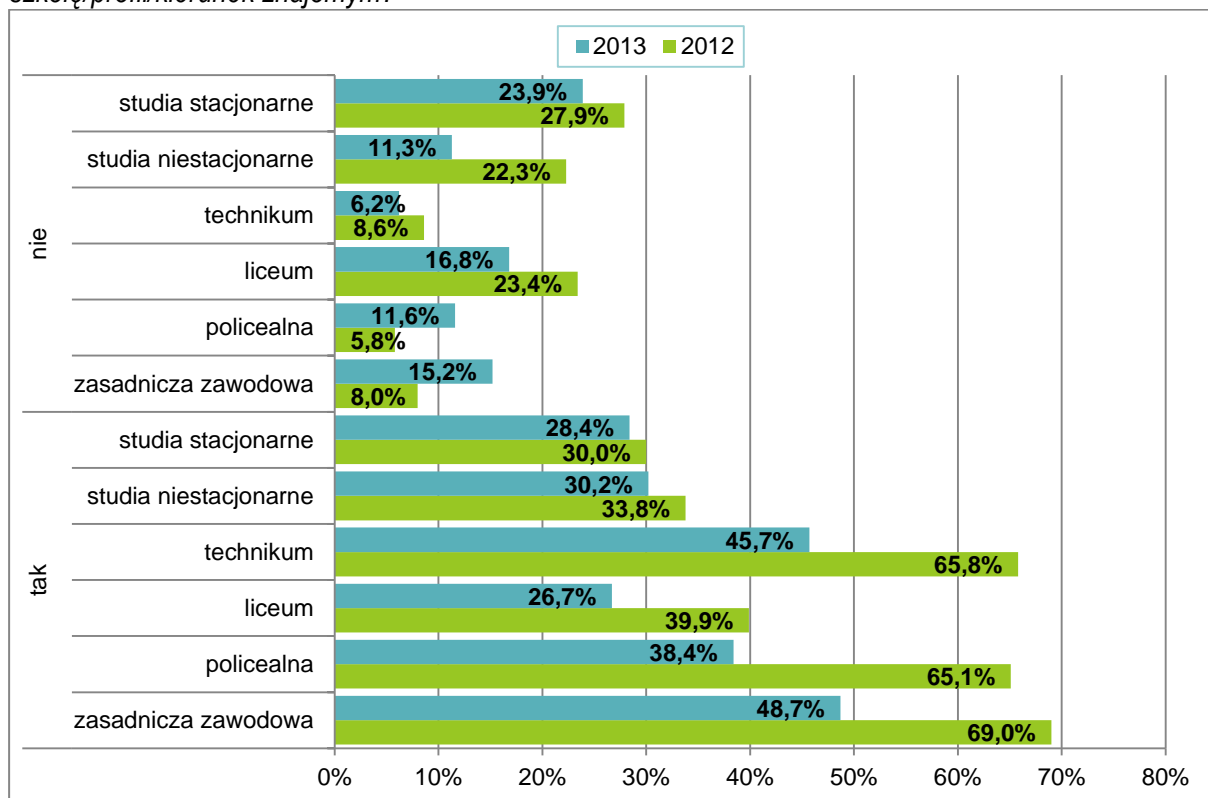
	Odpowiedzi "wybrał(a)bym tak samo"		Ogółem
	N	%	
<i>Status na rynku pracy¹¹</i>			
osoby pracujące	382	75,2	508
osoby bez zatrudnienia (uczące się, bezrobotne, inne)	368	53,2	692

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200]

W dalszej kolejności poproszono respondentów o odpowiedź na pytanie czy swój kierunek/profil kształcenia poleciliby znajomym jako dobrze przygotowujący do pracy. Wśród odpowiedzi badanych dominowało stanowisko, iż ukończone przez nich szkoły dobrze przygotowują do pracy i poleciliby je swoim znajomym (wykres 8) Odpowiedzi uzyskane w niniejszym pytaniu pokrywają się z tymi, uzyskanymi w 2012 roku. Z badania wynika, iż **ukończoną przez siebie szkołę, częściej niż inni polecaliby absolwenci szkół zawodowych, techników oraz policealnych, zarówno w pierwszej, jak i drugiej edycji badania** (wykres 8). Analiza testem chi-kwadrat wykazała istotną statystycznie zależność, między oceną wyboru ukończonej szkoły, a statusem na rynku pracy oraz płcią respondentów. Absolwenci pracujący znacznie lepiej oceniają dokonany wybór szkoły i kierunku kształcenia. Tendencja ta jest także powszechniejsza wśród mężczyzn, którzy są bardziej zadowoleni z dokonanego wyboru, niż kobiety.

¹¹ Wynik testu $\chi^2(3) = 65,408; p=0$; siła związku V Kramera=0,233.

Wykres 8. Ocena wyboru ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia. Czy respondenci poleciliby szkołę/profil/kierunek znajomym?

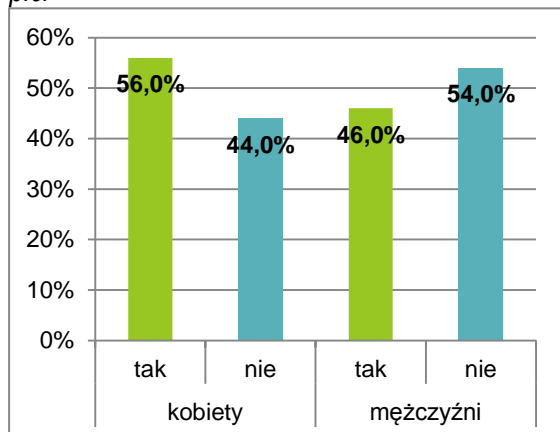
* na wykresie przedstawiono tylko odpowiedzi „tak” – „nie”

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200] oraz raportu „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych. Raport końcowy z badań 2012”

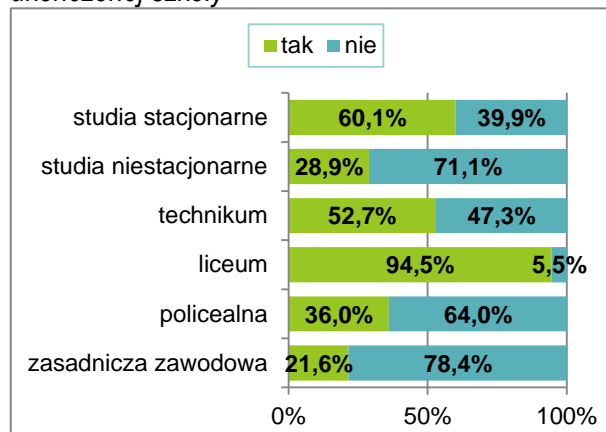
Kolejną kwestią poruszoną w ankiecie internetowej była aktywność badanych absolwentów w zakresie uzupełniania lub podnoszenia swoich kwalifikacji i umiejętności. Respondenci zostali poproszeni o wskazanie, czy w okresie od ukończenia szkoły podejmowali jakiegokolwiek inicjatywy związane z podnoszeniem kwalifikacji i umiejętności, a także czy mają związane z tym plany na przyszłość.

Z przeprowadzonego badania wynika, iż od momentu ukończenia ostatniej szkoły/uczelni swoje kwalifikacje i umiejętności podnosiło 56% kobiet oraz 46% mężczyzn (wykres 9). Analiza testem chi-kwadrat wykazała istotną statystycznie zależność, między podejmowaniem inicjatyw związanych z kształceniem w ciągu roku od ukończenia szkoły, a typem ukończonej szkoły oraz płcią respondentów. Z badania wynika, iż kobiety istotnie statystycznie częściej niż mężczyźni podejmowały tego typu inicjatywy. Tendencja ta jest także najpowszechniejsza wśród absolwentów liceów, którzy w niemal 95% po osiągnięciu wykształcenia średniego ogólnokształcącego - kontynuują naukę (wykres 10).

Wykres 9. Podejmowanie inicjatyw związanych z podnoszeniem kwalifikacji i umiejętności wg płci¹²

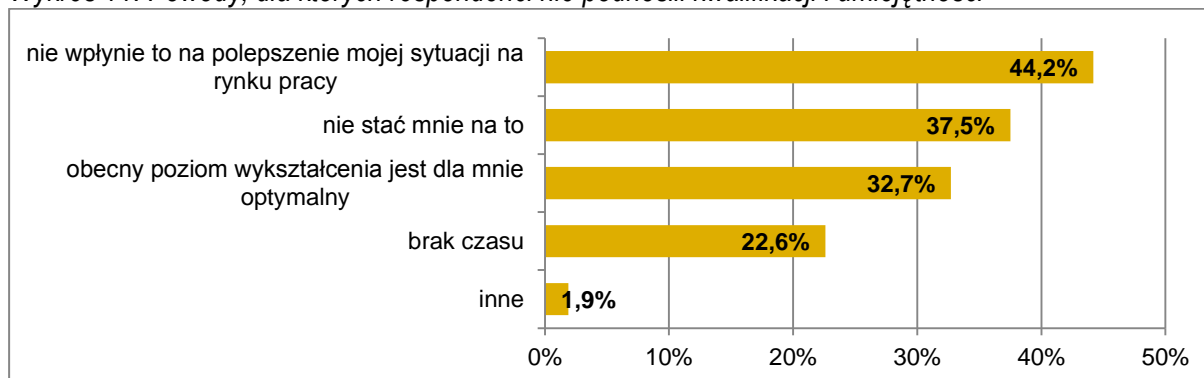
Wykres 10. Podejmowanie inicjatyw związanych z podnoszeniem kwalifikacji i umiejętności wg typu ukończonej szkoły¹³

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200]

Wśród osób, które nie podnosiły swoich kwalifikacji i umiejętności panuje przekonanie, iż podniesienie poziomu wykształcenia nie wpłynęłoby na polepszenie ich sytuacji na rynku pracy (44,2%). Dostyc często wskazywano także brak środków finansowych, które mogłyby przeznaczyć na ten cel (37,5%) a także, że obecny poziom wykształcenia jest optymalny (32,7%) (wykres 11).

Wykres 11. Powody, dla których respondenci nie podnosili kwalifikacji i umiejętności

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=584]

Z przeprowadzonego badania wynika, iż absolwenci:

- szkół zasadniczych zawodowych najczęściej kontynuowali naukę w technicach,
- szkół policealnych najczęściej kontynuowali naukę na studiach wyższych licencjackich lub inżynierskich,
- liceów najczęściej kontynuowali naukę na studiach wyższych licencjackich lub magisterskich,
- techników najczęściej kontynuowali naukę na studiach wyższych licencjackich, inżynierskich,
- studiów niestacjonarnych najczęściej doszkalali się na różnego rodzaju kursach, a także, choć nieco rzadziej kontynuowali naukę na studiach wyższych magisterskich,
- studiów stacjonarnych najczęściej kontynuowali naukę na studiach wyższych magisterskich (tabela 25 zawarta w aneksie).

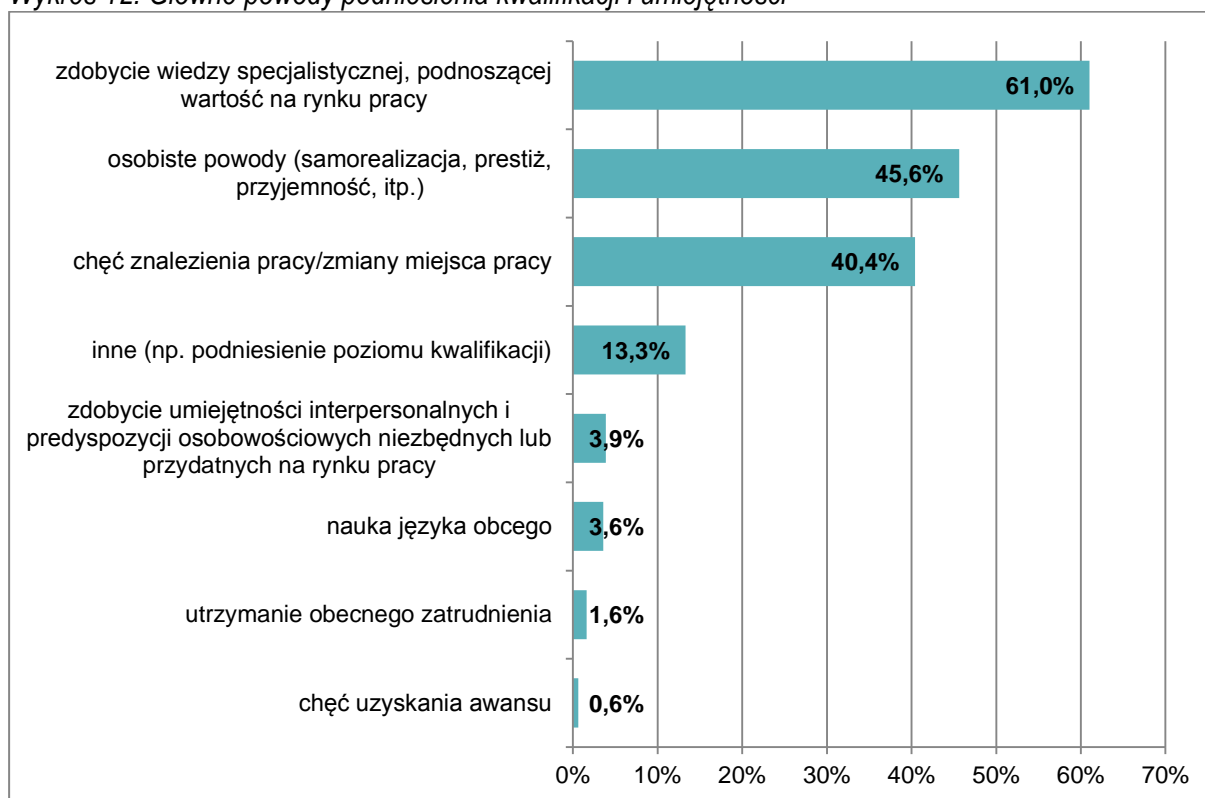
¹² Wynik testu $\chi^2(1) = 12,012$; $p=0,001$; siła związku V Kramera=0,100.

¹³ Wynik testu $\chi^2(5) = 360,813$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,548.

Głównym powodem, dla którego objęci badaniem absolwenci podnosili swoje kwalifikacje i umiejętności było zdobycie wiedzy specjalistycznej, podnoszącej wartość na rynku pracy (61%). Nieco rzadziej badani wskazywali również na osobiste powody, takie jak m.in. samorealizacja, prestiż, przyjemność (45,6%) czy chęć znalezienia pracy/zmiany miejsca pracy (40,4%) (wykres 12). Analizując odpowiedzi respondentów pod względem typu szkoły, jaką ukończyli można zauważyć, iż:

- absolwenci szkół zasadniczych zawodowych, liceów, techników oraz studiów stacjonarnych najczęściej wskazywali, iż głównym powodem podnoszenia kwalifikacji i umiejętności było zdobycie specjalistycznej wiedzy, podnoszącej wartość na rynku pracy, chęć znalezienia lub zmiany miejsca pracy, a następnie powody osobiste, takie jak m.in. samorealizacja, prestiż, przyjemność;
- absolwenci szkół policealnych oraz studiów niestacjonarnych podnosili kwalifikacje i umiejętności głównie w celu zdobycia specjalistycznej wiedzy, a także z osobistych powodów, takich jak m.in. samorealizacja, prestiż, przyjemność (tabela 4).

Wykres 12. Główne powody podniesienia kwalifikacji i umiejętności

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=616]

Tabela 4. Główne powody podniesienia kwalifikacji i umiejętności wg typu szkoły

	Zasadnicza zawodowa	Policealna	Liceum	Technikum	Studia niestacjonarne	Studia stacjonarne
chęć uzyskania awansu	1,0%	0,0%	0,0%	0,9%	1,2%	0,4%
chęć znalezienia pracy/zmiany miejsca pracy	30,8%	19,6%	23,0%	23,9%	22,5%	23,4%
utrzymanie obecnego zatrudnienia	0,0%	2,0%	0,0%	0,0%	7,5%	1,2%
zdobycie wiedzy specjalistycznej, podnoszącej wartość na rynku pracy	25,0%	37,3%	40,1%	36,3%	31,2%	34,0%

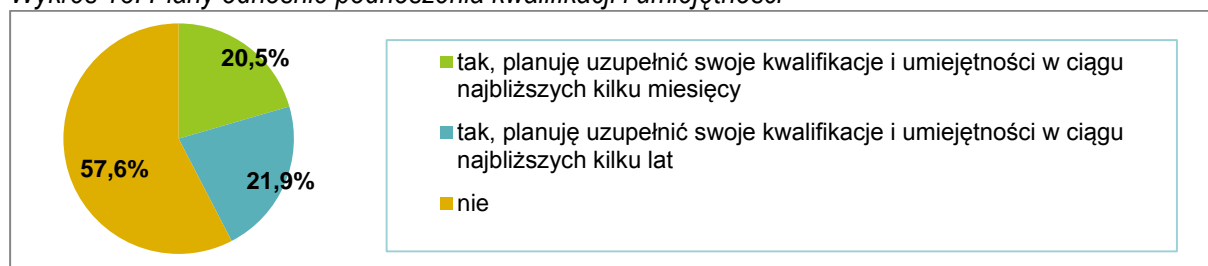
zdobycie umiejętności personalnych i predyspozycji osobowościowych niezbędnych lub przydatnych na rynku pracy	1,9%	3,9%	2,0%	0,9%	3,8%	2,7%
nauka języka obcego	2,9%	2,0%	0,7%	0,0%	3,8%	4,7%
nauka programów komputerowych	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
osobiste powody (samorealizacja, prestiż, przyjemność, itp.)	26,9%	31,4%	24,8%	28,3%	30,0%	27,7%
podniesienie poziomu wykształcenia	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
inne (m.in. podniesienie poziomu kwalifikacji)	11,5%	3,9%	9,5%	9,7%	0,0%	5,9%

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=104 - szkoły zasadnicze zawodowe, N=51 szkoły policealne, N=444 - licea, N=113 technika, N=80 - studia niestacjonarne, N=256 - studia niestacjonarne]

Przeprowadzone badanie wykazało, iż ponad połowa objętych badaniem absolwentów (57,6%) w najbliższym czasie nie planuje podnieść lub uzupełnić swoich kwalifikacji zawodowych. Jedynie co piąty planuje uzupełnić swoje kwalifikacje w ciągu najbliższych kilku miesięcy (20,5%) i niemal tyle samo w ciągu najbliższych kilku lat (21,9%) (wykres 13).

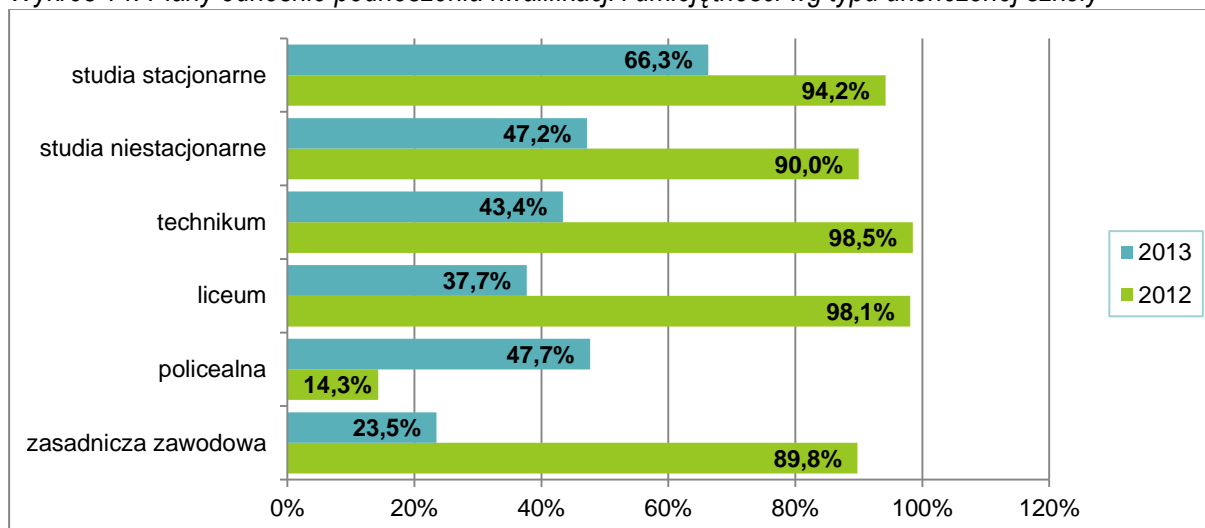
Wykres 13. Plany odnośnie podnoszenia kwalifikacji i umiejętności

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200]

Analiza testem chi-kwadrat wykazała istotną statystycznie zależność, między planami związanymi z dalszym kształceniem, a typem ukończonej szkoły oraz statusem na rynku pracy. Z przeprowadzonego badania wynika, iż najczęściej chęć podniesienia lub uzupełnienia kwalifikacji i umiejętności deklarowali absolwenci studiów stacjonarnych (2013 r. - 66,3%). Natomiast zainteresowani kontynuowaniem kształcenia w najmniejszym stopniu byli absolwenci ze szkół zasadniczych zawodowych (2013 r. - 23,5%) (wykres 14). Wyniki obu edycji różnią się w tym zakresie, bowiem w 2012 roku respondenci w ogromnej większości wskazywali, iż planują dalsze kształcenie, jednak w bieżących roku ich gotowość pod tym względem znacznie się zmniejszyła, na co wpływ może mieć fakt, iż w przeciągu ostatniego roku podjęły one kształcenie (kontynuowały naukę po ukończonej szkole ponadgimnazjalnej lub wyższej), w związku z tym te plany zostały już przez nich zrealizowane.

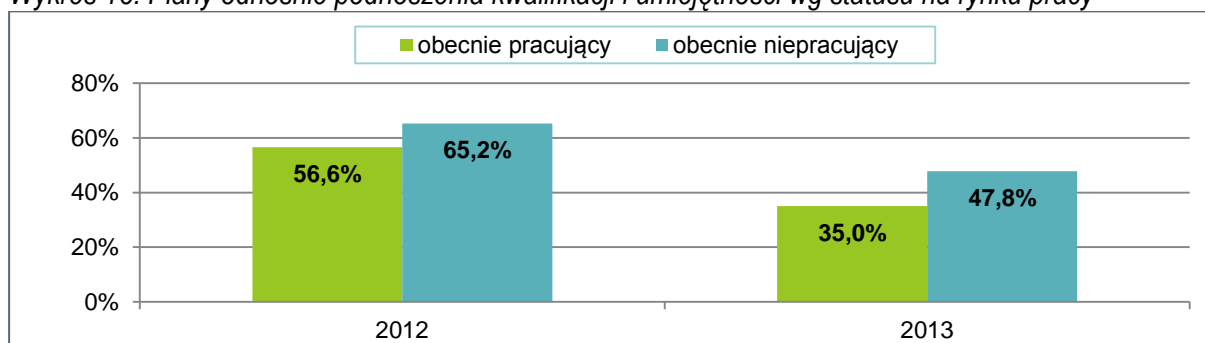
Wykres 14. Plany odnośnie podnoszenia kwalifikacji i umiejętności wg typu ukończonej szkoły¹⁴

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200] oraz raportu „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych. Raport końcowy z badań 2012”

Analiza testem chi-kwadrat wykazała ponadto, iż to respondenci obecnie niepracujący wykazują większą skłonność do planowania inicjatyw związanych z podnoszeniem kwalifikacji (wykres 15). Tendencja ta jest zgodna w obu pomiarach, jednak w obecnie zrealizowanym badaniu zaobserwowano istotnie mniejszą skłonność do planowania kontynuacji kształcenia, niż to miało miejsce w 2012 roku.

Wykres 15. Plany odnośnie podnoszenia kwalifikacji i umiejętności wg statusu na rynku pracy¹⁵

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200] oraz raportu „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych. Raport końcowy z badań 2012”

Planując niniejsze badanie Wykonawca przyjął następującą hipotezę:

H1: Obecnie absolwenci szkół wyższych są bardziej niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych zainteresowani różnego rodzaju formami doksztalcenia, ponadto częściej są zainteresowani podnoszeniem kwalifikacji niż miało to miejsce w 2012 r.

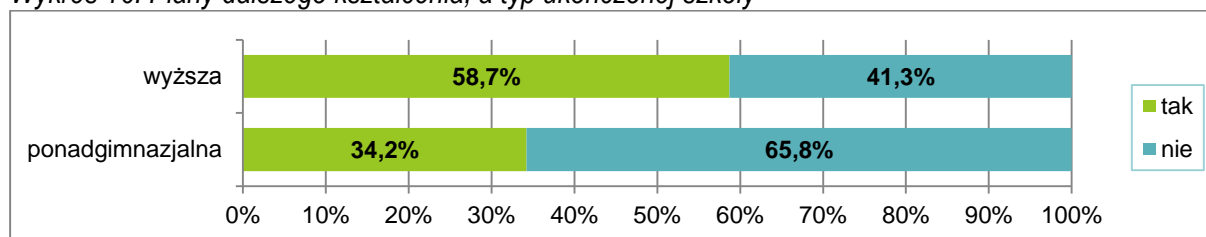
Na potrzeby weryfikacji niniejszej hipotezy badawczej analizie poddane zostały związki między zmiennymi (zależność między typem ukończonej szkoły – ponadgimnazjalna i wyższa, a planami kształcenia).

¹⁴ Wynik testu $\chi^2(5) = 360,813$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,548.

¹⁵ Wynik testu $\chi^2(1) = 19,629$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,128.

Z przeprowadzonego badania wynika, iż respondenci szkół wyższych są bardziej skłonni do podnoszenia swoich kwalifikacji niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych (wykres 16).

Wykres 16. Plany dalszego kształcenia, a typ ukończonej szkoły

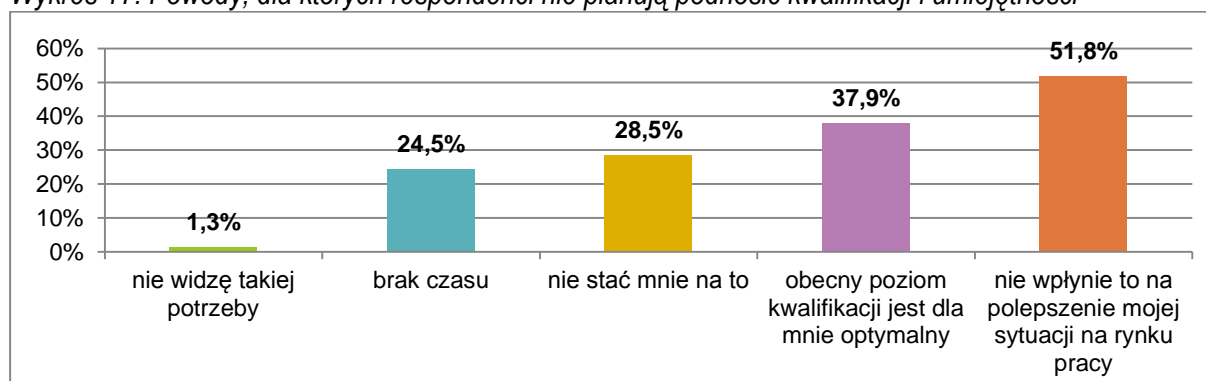
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200]

Ponadto z badania wynika, iż skłonność ta nie jest tak wysoka jak w 2012 roku (wykres 14). Zatem wyniki obu edycji różnią się istotnie, bowiem w 2012 roku respondenci w większości wskazywali, iż planują dalsze kształcenie jednak w bieżącym roku ich gotowość pod tym względem znacznie się zmniejszyła.

W związku z tym niniejsza hipoteza może być potwierdzona tylko częściowo, bowiem paradoksalnie to właśnie **osoby o wyższym poziomie wykształcenia są bardziej skłonne się doksztalać, niż osoby legitymujące się niższym poziomem kwalifikacji, jednak w niniejszej edycji skłonność ta jest znacznie mniejsza**, a nie większa jak zakłada hipoteza, niż miało to miejsce przed rokiem.

Osoby, które nie planują podnieść lub uzupełnić swoich kwalifikacji i umiejętności uzasadniali to przede wszystkim tym, iż działania te nie wpłyną na polepszenie ich sytuacji na rynku pracy (51,8%). Ponadto prawie czterech na dziesięciu badanych wykazało, iż obecny poziom kwalifikacji jest dla nich optymalny (wykres 17).

Wykres 17. Powody, dla których respondenci nie planują podnosić kwalifikacji i umiejętności

* % odpowiedzi nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=691]

Z przeprowadzonego badania wynika, iż absolwenci:

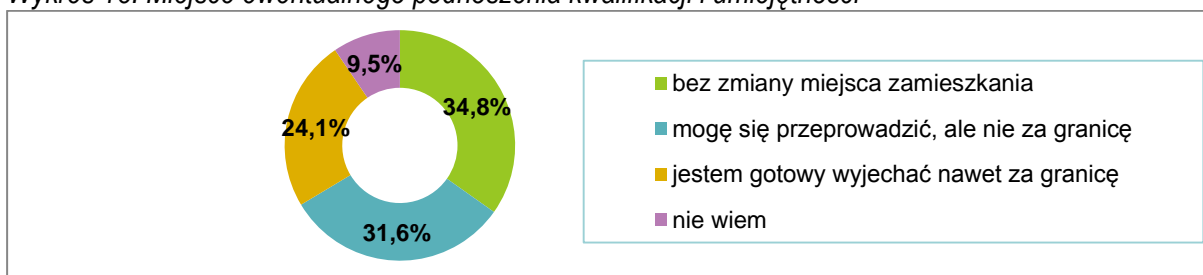
- szkół zasadniczych zawodowych planują udział w kursach/szkoleniach,
- liceów najczęściej planują dalszą edukację na poziomie wyższym (studiach I, II stopnia lub jednolitych),
- techników najczęściej planują dalszą edukację na poziomie wyższym (studiach I, II stopnia lub jednolitych) oraz uczestnictwo w kursach/szkoleniach,

- studiów stacjonarnych planują dokształcać się na różnego rodzaju kursach, a także kontynuować naukę na studiach podyplomowych oraz uczestniczyć m.in. w seminariach/konferencjach,
- studiów niestacjonarnych najczęściej planują dokształcać się na różnego rodzaju kursach/szkoleniach (tabela 26 zawarta w aneksie).

Badanie wykazało, iż 34,8% badanych absolwentów, którzy zadeklarowali, iż będą uzupełniać lub podnosić swoje kwalifikacje i umiejętności, nie zamierza w tym celu zmieniać miejsca zamieszkania, a 31,6% może się przeprowadzić, ale nie za granicę. Znaczny odsetek, bo prawie 1/4 badanych (34,1%), aby zdobyć dodatkowe kwalifikacje i umiejętności wskazała, iż mogłaby wyjechać w tym celu nawet za granicę (wykres 18). Analizując podejście odnośnie miejsca ewentualnego podnoszenia kwalifikacji i umiejętności pod względem rodzaju ukończonej szkoły można zauważyć, iż absolwenci szkół zasadniczych zawodowych (49,3%), studiów niestacjonarnych (40%) oraz studiów stacjonarnych (31,6%) są najmniej chętni do wyjazdu poza miejsce zamieszkania. Wyjazdami za granicę celem dalszego kształcenia najbardziej zainteresowani byli absolwenci liceów i techników. Porównując dane z niniejszej edycji badania do poprzedniej, można zauważyć, iż w roku ubiegłym większy odsetek badanych mógł wyjechać poza miejsce zamieszkania celem kontynuacji nauki, niż w tym roku.

Z badania wynika również, iż **do wyjazdów zagranicznych, w celu podniesienia kwalifikacji i umiejętności, bardziej skłonni są mężczyźni**. Gotowych do wyjazdu za granicę jest 25,3% mężczyzn i 11,2% kobiet. Także w tym zakresie wyniki odbiegały od tych uzyskanych w 2012 roku. Mianowicie w poprzedniej edycji badania zdiagnozowano znacznie większą skłonność kobiet do przeprowadzki w celach edukacyjnych, z wyłączeniem wyjazdu zagranicznego, natomiast istotnie mniej było kobiet, które w ogóle nie były skłonne do wyjazdu z miejsca zamieszkania w celu kształcenia (bez zmiany miejsca zamieszkania: 2012 r. – 20,5%; 2013 r. – 35,4%; mogę się przeprowadzić, ale nie za granicę: 2012 r. – 56,9%; 2013 r. – 29,9%). W przypadku respondentów płci męskiej uzyskano przybliżone wyniki w tym aspekcie, w 2013 roku jedynie nieznacznie mniej było mężczyzn skłonnych do przeprowadzki, z wyłączeniem wyjazdu zagranicznego.

Wykres 18. Miejsce ewentualnego podnoszenia kwalifikacji i umiejętności

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=509]

4.2. Doświadczenie zawodowe absolwentów

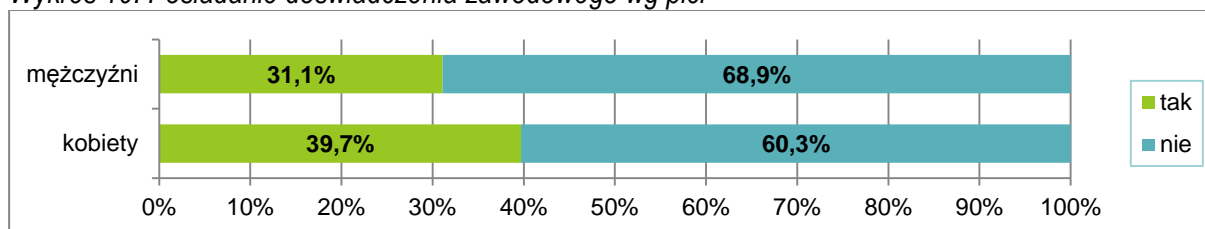
Część skierowanej do absolwentów ankiety elektronicznej dotyczyła doświadczeń zawodowych absolwentów, jakie dotychczas zdobyli (z wyłączeniem tych, które nabyli na aktualnym stanowisku pracy, w przypadku pracujących lub prowadzących działalność gospodarczą respondentów). Kwestie aktualnego statusu zatrudnienia poruszone zostały w kolejnym rozdziale.

Respondenci zostali poproszeni o udzielenie informacji czy posiadają doświadczenie zawodowe, a jeśli tak to w ilu miejscach pracowali oraz w jakim zakresie.

Z pozyskanego materiału badawczego wynika, iż doświadczenie zawodowe posiadało: 67 absolwentów ze szkół zasadniczych zawodowych, 39 absolwentów ze szkół policealnych, 73 absolwentów liceum, 38 absolwentów technikum, 95 absolwentów studiów niestacjonarnych, 116 absolwentów studiów stacjonarnych. Wśród tej kategorii absolwentów było 255 kobiet (59,6%) oraz 173 mężczyzn (40,4%).

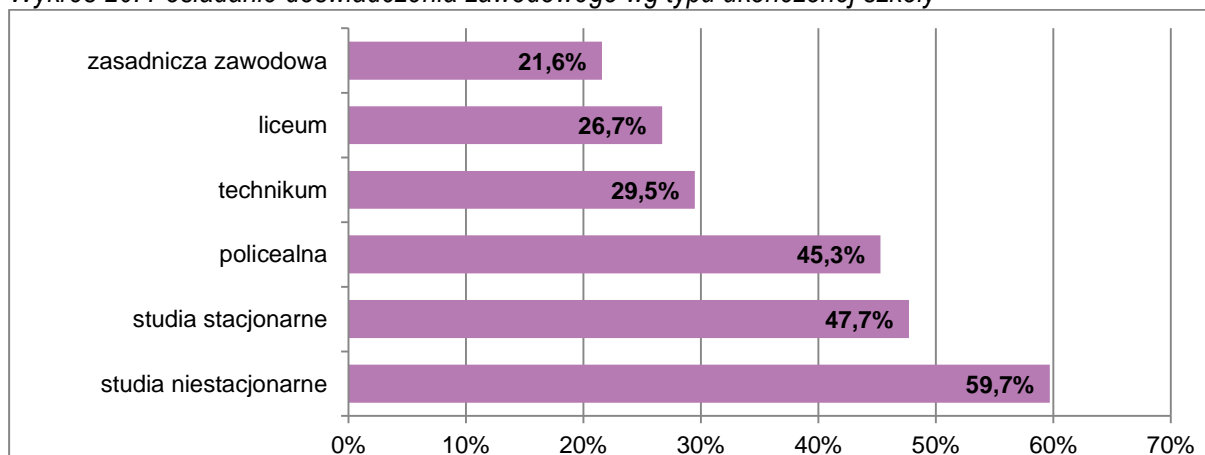
Analiza testem chi-kwadrat wykazała, iż istnieje istotna statystycznie zależność między posiadanym doświadczeniem zawodowym, a typem ukończonej szkoły i płcią absolwentów. Z badania wynika, iż kobiety (39,7%) w większym stopniu niż mężczyźni (31,1%) podejmowali różnego rodzaju prace zarobkowe (wykres 19). Jeśli zaś chodzi o typ ukończonej szkoły, to z pozyskanego materiału badawczego wynika, iż najczęściej posiadanie doświadczenia zawodowego deklarowali absolwenci studiów niestacjonarnych (59,7%) i stacjonarnych (47,7%), natomiast najrzadziej absolwenci szkół zasadniczych zawodowych (21,6%) (wykres 20).

Wykres 19. Posiadanie doświadczenia zawodowego wg płci¹⁶

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200]

Wykres 20. Posiadanie doświadczenia zawodowego wg typu ukończonej szkoły¹⁷

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200]

Analiza wykazała, iż w ogólnej próbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i wyższych co trzeci respondent posiadał jakieś doświadczenie zawodowe (35,7%), natomiast 64,3% nie podejmowało prac zarobkowych (wykres 21). Badani dotychczas najczęściej pracowali w 2-3 miejscach pracy.

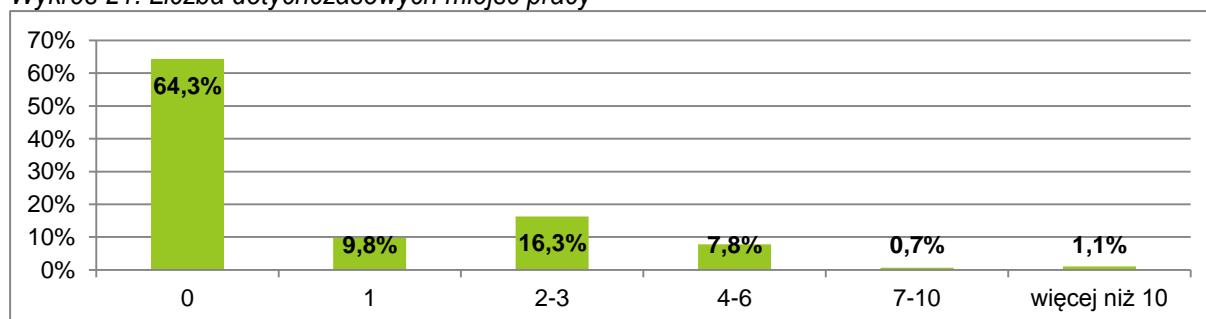
Analiza testem chi-kwadrat wykazała, iż istnieje istotna statystycznie zależność między liczbą dotychczasowych miejsc pracy, a płcią absolwentów. Z badania wynika, iż kobiety częściej niż męż-

¹⁶ Wynik testu $\chi^2(1) = 9,617$; $p < 0,05$; siła związku V Kramera = 0,090.

¹⁷ Wynik testu $\chi^2(5) = 97,460$; $p < 0,001$; siła związku V Kramera = 0,285.

czyżni posiadają w swoim dorobku zawodowym pracę w więcej niż jednym miejscu pracy (2-3 miejsca pracy – 48,2%; 4-6 miejsc pracy – 23,5%) niż mężczyźni (2-3 miejsca pracy – 41,6%; 4-6 miejsc pracy – 19,7%), który natomiast dominowali nad kobietami w kwestii posiadania doświadczenia na 1 stanowisku pracy (mężczyźni – 32,4%; kobiety – 23,9%) (tabela 27 zawarta w aneksie).

Wykres 21. Liczba dotychczasowych miejsc pracy

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200]

Respondenci zostali poproszeni również o wskazanie na czym polegały zdobyte przez nich doświadczenia zawodowe oraz o to jaki miały one charakter. Badani wskazywali głównie na prace dorywcze, zatrudnienie na tzw. „etacie” oraz na pracę za granicą¹⁸.

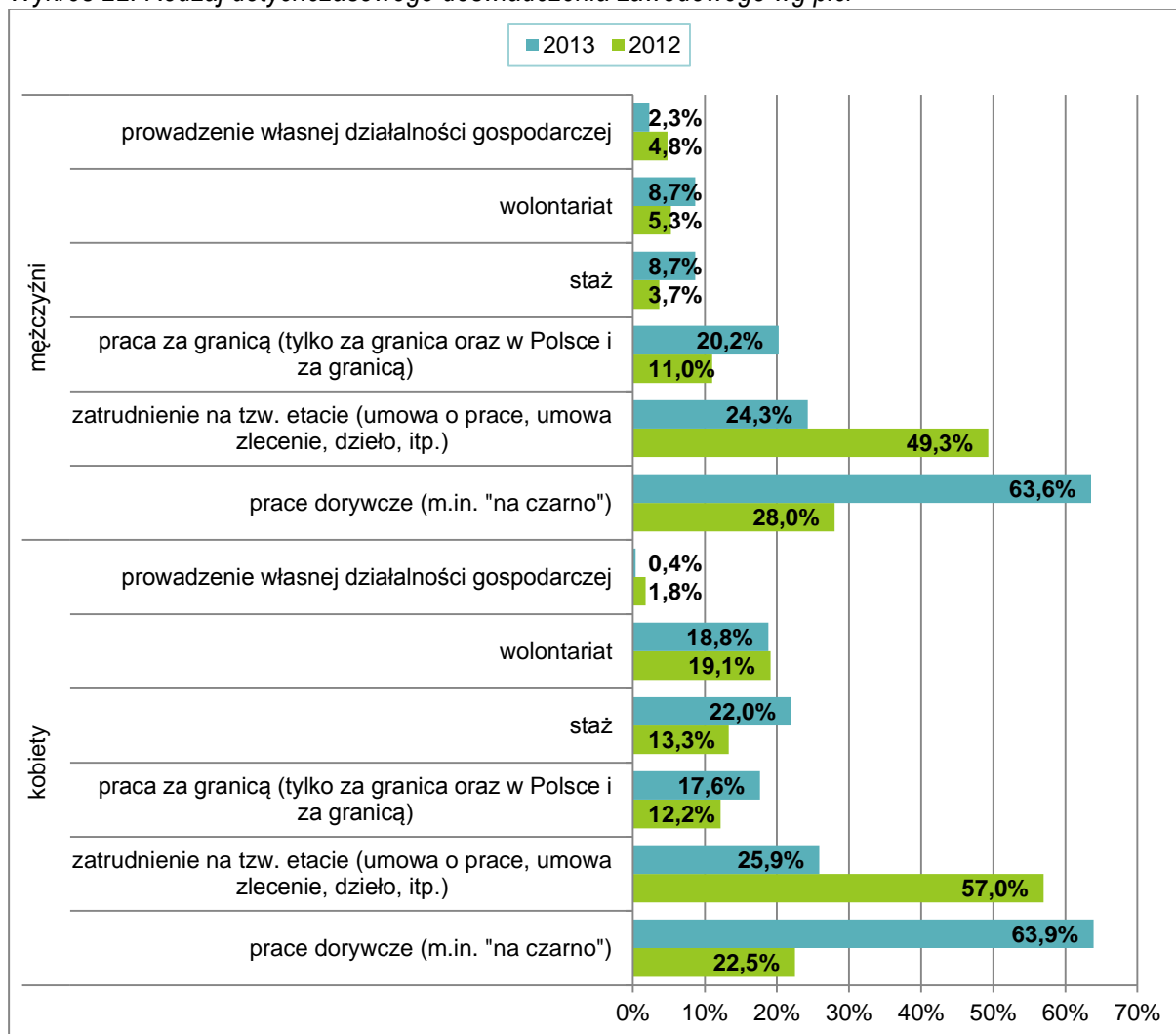
Analiza wyników obu fal badania wskazuje, iż w pierwszej edycji najbardziej popularnym sposobem zdobywania doświadczenia zawodowego było zatrudnienie na podstawie umowy (umowa o pracę czy umowy cywilnoprawne), zarówno wśród kobiet (57,0%), jak i mężczyzn (49,3%). Natomiast w 2013 roku największy odsetek absolwentów zadeklarował, iż podejmował prace dorywcze (mężczyźni – 63,6%; kobiety – 63,9%) (wykres 22).

Tabela 5 prezentuje rodzaje i zakres najczęściej podejmowanych prac zarobkowych przez respondentów:

- najliczniejsza grupa kobiet wskazała, iż podejmowane przez nie prace dorywcze koncentrowały się głównie wokół kontaktu i obsługi klienta, gastronomii i pracy w pubach oraz natomiast w przypadku mężczyzn było to przede wszystkim budownictwo oraz gastronomia;
- w przypadku pracy na podstawie umów o pracę (innych niż dorywcze) to kobiety najczęściej pracowały jako pracownice administracyjno-biurowe lub jako kasjerki, sprzedawczynie, natomiast mężczyźni jako mechanicy samochodowi lub magazynierzy.
- kobiety za granicą najczęściej wykonywały prace związane z ogrodnictwem i sadownictwem oraz w lokalach gastronomicznych i pubach, natomiast w przypadków mężczyzn były to prace w zakładach produkcyjnych i przemysłowych oraz na budowach.

¹⁸ Praca dorywcza jest to praca zarobkowa, która trwa krótki okres czasu i nie ma powtarzalnego charakteru, natomiast zatrudnienie na „tzw. etacie” to zatrudnienie na podstawie umów o pracę lub cywilnoprawnych, które różnią się od prac dorywczych tym, że zazwyczaj mają powtarzalny charakter i trwają dłuższy okres czasu.

Wykres 22. Rodzaj dotychczasowego doświadczenia zawodowego wg płci

* możliwość wielokrotnej odpowiedzi; na wykresie nie zawarto odpowiedzi „inne” ze względu na zbyt małą liczebność
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=428] oraz raportu „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych. Raport końcowy z badań 2012”

Tabela 5. Zakres podejmowanych prac zarobkowych

Prace dorywcze	Zatrudnienie na podstawie umowy	Praca za granicą
KOBIETY		
-konsultant/obsługa klienta, -gastronomia/puby, -sprzedaż/handel, -opieka, -rozrywka/kultura/sztuka/ rekreacja, -inwentaryzacja/wykładanie towaru/magazynowanie, -badania marketingowe/społeczne/telemarketing, -sadownictwo/ogrodnictwo.	-prace administracyjno-biurowe, -kasjer-sprzedawca, -sekretarka, księgową, -przedstawiciel handlowy, -obsługa klienta, -kelner, barman.	-sadownictwo/ogrodnictwo, -gastronomia/puby, -przewodzenie domu/sprzątanie, -hotelarstwo, -rolnictwo.
MĘŻCZYŹNI		
-budownictwo, -gastronomia/puby, -produkcja/przemysł,	-mechanik samochodowy, -magazynier, -przedstawiciel handlowy,	-produkcja/przemysł, -budownictwo, -inwentaryzacja/wykładanie towaru

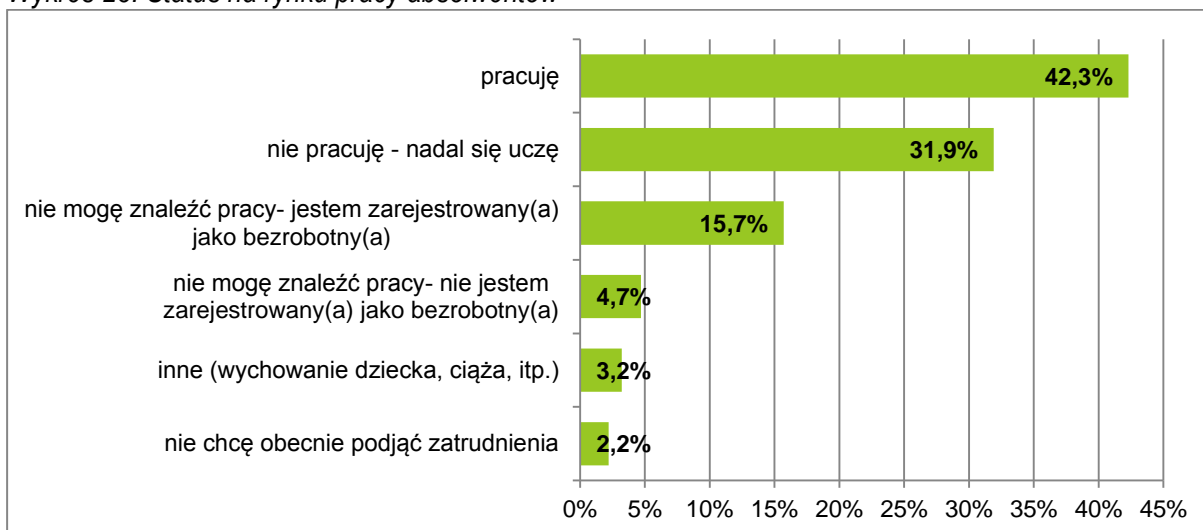
-mechanika samochodowa, -sadownictwo/ogrodnictwo, -inwentaryzacja/wykładanie towaru/magazynowanie, -transport, -sprzedaż/handel, -kolportaż/dystrybucja.	-prace administracyjno-biurowe, -ochroniarz, -obsługa klienta, -kasjer, sprzedawca.	ru/magazynowanie, -sadownictwo/ogrodnictwo, -gastronomia/puby, -transport.
---	--	---

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=428]

4.3. Aktualny status na rynku pracy

W niniejszym badaniu udział wzięło 42,3% pracujących absolwentów, 31,9% nadal się uczących, 15,7% zarejestrowanych jako bezrobotni, 4,7% poszukujących pracy, ale niezarejestrowanych w urzędach pracy oraz 5,4% tych, którzy nie chcą, bądź z różnych przyczyn nie mogą podjąć zatrudnienia (wykres 23).

Wykres 23. Status na rynku pracy absolwentów

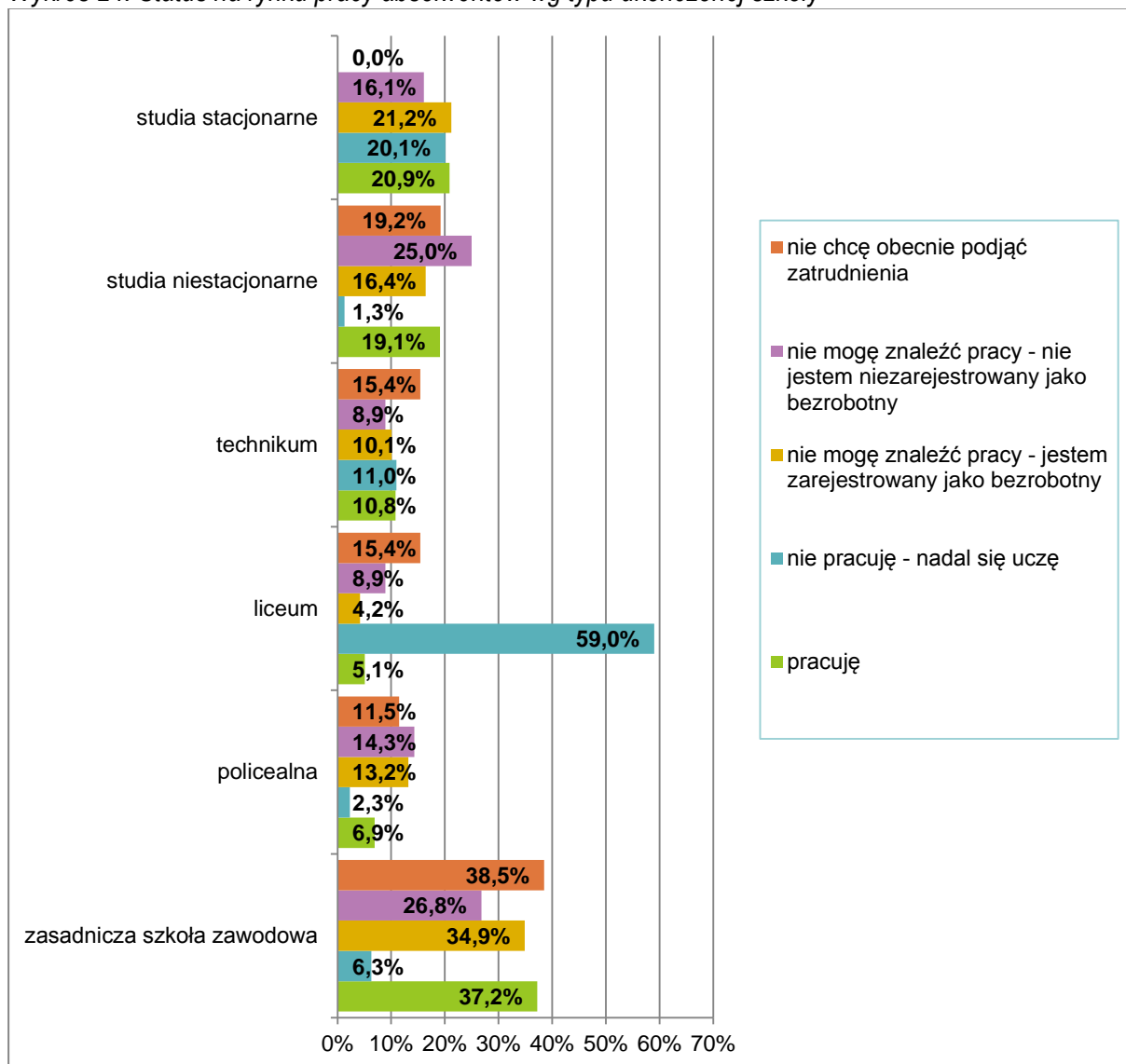

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200]

Analiza testem chi-kwadrat wykazała, iż respondenci, którzy ukończyli zasadnicze szkoły zawodowe w zdecydowanie większym stopniu niż pozostałe kategorie respondentów są obecnie zatrudnieni i pracują (37,2%), w najmniejszym stopniu osoby pracujące są reprezentowane przez absolwentów liceów (5,1%) oraz szkół policealnych (6,9%). Jednak w przypadku absolwentów liceów sytuacja jest wytłumaczona największym wśród wszystkich kategorii respondentów – odsetkiem osób kontynuujących naukę (59%). Co się tyczy absolwentów zawodówek, równie liczną grupą co pracujący, stanowią osoby bierne zawodowo, takie które nie chcą podjąć zatrudnienia (38,5%) (wykres 24).

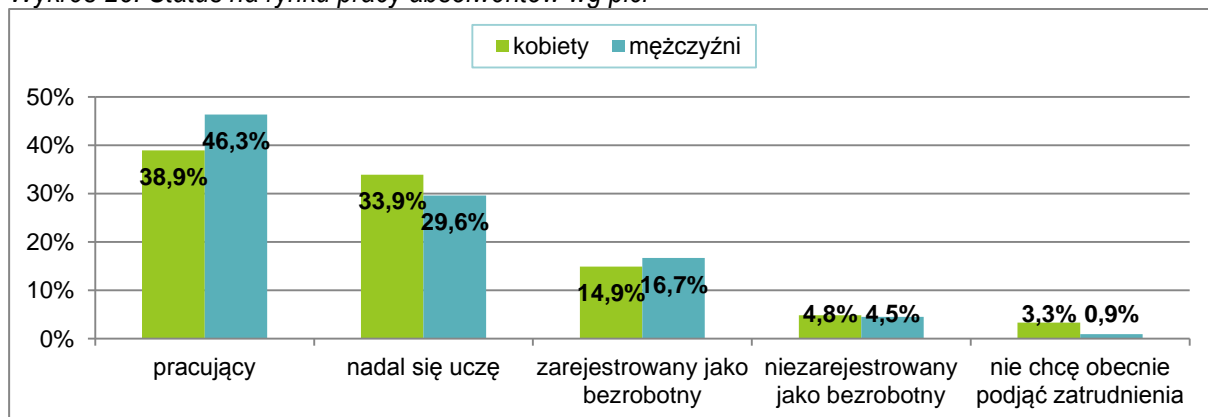
Analiza testem chi-kwadrat wykazała ponadto, iż mężczyźni w większym stopniu niż kobiety wykonują obecnie prace zarobkowe (mężczyźni – 46,3%; kobiety – 38,9%) (wykres 25).

Wykres 24. Status na rynku pracy absolwentów wg typu ukończonej szkoły¹⁹

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200]

Wykres 25. Status na rynku pracy absolwentów wg płci²⁰

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200]

¹⁹ Wynik testu $\chi^2(4) = 10,115$; $p < 0,05$; siła związku V Kramera=0,154.

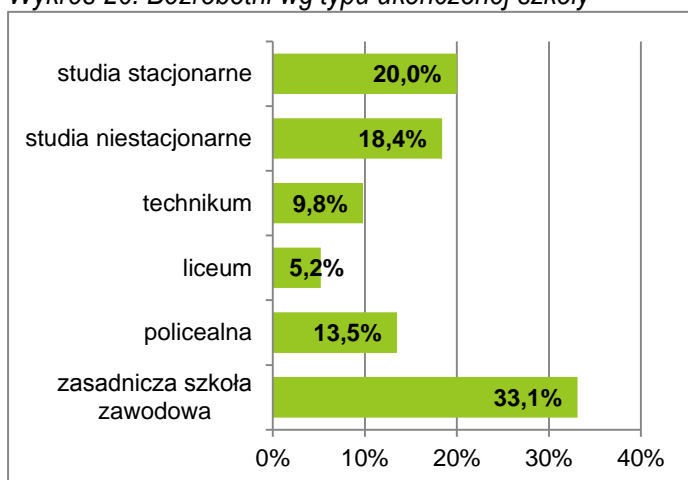
²⁰ Wynik testu $\chi^2(5) = 18,666$; $p = 0,002$; siła związku V Kramera=0,125.

ABSOLWENCI POZOSTAJĄCY BEZ ZATRUDNIENIA ²¹

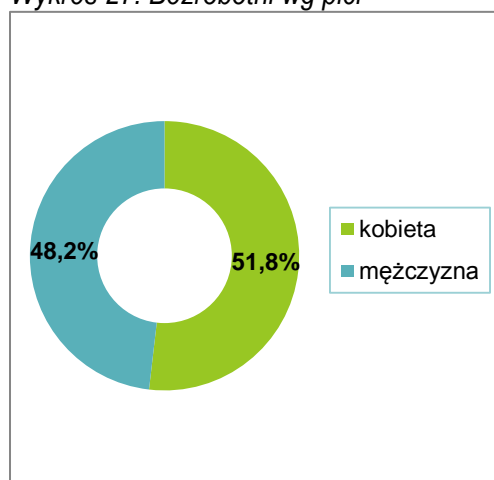
W objętej badaniem grupie osób absolwenci pozostających bez zatrudnienia stanowili 20,4% (N=245). Skierowana do tych osób część kwestionariusza ankiety zawierała pytania dotyczące ich aktywności w poszukiwaniu pracy oraz czynników, które wpływają na to, iż nie mogą znaleźć zatrudnienia.

W badanej grupie osób pozostających bez zatrudnienia dominowali absolwenci zasadniczych szkół zawodowych (33,1%) oraz studiów stacjonarnych (20%) i niestacjonarnych (18,4%). Najmniejszy odsetek w tej grupie stanowili absolwenci liceów (5,2%) oraz techników (9,8%). Ponadto wśród badanych bezrobotnych 51,8% stanowiły kobiety (wykresy 26 i 27).

Wykres 26. Bezrobotni wg typu ukończonej szkoły

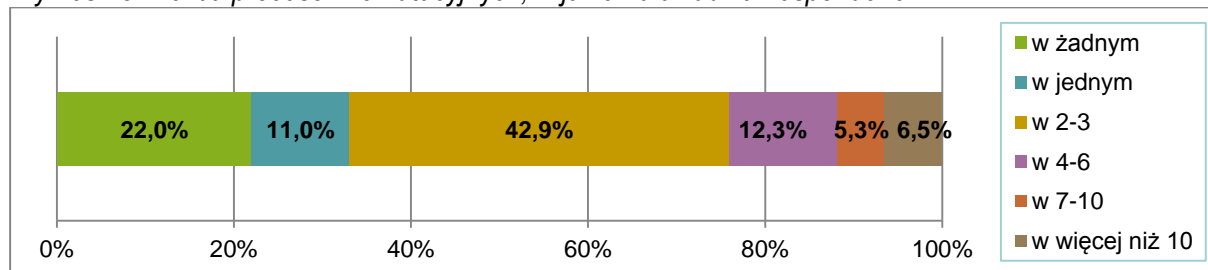
Wykres 27. Bezrobotni wg płci

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=245]

Objęci badaniem absolwenci niewykonujący pracy zarobkowej w większości pozostają bez zatrudnienia powyżej 3 do 6 miesięcy (43,7%) lub powyżej 6 do 12 miesięcy (35,5%) i można uznać, że są aktywni w poszukiwaniu pracy, gdyż większość z nich poszukuje zatrudnienia kilka razy w tygodniu (42,4%) lub nawet codziennie (23,3%). Ponadto jak wynika z analizy danych, najbardziej liczna grupa osób poszukujących pracy od czasu ukończenia szkoły brała udział w 2-3 procesach rekrutacyjnych (42,9%), które jednak nie przyniosły oczekiwanych skutków w postaci zatrudnienia (wykres 28).

Wykres 28. Liczba procesów rekrutacyjnych, w jakich brali udział respondenci

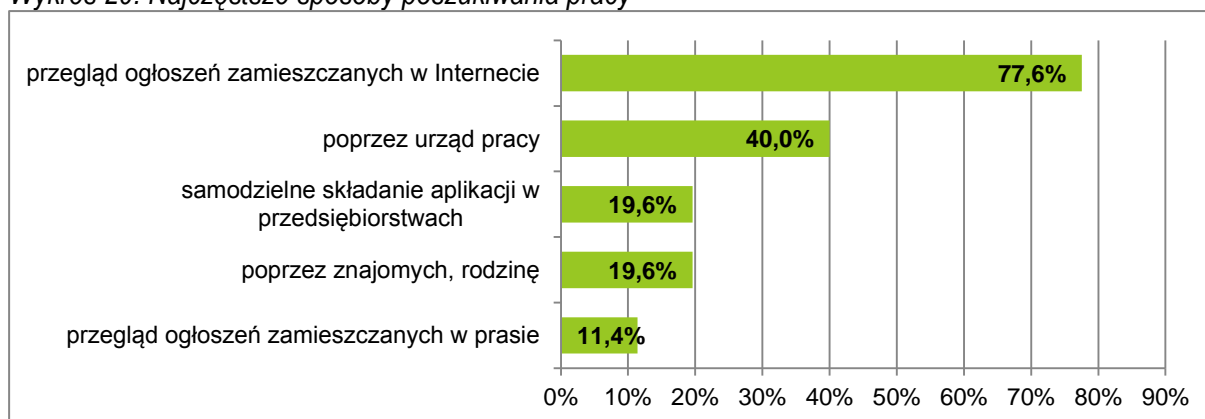

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=245]

²¹ W tej części raportu przedstawione zostały wyniki wśród grupy osób pozostających bez zatrudnienia i poszukujących pracy, którzy są zarejestrowani jako bezrobotni oraz ci, którzy nie są zarejestrowani w urzędzie pracy.

Osoby pozostające bez zatrudnienia zapytano również, w jaki sposób najczęściej poszukują pracy. Dane zawarte na wykresie 29 informują, iż zdecydowanie najbardziej popularnym podejściem jest poszukiwanie pracy poprzez portale internetowe (77,6%), a także, choć w nieco mniejszym stopniu, poprzez urząd pracy.

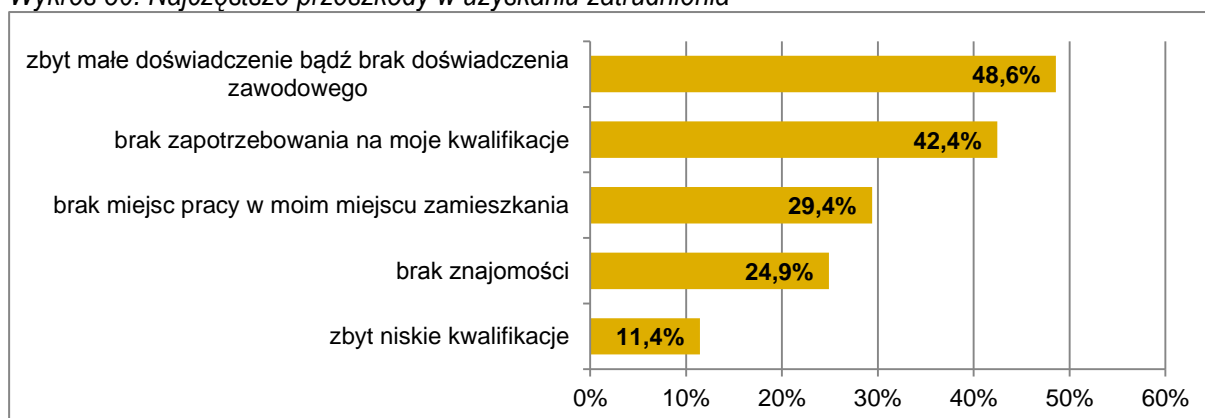
Wykres 29. Najczęstsze sposoby poszukiwania pracy

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=245]

Ze względu na trudności z uzyskaniem zatrudnienia przez tę kategorię respondentów (tj. osób niewykonujących pracy zarobkowej) zadano im pytanie, co w głównej mierze stoi temu na przeszkodzie. Blisko połowa badanych osób bezrobotnych przyznała, iż głównym problemem jest zbyt małe doświadczenie zawodowe lub całkowity jego brak (48,6%), natomiast równie duży odsetek był zdania, iż aktualnie nie występuje zbyt duże zapotrzebowanie na posiadane przez nich kwalifikacje (42,4%) (wykres 30).

Wykres 30. Najczęstsze przeszkody w uzyskaniu zatrudnienia

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=245]

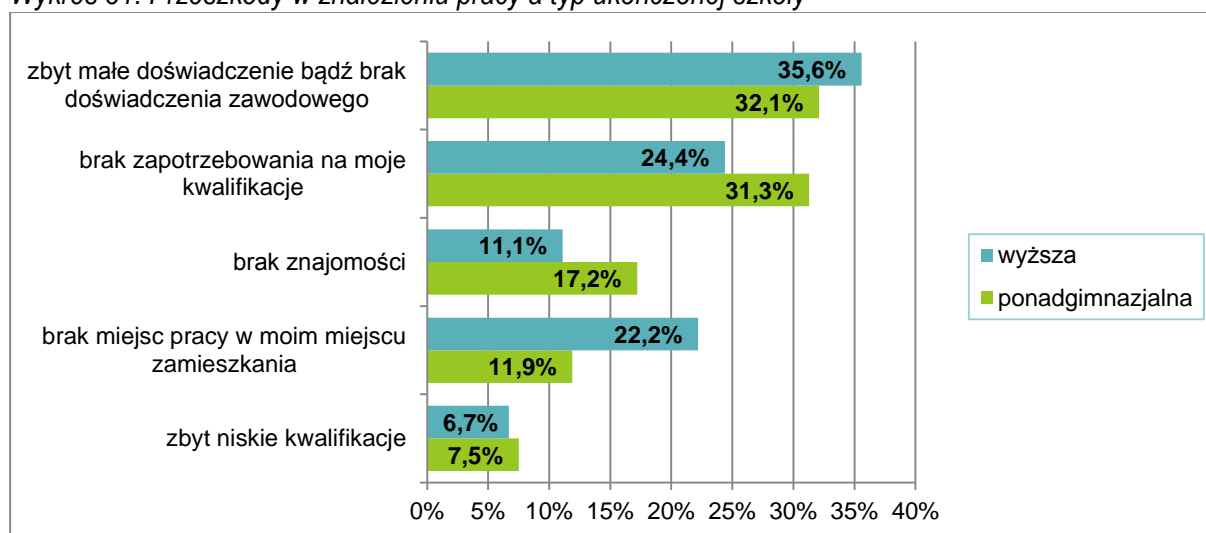
Na etapie planowania badania postawiona została następująca hipoteza:

H2: Główną wskazywaną przez absolwentów szkół ponadgimnazjalnych przeszkodą w uzyskaniu zatrudnienia są zbyt niskie i nieadekwatne do potrzeb lokalnego rynku pracy kwalifikacje, natomiast w przypadku absolwentów szkół wyższych brak miejsc pracy w miejscu zamieszkania.

Na potrzeby weryfikacji niniejszej hipotezy analizie poddane zostały odpowiedzi respondentów na następujące pytanie: „Jak Pan/i sądzi, co jest główną przeszkodą w uzyskaniu przez Pana/ią zatrudnienia?”.

Analiza odpowiedzi wykazała, iż zarówno dla pozostających bez pracy absolwentów szkół wyższych, jak i ponadgimnazjalnych najważniejszymi przeszkodami w znalezieniu zatrudnienia są: zbyt małe bądź brak doświadczenia zawodowego oraz brak zapotrzebowania na posiadane przez nich kwalifikacje (wykres 31).

Wykres 31. Przeszkody w znalezieniu pracy a typ ukończonej szkoły

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=245]

W związku z tym przyjęta hipoteza jest fałszywa, **typ ukończonej szkoły nie różnicuje rodzaju problemów ze znalezieniem pracy**, a najważniejsze problemy ze znalezieniem zatrudnienia są zbieżne dla wszystkich młodych ludzi na rynku pracy. Jednakże można zauważyć, iż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych nieco częściej niż uczelni wyższych wskazywali na zbyt niskie kwalifikacje, a absolwenci szkół wyższych częściej niż ponadgimnazjalnych na brak miejsc pracy w miejscu ich zamieszkania.

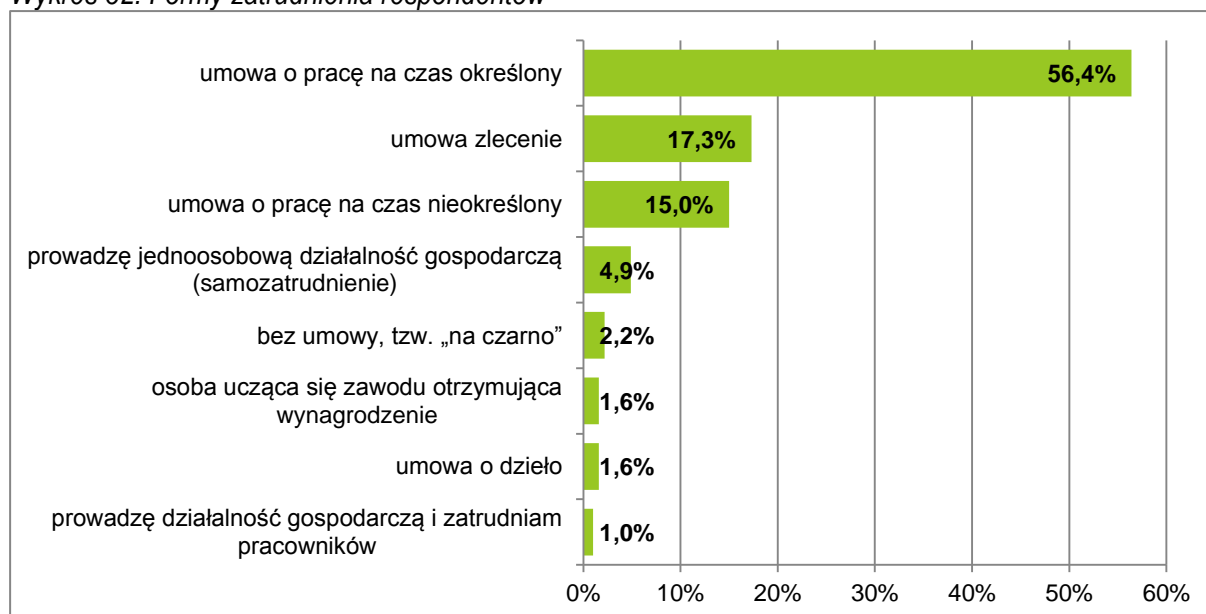
ABSOLWENCI PRACUJĄCY

W objętej badaniem grupie absolwenci pracujący stanowili 42,3% (N=508). Skierowana do tych osób część kwestionariusza ankiety elektronicznej zawierała pytania dotyczące formy zatrudnienia, stażu pracy, branży, w jakiej pracują, czy wielkości firmy, a także zgodności wykonywanej pracy z wykształceniem, czy ogólnego zadowolenia z rodzaju pracy. W niniejszym podrozdziale zawarto także informacje o prowadzeniu działalności gospodarczej przez respondentów.

W badanej grupie osób pracujących dominowali absolwenci zasadniczych szkół zawodowych (37,2%), studiów stacjonarnych (20,9%) oraz niestacjonarnych (19,1%). Najmniejszy odsetek w tej grupie stanowili absolwenci liceów (5,1%) oraz policealnych (6,9%). Ponadto wśród badanych pracujących 49,2% stanowiły kobiety (wykres 24 i 25).

Objęci badaniem absolwenci pracujący w większości są zatrudnieni w oparciu o umowę o pracę na czas określony (56,4%) (wykres 32). Ponadto badani najczęściej pracują na stanowiskach: sprzedawca, kucharz, fryzjer, mechanik samochodowy, kasjer, magazynier oraz nauczyciel.

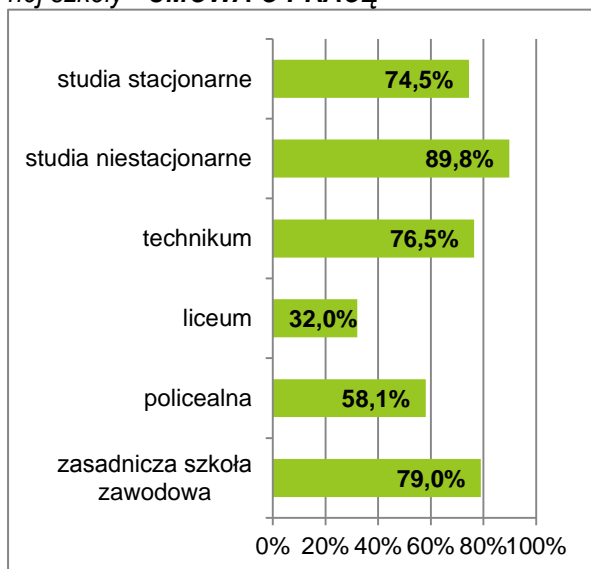
Wykres 32. Formy zatrudnienia respondentów

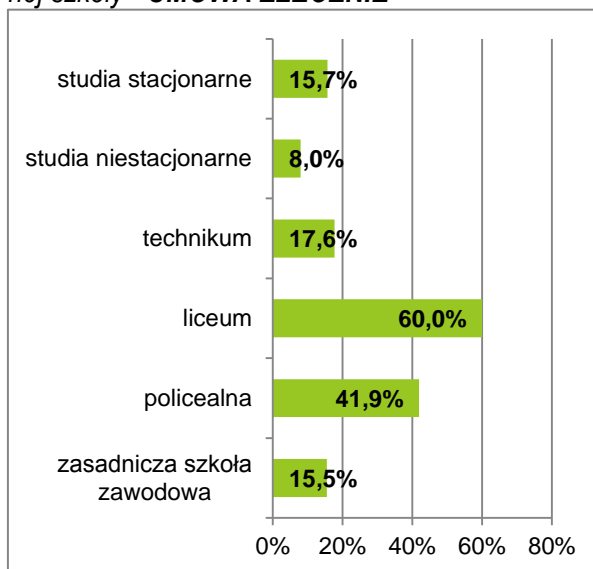
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=508]

Analiza testem chi-kwadrat wykazała, iż istnieje istotna statystycznie zależność między aktualną formą zatrudnienia, a typem ukończonej szkoły. Z badania wynika, iż absolwenci zasadniczych szkół zawodowych, techników, studiów stacjonarnych oraz zwłaszcza studiów niestacjonarnych w większym stopniu są zatrudniani na podstawie umów o pracę niż absolwenci szkół policealnych czy liceów. Natomiast absolwenci liceów oraz szkół policealnych są w większym stopniu zatrudniani na podstawie umowy zlecenie niż absolwenci pozostałych typów szkół (wykres 33 i 34).

Wykres 33. Forma zatrudnienia wg typu ukończonej szkoły - **UMOWA O PRACĘ** ²²

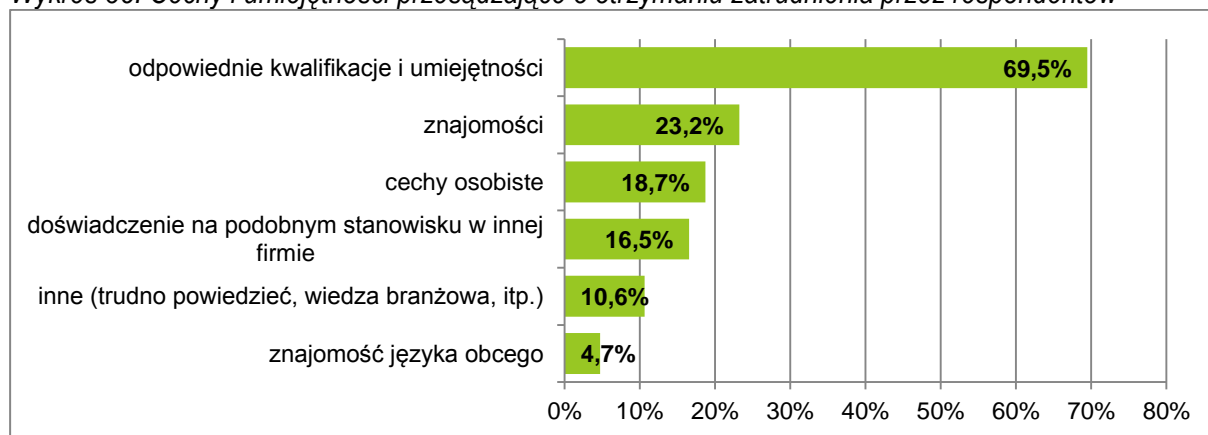
Wykres 34. Forma zatrudnienia wg typu ukończonej szkoły - **UMOWA ZLECENIE** ²³

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=508]

Pracujących respondentów zapytano także o to, jakie ich zdaniem cechy czy umiejętności przesądziły o tym, że otrzymali obecne zatrudnienie. Jak wynika z analizy rozkładu odpowiedzi, w pierwszej kolejności o przyjęciu do pracy decydują odpowiednie kwalifikacje i posiadane przez kandydatów do pracy umiejętności. O tym fakcie przekonanych było 69,5% badanych. Co czwarta ankietowana osoba pracującą wskazała, iż o przyjęciu do pracy decydują znajomości (23,2%) (wykres 35).

Wykres 35. Cechy i umiejętności przesądzające o otrzymaniu zatrudnienia przez respondentów

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=508]

W podziale na typ ukończonej szkoły i płeć, można zauważyć, iż:

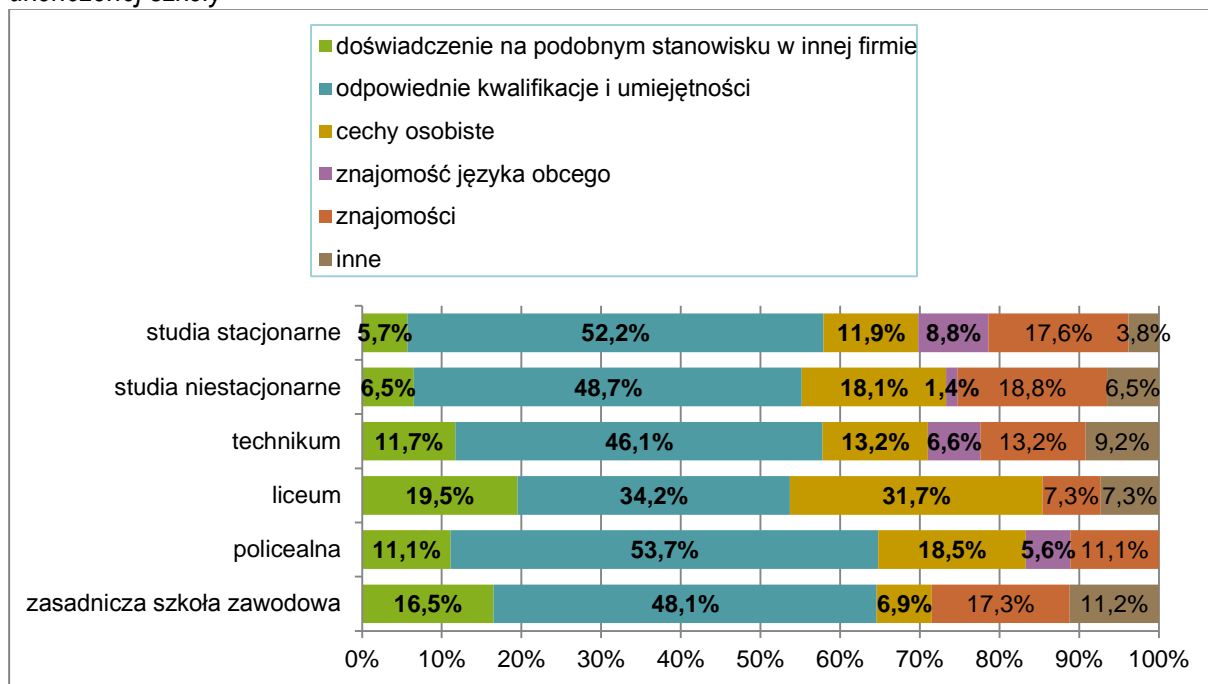
- doświadczenie na podobnym stanowisku pracy w największym stopniu zadecydowało o przyjęciu do pracy mężczyzn, którzy ukończyli szkoły zasadnicze zawodowe,
- odpowiednie umiejętności i kwalifikacje w największym stopniu zadecydowały o przyjęciu do pracy kobiet, które ukończyły szkoły policealne oraz studia stacjonarne,

²² Wynik testu χ^2 (20) = 75,373; p=0; siła związku V Kramera=0,199.

²³ Wynik testu χ^2 (20) = 75,373; p=0; siła związku V Kramera=0,199.

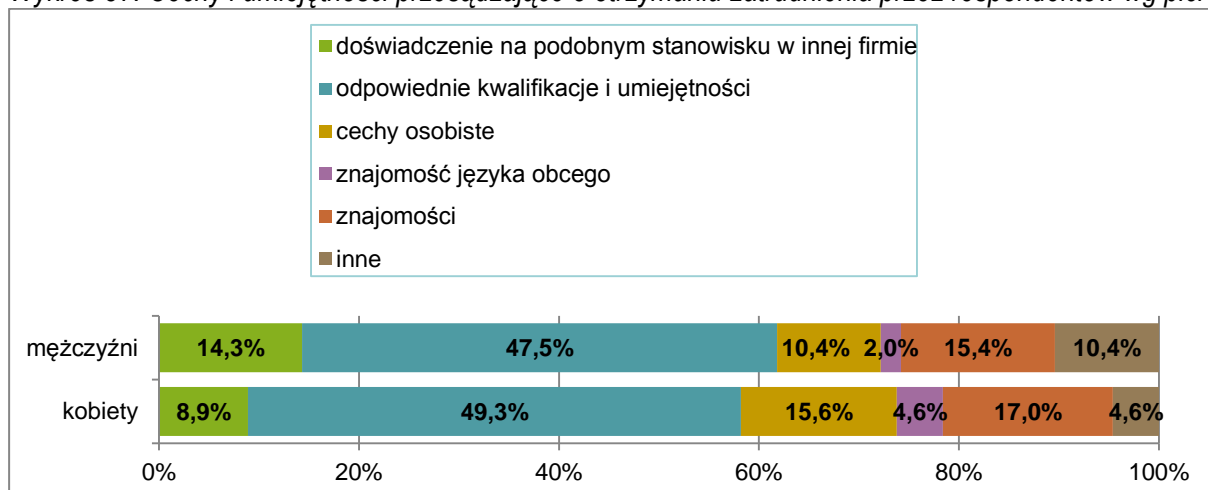
- cechy osobiste w największym stopniu zadecydowały o przyjęciu do pracy kobiet, które ukończyły licea,
- znajomość języka obcego w największym stopniu zadecydowała o przyjęciu do pracy absolwentów studiów stacjonarnych,
- posiadane znajomości w największym stopniu zadecydowały o przyjęciu do pracy absolwentów studiów niestacjonarnych (wykres 36, 37).

Wykres 36. Cechy i umiejętności przesądzające o otrzymaniu zatrudnienia przez respondentów wg typu ukończonej szkoły

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=508]

Wykres 37. Cechy i umiejętności przesądzające o otrzymaniu zatrudnienia przez respondentów wg płci

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=508]

W próbie do niniejszego badania znalazło się 30 respondentów, którzy obecnie prowadzą własną działalność gospodarczą. Kwestionariusz ankiety przewidywał także pytania skierowane do tej kategorii respondentów.

Analiza danych wykazała, iż 13 spośród 30 prowadzących działalność absolwentów otworzyło swoje firmy z powodu chęci osiągnięcia niezależności zawodowej. Równie ważna była dla nich potrzeba samorealizacji (11 wskazań) (wykres 38).

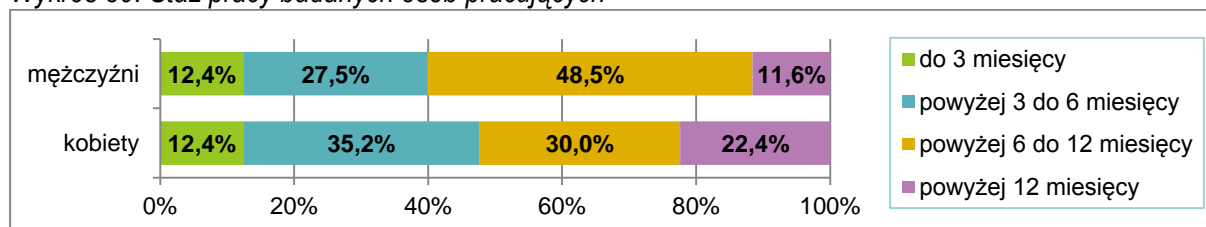
Wykres 38. Przyczyny otwierania działalności gospodarczej przez absolwentów

* respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=30]

Większość osób pracujących, posiadało staż pracy w przedziale od 3 do 12 miesięcy, w przypadku mężczyzn największy odsetek pracował od 6 do 12 miesięcy (48,5%), natomiast w przypadku kobiet od 3 do 6 miesięcy (35,2%) (wykres 39).

Wykres 39. Staż pracy badanych osób pracujących

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=508]

Badani pracujący w większości są zatrudnieni w firmach o profilu usługowym (25,6%), rzadziej w handlu (13%) czy motoryzacji (7,5%) (wykres 40), w firmach o wielkości zatrudnienia od 10 do 49 pracowników (wykres 48), w sektorze przedsiębiorstw prywatnych (82,7%) (wykres 41 i 42).

Analiza danych wykazała, iż zatrudnienie w poszczególnych branżach wg typu szkół przedstawia się następująco²⁴:

- absolwenci szkół zasadniczych zawodowych najczęściej są zatrudniani w usługach, motoryzacji i handlu,
- absolwenci szkół policealnych najczęściej są zatrudniani w usługach, handlu i służbie zdrowia,
- absolwenci liceów najczęściej są zatrudniani w handlu i usługach,
- absolwenci techników najczęściej są zatrudniani w usługach, handlu i budownictwie,

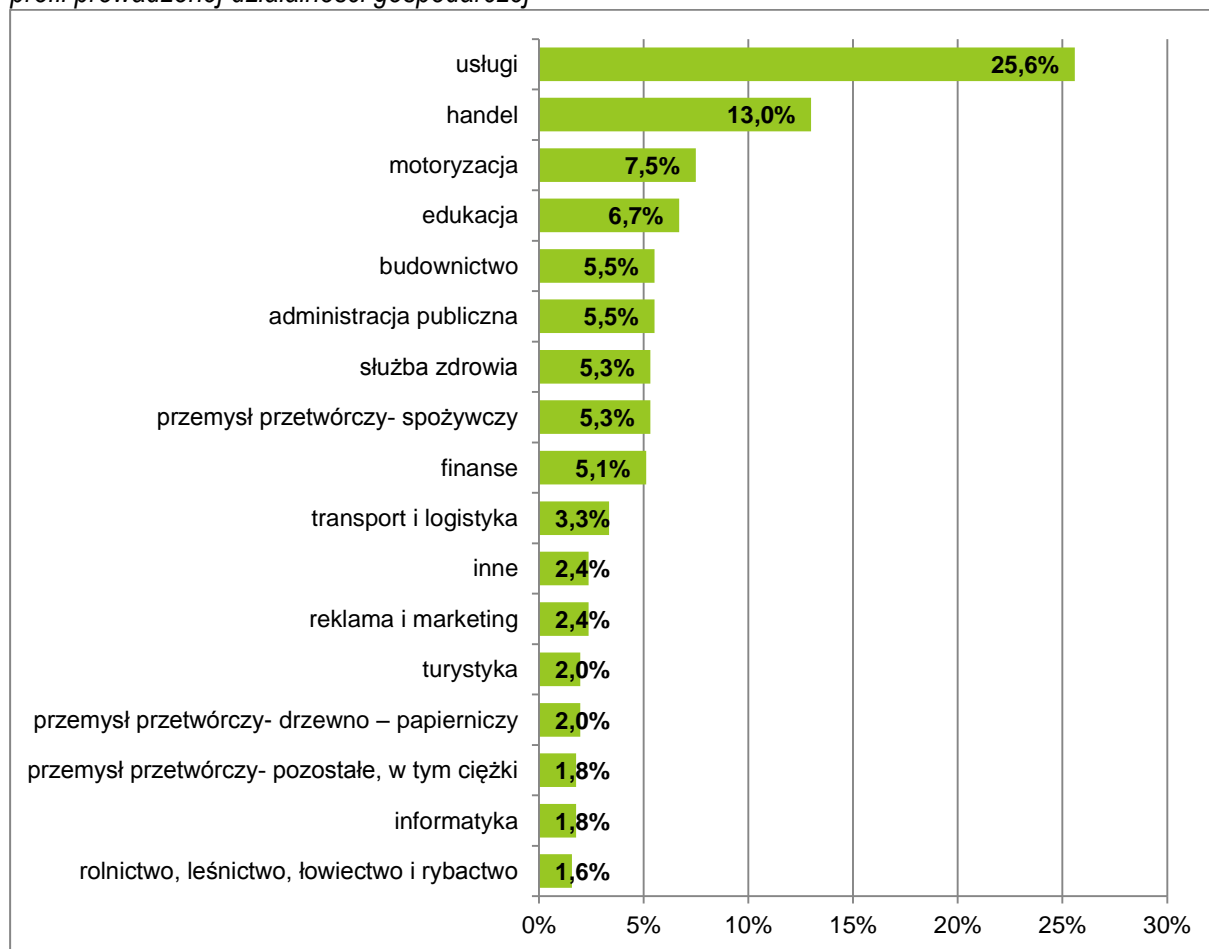
²⁴ Wynik testu χ^2 (115) = 359,497; p=0; siła związku V Kramera=0,376.

- absolwenci studiów niestacjonarnych najczęściej są zatrudniani w usługach, finansach i administracji publicznej,
- absolwenci studiów stacjonarnych najczęściej są zatrudniani w edukacji, usługach, służbie zdrowia.

Ponadto zatrudnienie w poszczególnych branżach wg płci absolwentów przedstawia się następująco²⁵:

- kobiety najczęściej są zatrudniane w usługach i handlu,
- mężczyźni najczęściej są zatrudniani w usługach, motoryzacji i handlu.

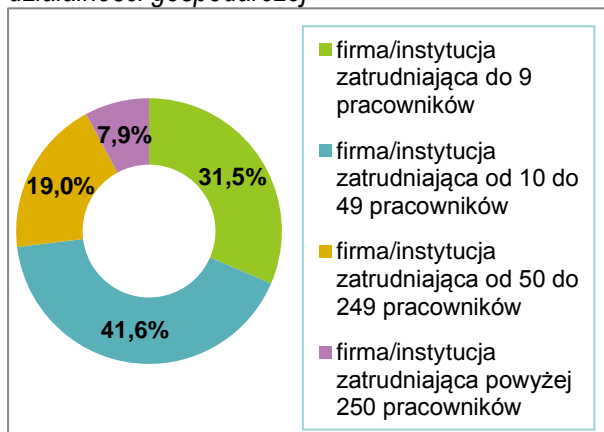
Wykres 40. Główny profil działalności instytucji/firmy, w której respondenci są obecnie zatrudnieni lub profil prowadzonej działalności gospodarczej

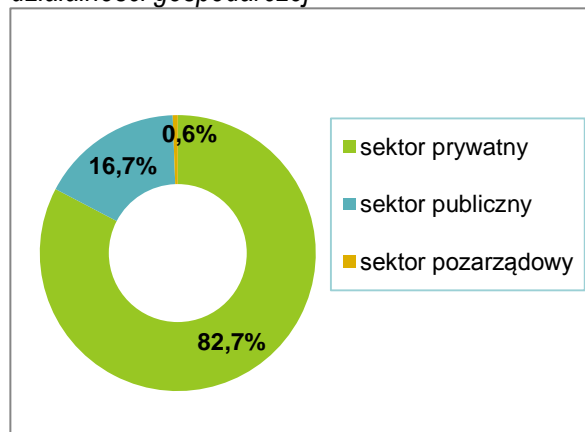
* na wykresie przedstawiono odpowiedzi, które uzyskały powyżej 1% wskazań respondentów
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=508]

²⁵ Wynik testu χ^2 (23) = 119,711; p=0; siła związku V Kramera=0,485.

Wykres 41. Wielkość firmy/instytucji, w której respondenci są zatrudnieni lub wielkość prowadzonej działalności gospodarczej

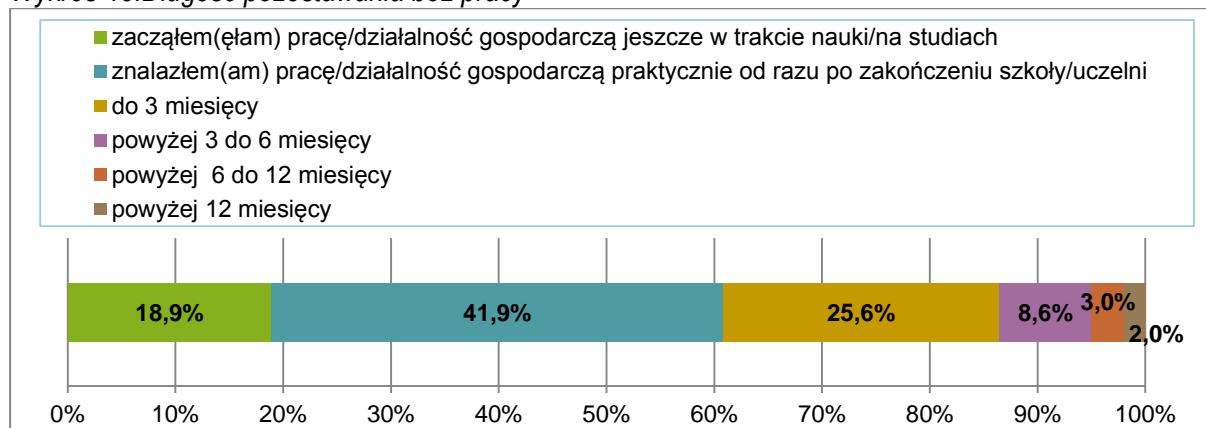
Wykres 42. Forma własnościowa instytucji/firmy, w której są aktualnie zatrudnieni respondenci lub działalności gospodarczej

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=483/508]

Na podstawie analizy danych zawartych na wykresie 43 można wnioskować, iż ponad 60% absolwentów pracujących nie miało żadnych problemów ze znalezieniem pracy (18,9% - zaczęłam pracę/działalność gospodarczą praktycznie od razu po zakończeniu szkoły/uczelni; 41,9% - zaczęłam pracę/działalność gospodarczą jeszcze w trakcie nauki/na studiach) (wykres 44).

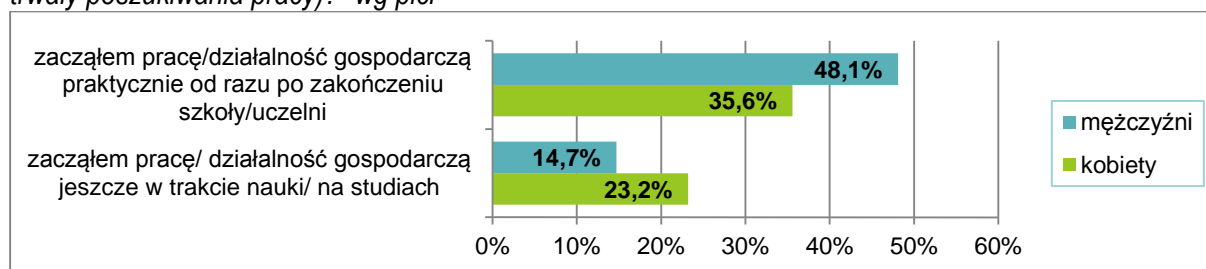
Wykres 43. Długość pozostawiania bez pracy

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=508]

Analiza testem chi-kwadrat wykazała, iż istnieje istotna statystycznie zależność między długością pozostawiania bez pracy, a płcią absolwentów. Z badania wynika, iż kobiety częściej niż mężczyźni zaczęły pracę/działalność gospodarczą jeszcze w trakcie nauki/na studiach, zaś mężczyźni częściej niż kobiety znajdowali pracę od razu po ukończeniu szkoły/uczelni (wykres 44).

Wykres 44. Wybrane odpowiedzi respondentów na pytanie „Jak długo pozostawał(a) Pan(i) bez pracy tuż przed objęciem aktualnego stanowiska lub przed założeniem działalności gospodarczej (jak długo trwały poszukiwania pracy)?” wg płci ²⁶

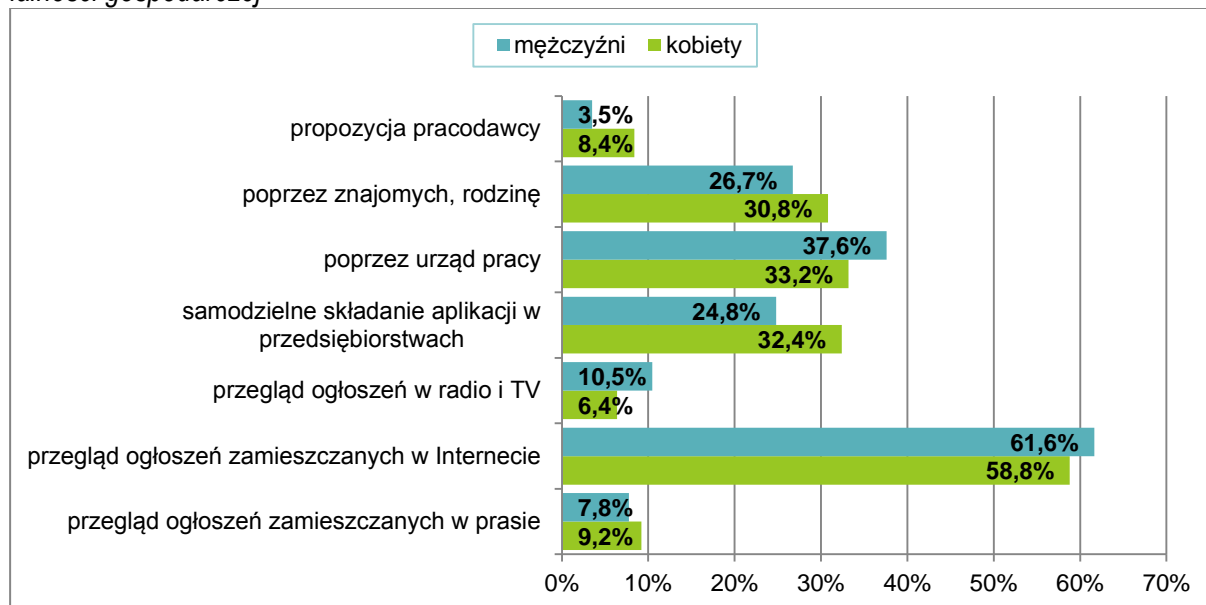

* na wykresie przedstawiono tylko odpowiedzi: „zaczęłam pracę/działalność gospodarczą praktycznie od razu po zakończeniu szkoły/uczelni” oraz „zaczęłam pracę/działalność gospodarczą jeszcze w trakcie nauki/na studiach”
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=508]

Istotnym elementem w niniejszym badaniu było także poznanie najczęstszych sposobów poszukiwania pracy przez pracujących absolwentów.

Uzyskane dane wskazują, iż wśród kobiet najpopularniejszym sposobem szukania zatrudnienia był przegląd ogłoszeń zamieszczanych w Internecie (58,8%), a także wykorzystanie pośrednictwa urzędu pracy (33,2%), samodzielne składanie dokumentów rekrutacyjnych w siedzibach przedsiębiorstw (32,4%) oraz poszukiwania pracy poprzez rodzinę i znajomych (30,8%), zaś w przypadku mężczyzn poza najbardziej powszechnym wykorzystaniem portali internetowych (61,6%), dosyć popularne było także korzystanie z ofert urzędu pracy (37,6%) (wykres 45).

Wykres 45. Sposoby poszukiwania pracy przed znalezieniem obecnej pracy lub przed założeniem działalności gospodarczej

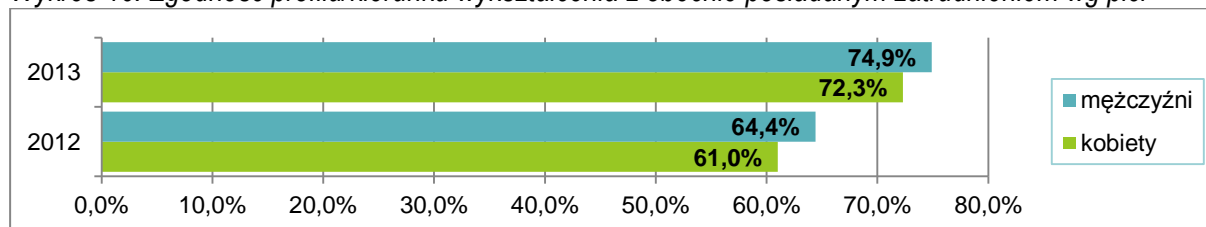

* % odpowiedzi nie sumuje się do 100, gdyż respondentów mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=508]

²⁶ Wynik testu χ^2 (5) = 19,349; p=0,002; siła związku V Kramera=0,195.

Analizując dane obu fal badania w zakresie zgodności kierunku wykształcenia z posiadanym zatrudnieniem należy zauważyć, iż w 2013 roku zaznaczył się wyraźnie większy odsetek osób, które pracowały w zawodzie (2012 r. - 62,7%; 2013 r. – 73,7%). Wzrost ten nastąpił zarówno w przypadku kobiet, jak i mężczyzn. Niniejsze dane obrazują również, że mężczyźni w większym stopniu niż kobiety podejmują pracę w wyuczonym zawodzie (wykres 46).

Wykres 46. Zgodność profilu/kierunku wykształcenia z obecnie posiadanym zatrudnieniem wg płci

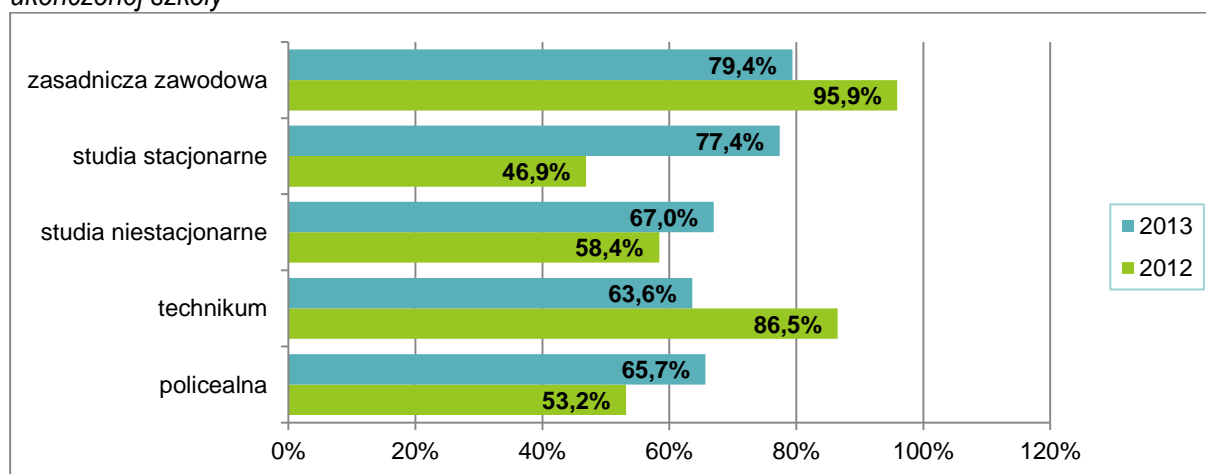
* na wykresie przedstawiono odpowiedzi „tak”; z analizy wyłączeni zostali absolwenci liceum

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=482] oraz raportu „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych. Raport końcowy z badań 2012”

Kolejny wykres zawiera dane obu fal badania dotyczące zgodności wykonywanej pracy z wykształceniem w zależności od typu ukończonej szkoły. Z przedstawionych danych można wysnuć wnioski, iż wyniki w pierwszej i drugiej fali badania różnią się. Mianowicie w 2012 roku zgodność wykonywanej pracy z posiadanym wykształceniem została zachowana w największym stopniu w przypadku absolwentów szkół zasadniczych zawodowych oraz techników, natomiast w niniejszej edycji, zgodność ta dotyczyła w największej mierze absolwentów szkół zasadniczych zawodowych oraz studiów stacjonarnych.

Analiza testem chi-kwadrat wykazała, iż istnieje istotna statystycznie zależność między zgodnością wykonywanej pracy i profilu kształcenia, a typem szkoły. Z badania wynika, iż pracujący absolwenci szkół zasadniczych zawodowych i studiów stacjonarnych w największym stopniu wykonują pracę zgodną ze swoim wykształceniem, zaś w najmniejszym stopniu – absolwenci techników (wykres 47).

Wykres 47. Zgodność profilu/kierunku wykształcenia z obecnie posiadanym zatrudnieniem wg typu ukończonej szkoły²⁷

* na wykresie przedstawiono odpowiedzi „tak”; z analizy wyłączeni zostali absolwenci liceum

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=482] oraz raportu „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych. Raport końcowy z badań 2012”

²⁷ Wynik testu $\chi^2(4) = 10,114$; $p < 0,05$; siła związku V Kramera = 0,039.

W związku z wykonywaniem pracy niezgodnej z posiadanym wykształceniem część respondentów była zmuszona przekwalifikować się. Analiza danych wykazała, iż było to jedynie 4,3% respondentów. Przekwalifikowania te dotyczyły najczęściej: obsługi kasy fiskalnej, operatora wózków widłowych, prawa jazdy, doszkolenie na stanowisku pracy czy też szkolenie z zakresu rachunkowości.

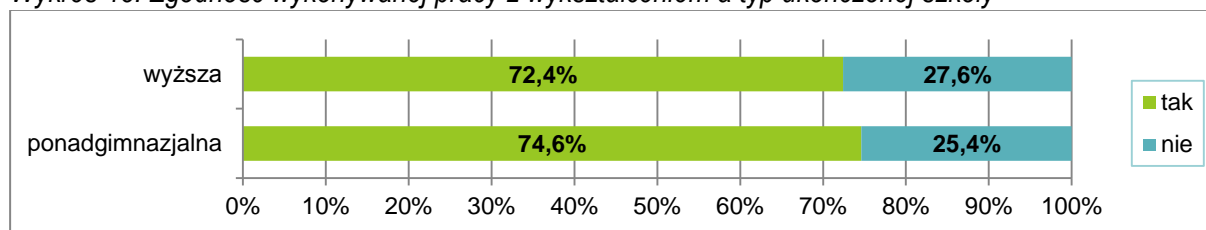
Na etapie planowania badania postawiona została następująca hipoteza:

H3: Absolwenci szkół zawodowych w większym stopniu niż absolwenci szkół wyższych podejmują pracę zgodną ze swoim wykształceniem.

Na potrzeby weryfikacji niniejszej hipotezy badawczej analizie poddane zostały związki między zmiennymi (zależność między typem ukończonej szkoły – ponadgimnazjalna i wyższa, a zgodnością wykonywanej pracy z wykształceniem).

Na podstawie wskazań respondentów hipotezę tą należy odrzucić, gdyż **zarówno absolwenci szkół zasadniczych, jak i uczelni wyższych w większości podejmują pracę zgodną ze swoim wykształceniem** (wykres 47). Ponadto analizując dane w ogólnym podziale na szkoły wyższe i ponadgimnazjalne zauważalny jest brak istotnych różnic między typem ukończonej szkoły w wykonywaniu pracy zgodnej z wykształceniem (wykres 48).

Wykres 48. Zgodność wykonywanej pracy z wykształceniem a typ ukończonej szkoły

* z analizy wyłączeni zostali absolwenci liceum

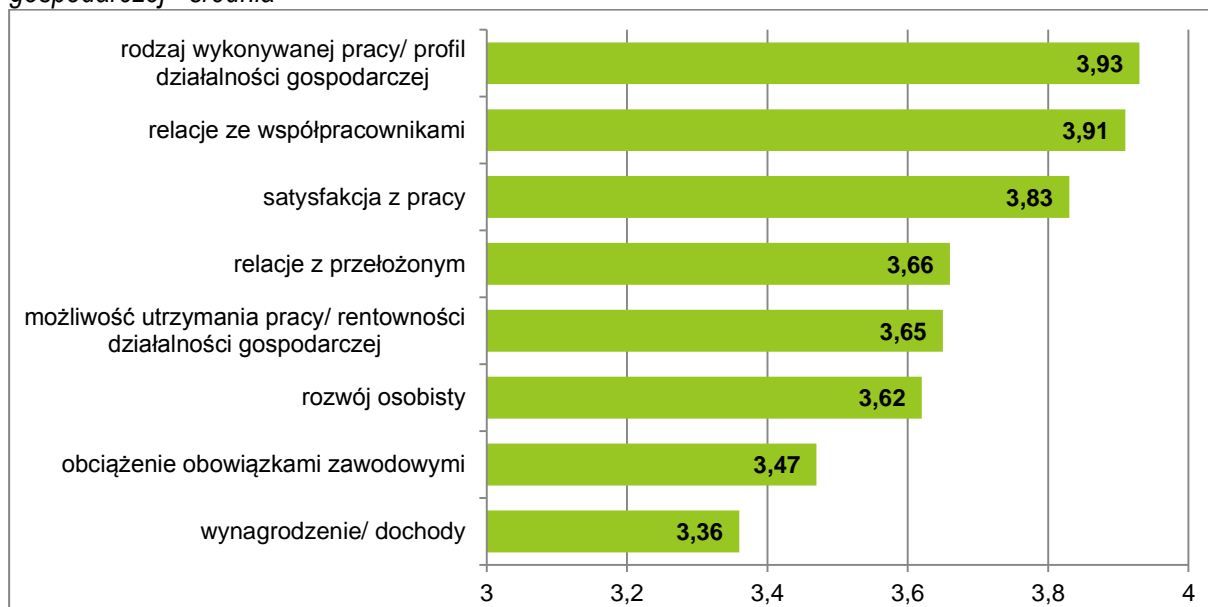
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=482]

Szczegółowa analiza danych wskazuje, iż absolwenci pracujący w najmniejszym stopniu byli zadowoleni z osiąganych dochodów/wynagrodzenia (średnia 3,36), zaś w największym stopniu pozytywnie oceniali rodzaj wykonywanej pracy, bądź profil prowadzonej działalności gospodarczej (3,93) oraz relacje ze współpracownikami w pracy (3,91) (wykres 49).

Wykres 50 prezentuje poziom zadowolenia absolwentów pracujących z poszczególnych aspektów pracy w podziale na typ ukończonej szkoły. Jak można zaobserwować, absolwenci:

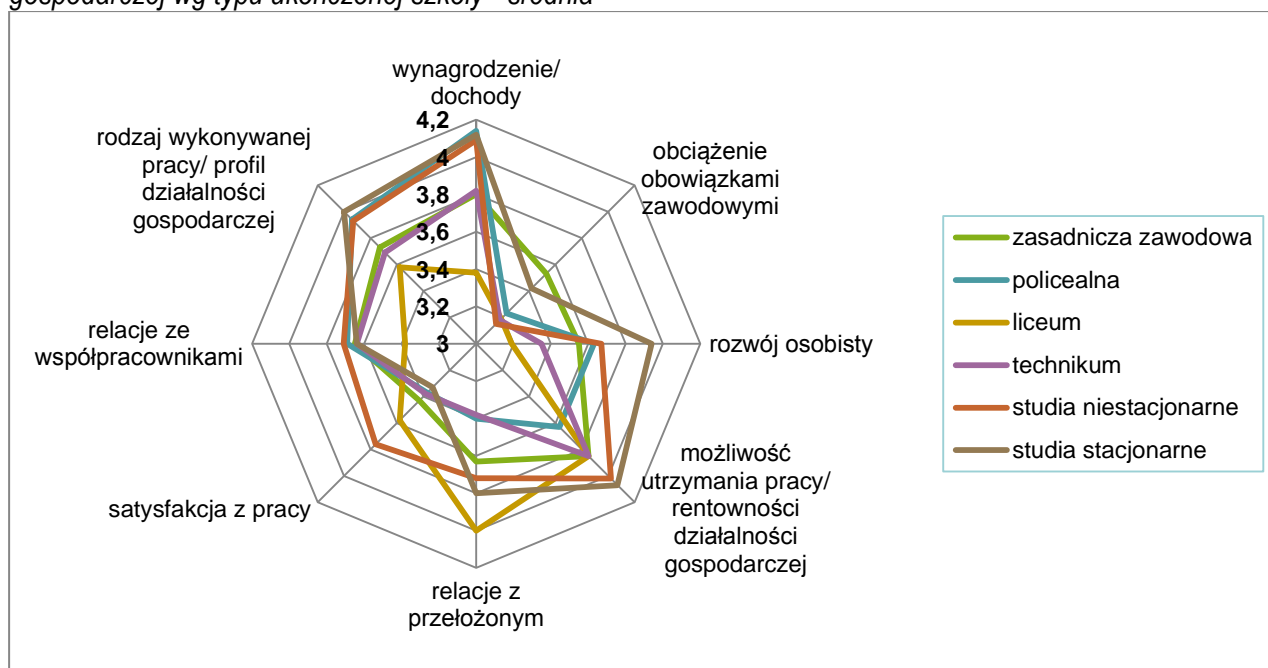
- szkół zasadniczych zawodowych najwyżej ocenili możliwość utrzymania pracy/rentowność działalności gospodarczej (średnia 3,85),
- szkół policealnych najwyżej ocenili uzyskiwane wynagrodzenie/dochody (średnia 4,14),
- liceów najwyżej ocenili relacje z przełożonym (średnia 4,0),
- szkół policealnych najwyżej ocenili uzyskiwane wynagrodzenie/dochody (średnia 4,14),
- techników najwyżej ocenili możliwość utrzymania pracy/rentowność działalności gospodarczej (średnia 3,85),
- studiów niestacjonarnych najwyżej ocenili uzyskiwane wynagrodzenie/dochody (średnia 4,09),
- studiów stacjonarnych najwyżej ocenili uzyskiwane wynagrodzenie/dochody (średnia 4,12).

Wykres 49. Poziom zadowolenia z różnych aspektów wykonywanej pracy lub prowadzonej działalności gospodarczej - średnia

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=508]

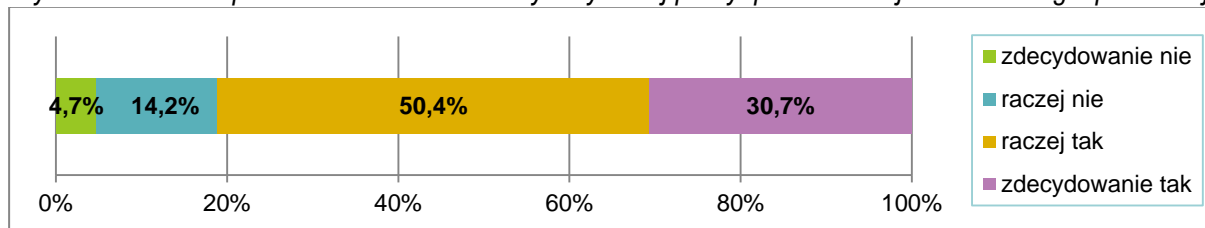
Wykres 50. Poziom zadowolenia z różnych aspektów wykonywanej pracy lub prowadzonej działalności gospodarczej wg typu ukończonej szkoły - średnia

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=508]

Podsumowując, pracujący absolwenci szkół ponadgimnazjalnych i wyższych z województwa lubelskiego w ogromnej większości (81,1%) są zadowoleni z rodzaju wykonywanej pracy/prowadzonej działalności gospodarczej (50,4% - raczej zadowolonych; 30,7% - zdecydowanie zadowolonych) (wykres 51).

Wykres 51. Ocena poziomu zadowolenia z wykonywanej pracy/ prowadzonej działalności gospodarczej

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=508]

Analiza testem chi-kwadrat wykazała, iż istnieje istotna statystycznie zależność między poziomem zadowolenia z wykonywanej pracy/działalności gospodarczej, a typem ukończonej szkoły i płcią. **Z badania wynika, iż praca zawodowa w największym stopniu spełnia oczekiwania absolwentów zasadniczych szkół zawodowych (92,1%), natomiast oczekiwania zawodowe są w najmniejszym stopniu spełnione w przypadku absolwentów liceów (42,3%).** Jeśli chodzi o absolwentów pozostałych typów szkół to około 3/4 z nich jest raczej lub zdecydowanie zadowolonych z wykonywanej pracy²⁸. Ponadto szczegółowa analiza danych wykazała, iż bardziej zadowoleni z wykonywanej pracy są mężczyźni niż kobiety (raczej lub zdecydowanie zadowolonych jest 86,8% mężczyzn i 75,2% kobiet).

W toku planowania badania postawiona została hipoteza:

H4: Większość absolwentów deklaruje, iż obecnie wykonywana przez nich praca nie jest zgodna z ich oczekiwaniami.

Na potrzeby weryfikacji niniejszej hipotezy analizie poddane zostały odpowiedzi respondentów na następujące pytania:

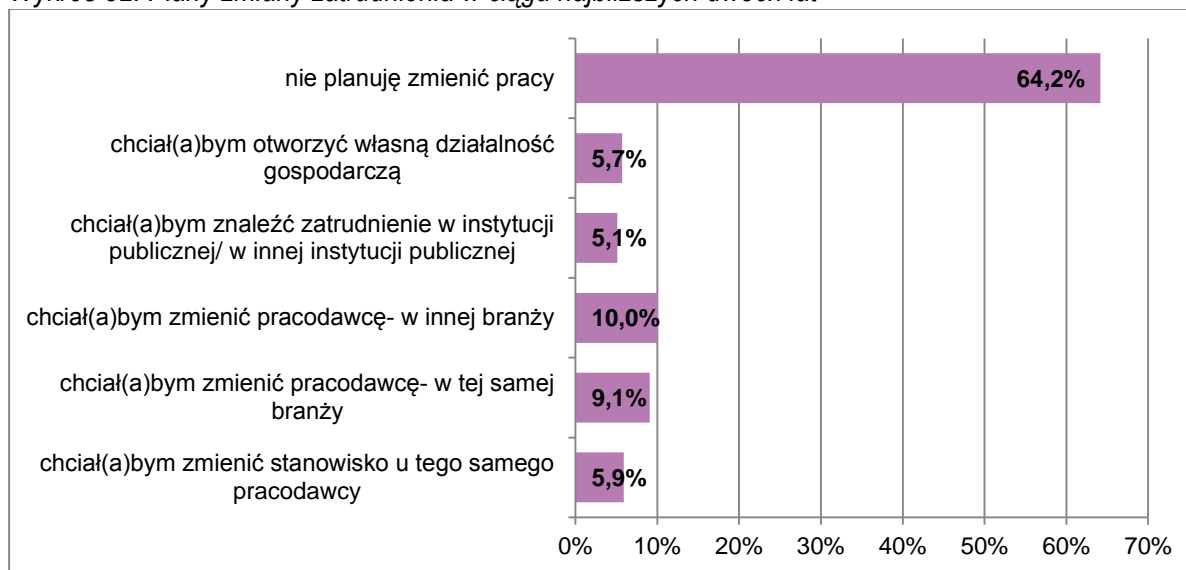
Pyt. 36. Podsumowując, czy podjęta przez Pana/ią praca lub działalność gospodarcza jest zgodna z Pana/i oczekiwaniami?	Pyt.35. Jak bardzo jest Pan/i zadowolony z różnych aspektów wykonywanej pracy lub prowadzonej działalności gospodarczej?
--	--

Analiza odpowiedzi absolwentów wykazała, iż pracujący absolwenci szkół ponadgimnazjalnych i wyższych z regionu lubelskiego w ogromnej większości (81,1%) są zadowoleni z rodzaju wykonywanej pracy/prowadzonej działalności gospodarczej (50,4% - raczej zadowolonych; 30,7% - zdecydowanie zadowolonych) (wykres 51). Ocena poszczególnych aspektów wykonywanej pracy wahała się od 3,36 (osiągane dochody/wynagrodzenie) do 3,91 (relacje ze współpracownikami) (wykres 50). Na tej podstawie należy obalić postawioną hipotezę, gdyż z uzyskanych danych wynika, iż **absolwenci są raczej zadowoleni z obecnie posiadanego zatrudnienia.**

Kolejnym zagadnieniem poruszonym w kwestionariuszu ankiety było poznanie ewentualnych planów respondentów w zakresie zmiany zatrudnienia w ciągu najbliższych dwóch lat. Jak pokazały wyniki badania, najbardziej liczna grupa pracujących absolwentów, którzy obecnie pracują nie posiada planów dotyczących zmiany obecnego miejsca pracy (64,2%) (wykres 52).

²⁸ Wynik testu $\chi^2(5) = 43,940$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,294.

Wykres 52. Plany zmiany zatrudnienia w ciągu najbliższych dwóch lat

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=508]

Analiza testem chi-kwadrat wykazała, iż istnieje istotna statystycznie zależność między planami dotyczącymi zmiany obecnego zatrudnienia, a typem ukończonej szkoły i płcią absolwentów. Z badania wynika, iż najbardziej zainteresowani zmianą pracy są absolwenci liceów (73,1%), zaś w najmniejszym stopniu plany związane ze zmianą pracy posiadają absolwenci szkół zasadniczych zawodowych (24,3%). Szczegółowa analiza danych wykazała ponadto, iż bardziej skłonne do zmiany pracy są kobiety (44,8%) niż mężczyźni (27,1%).

W ramach niniejszego badania postawiona została hipoteza:

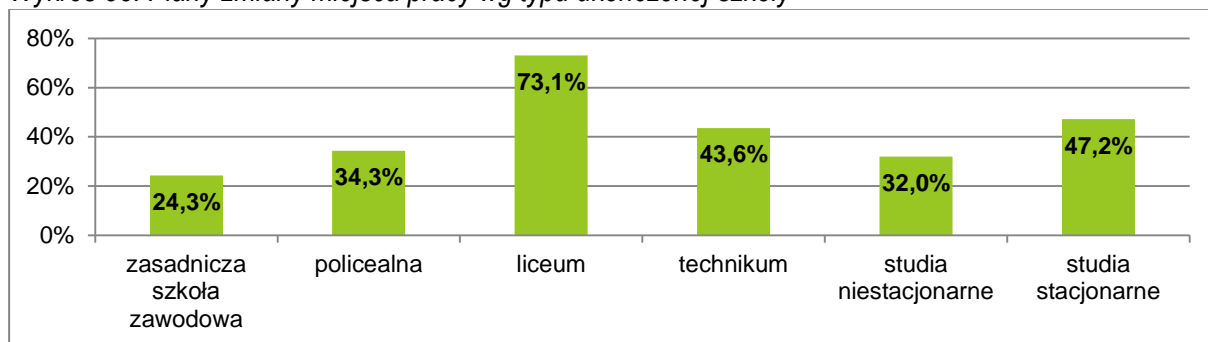
H5: Absolwenci szkół wyższych częściej deklarują chęć zmiany miejsca zatrudnienia niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych.

Na potrzeby weryfikacji niniejszej hipotezy badawczej analizie poddane zostały związki między zmiennymi (zależność między typem ukończonej szkoły – ponadgimnazjalna i wyższa, a planami dotyczącymi zmiany pracy).

Z badania wynika, iż najbardziej zainteresowani zmianą pracy są absolwenci liceów, gdyż plany odnośnie zmiany miejsca pracy wyraziło 73,1% badanych. W dalszej kolejności są absolwenci studiów stacjonarnych (47,2% chciałaby zmienić pracę) oraz absolwenci techników (43,6%) (wykres 53). Ogólnie rzecz biorąc, to wśród wszystkich osób, które planują zmianę obecnego zatrudnienia dominują absolwenci szkół ponadgimnazjalnych, gdyż w grupie tej stanowią oni 55,5% (wykres 54).

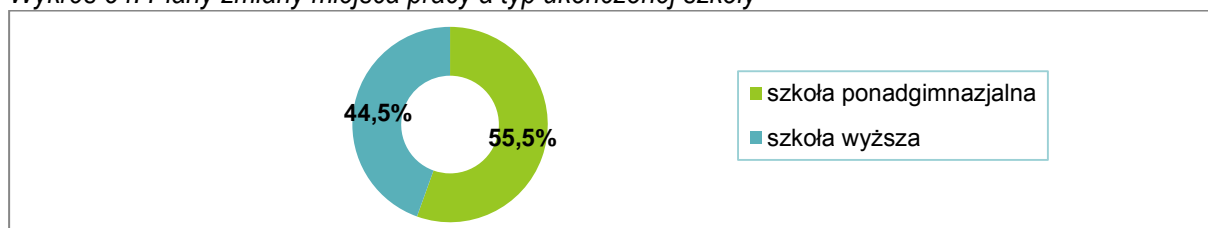
W związku z tym hipotezę tą należy obalić, gdyż **absolwenci szkół ponadgimnazjalnych częściej deklarują chęć zmiany miejsca pracy niż absolwenci uczelni wyższych.**

Wykres 53. Plany zmiany miejsca pracy wg typu ukończonej szkoły

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=508]

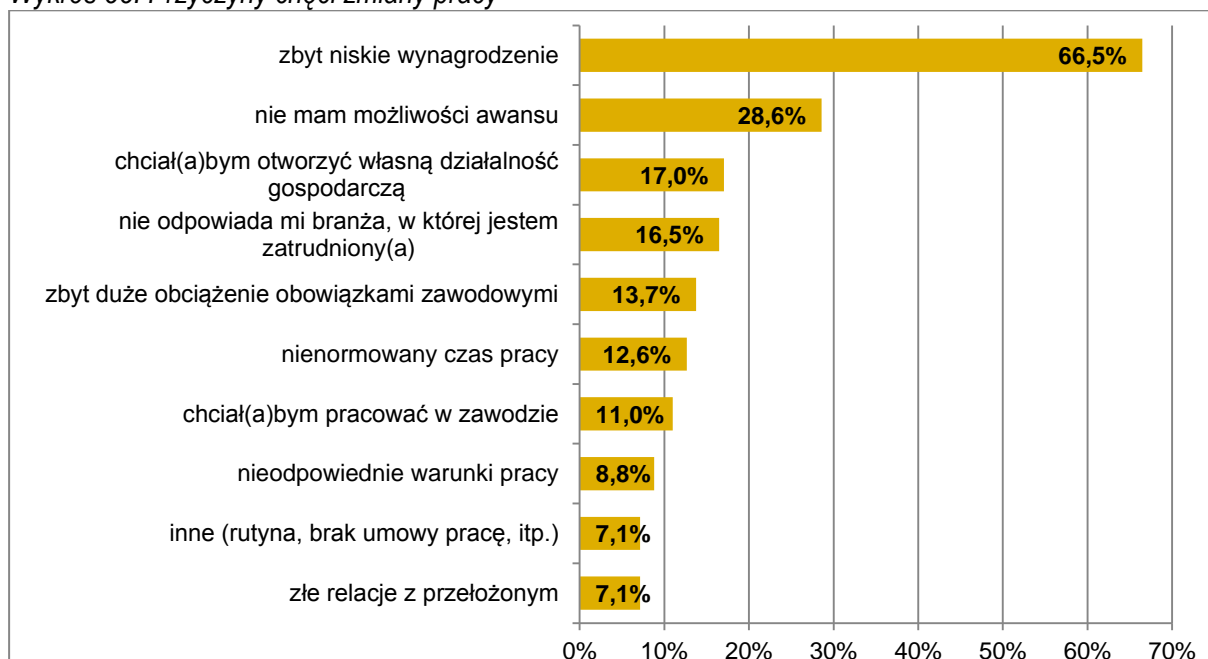
Wykres 54. Plany zmiany miejsca pracy a typ ukończonej szkoły

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=182]

Następnie respondenci, którzy planują w niedługim czasie zmienić pracę, zostali poproszeni o wskazanie, jakie są tego przyczyny. Jak zadeklarowała większość, na ich plany wpływają zbyt niskie, uzyskiwane wynagrodzenie, nie spełniające ich oczekiwań płacowych (66,5%). Co trzeci absolwent chcący zmienić pracę, chce to uczynić z powodu braku możliwości awansowania, a tym samym rozwoju kariery zawodowej (28,6%). Zatem wydaje się, że ambicje są istotnym czynnikiem kształtującym postawy młodych osób na rynku pracy (wykres 55).

Wykres 55. Przyczyny chęci zmiany pracy

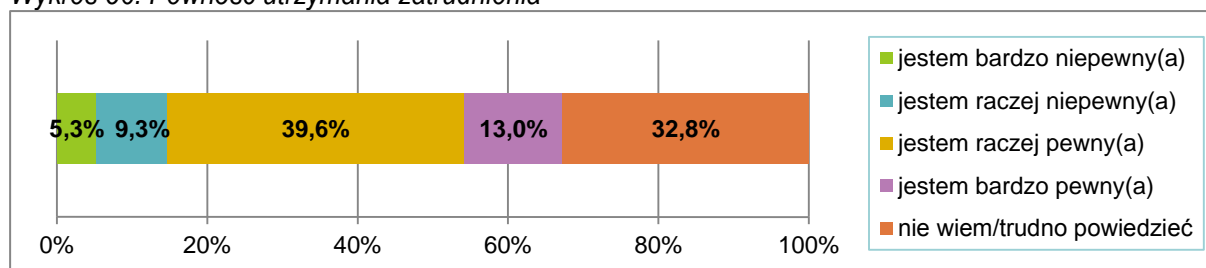

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=182]

W związku z powyższym poproszono także pracujących respondentów o ocenę, na ile są pewni utrzymania obecnego zatrudnienia. Uzyskane dane świadczą o umiarkowanym optymizmie absolwentów, gdyż 52,6% było pewnych utrzymania zatrudnienia, jednak w próbie znalazło się także 14,6% absolwentów, którzy obawiali się utraty pracy (wykres 56).

Wykres 56. Pewność utrzymania zatrudnienia

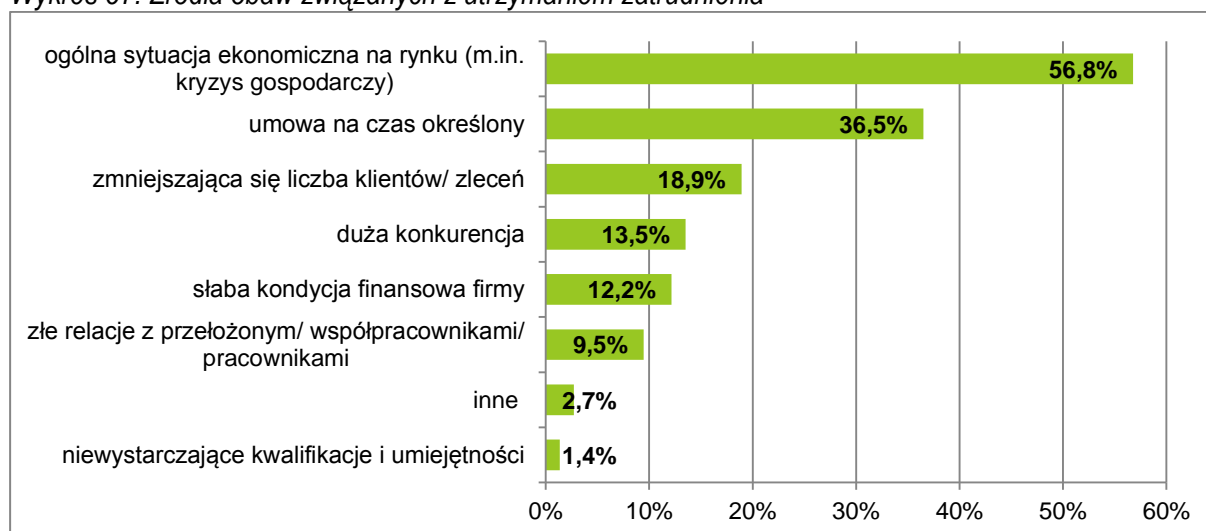

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=508]

Analiza testem chi-kwadrat wykazała, iż istnieje istotna statystycznie zależność między pewnością utrzymania zatrudnienia, a typem ukończonej szkoły. Z badania wynika, iż najbardziej pewni utrzymania zatrudnienia są absolwenci studiów niestacjonarnych (66,0%) i stacjonarnych (63,2%), zaś w najmniejszym stopniu pewni utrzymania pracy są absolwenci liceów (34,6%) i techników (38,2%). Ponadto spośród absolwentów szkół zasadniczych zawodowych 45,5%, a z policealnych 57,1% jest pewnych utrzymania zatrudnienia²⁹.

Następnie respondenci, którzy nie są pewni utrzymania obecnego zatrudnienia, zostali poproszeni o wskazanie, jakie są tego przyczyny. Jak zadeklarowała większość, za ich obawy odpowiedzialna jest ogólna, niekorzystna sytuacja ekonomiczna na rynku (m.in. kryzys gospodarczy) (56,8%). Co trzeci absolwent mający obawy, łączył ten fakt z zatrudnieniem w oparciu o umowę na czas określony (36,5%). Co piąty przyznał, iż firma, w której jest zatrudniony odnotowuje stałą, zmniejszającą się liczbę zleceń i klientów (18,9%) (wykres 57).

Wykres 57. Źródła obaw związanych z utrzymaniem zatrudnienia

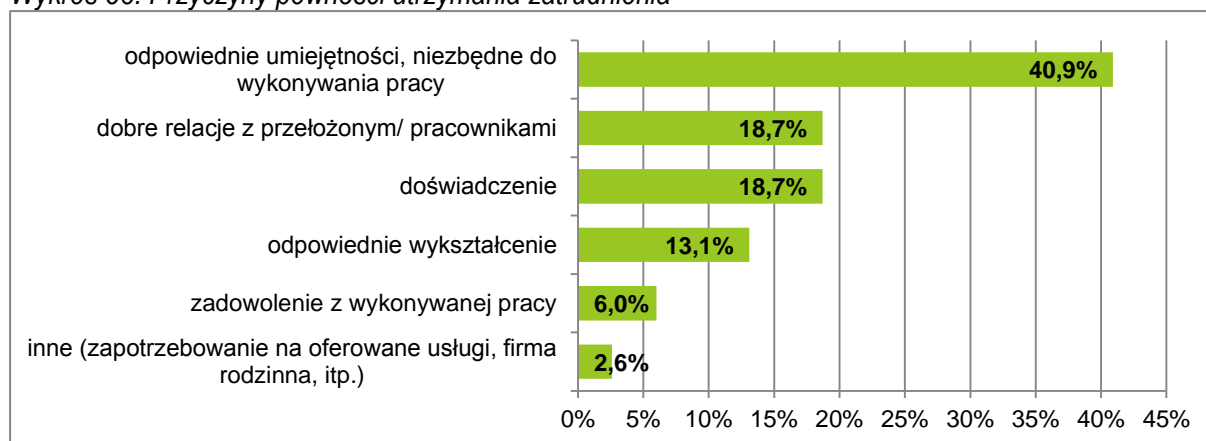
* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=74]

²⁹ Wynik testu $\chi^2 (10) = 38,757$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,195.

Natomiast respondentów, którzy zadeklarowali, iż są raczej pewni utrzymania obecnej pracy zapytano, jaka jest tego przyczyna. Większość wskazała, iż legitymują się odpowiednimi umiejętnościami, które są niezbędne do tego, by prawidłowo i rzetelnie wykonywać swoje obowiązki zawodowe (40,8%) (wykres 58).

Wykres 58. Przyczyny pewności utrzymania zatrudnienia

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=267]

W celu stworzenia pełnej diagnozy sytuacji absolwentów pracujących na rynku pracy poproszono ich o samoocenę swoich szans i potencjału poprzez stwierdzenie, w jakim stopniu mają szanse na zmianę pracy, w której otrzymają lepsze warunki finansowe oraz większą satysfakcję z wykonywanych obowiązków. Jak wynika z badania respondenci posiadający zatrudnienie sceptycznie podchodzą do swoich możliwości na rynku pracy. Bowiem na pięciostopniowej skali (1 – brak szans; 5 – bardzo duże szanse), uzyskano następujące średnie: 2,81 dla szans uzyskania lepszych warunków finansowych (średnie szanse) oraz 2,84 dla szans uzyskania większej satysfakcji z pracy (średnie szanse). Wyniki w tym zakresie nie różnią się znacząco wśród absolwentów różnych typów szkół, nie podlegają też wpływowi płci.

Takie wyniki mogą sugerować trudności z uzyskaniem satysfakcjonującej i dobrze płatnej pracy w regionie w ogóle, zwłaszcza dla młodych ludzi, którzy mają niewielkie doświadczenie zawodowe i wiedzę o funkcjonowaniu rynku pracy.

4.4. Ocena własnych możliwości i potencjału na rynku pracy

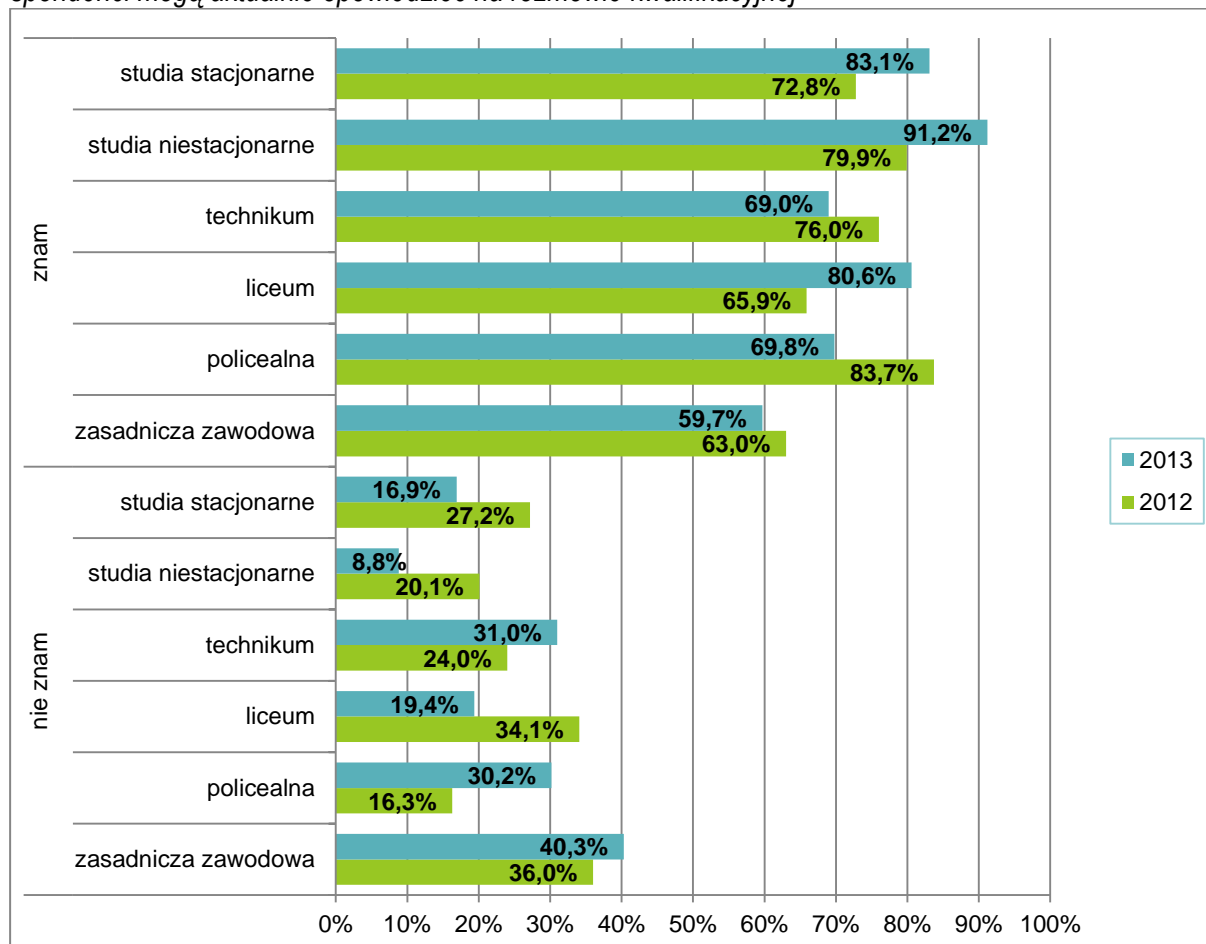
Badani absolwenci zostali poproszeni o określenie stopnia znajomości własnych predyspozycji zawodowych, ocenę swoich możliwości kształtowania kariery zawodowej oraz własnego potencjału na rynku pracy.

W trakcie analizy danych porównano wyniki uzyskane w 2012 oraz 2013 roku w zakresie znajomości własnych predyspozycji zawodowych przez badanych absolwentów.

W stosunku do 2012 roku wzrosła liczba absolwentów studiów stacjonarnych, niestacjonarnych oraz liceów, którzy znają swoje predyspozycje, natomiast zmalał odsetek absolwentów techników, szkół policealnych oraz zasadniczych zawodowych, którzy znają swoje mocne i słabe strony, o których mogliby opowiedzieć w trakcie rozmowy kwalifikacyjnej (wykres 59).

Analiza testem chi-kwadrat wykazała, iż istnieje istotna statystycznie zależność między znajomością własnych predyspozycji zawodowych, a typem ukończonej szkoły. Z badania wynika, iż **w największym stopniu świadomi swoich atutów i słabości są absolwenci studiów stacjonarnych (83,1%) i niestacjonarnych (91,2%), zaś w najmniejszym stopniu – absolwenci zasadniczych szkół zawodowych (59,7%)** (wykres 59).

Wykres 59. Znajomość własnych predyspozycji zawodowych, słabych i mocnych stron, o których respondenci mogą aktualnie opowiedzieć na rozmowie kwalifikacyjnej³⁰

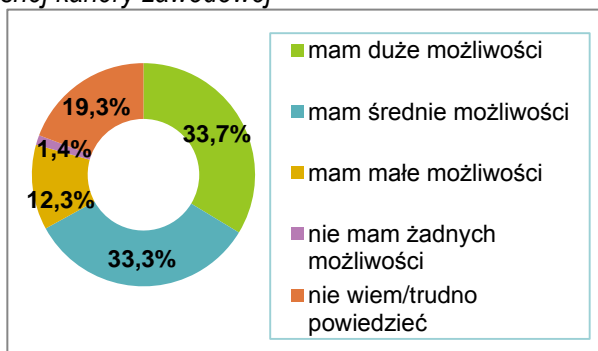
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200] oraz raportu „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych. Raport końcowy z badań 2012”

Najbardziej liczna grupa absolwentów określiła, iż ma duże możliwości wpływania na kształt swojej kariery zawodowej (33,7%). Ponadto prawie identyczna grupa respondentów przyznała, iż ich możliwości są średnie (33,3%). Jak pokazały wyniki badania, pogląd ten nie jest uwarunkowany płcią, ani typem ukończonej szkoły, pozwala zatem sądzić, iż wpływ na postrzeganie swojej sytuacji zawodowej ma przede wszystkim wiek i czas od ukończenia szkoły (wykres 60).

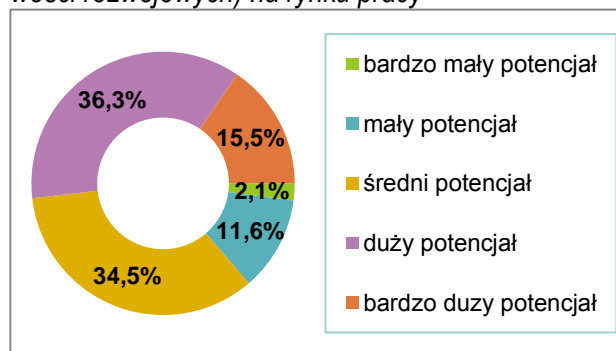
Podobnie sytuacja przedstawia się jeśli chodzi o ocenę potencjału własnego absolwentów. W większości oceniono go jako duży (łącznie „bardzo duży” i „duży” - 51,8%) (wykres 61). Niniejsze wyniki potwierdzają, iż absolwenci są optymistami w tym zakresie.

³⁰ Wynik testu $\chi^2(5) = 78,071$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,255.

Wykres 60. Ocena możliwości kształtowania własnej kariery zawodowej

Wykres 61. Ocena własnego potencjału (tj. możliwości rozwojowych) na rynku pracy

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200]

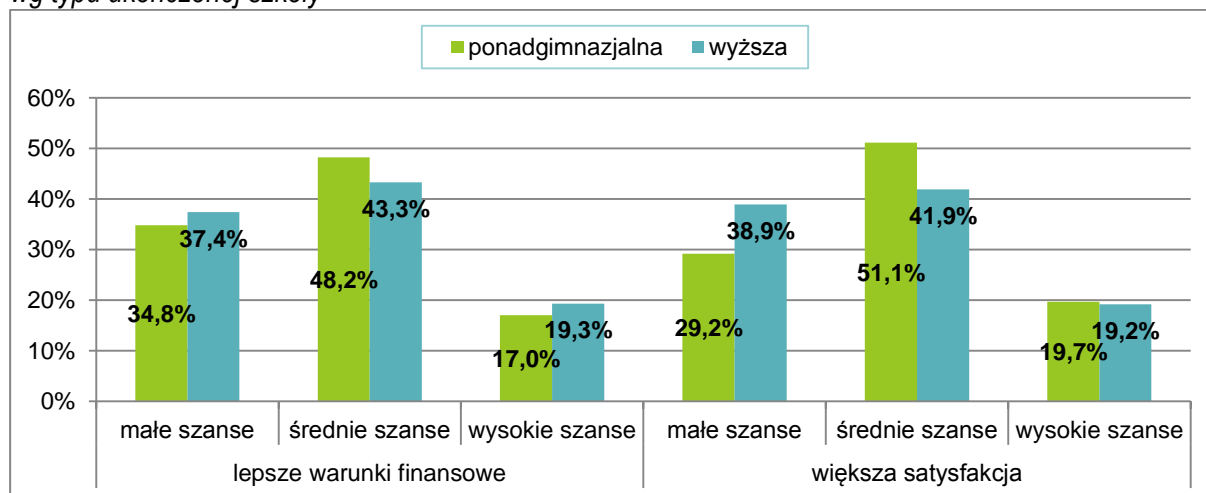
W ramach niniejszego badania postawiona została hipoteza:

H6: Absolwenci uczelni wyższych znacznie lepiej postrzegają swoją sytuację na rynku pracy, niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych.

Na potrzeby weryfikacji niniejszej hipotezy badawczej analizie poddane zostały związki między zmiennymi (zależność między typem ukończonej szkoły – ponadgimnazjalna i wyższa, a oceną szans na zmianę zatrudnienia na dające lepsze warunki finansowe, większą satysfakcję oraz oceną potencjału własnego).

Z przeprowadzonego badania wynika, iż respondenci bez względu na typ szkoły sceptycznie podchodzą do swoich możliwości na rynku pracy. Z badania wynika, iż **zarówno absolwenci szkół ponadgimnazjalnych, jak i uczelni wyższych szanse na zmianę pracy na dającą lepsze warunki finansowe lub większą satysfakcję oceniają jako średnie lub małe** (wykres 62).

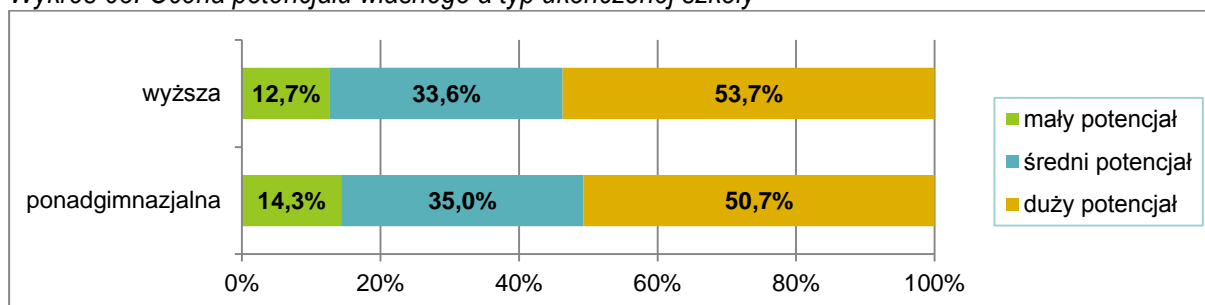
Wykres 62. Ocena szans zmiany pracy na dającą lepsze warunki finansowe oraz większą satysfakcję wg typu ukończonej szkoły

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=508]

Ponadto typ ukończonej szkoły nie różnicuje również w sposób istotny oceny potencjału własnego, tj. możliwości rozwojowych na rynku pracy absolwentów (wykres 63).

Wykres 63. Ocena potencjału własnego a typ ukończonej szkoły

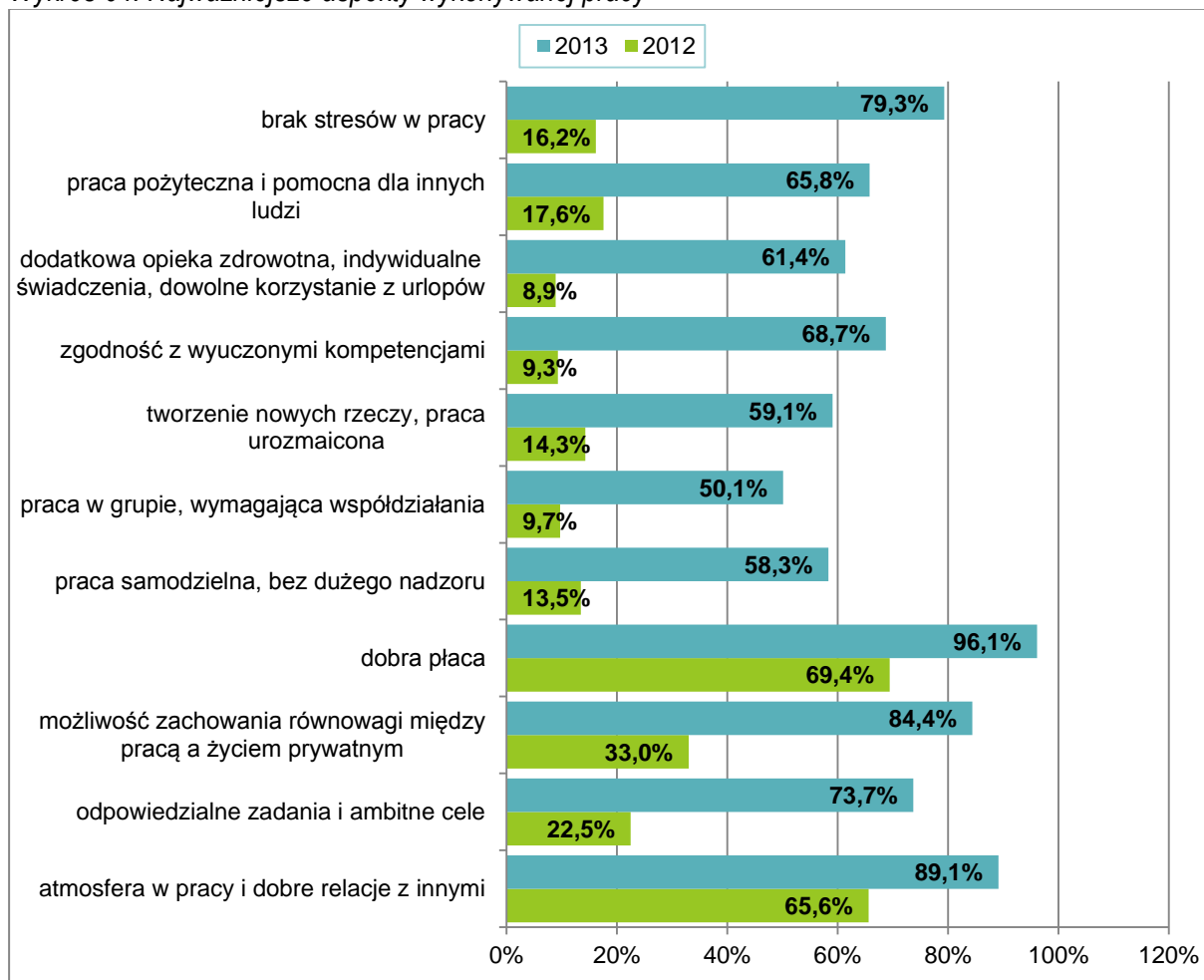

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200]

Zatem należy odrzucić niniejszą hipotezę, gdyż na dzisiejszym rynku pracy największe szanse i możliwości mają osoby z odpowiednimi kwalifikacjami i wysokim poziomem wiedzy, niekoniecznie muszą to być osoby z wykształceniem wyższym, których w tak dużej ilości rynek pracy nie jest w stanie w dzisiejszych czasach wchłonąć.

Zarówno w pierwszej, jak i w drugiej fali badania zapytano respondentów o to, co jest dla nich najważniejsze w wykonywanej pracy, co mogłoby sprawić, że chcieliby dłużej pozostać w takiej firmie i na takim stanowisku pracy. Wyniki obu pomiarów w dużej mierze pokrywają się ze sobą, bowiem niezmiennie najważniejszym takim czynnikiem jest dobra płaca (2012 r. – 69,4%; 2013 r. – 96,1%). W dalszej kolejności uplasowała się atmosfera w pracy i dobre relacje z innymi (2012 r. – 65,6%; 2013 r. – 89,1%), a także możliwość zachowania równowagi między pracą, a życiem prywatnym (2012 r. – 33,0%; 2013 r. – 84,4%) (wykres 64). Zatem niezmiennie, trzy czynniki stanowią o dobrym i perspektywnym stanowisku pracy – odpowiednia płaca, poprawne relacje z przełożonymi i współpracownikami oraz równowaga zawodowo-rodzinna.

Wykres 64. Najważniejsze aspekty wykonywanej pracy

* w 2012 roku respondenci mieli możliwość wskazania 3 najważniejszych odpowiedzi, zaś w 2013 roku mieli nieograniczoną możliwość wyboru najbardziej pożądanego aspektu pracy
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200] oraz raportu „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych. Raport końcowy z badań 2012”

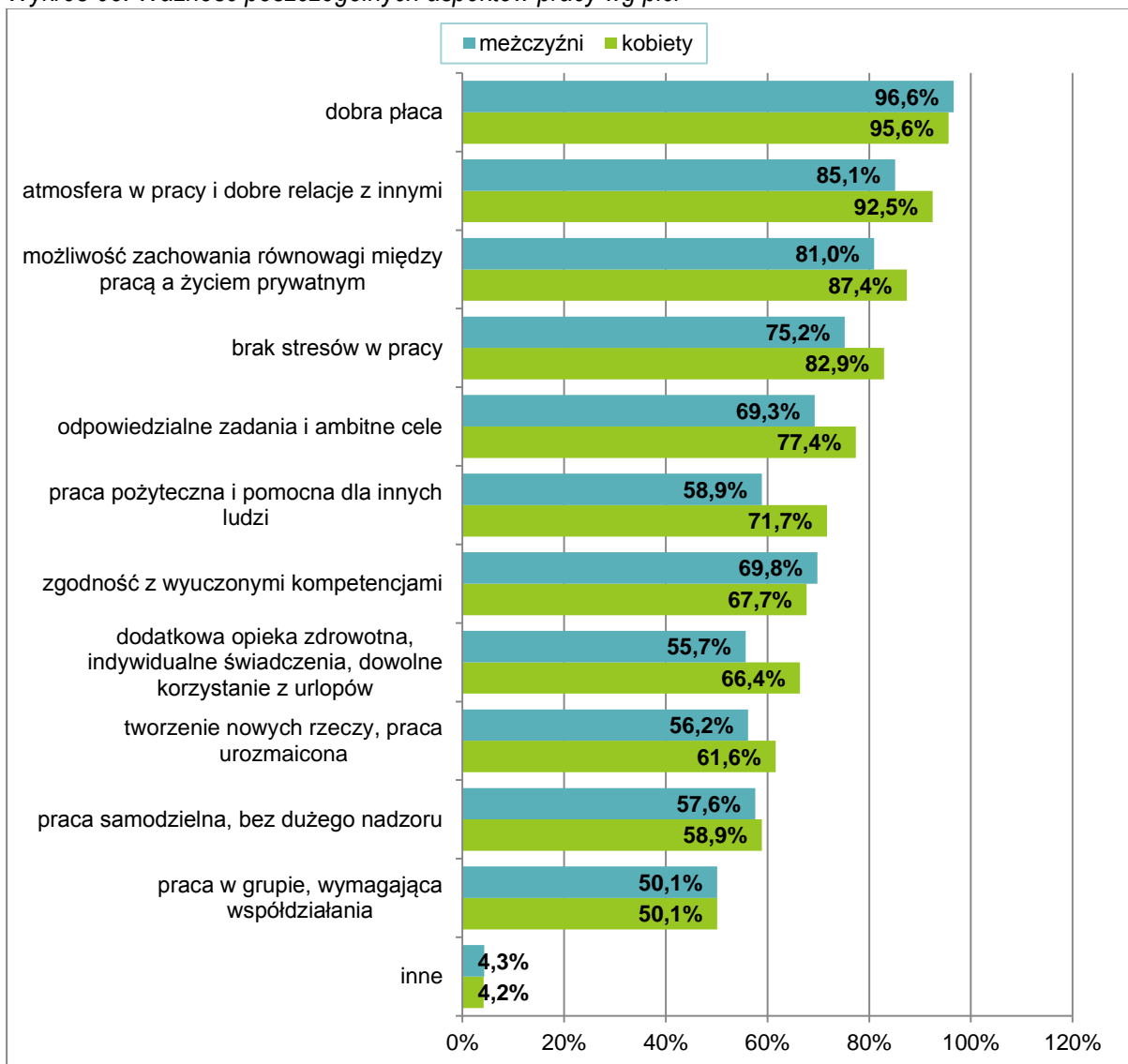
W ramach niniejszego badania postawiona została hipoteza:

H7: Dla absolwentek bardziej liczy się dobra atmosfera w pracy i dobre relacje z innymi oraz możliwość zachowania równowagi między pracą, a życiem prywatnym, natomiast dla absolwentów dobra płaca oraz praca samodzielna, bez dużego nadzoru.

Na potrzeby weryfikacji niniejszej hipotezy analizie poddane zostały odpowiedzi respondentów na następujące pytanie „Co w chwili obecnej liczy się dla Pana/i najbardziej w pracy. Jakie są dla Pana/i najważniejsze aspekty wykonywanej pracy, które sprawiłyby, że chciałby/aby Pan/i wykonywać taką pracę przez dłuższy czas?”.

Analiza odpowiedzi absolwentów wykazała, iż płeć nie różnicuje w istotny sposób wymagań odnośnie wskazanych w treści hipotezy aspektów pracy, takich jak: dobra płaca (zarówno dla kobiet, jak i mężczyzn jest to najważniejszy aspekt w pracy zawodowej) oraz praca samodzielna, bez dużego nadzoru (niewiele ponad połowa zarówno kobiet, jak i mężczyzn wskazała, że jest to ważny element wpływający na to, że chcieliby taką pracę wykonywać dłuższy czas) (wykres 65). Zatem w tej części hipotezę należy odrzucić.

Wykres 65. Ważność poszczególnych aspektów pracy wg płci

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=508]

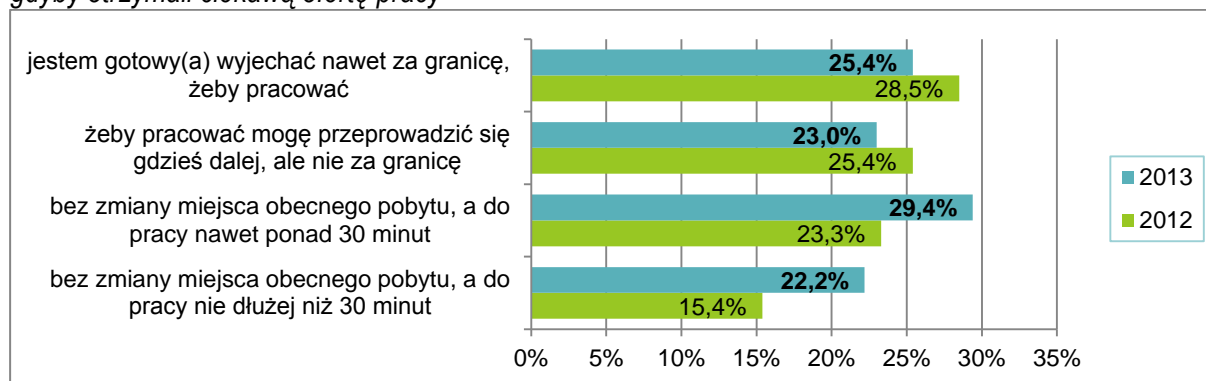
Natomiast w przypadku aspektów takich jak: atmosfera w pracy i dobre relacje z innymi oraz możliwość zachowania równowagi między pracą, a życiem prywatnym zaznacza się przewaga istotności tych elementów w opiniach kobiet (wykres 65).

W związku z tym hipoteza potwierdziła się w obszarze ważności atmosfery w miejscu pracy oraz możliwości pogodzenia obowiązków rodzinnych z zawodowymi z punktu widzenia kobiet. Zatem hipotezę należy przyjąć w tej części, zaznaczając, iż **dla absolwentek bardziej liczy się dobra atmosfera w pracy i dobre relacje z innymi oraz możliwość zachowania równowagi między pracą, a życiem prywatnym, natomiast dobra płaca oraz praca samodzielna, bez dużego nadzoru nie jest ważnym wymaganiem z punktu widzenia jedynie mężczyzn.**

W dalszej kolejności poproszono respondentów o określenie, jaka odległość pracy od miejsca zamieszkania byłaby dla nich najbardziej odpowiednia. Jak wynika z analizy danych, w 2012 roku najbardziej liczna grupa respondentów przyznała, iż są gotowi wyjechać nawet za granicę, by pracować (28,5%), nieco mniej, iż są skłonni wyjechać w celu pracy, ale nie za granicę (25,4%), natomiast dopiero na trzecim miejscu znalazła się pozycja – bez zmiany miejsca pobytu, a do pracy nawet ponad 30 minut

(23,3%). Ostatnia opcja znalazła się w 2013 roku na pierwszym miejscu (29,4%) (wykres 66). Choć wyniki uzyskane w obu pomiarach nie różnią się istotnie pod względem odsetka wskazań, mogą sugerować, iż w ciągu roku zmalała skłonność absolwentów do wyjazdu zagranicznego w celach zarobkowych.

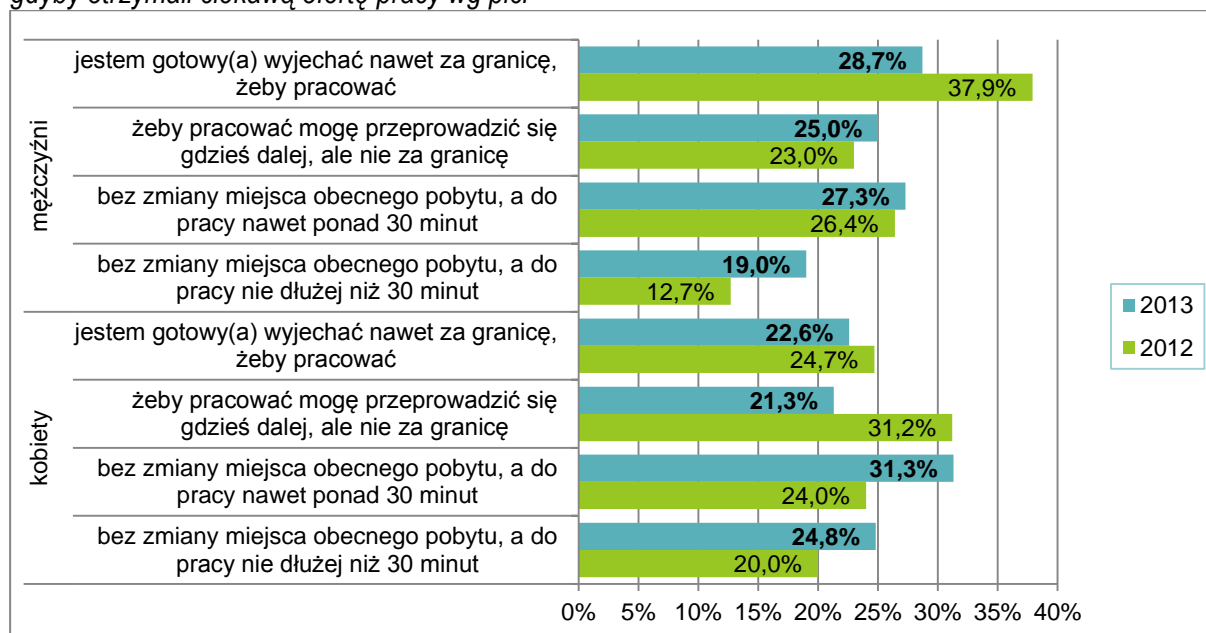
Wykres 66. Odległość od miejsca obecnego zamieszkania, w jakiej są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali ciekawą ofertę pracy

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200] oraz raportu „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych. Raport końcowy z badań 2012”

Z informacji zawartych na wykresie 67 wynika, iż w stosunku do roku 2012 zmalała skłonność mężczyzn do wyjazdów zagranicznych w celach zarobkowych (2012 r. – 37,9%; 2013 r. – 28,7%), natomiast w przypadku kobiet najbardziej zaznaczył się spadek skłonności do przeprowadzki na terenie kraju w celach zarobkowych (2012 r. – 31,2%; 2013 r. – 21,3%). Spadkowi skłonności do zmiany miejsca zamieszkania w celach zawodowych towarzyszył wzrost odsetka osób, które preferują podejmowanie pracy w pobliżu miejsca zamieszkania.

Wykres 67. Odległość od miejsca obecnego zamieszkania, w jakiej są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali ciekawą ofertę pracy wg płci

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200] oraz raportu „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych. Raport końcowy z badań 2012”

W ramach niniejszego badania postawiona została hipoteza:

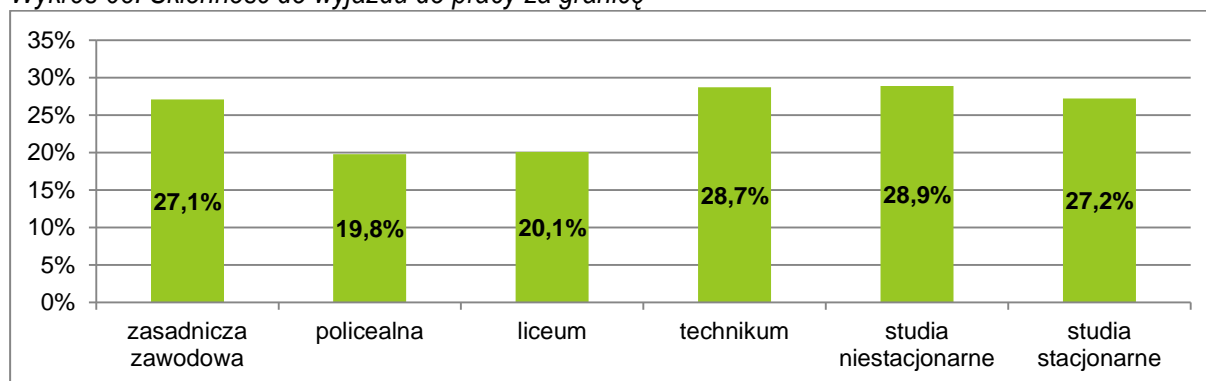
H8: W ciągu ostatniego roku wzrosło zainteresowanie absolwentów zagranicznymi migracjami zarobkowymi, zwłaszcza wśród absolwentów uczelni wyższych.

Na potrzeby weryfikacji niniejszej hipotezy badawczej analizie poddane zostały związki między zmiennymi (zależność między typem ukończonej szkoły – ponadgimnazjalna i wyższa, a skłonnością do zagranicznych wyjazdów zarobkowych).

Z informacji zawartych na wykresie 67 wynika, iż w stosunku do roku 2012 zmalała skłonność zarówno mężczyzn, jak i kobiet do wyjazdów zagranicznych w celach zarobkowych. Spadkowi skłonności do zmiany miejsca zamieszkania w celach zawodowych towarzyszył wzrost odsetka osób, które preferują podejmowanie pracy w pobliżu miejsca zamieszkania.

Podobnie negatywnie zweryfikowano drugą część hipotezy mówiącą o tym, iż to absolwenci szkół wyższych są bardziej skłonni do podejmowania zagranicznych migracji zarobkowych niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych. Z badania jednoznacznie wynika, iż **absolwenci zarówno szkół wyższych, jak i techników oraz zasadniczych zawodowych są w tym samym, niewielkim stopniu skłonni do podejmowania tej formy zarobkowania** (wykres 68).

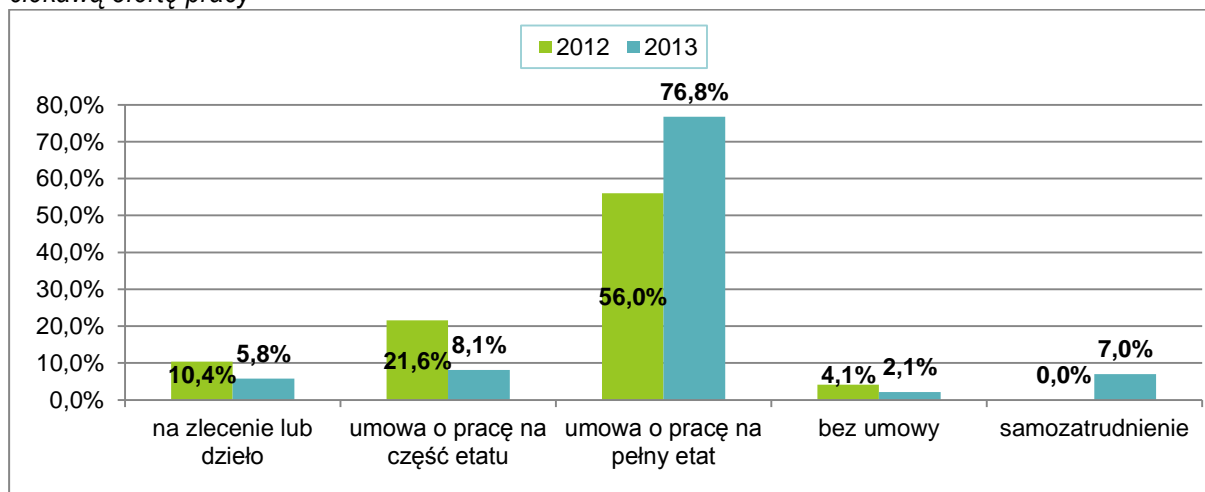
Wykres 68. Skłonność do wyjazdu do pracy za granicę

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200]

Następnie respondenci mieli możliwość wskazania, jaka forma zatrudnienia byłaby dla nich najbardziej odpowiednia. Jak wynika z analizy danych, zarówno w 2012, jak i 2013 roku najbardziej liczna była grupa absolwentów, którzy preferowaliby zatrudnienie w oparciu o umowę o pracę na pełen etat (2012 r. – 56,0%; 2013 r. – 76,8%) (wykres 69). W stosunku do 2012 roku, istotnie wzrósł odsetek absolwentów chcących pracować w oparciu o tę formę zatrudnienia oraz myślących o samozatrudnieniu (7%), zmalał zaś procent respondentów gotowych zatrudnić się na podstawie umowy zlecenie, umowy o dzieło oraz umowy na część etatu (wykres 69).

Wykres 69. Forma zatrudnienia w oparciu, o którą są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali ciekawą ofertę pracy

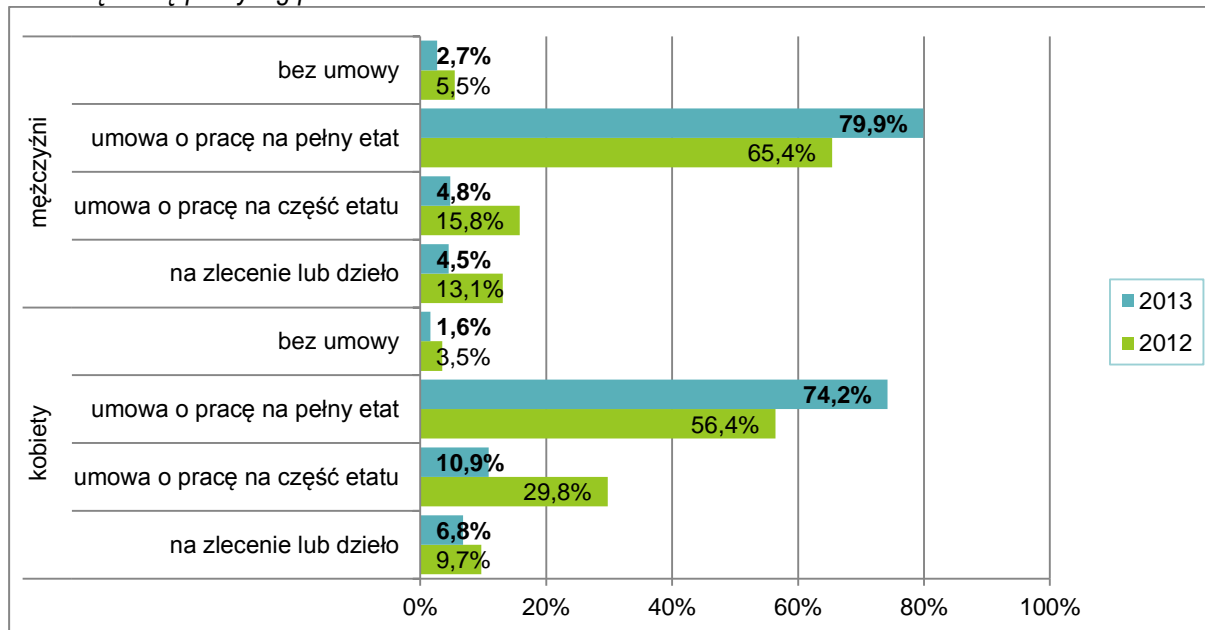

* w 2013 r. 0,2% wskazało, inną niż wymienione formę zatrudnienia

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200] oraz raportu „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych. Raport końcowy z badań 2012”

Analiza testem chi-kwadrat wykazała, iż istnieje istotna statystycznie zależność między preferowaną formą zatrudnienia, a typem ukończonej szkoły i płcią absolwentów. Z badania wynika, iż mężczyźni są w mniejszym stopniu skłonni do podjęcia pracy w oparciu o umowę na część etatu oraz umowę zlecenie lub dzieło niż kobiety, ponadto najbardziej skłonni do podjęcia pracy na zasadzie umowy zlecenie, o dzieło lub część etatu są absolwenci liceów, umowy o pracę – studiów niestacjonarnych (wykres 70 i wykres 71).

Wykres 70. Forma zatrudnienia w oparciu, o którą są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali ciekawą ofertę pracy wg płci³¹

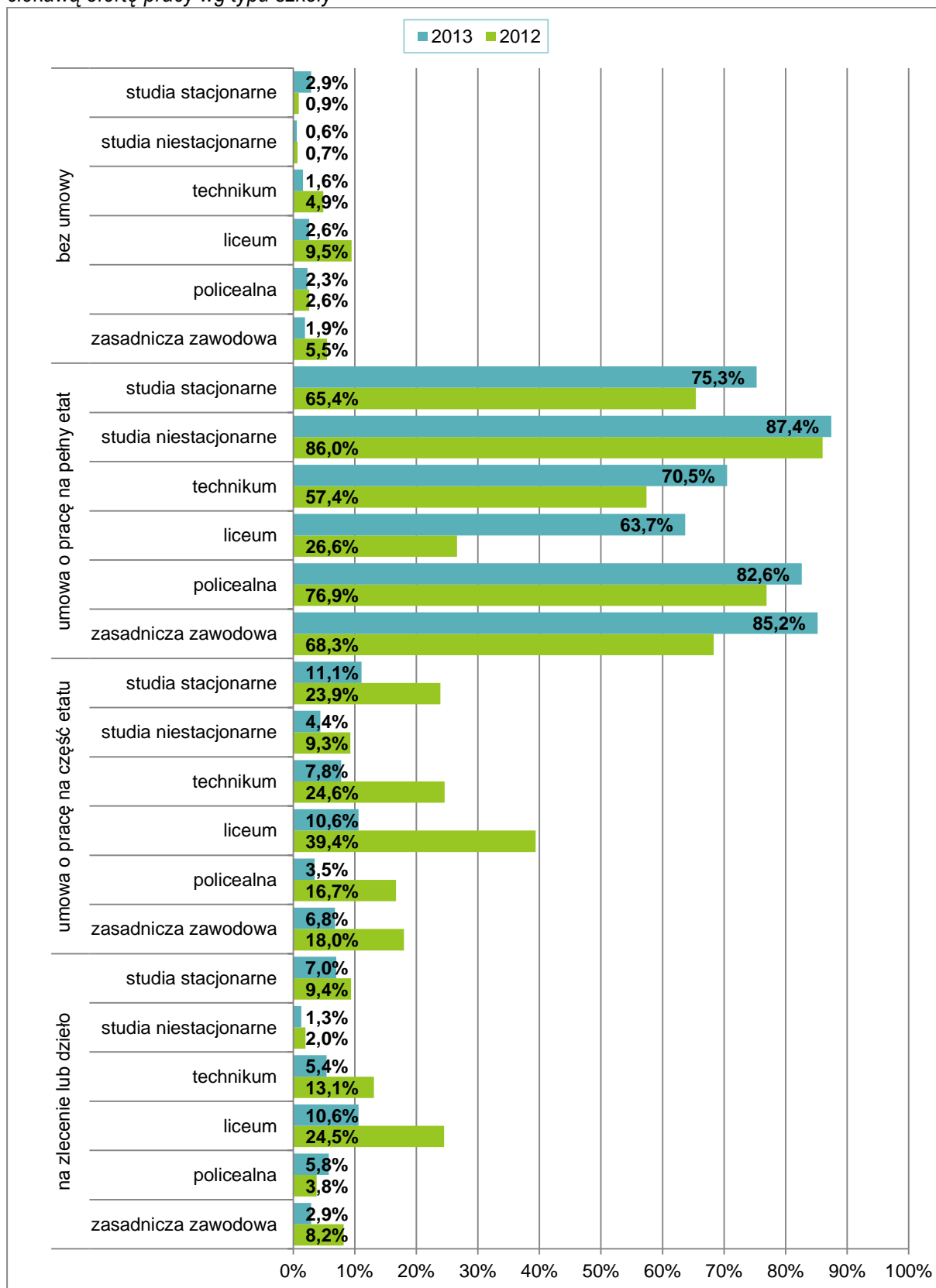

* nie sumuje się do 100, gdyż część respondentów wskazało inną niż wymienione formę zatrudnienia

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200] oraz raportu „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych. Raport końcowy z badań 2012”

³¹ Wynik testu $\chi^2(5) = 20,728$; $p < 0,001$; siła związku V Kramera = 0,131.

Wykres 71. Forma zatrudnienia w oparciu, o którą są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali ciekawą ofertę pracy wg typu szkoły ³²

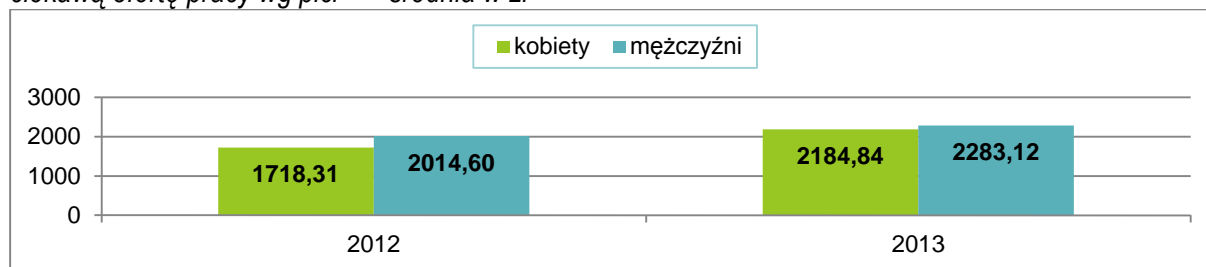
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200] oraz raportu „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych. Raport końcowy z badań 2012”

³² Wynik testu χ^2 (25) = 83,674; p=0; siła związku V Kramera=0,118.

Bardzo ważnym elementem niniejszego badania było poznanie wymagań finansowych absolwentów. Analizując dane obu fal badania w tym zakresie można zaobserwować, iż w ciągu roku oczekiwania płacowe wzrosły, zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn.

Analiza testem chi-kwadrat wykazała, iż istnieje istotna statystycznie zależność między preferowaną wysokością wynagrodzenia, a płcią absolwentów. Z badania wynika, iż mężczyźni mają nieco wyższe wymagania finansowe niż kobiety (wykres 72).

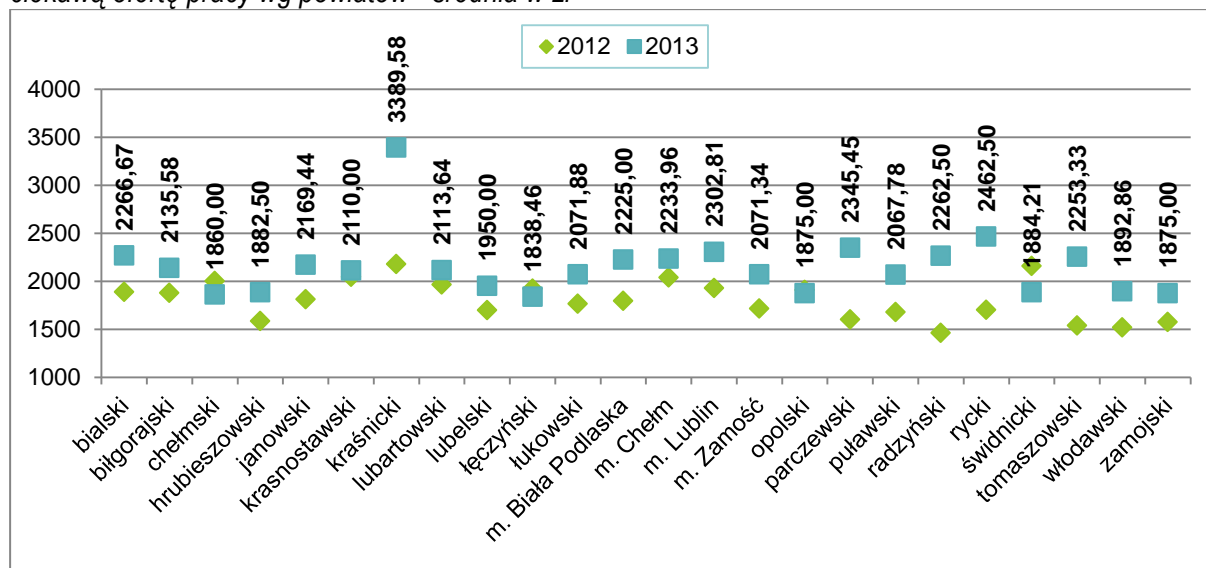
Wykres 72. Wysokość wynagrodzenia netto, za którą są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali ciekawą ofertę pracy wg płci³³ - średnia w zł

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200] oraz raportu „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych. Raport końcowy z badań 2012”

W dalszej kolejności analizowano średnią wysokość wynagrodzenia netto w poszczególnych powiatach zamieszkania respondentów. Wyniki wskazują, iż wymagania finansowe wzrosły w 2013 roku wśród absolwentów wszystkich powiatów, za wyjątkiem: chełmskiego (spadek o średnio 140zł), łączyńskiego (spadek o 80,77zł), opolskiego (ten sam poziom) oraz świdnickiego (spadek o 272,04zł) (wykres 73 i tabela 6). Na podstawie analizy danych można zauważyć, iż najwyższe oczekiwania płacowe mają absolwenci zamieszkujący powiat kraśnicki (średnia - 3389,58zł; mediana – 2000,00zł), zaś najniższe – absolwenci z powiatu łukowskiego (średnia - 1838,46zł; mediana – 2000,00zł).

Wykres 73. Wysokość wynagrodzenia netto, za którą są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali ciekawą ofertę pracy wg powiatów - średnia w zł

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200] oraz raportu „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych. Raport końcowy z badań 2012”

³³ Wynik testu χ^2 (43) = 68,619; $p < 0,05$; siła związku V Kramera = 0,239.

Tabela 6. Wysokość wynagrodzenia netto, za którą są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali ciekawą ofertę pracy wg powiatów – mediana w zł

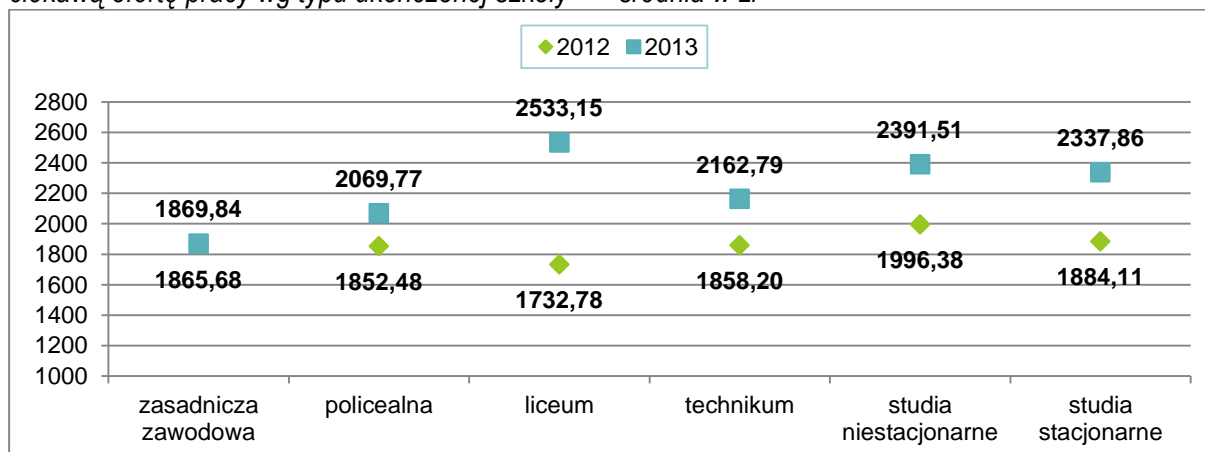
	2012	2013
białski	2000,00	2000,00
biłgorajski	2000,00	2000,00
chełmski	2000,00	1600,00
hrubieszowski	1500,00	1800,00
janowski	1800,00	1900,00
krasnostawski	2000,00	2000,00
kraśnicki	2000,00	2000,00
lubartowski	2000,00	2000,00
lubelski	1500,00	2000,00
łęczyński	2000,00	1800,00
łukowski	1800,00	2000,00
m. Biała Podlaska	1650,00	2000,00
m. Chelm	1900,00	2000,00
m. Lublin	1800,00	2000,00
m. Zamość	1500,00	2000,00
opolski	2000,00	2000,00
parczewski	1500,00	2000,00
puławski	1500,00	2000,00
radzyński	1500,00	2000,00
rycki	1500,00	2000,00
świdnicki	2000,00	1800,00
tomaszowski	1500,00	2000,00
włodawski	1500,00	1900,00
zamojski	1750,00	1750,00

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200] oraz raportu „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych. Raport końcowy z badań 2012”

Jak pokazały wyniki badania, w ciągu roku nastąpił znaczący wzrost wymagań finansowych wśród absolwentów wszystkich typów szkół, za wyjątkiem szkół zasadniczych zawodowych (2012r. – 1865,68zł; 2013r. – 1869,84zł) (wykres 74).

Analiza testem chi-kwadrat wykazała ponadto, iż istnieje istotna statystycznie zależność między preferowaną wysokością wynagrodzenia, a typem ukończonej szkoły. Z badania wynika, iż najwyższe oczekiwania płacowe mają absolwenci liceów (średnia - 2533,15zł; mediana – 2300,00zł), zaś najniższe – szkół zawodowych (średnia - 1869,84zł; mediana – 1750,00zł) (wykres 74).

Wykres 74. Wysokość wynagrodzenia netto, za którą są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali ciekawą ofertę pracy wg typu ukończonej szkoły³⁴ - średnia w zł

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200] oraz raportu „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych. Raport końcowy z badań 2012”

Planując niniejsze badania Wykonawca przyjął następującą hipotezę:

H9: Na przestrzeni ostatniego roku zmniejszyły się oczekiwania absolwentów odnośnie wynagrodzenia za pracę. Tendencja ta dotyczy zwłaszcza absolwentów szkół zawodowych

Na potrzeby weryfikacji niniejszej hipotezy badawczej analizie poddane zostały związki między zmiennymi (zależność między typem ukończonej szkoły – ponadgimnazjalna i wyższa, a preferowaną wysokością wynagrodzenia).

Analizując dane obu fal badania w tym zakresie można zaobserwować, iż w ciągu roku oczekiwania płacowe wzrosły, zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn, a nie zmalały, jak zakładała hipoteza badawcza (wykres 72).

Ponadto w toku badania uzyskano wyniki, iż najwyższe oczekiwania płacowe mają absolwenci liceów, zaś najniższe – szkół zawodowych, natomiast nawet w przypadku absolwentów szkół zawodowych zaobserwowano niewielki wzrost wymagań finansowych w stosunku do poprzedniej fali badania (wykres 74).

W związku z tym niniejszą hipotezę należy odrzucić, gdyż **wymagania finansowe respondentów wzrosły w stosunku do pierwszej fali badania, wśród absolwentów wszystkich typów szkół, zarówno ponadgimnazjalnych, jak i wyższych.**

³⁴ Wynik testu χ^2 (215) = 463,947; p=0; siła związku V Kramera=0,278.

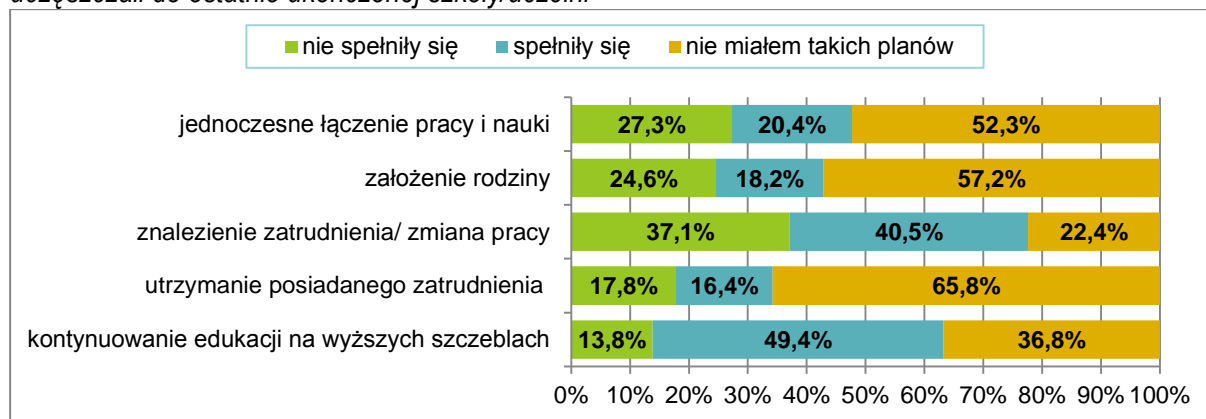
4.5. Konfrontacja planów i losów zawodowych absolwentów z obu edycji badania

Na zakończenie ankiety poproszono respondentów o odniesienie się do poszczególnych aspektów ścieżki edukacyjnej oraz zawodowej w celu określenia stopnia osiągnięcia założonych celów.

Z badania wynika, iż dla 49,4% badanych spełniły się plany kontynuowania nauki na wyższych szczeblach. Plany związane ze znalezieniem lub zmianą miejsca pracy spełniły się dla 40,5% badanych, a nie spełniły dla 37,1%. Szczegółowe wskazania respondentów przedstawia wykres 75.

Analizując stopień spełnienia planów zawodowych pod względem płci, można zauważyć, iż większy odsetek mężczyzn (46%) niż kobiet (35,8%) deklaruował spełnienie planów związanych ze znalezieniem, bądź zmianą pracy, natomiast w przypadku kontynuacji edukacji na wyższych szczeblach, plan ten został częściej zrealizowany przez kobiety (54,9%), niż przez mężczyzn (43,1%).

Wykres 75. Stopień spełnienia planów zawodowych oraz edukacyjnych z czasów, gdy respondenci uczęszczali do ostatnio ukończonej szkoły/uczelni

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200]

Wyniki obu fal badania pozwoliły na ocenę stopnia realizacji oczekiwań zawodowych i edukacyjnych uczniów. Respondenci w 2012 roku mieli m.in. możliwość wskazania, jaka forma zatrudnienia byłaby dla nich najbardziej odpowiednia, w oparciu o którą chcieliby w przyszłości pracować. Jak wynika z uzyskanych wyników, najbardziej liczna była grupa uczniów, którzy preferowaliby zatrudnienie w oparciu o umowę o pracę na pełen etat (na czas określony czy też nieokreślony). Na tej podstawie można uznać, iż oczekiwania zawodowe absolwentów związane z formą zatrudnienia spełniły się w znacznym stopniu, gdyż pracujący absolwenci, objęci badaniem w 2013 roku, w większości są zatrudnieni właśnie w oparciu o umowę o pracę na czas określony.

Jak zadeklarowano w 2013 roku, kobiety najczęściej są zatrudniane w usługach i handlu, zaś mężczyźni najczęściej w usługach, motoryzacji i handlu. Na tej podstawie można stwierdzić, iż plany zawodowe uczniów odnośnie branży, w której chcieliby być zatrudnieni spełniły się w bardzo niewielkim stopniu. Kobiety bowiem w poprzedniej edycji badania marzyły także o zatrudnieniu w sektorze medycznym i oświatowym, zaś mężczyźni także o zatrudnieniu w sektorze budowlanym, transportowym oraz mechanicznym. Można w związku z tym przyjąć, iż praca w handlu czy usługach pełni rolę zatrudnienia tymczasowego - nie do końca zgodnego z wcześniejszymi planami.

Wyniki obu edycji w zakresie posiadania planów kształcenia różnią się, bowiem w 2012 roku respondenci w ogromnej większości wskazywali, iż planują dalsze kształcenie, jednak w bieżących roku ich aktywność pod tym względem znacznie się zmniejszyła.

Ponadto analiza testem chi-kwadrat wykazała istotną statystycznie zależność, między planami związanymi z dalszym kształceniem, a typem ukończonej szkoły. Z przeprowadzonego w 2013 roku badania wynika, iż najczęściej chęć podniesienia lub uzupełnienia kwalifikacji i umiejętności deklarowali absolwenci studiów stacjonarnych. Natomiast zainteresowani kontynuowaniem kształcenia w najmniejszym stopniu byli absolwenci ze szkół zasadniczych zawodowych. Inne wyniki dała I fala badania, mianowicie najczęściej plany dalszego kształcenia deklarowali licealiści, zaś w najmniejszym stopniu uczniowie szkół policealnych, techników oraz studiów niestacjonarnych.

Z badania wynika, iż do wyjazdów zagranicznych, w celu podniesienia kwalifikacji i umiejętności, bardziej skłonni są mężczyźni. Wyniki w tym zakresie odbiegały od tych uzyskanych w 2012 roku. Mianowicie w poprzedniej edycji badania zdiagnozowano znacznie większą skłonność kobiet do przeprowadzki w celach edukacyjnych, z wyłączeniem wyjazdu zagranicznego. Oznacza to, że w ciągu roku zmalała skłonność kobiet do wyjazdów w celach edukacyjnych poza miejsce zamieszkania, natomiast wzrosła skłonność mężczyzn w tym zakresie.

Z informacji zawartych na wykresie 67 wynika, iż w stosunku do roku 2012 zmalała skłonność mężczyzn do wyjazdów zagranicznych w celach zarobkowych, natomiast w przypadku kobiet najbardziej zaznaczył się spadek skłonności do przeprowadzki na terenie kraju w celach zarobkowych. Spadkowi skłonności absolwentów do zmiany miejsca zamieszkania w celach zawodowych towarzyszył wzrost odsetka osób, które preferują podejmowanie pracy w pobliżu miejsca zamieszkania.

W 2012 roku najważniejszym celem życiowym dla uczniów i studentów było znalezienie pracy w ciągu następujących 12 miesięcy. Analiza danych uzyskanych w 2013 roku wskazała, iż mężczyznom w większości udało się znaleźć zatrudnienie, odwrotna tendencja dotyczyła zaś kobiet – niestety najbardziej liczna grupa absolwentek nie znalazła w tym czasie zatrudnienia, pomimo posiadania wcześniej takich planów.

Podsumowanie

W niniejszym raporcie, w części zawierającej wyniki badania absolwentów, którzy ukończyli naukę w 2012, zawarto elementy dotyczące m.in.: edukacji i dalszych planów w zakresie podnoszenia kwalifikacji, dotychczasowego doświadczenia zawodowego, aktualnego statusu na rynku pracy (z uwzględnieniem sytuacji pracujących oraz bezrobotnych absolwentów), a także ocenę własnych możliwości i potencjału na rynku pracy.

W pierwszej kolejności uzyskano informacje, iż ponad połowa ankietowanych postrzega rodzaj swojego wykształcenia jako raczej przydatny na rynku pracy, a blisko 1/3 jako całkowicie przydatny. Wynika z tego, iż większość badanych jest zadowolona z rodzaju i poziomu posiadanego wykształcenia. Na podstawie analizy danych można ponadto stwierdzić, iż osoby obecnie pracujące zawodowo były skłonne lepiej oceniać przydatność posiadanego wykształcenia niż osoby niepracujące. Równie pozytywnie respondenci ocenili poziom swoich umiejętności praktycznych (przy czym absolwenci zasadniczych szkół zawodowych oraz techników są skłonni lepiej postrzegać swój poziom umiejętności praktycznych niż absolwenci pozostałych typów szkół, podobnie lepiej ocenili ten aspekt respondenci płci męskiej oraz osoby pracujące) oraz wiedzy teoretycznej absolwenci techników oraz studiów stacjonarnych i niestacjonarnych są skłonni lepiej postrzegać posiadane zasoby wiedzy teoretycznej niż absolwenci pozostałych typów szkół, podobnie lepiej ocenili ten aspekt pracujący zawodowo respondenci.

Z przeprowadzonego badania wynika również, iż największa grupa respondentów gdyby miała możliwość ponownego wyboru szkoły, wybrałaby tak samo, a także poleciłaby je swoim znajomym. Niniejsze dane znajdują potwierdzenie zarówno w pierwszej, jak i w drugiej fali badania, tak wśród kobiet, jak i wśród mężczyzn. Z badania wynika, iż absolwenci pracujący znacznie lepiej oceniają swój wybór szkoły i kierunku kształcenia, tendencja ta jest także powszechniejsza wśród mężczyzn, którzy są bardziej zadowoleni z dokonanego wyboru, niż kobiety.

Badanie wykazało, iż od momentu ukończenia ostatniej szkoły/uczelni swoje kwalifikacje i umiejętności kobiety podnosiły istotnie statystycznie częściej niż mężczyźni. Tendencja ta jest także najpowszechniejsza wśród absolwentów liceów, którzy w niemal 95% po osiągnięciu wykształcenia średniego ogólnokształcącego - kontynuują naukę.

Głównym powodem, dla którego objęci badaniem absolwenci podnosili swoje kwalifikacje i umiejętności było zdobycie wiedzy specjalistycznej, podnoszącej wartość na rynku pracy, nieco rzadziej badani wskazywali również na osobiste powody, takie jak m.in. samorealizacja, prestiż, przyjemność czy chęć znalezienia pracy/zmiany miejsca pracy. Z kolei wśród osób, które nie podnosiły swoich kwalifikacji i umiejętności panuje przekonanie, iż podniesienie poziomu wykształcenia nie wpłynęłoby na polepszenie ich sytuacji na rynku pracy.

Przeprowadzone badanie wykazało, iż jedynie co piąty absolwent planuje uzupełnić swoje kwalifikacje w ciągu najbliższych kilku miesięcy i niemal tyle samo w ciągu najbliższych kilku lat. Wyniki obu edycji różnią się w tym zakresie, bowiem w 2012 roku respondenci w ogromnej większości wskazywali, iż planują dalsze kształcenie jednak w bieżącym roku ich gotowość pod tym względem znacznie się zmniejszyła, czego powodem może być fakt, iż w przeciągu ostatniego roku podjęli oni kształcenie (kontynuowały naukę po ukończonej szkole ponadgimnazjalnej lub wyższej), w związku z tym te plany zostały już przez nich zrealizowane.

Z przeprowadzonego badania wynika ponadto, iż najczęściej chęć podniesienia lub uzupełnienia kwalifikacji i umiejętności deklarowali absolwenci studiów stacjonarnych, natomiast zainteresowani kontynuowaniem kształcenia w najmniejszym stopniu byli absolwenci ze szkół zasadniczych zawodowych. Także respondenci obecnie niepracujący wykazują większą skłonność do planowania inicjatyw związanych z podnoszeniem kwalifikacji. Tendencja ta jest zgodna w obu pomiarach.

W dalszej kolejności analizowano odpowiedzi dotyczące posiadanego przez respondentów doświadczenia zawodowego. Jak wykazała analiza doświadczenie zawodowe (z wyłączeniem tego, które zdobyli na aktualnym stanowisku pracy) posiadało 36% badanych absolwentów. Wśród tej kategorii absolwentów to kobiety w większym stopniu niż mężczyźni posiadają doświadczenie zawodowe. Ponadto absolwenci studiów niestacjonarnych oraz stacjonarnych w największym stopniu wykonywali wcześniej różnego rodzaju prace zarobkowe.

Jak pokazała szczegółowa analiza danych, to mężczyźni, częściej niż kobiety podejmują obecnie prace zarobkowe, podobnie absolwenci szkół zasadniczych zawodowych, którzy w zdecydowanie większym stopniu niż pozostałe kategorie respondentów są obecnie zatrudnieni i pracują. Jednak w tym przypadku równie liczną grupą co pracujący, stanowią osoby biernie zawodowo, takie które nie chcą podjąć zatrudnienia.

W objętej badaniem grupie osób absolwenci pozostający bez zatrudnienia stanowili 20,5%. Wśród tej kategorii dominowały osoby, które ukończyły szkoły zasadnicze zawodowe oraz studia stacjonarne, większość stanowiły również kobiety. Objęci badaniem absolwenci poszukujący pracy w większości pozostają bez zatrudnienia powyżej 3 do 6 i można uznać, że są aktywni w poszukiwaniu pracy, gdyż większość z nich poszukuje zatrudnienia kilka razy w tygodniu. Poszukiwanie pracy przez absol-

wentów odbywa się najczęściej przez portale internetowe. Wyniki badania pokazały, iż główną przeszkodą w znalezieniu pracy jest dla nich zbyt małe doświadczenie zawodowe lub całkowity jego brak, pozostający bez zatrudnienia respondenci przyznawali również, że aktualnie nie występuje zbyt duże zapotrzebowanie na posiadane przez nich kwalifikacje.

W objętej badaniem grupie absolwenci pracujący stanowili 42,3%. W tej kategorii respondentów dominowali absolwenci zasadniczych szkół zawodowych oraz studiów stacjonarnych. Objęci badaniem absolwenci pracujący w większości są zatrudnieni w oparciu o umowę o pracę na czas określony, na stanowiskach: sprzedawca, kucharz, fryzjer, mechanik samochodowy, kasjer, magazynier oraz nauczyciel. Z badania wynika, iż absolwenci zasadniczych szkół zawodowych, techników, studiów stacjonarnych oraz zwłaszcza studiów niestacjonarnych w większym stopniu są zatrudniani na podstawie umów o pracę niż absolwenci szkół policealnych czy liceów. Natomiast absolwenci liceów oraz szkół policealnych są w większym stopniu zatrudniani na podstawie umowy zlecenie niż absolwenci pozostałych typów szkół.

Jak wynika z analizy rozkładu odpowiedzi, $\frac{3}{4}$ badanych przyznało, iż według nich w pierwszej kolejności o przyjęciu do pracy decydują odpowiednie kwalifikacje i posiadane przez kandydatów do pracy – umiejętności, zaś co czwarta ankietowana osoba pracującą wskazała, iż o przyjęciu do pracy decydują posiadane znajomości. Wyniki badania pokazały ponadto, iż ponad 60% badanych nie miało żadnych problemów ze znalezieniem pracy, przy czym kobiety częściej niż mężczyźni zaczęły pracę/działalność gospodarczą jeszcze w trakcie nauki/na studiach, zaś absolwenci mężczyźni częściej niż kobiety znajdowali pracę od razu po ukończeniu szkoły/uczelni.

Wśród kobiet najpopularniejszym sposobem szukania zatrudnienia był przegląd ogłoszeń zamieszczanych w Internecie, a także wykorzystanie pośrednictwa urzędu pracy oraz samodzielne składanie dokumentów rekrutacyjnych w siedzibach przedsiębiorstw, zaś w przypadku mężczyzn poza najbardziej powszechnym wykorzystaniem portali internetowych, dosyć popularne było także korzystanie z ofert urzędu pracy oraz posiadanych znajomości.

Analizując dane obu fal badania w zakresie zgodności kierunku wykształcenia z posiadaniem zatrudnieniem należy zauważyć, iż w 2013 roku zaznaczył się wyraźnie większy odsetek osób, które pracowały w zawodzie wyuczonym. Wzrost ten nastąpił zarówno w przypadku kobiet, jak i mężczyzn, choć mężczyźni w większym stopniu niż kobiety podejmują pracę w wyuczonym zawodzie. Na podstawie uzyskanych danych można wysnuć wniosek, iż wyniki w pierwszej i drugiej fali badania w zakresie zgodności wykonywanej pracy z typem ukończonej szkoły, różnią się. Mianowicie w 2012 roku zgodność wykonywanej pracy z posiadaniem wykształceniem została zachowana w największym stopniu w przypadku absolwentów szkół zasadniczych zawodowych oraz techników, natomiast w niniejszej edycji, zgodność ta dotyczyła w największej mierze absolwentów szkół zasadniczych zawodowych oraz studiów stacjonarnych.

Szczegółowa analiza danych wskazuje, iż absolwenci pracujący w najmniejszym stopniu byli zadowoleni z osiągniętych dochodów/wynagrodzenia, zaś w największym stopniu pozytywnie oceniali relacje ze współpracownikami w pracy. Podsumowując, absolwenci szkół ponadgimnazjalnych i wyższych z regionu lubelskiego w ogromnej większości są zadowoleni z rodzaju wykonywanej pracy/prowadzonej działalności gospodarczej. Z badania wynika, iż praca zawodowa w największym stopniu spełnia oczekiwania absolwentów zasadniczych szkół zawodowych (są oni także najmniej skłonni do zmiany pracy), natomiast oczekiwania zawodowe są w najmniejszym stopniu spełnione w przypadku absolwentów liceów (są oni także najbardziej skłonni do zmiany pracy), bardziej skłonni do zadowolenia z wykonywanej pracy są także mężczyźni niż kobiety. Jak pokazały wyniki badania, najbardziej liczna

grupa absolwentów, którzy obecnie pracują nie posiada planów dotyczących zmiany obecnego miejsca pracy.

Wyniki badania pokazały również, że ponad połowa pracujących absolwentów była pewna utrzymania zatrudnienia, jednak co siódmy respondent przyznał, iż obawia się utraty pracy. Najbardziej pewni utrzymania zatrudnienia są absolwenci studiów stacjonarnych i niestacjonarnych, zaś w najmniejszym stopniu pewni utrzymania pracy są absolwenci liceów i techników.

Jak wynika ze szczegółowej analizy danych, respondenci sceptycznie podchodzą do swoich możliwości na rynku pracy. Bowiern na pięciostopniowej skali (1 – brak szans; 5 – bardzo duże szanse), uzyskano następujące średnie: 2,81 dla szans uzyskania lepszych warunków finansowych (średnie szanse) oraz 2,84 dla szans uzyskania większej satysfakcji z pracy (średnie szanse).

Z badania wynika, iż w największym stopniu świadomi swoich atutów i słabości są absolwenci studiów stacjonarnych i niestacjonarnych, zaś w najmniejszym stopniu – absolwenci zasadniczych szkół zawodowych. W stosunku do 2012 roku wzrosła liczba absolwentów studiów stacjonarnych, niestacjonarnych oraz liceów, którzy znają swoje predyspozycje, natomiast zmalał odsetek absolwentów techników, szkół policealnych oraz zasadniczych zawodowych, którzy znają swoje mocne i słabe strony, o których mogliby opowiedzieć w trakcie rozmowy kwalifikacyjnej. Ponadto najbardziej liczna grupa absolwentów określiła, iż ma duże możliwości wpływania na kształt swojej kariery zawodowej, natomiast prawie identyczna grupa respondentów przyznała, iż ich szanse są średnie. Podobnie wysoko oceniono potencjał własny.

Zarówno w pierwszej, jak i w drugiej fali badania zapytano respondentów o to, co jest dla nich najważniejsze w wykonywanej pracy, co mogłoby sprawić, że chcieliby dłużej pozostać w takiej firmie i na takim stanowisku pracy. Wyniki obu pomiarów w dużej mierze pokrywają się ze sobą, bowiem niezmiennie, trzy główne czynniki stanowią o dobrym i perspektywicznym stanowisku pracy – odpowiednia płaca, poprawne relacje z przełożonymi i współpracownikami oraz równowaga zawodowo-rodzinna.

Wyniki uzyskane w obu pomiarach dotyczące skłonności respondentów do dojazdów lub przeprowadzki w celu wykonywania pracy, nie różnią się istotnie pod względem odsetka wskazań, mogą jednak sugerować, iż w ciągu roku zmalała skłonność absolwentów do wyjazdu zagranicznego w celach zarobkowych, zwłaszcza jeśli chodzi o mężczyzn. Spadkowi skłonności do zmiany miejsca zamieszkania w celach zawodowych towarzyszył wzrost odsetka osób, które preferują podejmowanie pracy w pobliżu miejsca zamieszkania.

Najbardziej liczna była grupa absolwentów, którzy preferowaliby zatrudnienie w oparciu o umowę o pracę na pełen etat. Co więcej, w stosunku do 2012 roku, istotnie wzrósł odsetek absolwentów chcących pracować w oparciu o tę formę zatrudnienia oraz myślących o samozatrudnieniu, zaś zmalał procent respondentów gotowych zatrudnić się na podstawie umowy zlecenie, umowy o dzieło oraz umowy na część etatu (mężczyźni są w mniejszym stopniu skłonni do podjęcia pracy w oparciu o umowę na część etatu oraz umowę zlecenie lub dzieło niż kobiety, ponadto najbardziej skłonni do podjęcia pracy na zasadzie umowy zlecenie, o dzieło lub część etatu są absolwenci liceów, zaś umowy o pracę – studiów niestacjonarnych).

Analizując dane obu fal badania w zakresie oczekiwań płacowych można zaobserwować, iż w ciągu roku wzrosły one, zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn, jednak mężczyźni mają nieco wyższe wymagania finansowe niż kobiety. Ponadto w ciągu roku nastąpił wzrost wymagań finansowych wśród absolwentów wszystkich typów szkół, za wyjątkiem szkół zasadniczych zawodowych. Z badania wynika również, iż najwyższe oczekiwania płacowe mają absolwenci liceów, zaś najniższe – szkół zawodowych.

V. Wyniki badania wśród nowo badanej grupy absolwentów

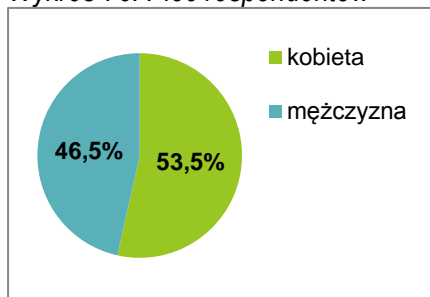
Specyfikacja Istotnych Warunków Zamówienia przewidywała, iż w ramach nowej podgrupy przebadanych zostanie 4800 absolwentów, z czego:

- 1600 stanowić będą absolwenci szkół zawodowych i policealnych,
- 1600 stanowić będą absolwenci techników i liceów,
- 1600 stanowić będą absolwenci szkół wyższych³⁵.

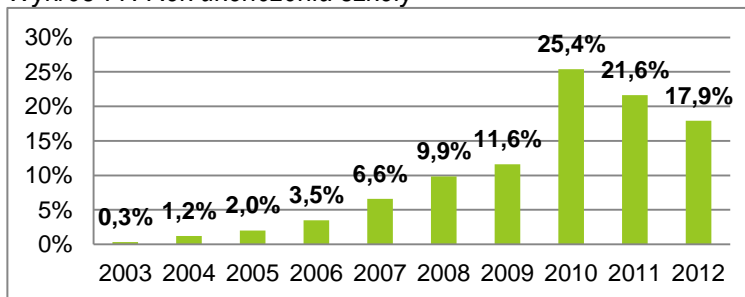
Warunkiem kwalifikowalności absolwentów szkół ponadgimnazjalnych do badania było ukończenie gimnazjum w polskim systemie oświaty, według formuły powstałej po reformie systemu oświaty realizowanej od 1999 r., natomiast absolwentów szkół wyższych uzyskanie wykształcenia wyższego nie wcześniej niż w 2003 r. w szkole wyższej z obszaru województwa lubelskiego. Ponadto SIWZ zakładała, iż w próbie badawczej liczba kobiet powinna się mieścić w przedziale 50-58%.

W badaniu udział wzięło 53,5% kobiet oraz 46,5% mężczyzn (wykres 76). Największy odsetek respondentów ukończyło ostatnią szkołę/uczelnę w 2010 r. (25,4%) lub 2011 (21,6%) (wykres 77).

Wykres 76. Płeć respondentów

Wykres 77. Rok ukończenia szkoły

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Struktura absolwentów pod względem typu ukończonej szkoły przedstawiała się następująco³⁶:

- 1156 absolwentów szkół zasadniczych zawodowych,
- 444 absolwentów szkół policealnych,
- 1088 absolwentów liceów,
- 512 absolwentów techników,
- 680 absolwentów studiów niestacjonarnych,
- 920 absolwentów studiów stacjonarnych.

Badanie wśród absolwentów szkół wyższych zostało przeprowadzone wśród studentów następujących szkół:

- Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie,
- Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II,
- Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie,
- Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie,

³⁵ W grupie nowo badanej nie mogli znaleźć się absolwenci, którzy wzięli udział w grupie powtórnie badanej.

³⁶ Próba do niniejszego badania, zgodnie z założeniami zawartymi w Specyfikacji Istotnych Warunków Zamówienia, została dobrana kwotową metodą doboru próby, która zakładała, iż przebadanych zostanie 4800 absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych w następującym podziale na rozłączne podgrupy 1600 uczniów szkół zawodowych i policealnych, 1600 uczniów techników i liceów, 1600 studentów szkół wyższych. Następnie na podstawie procentowego udziału w populacji generalnej (z wykorzystaniem danych GUS) ustalono udział kobiet i mężczyzn, udział uczniów/studentów poszczególnych typów szkół/uczelni oraz dokonano warstwowania na powiaty. Dokładana struktura próby przedstawiona została w aneksie (tabela 22-24).

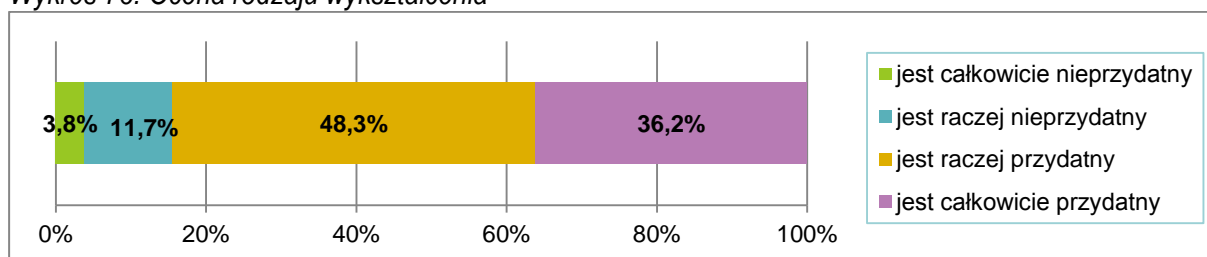
- Politechnika Lubelska,
- Uniwersytet Medyczny w Lublinie,
- Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej,
- Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie,
- Wyższa Szkoła Społeczno-Przyrodnicza w Lublinie,
- Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu,
- Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie.

5.1. Edukacja i plany w zakresie podnoszenia kwalifikacji

Pierwsza część skierowanego do absolwentów kwestionariusza ankiety dotyczyła oceny ukończonej szkoły/uczelni, bądź kierunku kształcenia oraz podejmowania działań związanych z podnoszeniem i uzupełnianiem kwalifikacji i umiejętności.

W pierwszej kolejności respondenci zostali poproszeni o ocenę swojego rodzaju wykształcenia uzyskanego w ostatnio ukończonej szkole, poziomu umiejętności praktycznych oraz poziomu wiedzy teoretycznej. Z badania wynika, iż prawie połowa ankietowanych (48,3%), oceniła rodzaj swojego wykształcenia jako raczej przydatny na rynku pracy, a 36,2% jako całkowicie przydatny. Wynika z tego, iż 84,8% badanych jest zadowolonych z posiadanego wykształcenia (wykres 78). Analiza³⁷ wykazała, iż posiadany poziom wykształcenia najlepiej oceniają absolwenci techników, zaś najslabiej absolwenci studiów niestacjonarnych, ponadto nieco gorzej oceniają go mężczyźni, niż kobiety, a także osoby pozostające bez zatrudnienia (tj. bezrobotne, uczące się itp.) niż pracujące. Z badania wynika również, iż rodzaj wykształcenia jako przydatny najczęściej oceniali absolwenci, którzy ukończyli kształcenie w latach 2003-2006, najrzadziej zaś absolwenci roczników 2007-2009 (tabela 7).

Wykres 78. Ocena rodzaju wykształcenia

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

³⁷ W ramach analizy pozyskanego materiału badawczego Wykonawca zastosował test chi-kwadrat, który wskazuje czy pomiędzy dwiema analizowanymi zmiennymi zachodzi istotna statystycznie zależność. O tym, iż związek między analizowanymi zmiennymi jest istotny statystycznie, informuje wartość istotności asymptotycznej (p), tzn. gdy $p < 0,05$. Istotna statystycznie zależność oznacza że zachodzi znacząca relacja między analizowanymi zmiennymi, która nie jest dziełem przypadku, a wynikiem przeprowadzonego pomiaru/badania. Ponadto w ramach analizy zbadano także jak silne są związki między zmiennymi, wykorzystano w tym celu miarę symetryczną V Kramera. O sile związku decyduje wartość istotności przybliżonej V Kramera, tzn. gdy V Kramera przyjmuje wartości od 0 do 0,3 związek jest słaby, gdy V Kramera=0,3-0,6 związek jest umiarkowany, natomiast gdy V Kramera=0,6-1 związek jest silny. W raporcie zawarto wszystkie korelacje (związki) między zmiennymi, które są istotne statystycznie. W pozostałych przypadkach analiza testem chi-kwadrat nie wykazała istotnych statystycznie zależności.

Tabela 7. Ocena rodzaju wykształcenia wg wybranych zmiennych

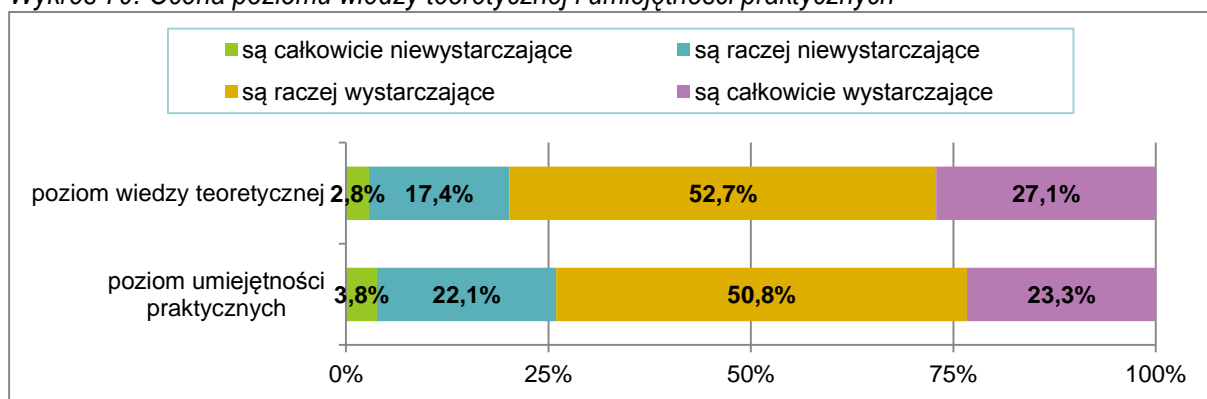
Rodzaj wykształcenia	Odpowiedzi "raczej lub całkowicie przydatny"		Ogółem
	N	%	
<i>Poziom wykształcenia³⁸</i>			
zasadnicza szkoła zawodowa	960	83,0%	1156
policealna	365	82,2%	444
liceum	928	85,3%	1088
technikum	486	94,9%	512
studia niestacjonarne	506	74,4%	680
studia stacjonarne	812	88,3%	920
<i>Płeć³⁹</i>			
kobieta	2075	80,8%	2567
mężczyzna	1982	88,8%	2233
<i>Status na rynku pracy⁴⁰</i>			
osoby pracujące	1960	90,7%	2161
osoby bez zatrudnienia (uczące się, bezrobotne, inne)	2097	79,5%	263
<i>Rok ukończenia szkoły⁴¹</i>			
2003-2006	302	89,3%	338
2007-2009	1100	81,8%	1345
2010-2012	2655	85,2%	3117

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Podobnie respondenci oceniali swój poziom umiejętności praktycznych i wiedzy teoretycznej. Z rozkładu odpowiedzi wynika, iż zdecydowana większość badanych oceniła swój poziom wiedzy teoretycznej (79,8%) oraz poziom umiejętności praktycznych (74,1%) jako wystarczające (wykres 79).

Analiza testem chi-kwadrat wykazała, iż istnieje istotna statystycznie zależność między oceną umiejętności praktycznych i poziomu wiedzy teoretycznej, a typem ukończonej szkoły, płcią i statusem na rynku pracy. Z badania wynika, iż absolwenci zasadniczych szkół zawodowych, techników oraz studiów stacjonarnych najslabiej oceniali swój poziom wiedzy teoretycznej oraz umiejętności praktycznych. Aspekty te lepiej oceniały kobiety niż mężczyźni, a także osoby pracujące niż pozostające bez zatrudnienia (tabela 8 i 9).

Wykres 79. Ocena poziomu wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

³⁸ Wynik testu $\chi^2 (5) = 109,526$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,151.

³⁹ Wynik testu $\chi^2 (1) = 57,34$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,109.

⁴⁰ Wynik testu $\chi^2 (1) = 114,665$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,155.

⁴¹ Wynik testu $\chi^2 (2) = 14,750$; $p<0,05$ siła związku V Kramera=0,055.

Tabela 8. Ocena poziomu wiedzy teoretycznej wg wybranych zmiennych

Poziom wiedzy teoretycznej	Odpowiedzi "raczej lub całkowicie wystarczający"		Ogółem
	N	%	
<i>Poziom wykształcenia⁴²</i>			
zasadnicza szkoła zawodowa	886	76,6%	1156
policealna	368	82,9%	444
liceum	910	83,6%	1088
technikum	402	78,5%	512
studia niestacjonarne	571	84,0%	680
studia stacjonarne	694	75,4%	920
<i>Płeć⁴³</i>			
kobieta	2103	81,9%	2567
mężczyzna	1728	77,4%	2233
<i>Status na rynku pracy⁴⁴</i>			
osoby pracujące	1844	85,3%	2161
osoby bez zatrudnienia (uczące się, bezrobotne, inne)	1987	75,3%	2639

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Tabela 9. Ocena poziomu wiedzy praktycznej wg wybranych zmiennych

Poziom umiejętności praktycznych	Odpowiedzi "raczej lub całkowicie wystarczający"		Ogółem
	N	%	
<i>Poziom wykształcenia⁴⁵</i>			
zasadnicza szkoła zawodowa	814	70,4%	1156
policealna	344	77,5%	444
liceum	866	79,6%	1088
technikum	324	63,3%	512
studia niestacjonarne	494	72,6%	680
studia stacjonarne	713	77,5%	920
<i>Płeć⁴⁶</i>			
kobieta	1938	75,5%	2567
mężczyzna	1617	72,4%	2233
<i>Status na rynku pracy⁴⁷</i>			
osoby pracujące	1721	79,6%	2161
osoby bez zatrudnienia (uczące się, bezrobotne, inne)	1834	69,5%	2639

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Na etapie planowania niniejszego badania postawiona została hipoteza:

H1: Absolwenci szkół ponadgimnazjalnych zdecydowanie gorzej oceniają rodzaj posiadanego wykształcenia, poziom umiejętności praktycznych oraz wiedzy teoretycznej niż absolwenci szkół wyższych.

Na potrzeby weryfikacji niniejszej hipotezy badawczej analizie poddane zostały związki między zmiennymi (zależność między typem ukończonej szkoły – ponadgimnazjalna i wyższa, a oceną rodzaju wykształcenia oraz poziomu wiedzy teoretycznej i praktycznej).

⁴² Wynik testu χ^2 (5) = 38,468; p=0; siła związku V Kramera=0,090.

⁴³ Wynik testu χ^2 (1) = 15,275; p=0; siła związku V Kramera=0,056.

⁴⁴ Wynik testu χ^2 (1) = 74,289; p=0; siła związku V Kramera=0,124.

⁴⁵ Wynik testu χ^2 (5) = 65,388; p=0; siła związku V Kramera=0,117.

⁴⁶ Wynik testu χ^2 (1) = 5,908; p<0,05; siła związku V Kramera=0,035.

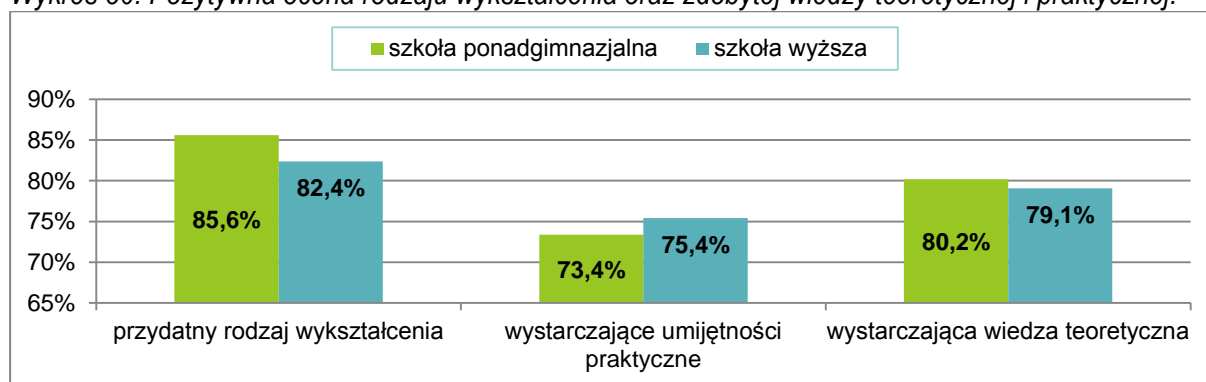
⁴⁷ Wynik testu χ^2 (1) = 63,630; p=0; siła związku V Kramera=0,115.

Analiza materiału badawczego wykazała, iż oceny absolwentów szkół wyższych i ponadgimnazjalnych odnośnie rodzaju wykształcenia oraz poziomu wiedzy teoretycznej i praktycznej są bardzo zbliżone. Jednakże można zauważyć, iż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych nieco częściej oceniali rodzaj wykształcenia jako przydatny oraz poziom wiedzy teoretycznej jako wystarczający niż absolwenci uczelni wyższych, natomiast umiejętności praktyczne jako wystarczające częściej oceniali absolwenci uczelni niż szkół ponadgimnazjalnych (wykres 80).

Na podstawie przytoczonych danych postawioną hipotezę badawczą należy odrzucić, gdyż **ogólny typ ukończonej szkoły (ponadgimnazjalna/wyższa) nie wpływa znacząco na ocenę rodzaju wykształcenia, a także na poziomu zdobytej wiedzy teoretycznej, jak i praktycznej.**

Jednakże różnice w ocenie można zauważyć, analizując poszczególne typy szkół. Jak zostało to przedstawione w tabelach 8 - 9 **rodzaj wykształcenia najlepiej oceniają absolwenci technikum, poziom wiedzy teoretycznej absolwenci studiów niestacjonarnych i liceów, a poziom wiedzy praktycznej absolwenci studiów stacjonarnych i szkół policealnych.**

Wykres 80. Pozytywna ocena rodzaju wykształcenia oraz zdobytej wiedzy teoretycznej i praktycznej.

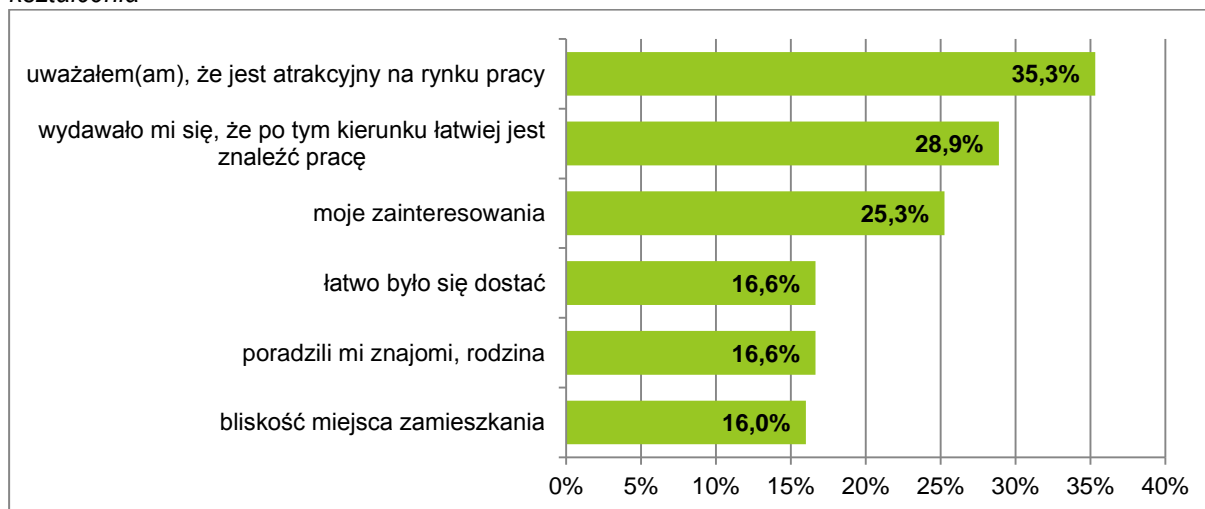

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Badani absolwenci wybierali typ szkoły oraz profil/kierunek kształcenia kierując się głównie perspektywą jego wartości na rynku pracy⁴⁸. Z rozkładu odpowiedzi wynika, iż 35,3% zdecydowało się na dany zawód/kierunek, gdyż uważali iż jest on atrakcyjny na rynku pracy, a 28,9% wskazało, iż wydawało im się, iż po tym kierunku łatwiej będzie znaleźć pracę. W ten sposób wskazywali najczęściej absolwenci szkół zasadniczych zawodowych, policealnych, liceów oraz studiów niestacjonarnych. Ponadto jedynie co czwarty badany wskazywał na własne zainteresowania, na które najczęściej wskazywali absolwenci studiów stacjonarnych oraz techników (wykres 81).

⁴⁸ Respondenci byli pytaniu o kierunek/profil ukończonej szkoły/uczelni.

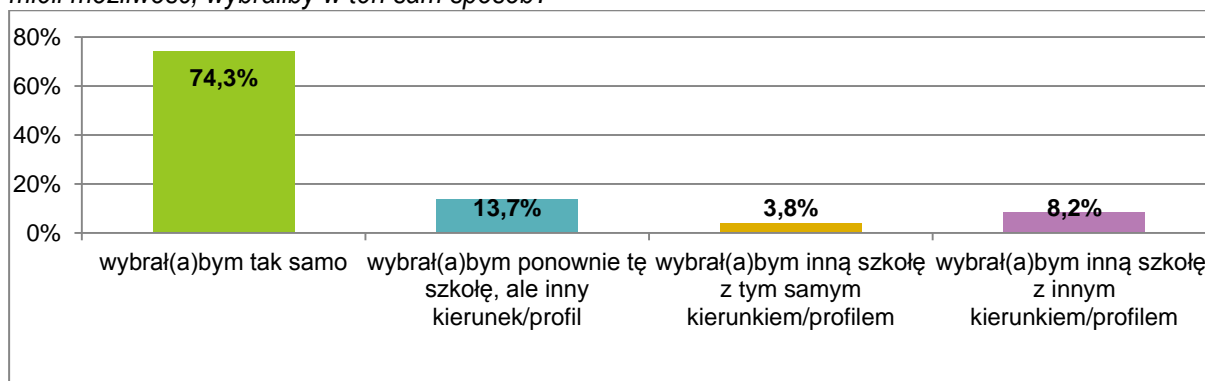
Wykres 81. Najważniejsze powody, dla jakich respondenci zdecydowali się na wybór profilu/kierunku kształcenia

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

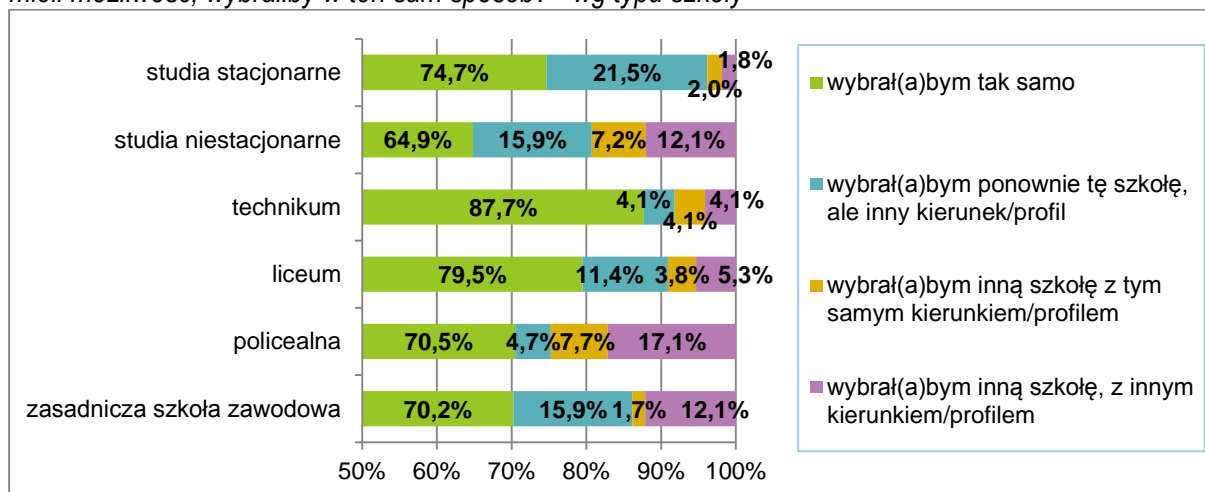
Z przeprowadzonego badania wynika, iż 3/4 respondentów gdyby miało możliwość wyboru szkoły raz jeszcze wybrałoby tak samo. Zarówno szkołę, jak i kierunek kształcenia zmieniliby jedynie 8,2% badanych (wykres 82). Analiza testem chi-kwadrat wykazała istotną statystycznie zależność, między oceną wyboru ukończonej szkoły, a typem szkoły i statusem na rynku pracy. Z badania wynika, iż absolwenci techników są najbardziej zadowoleni ze swego wyboru, absolwenci studiów stacjonarnych częściej niż inni badani zmieniliby jedynie kierunek swojego kształcenia, a absolwenci szkół policealnych częściej niż pozostali zmieniliby zarówno szkołę, jak i obrany kierunek (wykres 83). badanie wykazało, iż osoby pracujące znacznie lepiej oceniają swój wybór szkoły i kierunku kształcenia. Osoby pozostające bez zatrudnienia (tj. bezrobotne, uczące się itp.) znacznie częściej, niż pracujące, gdyby miały możliwość zmieniłyby kierunek, bądź kierunek i szkołę (wykres 84).

Wykres 82. Ocena wyboru ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia. Czy respondenci, gdyby mieli możliwość, wybraliby w ten sam sposób?

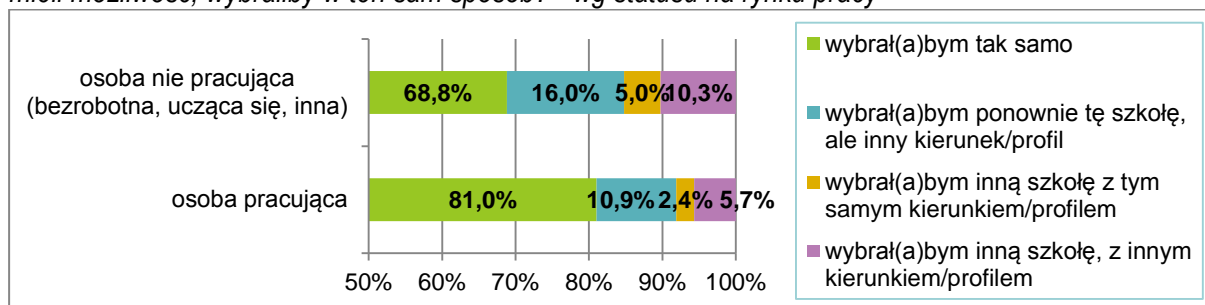
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Wykres 83. Ocena wyboru ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia. Czy respondenci, gdyby mieli możliwość, wybraliby w ten sam sposób? - wg typu szkoły

* wynik testu $\chi^2 (15) = 343,357$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,154
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

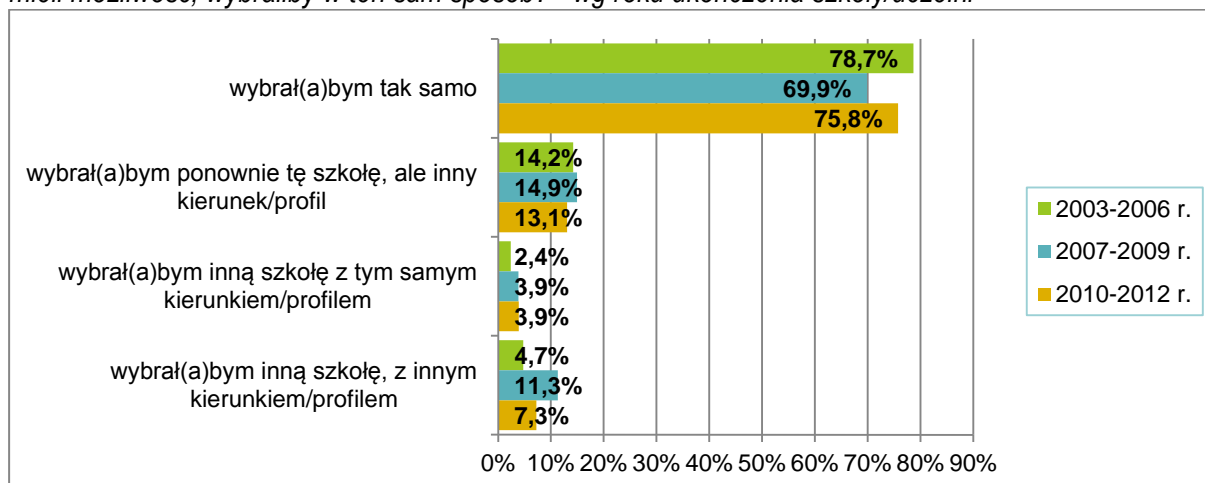
Wykres 84. Ocena wyboru ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia. Czy respondenci, gdyby mieli możliwość, wybraliby w ten sam sposób? - wg statusu na rynku pracy

* wynik testu $\chi^2 (3) = 96,981$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,142
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Analizując odpowiedzi respondentów można zauważyć, iż bez względu na roku ukończenia szkoły/uczelnia, zdecydowana większość, gdyby miała możliwość, wybrałaby tą samą szkołę/uczelnię, a także ten sam profil/kierunek. Jednakże na podstawie zebranych informacji można zauważyć, iż nieco gorzej dokonany wybór oceniali absolwenci rocznika 2007-2009 - spośród tych osób najmniejszy odsetek wybrałby w ten sam sposób, a tym samym największy wybrałby inną szkołę z innym kierunkiem/profilem, bądź zmieniłby kierunek/profil (wykres 85).

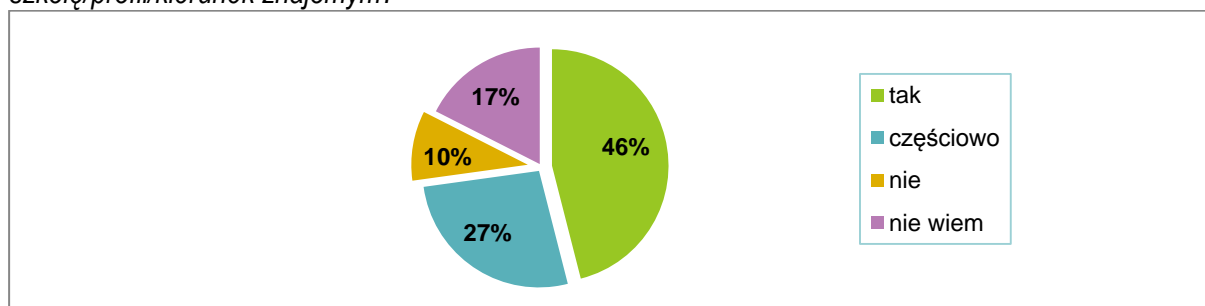
Wykres 85. Ocena wyboru ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia. Czy respondenci, gdyby mieli możliwość, wybraliby w ten sam sposób? - wg roku ukończenia szkoły/uczelni

* wynik testu χ^2 (6) = 33,920; p=0; siła związku V Kramera=0,059
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

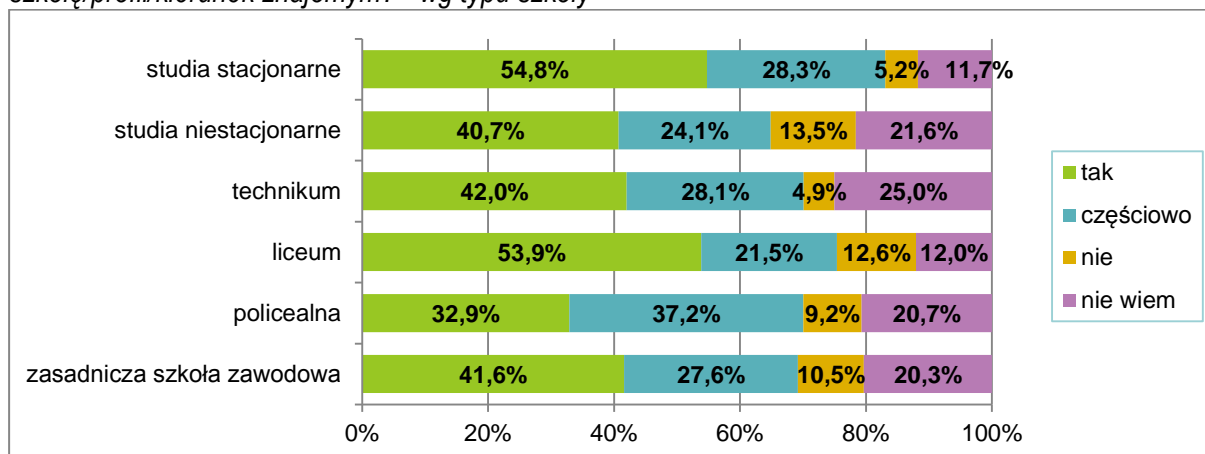
W dalszej kolejności poproszono respondentów o odpowiedź na pytanie czy swój kierunek/profil kształcenia poleciliby znajomym jako dobrze przygotowujący do pracy. Wśród odpowiedzi badanych dominowało stanowisko, iż ukończone przez nich szkoły dobrze przygotowują do pracy i poleciliby je swoim znajomym. Jedynie 10% badanych stanowczo nie poleciliby wybranej przez siebie szkoły i kierunku kształcenia (wykres 86). Z przeprowadzonego badania wynika, iż ukończoną przez siebie szkołę, częściej niż inny polecaliby absolwenci studiów stacjonarnych oraz liceów (wykres 87). Osoby pracujące również częściej wskazywały, iż zarekomendowałyby ukończoną przez siebie szkołę oraz kierunek niż osoby pozostające bez zatrudnienia (wykres 88).

Wykres 86. Ocena wyboru ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia. Czy respondenci poleciliby szkołę/profil/kierunek znajomym?

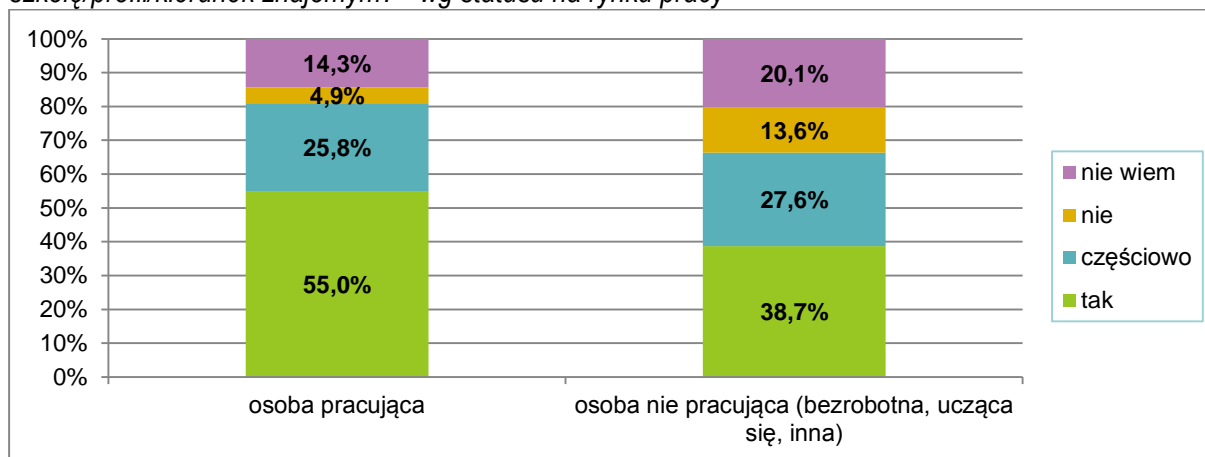
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Wykres 87. Ocena wyboru ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia. Czy respondenci poleciliby szkołę/profil/kierunek znajomym? - wg typu szkoły

* wynik testu $\chi^2 (15) = 208,490$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,120
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

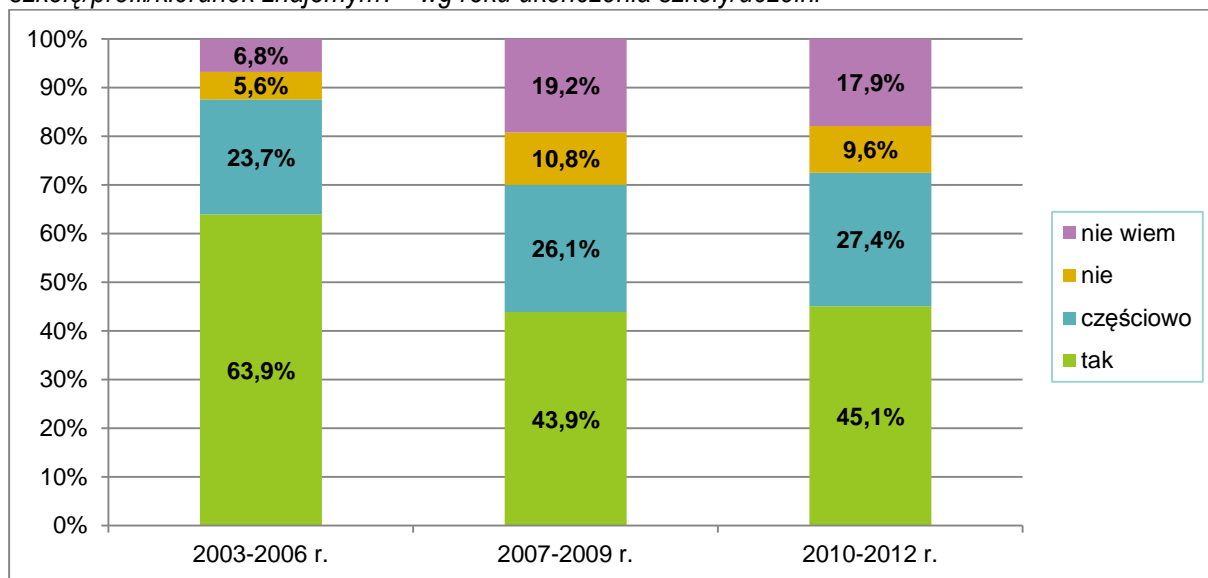
Wykres 88. Ocena wyboru ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia. Czy respondenci poleciliby szkołę/profil/kierunek znajomym? - wg statusu na rynku pracy

* wynik testu $\chi^2 (3) = 184,799$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,196
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Analiza testem chi-kwadrat wykazała również, zależność między oceną wyboru szkoły/uczelni, a rokiem jej ukończenia. Z badania wynika, iż absolwenci roczników 2003-2006 częściej, niż pozostali roczników poleciliby ukończoną przez siebie szkołę/uczelnię (63,9%). Najmniej swój wybór oceniali absolwenci rocznika 2007-2009, gdyż spośród nich największy odsetek nie poleciłby ukończonej szkoły znajomym, a także rzadziej niż pozostali respondenci wskazywali, iż zarekomendowali by ją innym osobom (wykres 89).

Wykres 89. Ocena wyboru ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia. Czy respondenci poleciliby szkołę/profil/kierunek znajomym? - wg roku ukończenia szkoły/uczelni

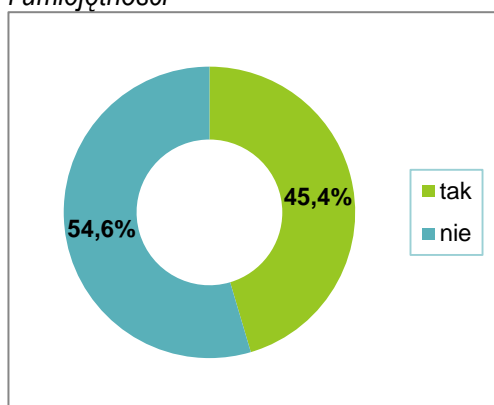

* wynik testu χ^2 (6) = 59,710; p=0; siła związku V Kramera=0,079
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

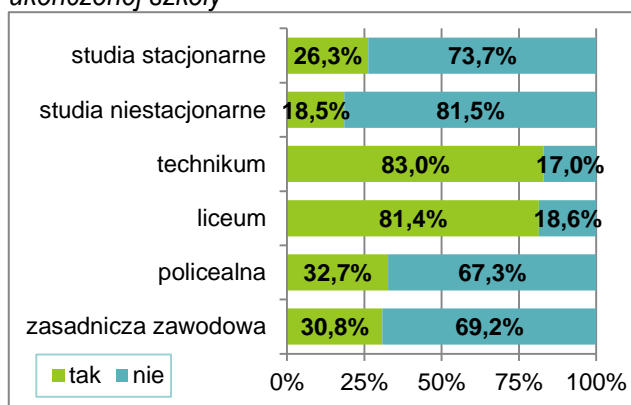
Kolejną kwestią poruszoną w ankiecie internetowej była aktywność badanych absolwentów w zakresie uzupełniania lub podnoszenia swoich kwalifikacji i umiejętności. Respondenci zostali poproszeni o wskazanie, czy w okresie od ukończenia szkoły podejmowali jakiegokolwiek inicjatywy związane z podnoszeniem kwalifikacji i umiejętności, a także czy mają związane z tym plany na przyszłość.

Z przeprowadzonego badania wynika, iż od momentu ukończenia ostatniej szkoły uczelni swoje kwalifikacje i umiejętności podnosiła niecała połowa badanych absolwentów, z czego zdecydowanie częściej byli to absolwenci techników i liceów (wykres 90 i 91).

Wykres 90. Podejmowanie inicjatyw związanych z podnoszeniem kwalifikacji i umiejętności

Wykres 91. Podejmowanie inicjatyw związanych z podnoszeniem kwalifikacji i umiejętności wg typu ukończonej szkoły⁴⁹

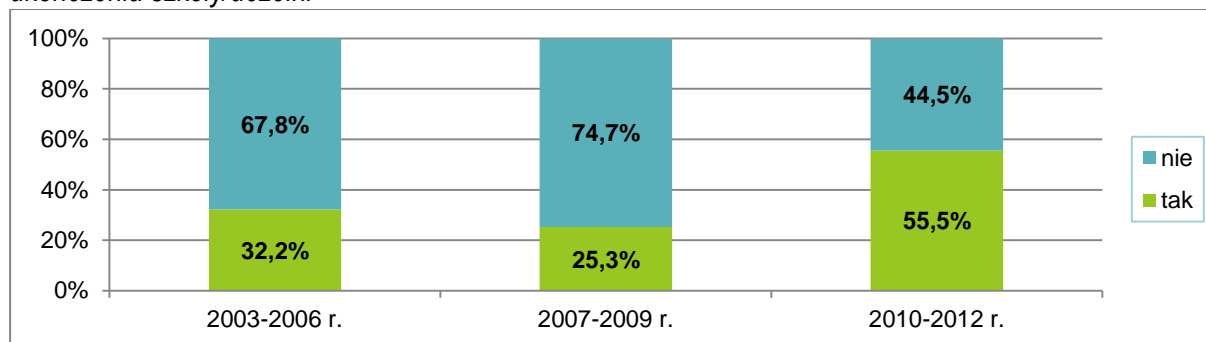

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

⁴⁹ Wynik testu χ^2 (5) = 1323,900; p=0; siła związku V Kramera=0,525.

Z pozyskanego materiału badawczego wynika, iż absolwenci rocznika 2010-2012, częściej niż pozostali podnosili swoje kwalifikacje i umiejętności od momentu ukończenia przez nich szkoły/uczelni, gdyż ponad 55% z nich zadeklarowało, że podejmowało w ostatnim czasie tego rodzaju inicjatywy. Natomiast absolwenci rocznika 2007-2009 najrzadziej spośród wszystkich objętych badaniem osób podnosili kwalifikacje i umiejętności (wykres 92).

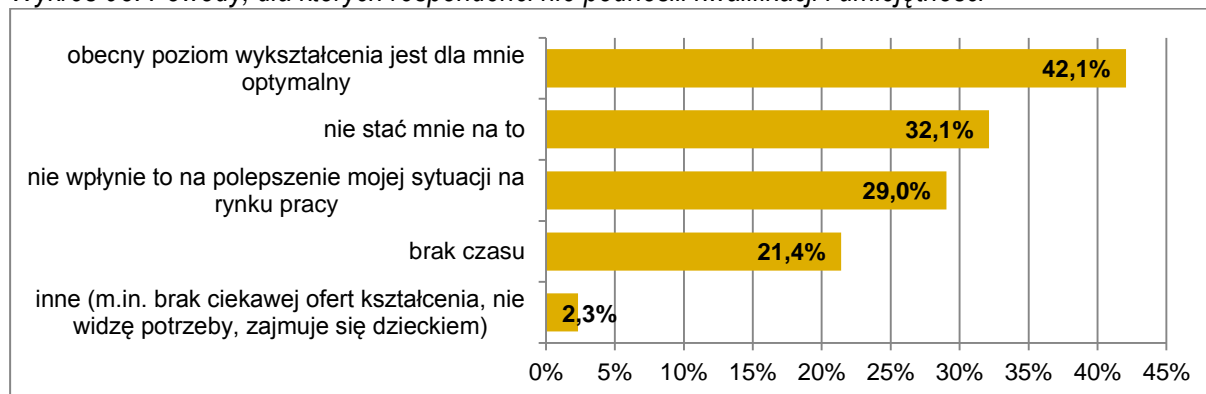
Wykres 92. Podejmowanie inicjatyw związanych z podnoszeniem kwalifikacji i umiejętności wg roku ukończenia szkoły/uczelni

* wynik testu $\chi^2 (2) = 372,377$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,279
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Wśród osób, które nie podnosiły swoich kwalifikacji i umiejętności panuje przekonanie, iż te przez nich posiadane są wystarczające, a obecnych poziom ich wykształcenia jest optymalny. W ten sposób odpowiedziało 42,1% badanych. Ponadto blisko co 3 badany wskazywał, iż nie było go stać na podejmowanie tego typu inicjatyw, a także 29% jest zdania, iż podniesienie poziomu wykształcenia nie wpłynęłoby na polepszenie ich sytuacji na rynku pracy (wykres 93).

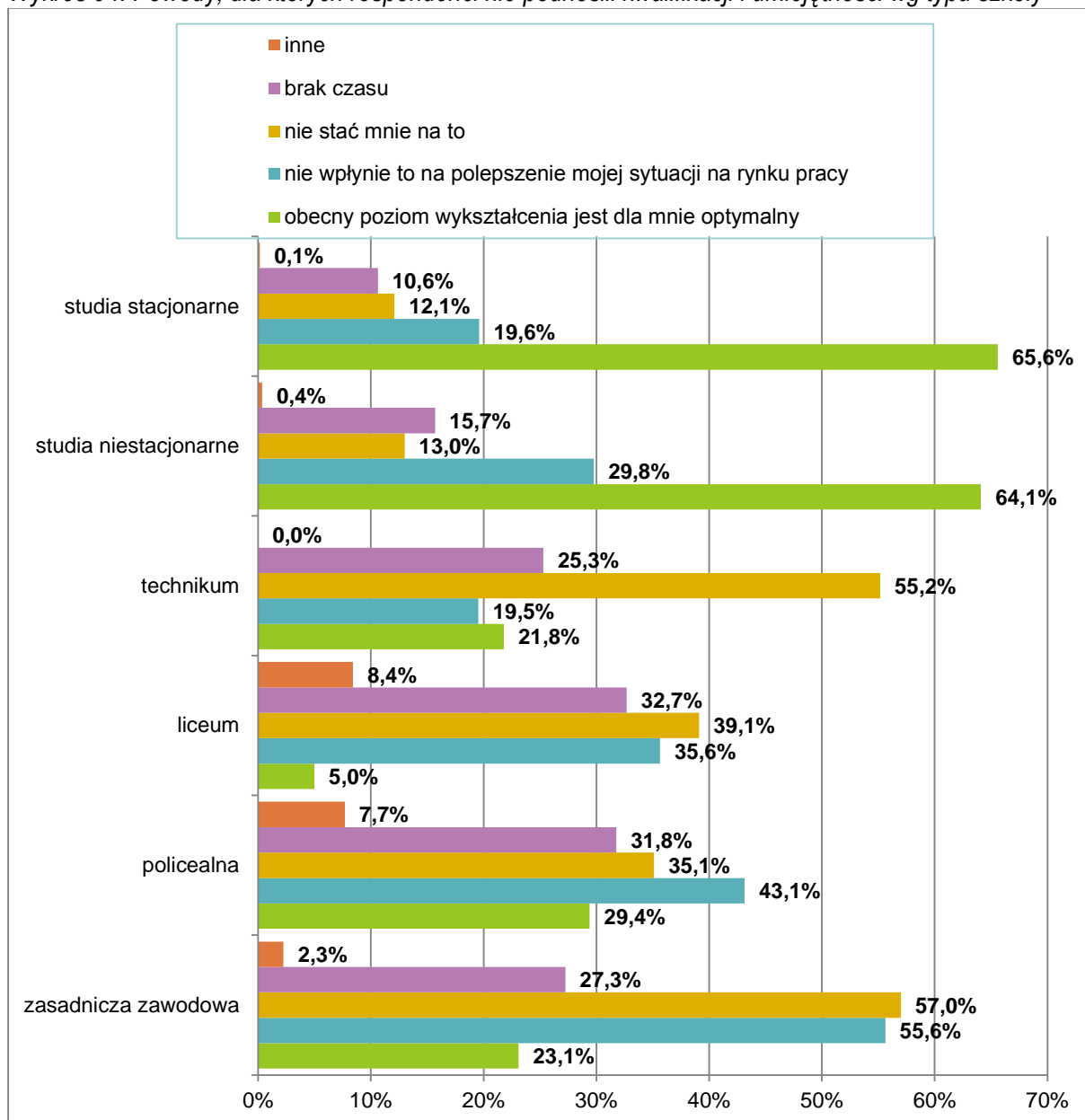
Wykres 93. Powody, dla których respondenci nie podnosili kwalifikacji i umiejętności

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2620]

Absolwenci studiów czy to stacjonarnych, czy niestacjonarnych, zdecydowanie częściej niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych wskazywali, iż nie podnosili swych kwalifikacji i umiejętności, gdyż uważają, że poziom ich wykształcenia jest optymalny. Absolwenci szkół zasadniczych zawodowych najczęściej swój brak aktywności w tym zakresie tłumaczyli, iż podniesienie kwalifikacji nie wpłynie na polepszenie ich sytuacji na rynku pracy, a także tym, iż nie stać ich na takie przedsięwzięcia, natomiast absolwenci techników najczęściej wskazywali na barierę finansową. Zdania absolwentów liceów były podzielone (wykres 94).

Wykres 94. Powody, dla których respondenci nie podnosili kwalifikacji i umiejętności wg typu szkoły

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2620]

Z przeprowadzonego badania wynika, iż absolwenci:

- szkół zasadniczych zawodowych najczęściej kontynuowali naukę w technikum lub doszkalali się na różnego rodzaju kursach,
- liceów najczęściej kontynuowali naukę na studiach wyższych licencjackich lub magisterskich,
- techników najczęściej kontynuowali naukę na studiach wyższych licencjackich, inżynierskich lub magisterskich,
- studiów stacjonarnych i niestacjonarnych najczęściej doszkalali się na różnego rodzaju kursach, a także choć nieco rzadziej kontynuowali naukę na studiach wyższych magisterskich (tabela 28 zawarta w aneksie).

Osoby, które podnosiły kwalifikacje i umiejętności poprzez udział w kursach i szkoleniach wskazywały najczęściej:

Tabela 10. Kursy/szkolenia, w jakich brali udział respondenci

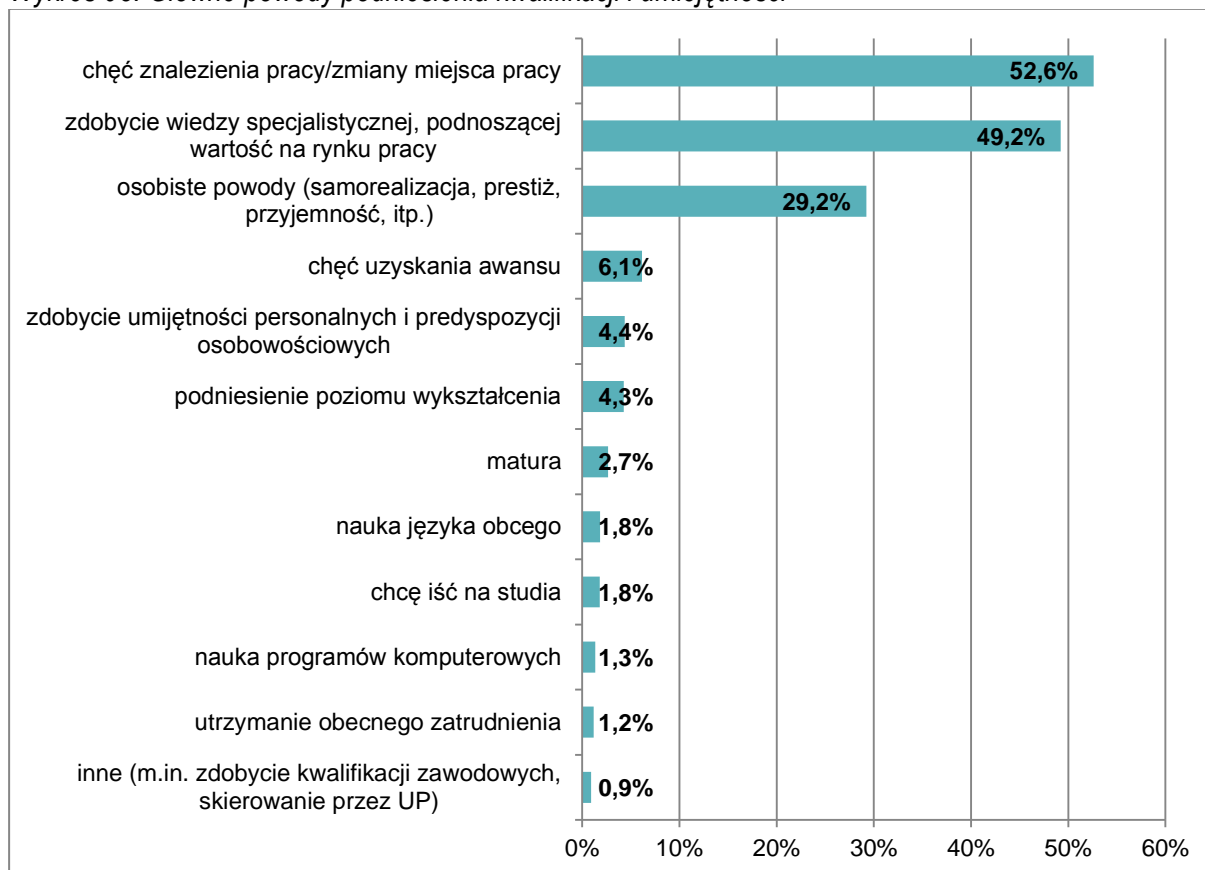
Zasadnicza szkoła zawodowa	Szkoła policealne	Liceum	Technikum	Studia niestacjonarne	Studia stacjonarne
-doszkolenie zawodowe, -kurs języka angielskiego, -kurs komputerowy, -spawanie (w tym specjalistyczne metody), -wózki widłowe (jezdniowe), -operator koparko-ladowarki, -prawo jazdy kat. B, C+E, -wizaż i stylizacja, -florystyka, -techniki sprzedaży, -magazynier z obsługą wózków widłowych.	-wizaż i stylizacja, -prawo jazdy kat. B, C, D, C+E -kurs języka angielskiego, -kurs komputerowy, -finanse i rachunkowość, -kurs języka niemieckiego, -obsługa klienta/doradztwo, -specjalistyczne kursy fryzjerskie, -specjalistyczne szkolenie komputerowe, - wózki widłowe (jezdniowe).	-kurs języka angielskiego, -administracyjno-biurowe, -wózki widłowe (jezdniowe), -prawo jazdy kat. B, D, C+E, -sprzedawca z obsługą komputer i kas fiskalnych, -kadry i płace, -księgowość, -przedstawiciel handlowy, -własna działalność gospodarcza, -kurs języka niemieckiego, -techniki sprzedaży.	-związane z mechaniką samochodową, -uprawnienia elektryczne, -kurs komputerowy, -techniki sprzedaży, -doszkolenie zawodowe, -kurs języka angielskiego, -kurs języka niemieckiego, -kurs językowy, -specjalistyczne szkolenie komputerowe, -techniki negocjacyjne, -wizaż i stylizacja.	-administracyjno-biurowe, -kurs języka angielskiego, -zamówienia publiczne, -kadry i płace, -kurs pedagogiczny, -techniki sprzedaży, -pracownik socjalny, -księgowość, -finanse i rachunkowość, -własna działalność gospodarcza.	-kurs komputerowy, -kurs językowy, -kurs języka angielskiego, -księgowość, -kurs języka niemieckiego, -specjalistyczne szkolenie komputerowe, -kurs języka hiszpańskiego, -administracyjno-biurowe, -pierwsza pomoc i ratownictwo medyczne.

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Głównym powodem, dla którego objęci badaniem absolwenci podnosili swoje kwalifikacje i umiejętności była chęć znalezienia lub zmiany miejsca pracy (52,6%), a także zdobycie wiedzy specjalistycznej, podnoszącej wartość na rynku pracy (49,2%). Nieco rzadziej badani wskazywali również na osobiste powody, takie jak m.in. samorealizacja, prestiż, przyjemność (29,2%) (wykres 95). Analizując odpowiedzi respondentów pod względem typu szkoły, jaką ukończyli można zauważyć, iż:

- absolwenci szkół zasadniczych zawodowych oraz studiów stacjonarnych i niestacjonarnych najczęściej wskazywali, iż głównym powodem podnoszenia kwalifikacji i umiejętności było zdobycie specjalistycznej wiedzy, podnoszącej wartość na rynku pracy, a następnie chęć znalezienia lub zmiany miejsca pracy,
- absolwenci szkół policealnych oraz techników podnosili kwalifikacje i umiejętności głównie w celu zdobycia specjalistycznej wiedzy, a także z osobistych powodów, takich jak m.in. samorealizacja, prestiż, przyjemność,
- znalezienie lub zmiana miejsca pracy to najczęściej wskazywany przez absolwentów liceów powód podnoszenia kwalifikacji i umiejętności, nieco rzadziej również badani wskazywali na osobiste powody (tabela 11).

Wykres 95. Główne powody podniesienia kwalifikacji i umiejętności

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2180]

Tabela 11. Główne powody podniesienia kwalifikacji i umiejętności wg typu ukończonej szkoły

	Zasadnicza zawodowa	Policealna	Liceum	Technikum	Studia niestacjonarne	Studia stacjonarne
chęć uzyskania awansu	4,5%	2,8%	3,4%	1,4%	31,7%	15,7%
chęć znalezienia pracy/zmiany miejsca pracy	26,1%	20,7%	86,9%	24%	43,7%	38,4%
utrzymanie obecnego zatrudnienia	2,8%	2,1%	0,3%	0,9%	3%	0,8%
zdobycie wiedzy specjalistycznej, podnoszącej wartość na rynku pracy	59,8%	72%	19,8%	78,8%	61,9%	69,4%
zdobycie umiejętności personalnych i predyspozycji osobowościowych niezbędnych lub przydatnych na rynku pracy	1%	8,3%	1,8%	12,9%	1,6%	2,5%
nauka języka obcego	3,4%	0%	1,4%	1,2%	3,2%	2,9%
nauka programów komputerowych	3,1%	1,4%	0,3%	1,2%	1,6%	2,5%
osobiste powody (samorealizacja, prestiż, przyjemność, itp.)	14,9%	57,9%	28,0%	31,3%	28%	34,7%
podniesienie poziomu wykształcenia	18,3%	0%	3,2%	0%	0%	0%
matura	16,3%	0%	0%	0%	0%	0%
chęć iść na studia	11%	0%	0%	0%	0%	0%
inne (m.in. zdobycie kwalifikacji zawodowych, skierowanie przez UP)	5,6%	0%	1,6%	0%	0%	0%

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=356 - szkoły zasadnicze zawodowe, N=145 szkoły policealne, N=886 - licea, N=425 technika, N=126 - studia niestacjonarne, N=242 - studia stacjonarne]

Z badania wynika również, iż absolwenci roczników 2006-2009 najczęściej wskazywali, iż podnosili swoje kwalifikacje i umiejętności ze względu na chęć zdobycia wiedzy specjalistycznej, podnoszącej wartość na rynku pracy, natomiast absolwenci rocznika 2010-2012 jako główny powód podejmowania tego rodzaju inicjatyw najczęściej wskazywali na chęć znalezienia, bądź zmiany miejsca pracy. Ponadto na analizując pozyskane dane można zauważyć, iż w im dłuższy okres od ukończenia szkoły/uczelni, tym częściej respondenci wskazywali, iż podnosili kwalifikacje i umiejętności, gdyż chcieli uzyskać awans (tabela 12).

Tabela 12. Główne powody podniesienia kwalifikacji i umiejętności wg roku ukończenia szkoły/uczelni

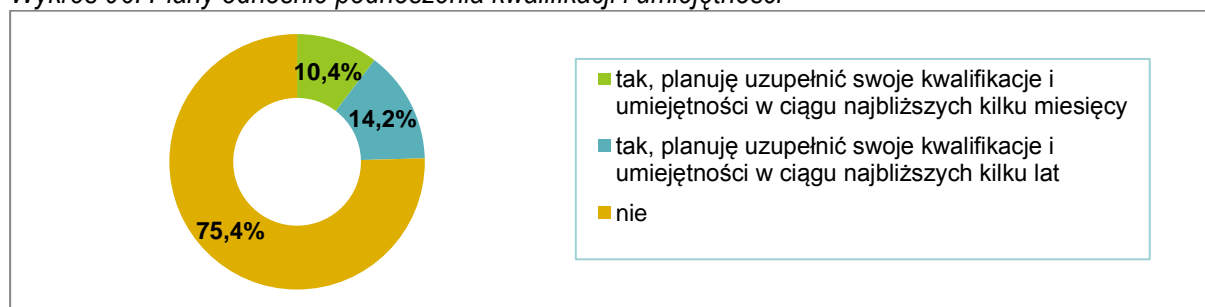
	2003-2006	2007-2009	2010-2012
chęć uzyskania awansu	22,0%	10,0%	4,4%
chęć znalezienia pracy/zmiany miejsca pracy	34,9%	40,9%	56,0%
utrzymanie obecnego zatrudnienia	2,8%	2,4%	0,9%
zdobycie wiedzy specjalistycznej, podnoszącej wartość na rynku pracy	62,4%	60,3%	46,2%
zdobycie umiejętności personalnych i predyspozycji osobowościowych niezbędnych lub przydatnych na rynku pracy	4,6%	6,8%	3,9%
nauka języka obcego	1,8%	5,0%	1,2%
nauka programów komputerowych	2,8%	4,1%	0,7%
osobiste powody (samorealizacja, prestiż, przyjemność, itp.)	38,5%	32,6%	28,0%
inne	0,9%	6,8%	10,9%

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=356 - szkoły zasadnicze zawodowe, N=145 szkoły policealne, N=886 - licea, N=425 technika, N=126 - studia niestacjonarne, N=242 - studia niestacjonarne]

Przeprowadzone badanie wykazało, iż 3/4 objętych badaniem absolwentów w najbliższym czasie nie planuje podnieść lub uzupełnić swoich kwalifikacji zawodowych. Jedynie 10,4% planuje uzupełnić swoje kwalifikacje w ciągu najbliższych kilku miesięcy, a 14,2% w ciągu najbliższych kilku lat (wykres 96).

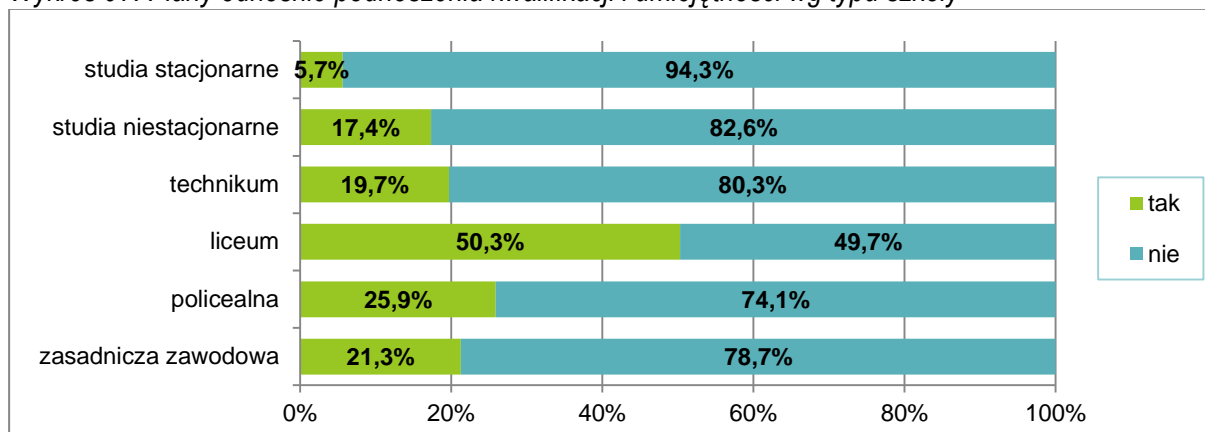
Wykres 96. Plany odnośnie podnoszenia kwalifikacji i umiejętności

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

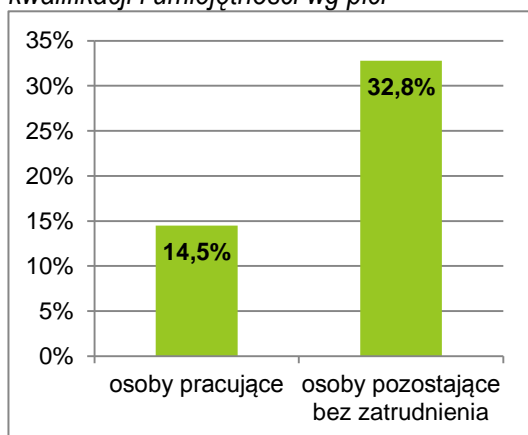
Najczęściej chęć podniesienia lub uzupełnienia kwalifikacji i umiejętności deklarowali absolwenci liceów (połowa z nich ma takie plany), a następnie absolwenci szkół policealnych (25,9%) oraz szkół zasadniczych zawodowych (21,3%). Absolwenci studiów stacjonarnych najrzadziej wykazywali chęć podejmowania tego typu inicjatyw (wykres 97). Ponadto analiza testem chi-kwadrat wykazała, iż osoby pracujące wykazują mniejszą chęć do podnoszenia swoich kwalifikacji i umiejętności, niż osoby pozostające bez zatrudnienia, a także im dłuższy okres od ukończenia szkoły/uczelni tym mniejsza skłonność do podejmowania dalszego kształcenia (wykres 98 i 99).

Wykres 97. Plany odnośnie podnoszenia kwalifikacji i umiejętności wg typu szkoły⁵⁰

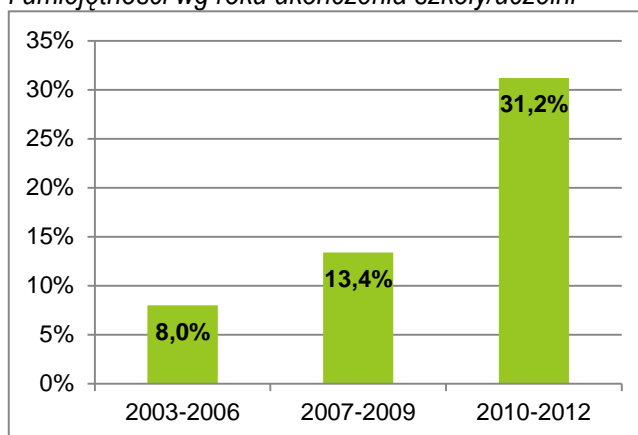

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Wykres 98. Plany odnośnie podnoszenia kwalifikacji i umiejętności wg płci⁵¹

Wykres 99. Plany odnośnie podnoszenia kwalifikacji i umiejętności wg roku ukończenia szkoły/uczelni⁵²

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Na etapie planowania niniejszego badania postawiona została hipoteza:

H2: Absolwenci w dość niskim stopniu są zainteresowani podnoszeniem kwalifikacji i umiejętności zawodowych. Ta negatywna tendencja dotyczy w największym stopniu absolwentów szkół zasadniczych zawodowych.

Z badania wynika, iż 3/4 respondentów nie planuje w najbliższej przyszłości podnosić i uzupełniać swoich kwalifikacji i umiejętności (wykres 96). Ponadto z badania wynika, iż najmniej zainteresowani dalszym kształceniem są absolwenci studiów stacjonarnych, a następnie niestacjonarnych i techników (wykres 97). Na tej podstawie potwierdzona może być jedynie pierwsza część hipotezy, która mówi o niskiej aktywności badanych pod względem podnoszenia kwalifikacji i umiejętności. Jednakże drugą część hipotezy należy odrzucić, gdyż **absolwenci uczelni wyższych oraz techników są mniej zainteresowani dalszym kształceniem niż absolwenci szkół zasadniczych zawodowych.**

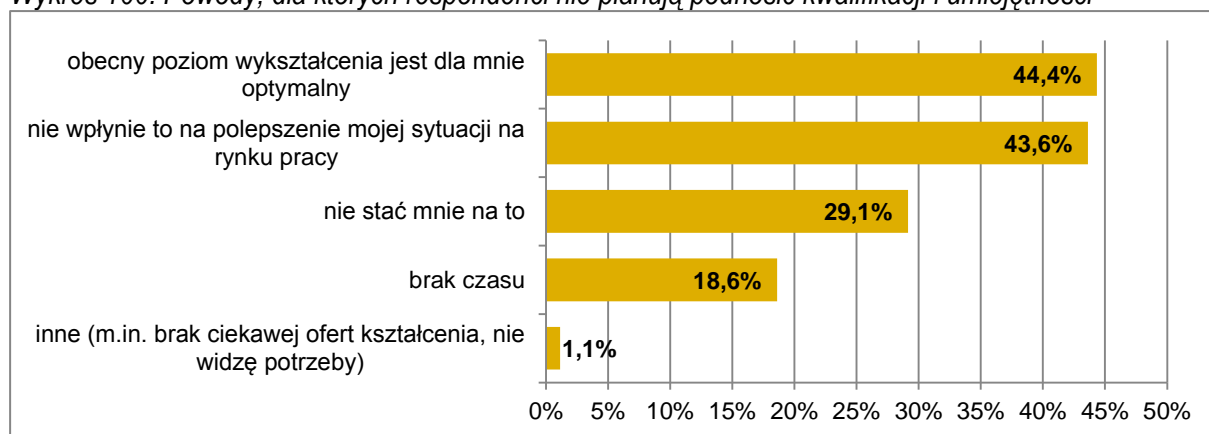
⁵⁰ Wynik testu χ^2 (5) = 598,464; p=0; siła związku V Kramera=0,353.

⁵¹ Wynik testu χ^2 (1) = 215,469; p=0; siła związku V Kramera=0,212.

⁵² Wynik testu χ^2 (2) = 214,584; p=0; siła związku V Kramera=0,211.

Osoby, które nie planują podnieść lub uzupełnić swoich kwalifikacji i umiejętności uzasadniali to przede wszystkim tym, iż ich obecny poziom wykształcenia jest dla nich optymalny (44,4%) lub że działania te nie wpłyną na polepszenie ich sytuacji na rynku pracy (43,6%). Ponadto prawie trzech na dziesięciu badanych wykazało, iż nie stać ich na tego typu przedsięwzięcia (wykres 100).

Wykres 100. Powody, dla których respondenci nie planują podnosić kwalifikacji i umiejętności

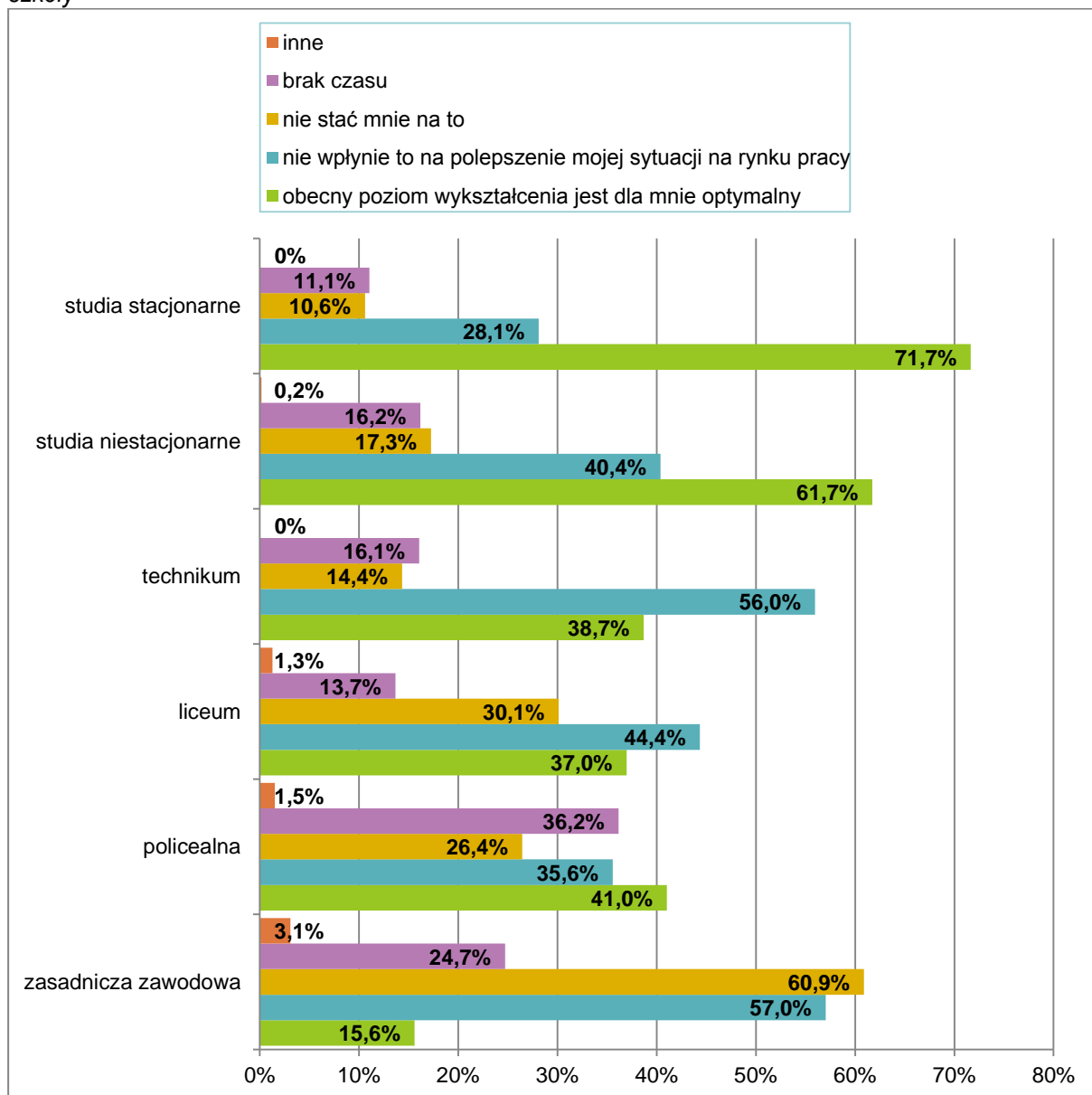
* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=3621]

Absolwenci studiów czy to stacjonarnych, czy niestacjonarnych, zdecydowanie częściej niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych wskazywali, iż nie planują podniesienia swych kwalifikacji i umiejętności, gdyż uważają, że poziom ich wykształcenia jest optymalny. Absolwenci szkół zasadniczych zawodowych najczęściej swój brak aktywności w tym zakresie tłumaczyli tym, iż nie stać ich na takie przedsięwzięcia, a także że podniesienie kwalifikacji nie wpłynie na polepszenie ich sytuacji na rynku pracy, natomiast absolwenci techników najczęściej wskazywali na fakt, iż dalsze kształcenie nie wpłynie na ich sytuację na rynku pracy. Zdania absolwentów liceów i szkół policealnych były podzielone (wykres 101).

Z przeprowadzonego badania wynika, iż absolwenci:

- szkół zasadniczych zawodowych oraz policealnych najczęściej planują naukę na studiach licencjackich lub inżynierskich, a także udział w różnego rodzaju kursach,
- liceów i techników najczęściej planują dalszą edukację na poziomie wyższym (licencjackim, inżynierskim lub magisterskim),
- studiów stacjonarnych i niestacjonarnych najczęściej planują dokształcać się na różnego rodzaju kursach, a także kontynuować naukę na studiach wyższych magisterskich (tabela 29 zawarta w aneksie).

Wykres 101. Powody, dla których respondenci nie planują podnosić kwalifikacji i umiejętności wg typu szkoły

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=3621]

Osoby, które planują podnosić kwalifikacje i umiejętności poprzez udział w kursach i szkoleniach wskazywały najczęściej:

Tabela 13. Kursy/szkolenia, w jakich planują wziąć udział respondenci

Zasadnicza szkoła zawodowa	Szkoła policealne	Liceum	Technikum	Studia niestacjonarne	Studia stacjonarne
-doszkolenie zawodowe, -język angielski, -techniki sprzedaży, -własna działalność gospodarcza	-język angielski, -wizaż i stylizacja, -specjalistyczne kursy fryzjerskie, -administracyjno-biurowe, -tworzenie stron	-język angielski, -księgowość, -administracyjno-biurowe, -prawo jazdy kat. B, -kadry i płace,	-kurs kulinarny, -tworzenie stron www z grafiką komputerową, -zasady realizacji projektów unijnych,	-kurs językowy, -język angielski, -administracyjno-biurowe, -techniki sprzedaży, -własna działalność	-kurs komputerowy, -własna działalność gospodarcza.

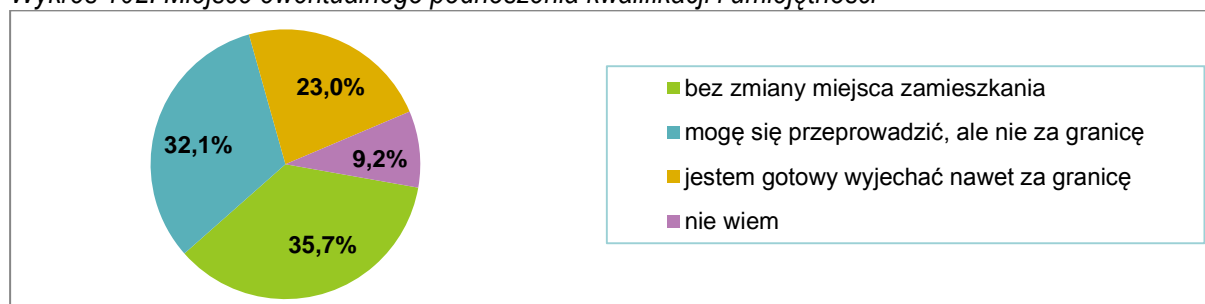
cza, -wózki widłowe (jezdniowe), -magazynier, -operator koparko-ladowarki, -prawo jazdy kat. C+E, -wizaż i stylizacja.	www z grafiką komputerową, -księgowość, -techniki sprzedaży, -prawo jazdy kat. B, -specjalistyczne szkolenie komputerowe.	-kosmetykologia, -przedstawiciel handlowy, -specjalistyczne kursy fryzjerskie, -tworzenie stron www z grafiką komputerową, -wizaż i stylizacja.	-związane z turystyką.	ność gospodarcza, -pilot wycieczek, -prawo jazdy kat. B, -specjalistyczne szkolenie komputerowe, -techniki negocjacyjne, -zamówienia publiczne, -zasady realizacji projektów unijnych.	
---	---	---	------------------------	--	--

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Z przeprowadzonego badania wynika, iż 35,7% badanych absolwentów, którzy zadeklarowali, iż będą uzupełniać lub podnosić swoje kwalifikacje i umiejętności, nie zamierza w tym celu zmienić miejsca zamieszkania, a 32,1% może się przeprowadzić, ale nie za granicę. Znaczny odsetek, bo prawie 1/4 badanych, aby zdobyć dodatkowe kwalifikacje i umiejętności wskazała, iż mogłaby wyjechać w tym celu nawet za granicę (wykres 102). Analizując podejście odnośnie miejsca ewentualnego podnoszenia kwalifikacji i umiejętności pod względem rodzaju ukończonej szkoły można zauważyć, iż absolwenci studiów stacjonarnych (55,8%), szkół policealnych (53,9%) oraz zasadniczych zawodowych (49,2%) są najmniej chętni do wyjazdu poza miejsce zamieszkania. Natomiast absolwenci studiów niestacjonarnych, technikum oraz liceum są zdecydowanie bardziej otwarci na wyjazd poza miejsce zamieszkania, z czego do wyjazdu za granicę najbardziej skłonni są absolwenci studiów niestacjonarnych⁵³ (wykres 103).

Z badania wynika również, iż do wyjazdów poza miejsce zamieszkania, w celu podniesienia kwalifikacji i umiejętności, bardziej skłonne są kobiety. Gotowych do wyjazdu z granicę jest 25,9% kobiet i 19,2% mężczyzn, a poza miejsce zamieszkania, ale nie za granicę 35,8% kobiet i 27,4% mężczyzn⁵⁴ (wykres 104).

Wykres 102. Miejsce ewentualnego podnoszenia kwalifikacji i umiejętności

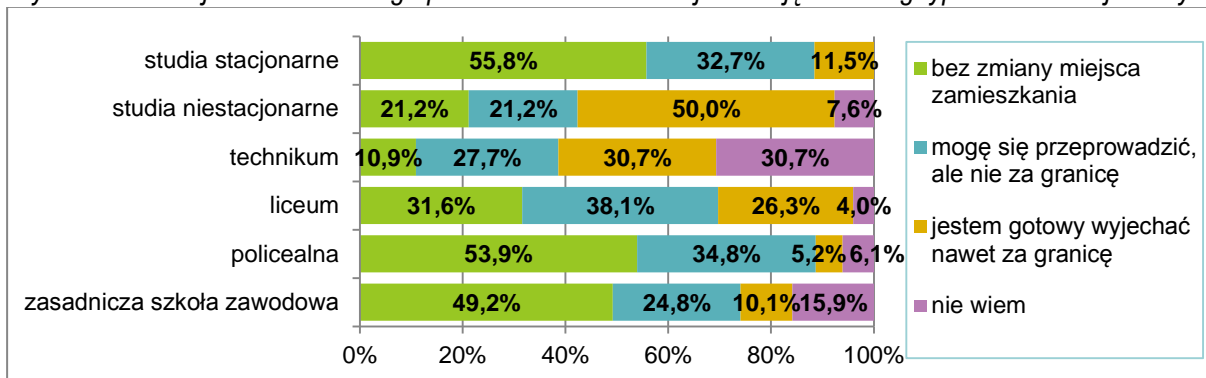

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1179]

⁵³ Wynik testu $\chi^2(15) = 235,542$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,447.

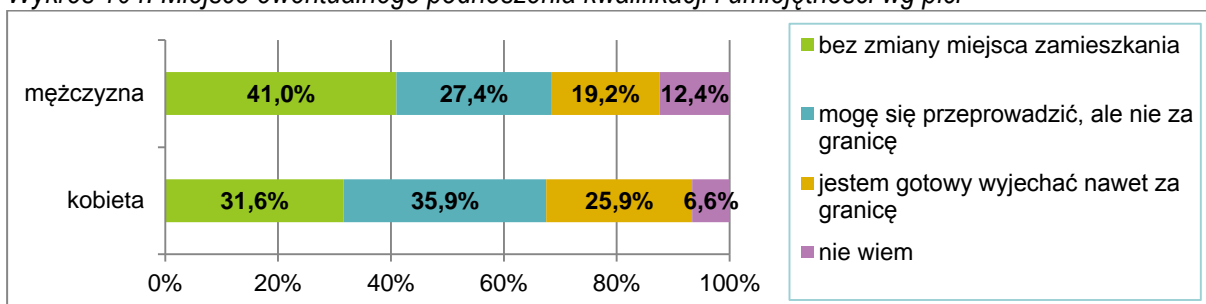
⁵⁴ Wynik testu $\chi^2(3) = 29,842$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,159.

Wykres 103. Miejsce ewentualnego podnoszenia kwalifikacji i umiejętności wg typu ukończonej szkoły

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1179]

Wykres 104. Miejsce ewentualnego podnoszenia kwalifikacji i umiejętności wg płci

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1179]

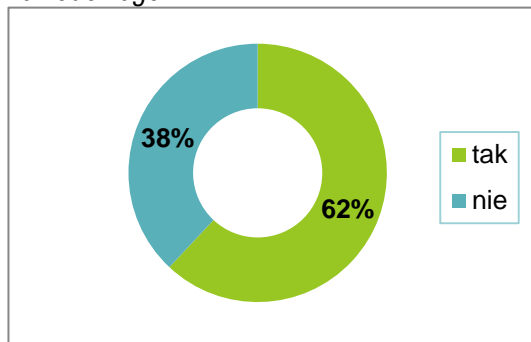
5.2. Dotychczasowe doświadczenie zawodowe

W rozdziale tym poruszona została tematyka posiadanego przez respondentów doświadczenia zawodowego (z wyłączeniem tego, jakie zdobyli na aktualnie zajmowanym stanowisku). Kwestie aktualnego statusu zatrudnienia poruszone zostały w kolejnym rozdziale.

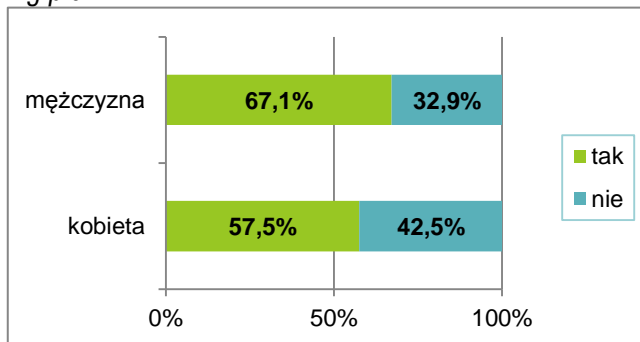
Respondenci zostali poproszeni o udzielenie informacji czy posiadają doświadczenie zawodowe, a jeśli tak to w ilu miejscach pracowali oraz w jakim zakresie.

Jedynie 62% respondentów zadeklarowało, iż posiada doświadczenie zawodowe (wykres 105). Analiza zależności wykazała, iż istnieje istotnie statystycznie związek między posiadaniem doświadczenia zawodowego, a typem ukończonej szkoły oraz płcią ankietowanych. Z badania wynika, iż mężczyźni częściej niż kobiety podejmowali różnego rodzaju prace zarobkowe (wykres 106). Ponadto z analizy rozkładu odpowiedzi wynika, iż posiadanie doświadczenia zawodowego najczęściej deklarowali absolwenci studiów niestacjonarnych (82,2%) i stacjonarnych (77,6%), a także szkół zasadniczych zawodowych (73,1%) oraz nieco rzadziej szkół policealnych (68,9%). Najmniejszą dotychczasową aktywność zawodową zadeklarowali absolwenci liceów. Jedynie niecałe 28% zadeklarowało, iż podejmowało się prac zarobkowych. Jeśli zaś chodzi o absolwentów techników, to prawie połowa z nich ma za sobą jakiegokolwiek doświadczenia zawodowe (wykres 107).

Wykres 105. Posiadanie doświadczenia zawodowego

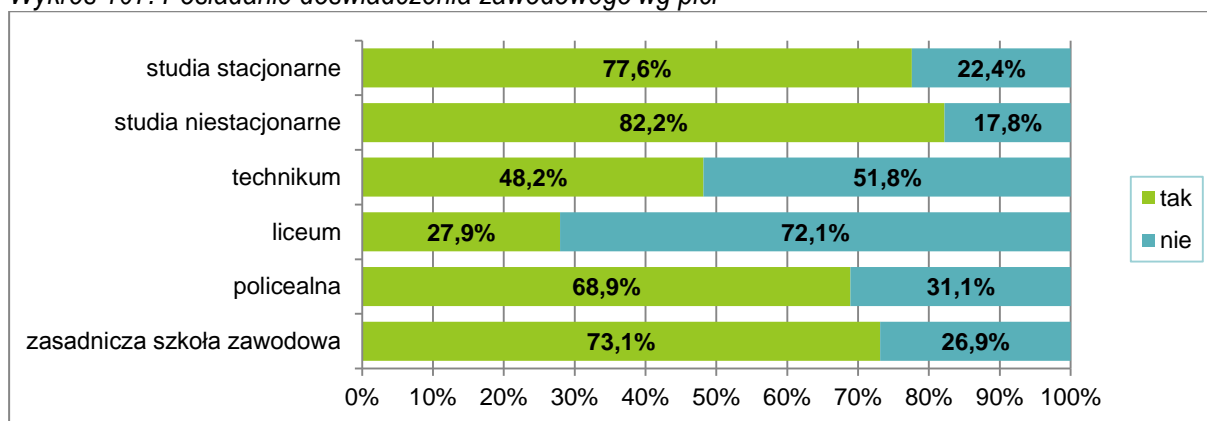

Wykres 106. Posiadanie doświadczenia zawodowego wg płci⁵⁵

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Wykres 107. Posiadanie doświadczenia zawodowego wg płci⁵⁶

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

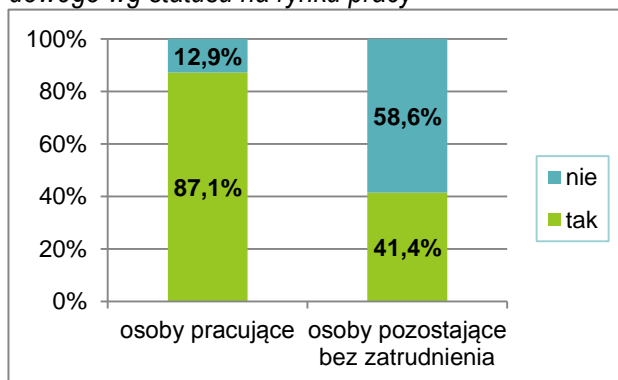
Analiza testem chi-kwadrat wykazała, iż osoby, które aktualnie pracują zdecydowanie częściej mają za sobą różnego rodzaju doświadczenia zawodowe, niż osoby pozostające bez zatrudnienia. Z badania wynika, iż 87,1% pracujących absolwentów oraz jedynie 41,4% pozostających bez zatrudnienia ma za sobą wcześniejsze doświadczenia zawodowe (wykres 108).

Prawie wszyscy absolwenci roczników 2003-2009 posiadają wcześniejsze doświadczenia zawodowe (roczniki 2003-2006 - 99,4%, roczniki 2007-2009 - 99%), natomiast w przypadku absolwentów roczników 2010-2012 jedynie 42,% spośród nich zadeklarowało, iż podejmowało różnego rodzaju prace zarobkowe (wykres 109).

⁵⁵ Wynik testu $\chi^2 (1) = 47$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,999.

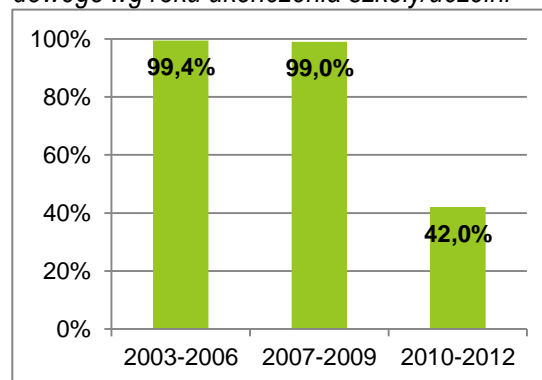
⁵⁶ Wynik testu $\chi^2 (5) = 859,057$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,423.

Wykres 108. Posiadanie doświadczenia zawodowego wg statusu na rynku pracy⁵⁷

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

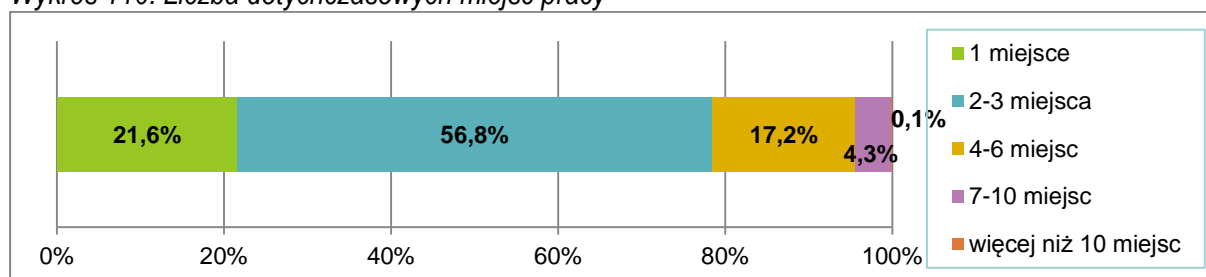
Wykres 109. Posiadanie doświadczenia zawodowego wg roku ukończenia szkoły/uczelni⁵⁸

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Osoby, które zadeklarowały, iż posiadają wcześniejsze doświadczenie zawodowe najczęściej wskazywały, iż zdobyły je w 2-3 miesiącach pracy (56,7%) (wykres 110).

Wykres 110. Liczba dotychczasowych miejsc pracy

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2975]

Respondenci zostali poproszeni również o wskazanie na czym polegały zdobyte przez nich doświadczenia zawodowe oraz o to jaki miały one charakter.

Najbardziej popularnym sposobem zdobywania doświadczenia zawodowego było zatrudnienie na podstawie umów o pracę lub cywilnoprawnych (62,4%), a także choć w nieco mniejszym stopniu poprzez różnego rodzaju pracę dorywcze (51,3%)⁵⁹. Niecałe 14% badanych zadeklarowało również, iż w celach zarobkowych wyjeżdżali za granicę, a 6,4% brało udział w stażach (wykres 111). Wykres 112 przedstawia podejmowane prace zarobkowe w podziale na typ ukończonej szkoły, z którego wynika, iż:

- prace dorywcze najczęściej wykonywali absolwenci szkół zasadniczych zawodowych oraz techników⁶⁰,
- zatrudnieni na podstawie umów o pracę byli najczęściej absolwenci studiów niestacjonarnych, liceum i szkół policealnych⁶¹,

⁵⁷ Wynik testu $\chi^2(5) = 1051,690$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,468.

⁵⁸ Wynik testu $\chi^2(2) = 1511,390$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,561.

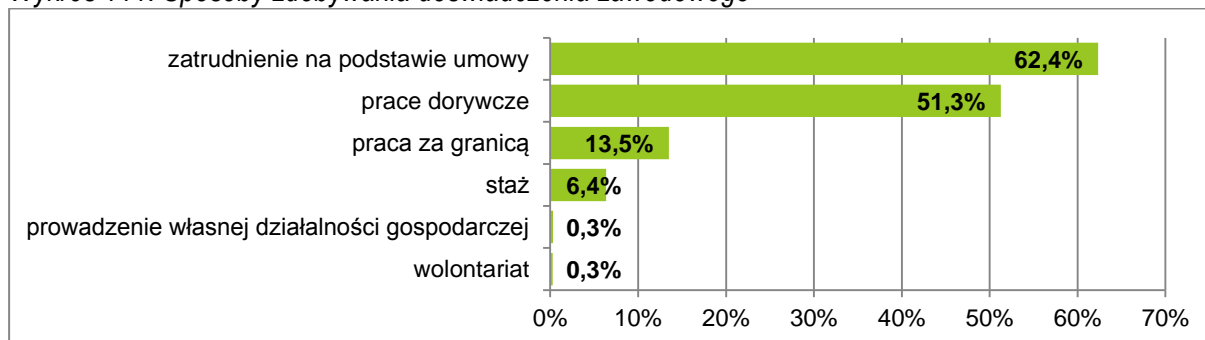
⁵⁹ Praca dorywcza jest to praca zarobkowa, która trwa krótki okres czasu i nie ma powtarzalnego charakteru, natomiast zatrudnienie na „tzw. etacie” to zatrudnienie na podstawie umów o pracę lub cywilnoprawnych, które różnią się od prac dorywczych tym, że zazwyczaj mają powtarzalny charakter i trwają dłuższy okres czasu.

⁶⁰ Wynik testu $\chi^2(5) = 65,822$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,149.

⁶¹ Wynik testu $\chi^2(5) = 104,168$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,187.

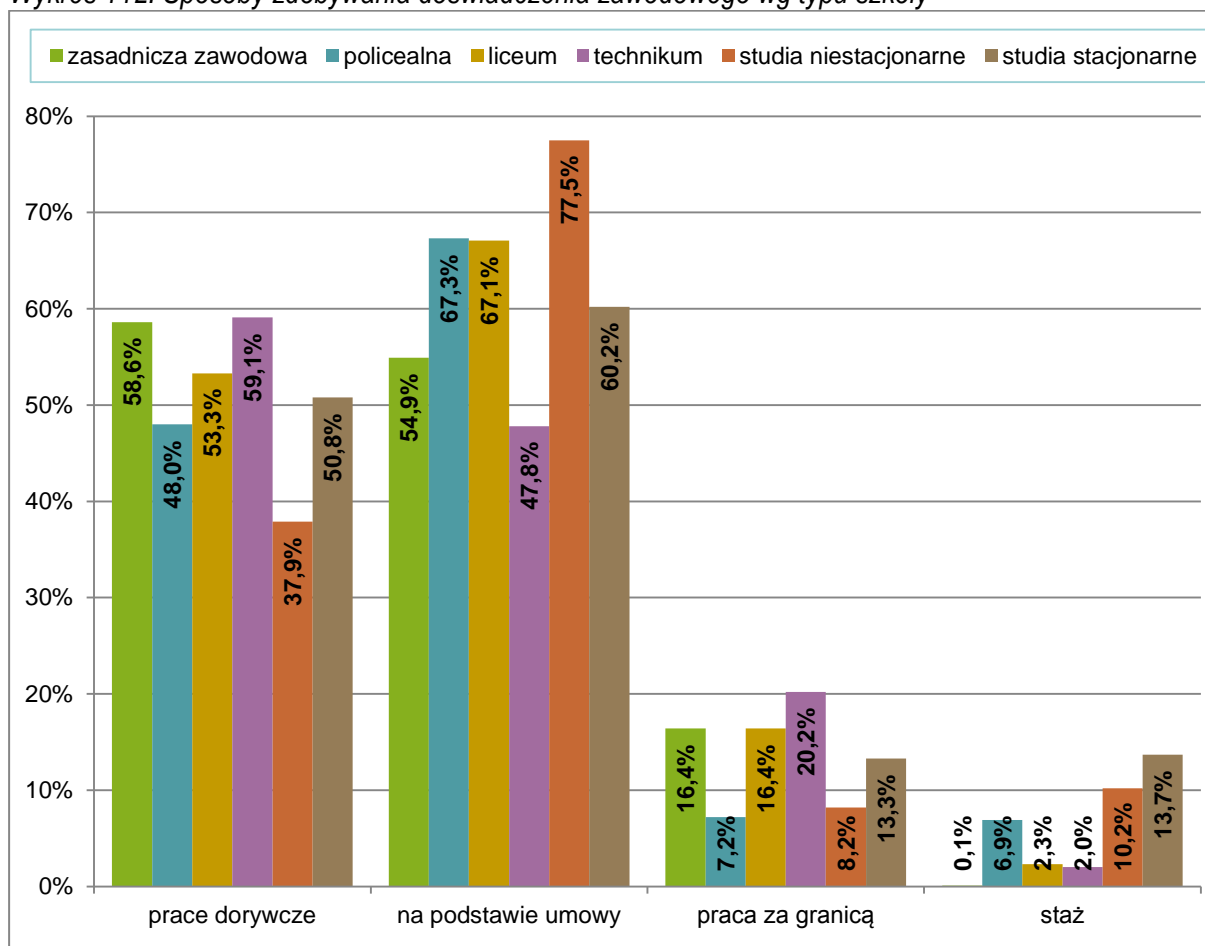
- za granicę w celach zarobkowych najczęściej wyjeżdżali absolwenci techników, najrzadziej zaś szkół policealnych oraz studiów niestacjonarnych⁶²,
- na staż najczęściej uczęszczali absolwenci studiów stacjonarnych, a także choć w nieco mniejszym stopniu studiów niestacjonarnych⁶³.

Wykres 111. Sposoby zdobywania doświadczenia zawodowego

* % odpowiedzi nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2975]

Wykres 112. Sposoby zdobywania doświadczenia zawodowego wg typu szkoły

* % odpowiedzi nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2975]

⁶² Wynik testu $\chi^2(5) = 41,899$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,119.

⁶³ Wynik testu $\chi^2(5) = 150,619$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,225.

Badani absolwenci, którzy mogą pochwalić się wcześniejszymi doświadczeniami zawodowymi najczęściej wskazywali, iż pracowali w następujących zakresach/stanowiskach:

Tabela 14. Zakres podejmowanych prac zarobkowych

Prace dorywcze	Zatrudnienie na podstawie umowy	Praca za granicą	Staż
-restauracje/bary/puby, -kolportaż/dystrybucja, -budownictwo (pomoc na budowach, przy wykończeniówce), -konsultant/obsługa klienta, -sprzedaż/handel, -opieka (dzieci, osoby niepełnosprawne, chore, itp), -sadownictwo/ogrodnictwo, -inventaryzacja/wykładanie towaru/magazynowanie, -korepetycje/nauczanie.	-sprzedawca, -pracownik biurowy (w tym również pracownicy administracji publicznej, sekretarki, księgowi, kadrowi, itp.), -przedstawiciel handlowy, -magazynier, -mechanik samochodowy, -nauczyciel, -pracownik budowlany, -kucharz, -kelner, -fryzjer, -doradca klienta, -kierowca.	-restauracje/bary/puby, -zbiory owoców/warzyw, -budownictwo (pomoc na budowach, przy wykończeniówce), -pracownik produkcyjny, -opieka (dzieci, osoby niepełnosprawne, chore, itp.), -magazynier, -prowadzenie domu/sprzątanie, -konsultant/obsługa klienta, -sprzedaż/handel.	- pracownik biurowy, - stażysta w urzędach (referent).

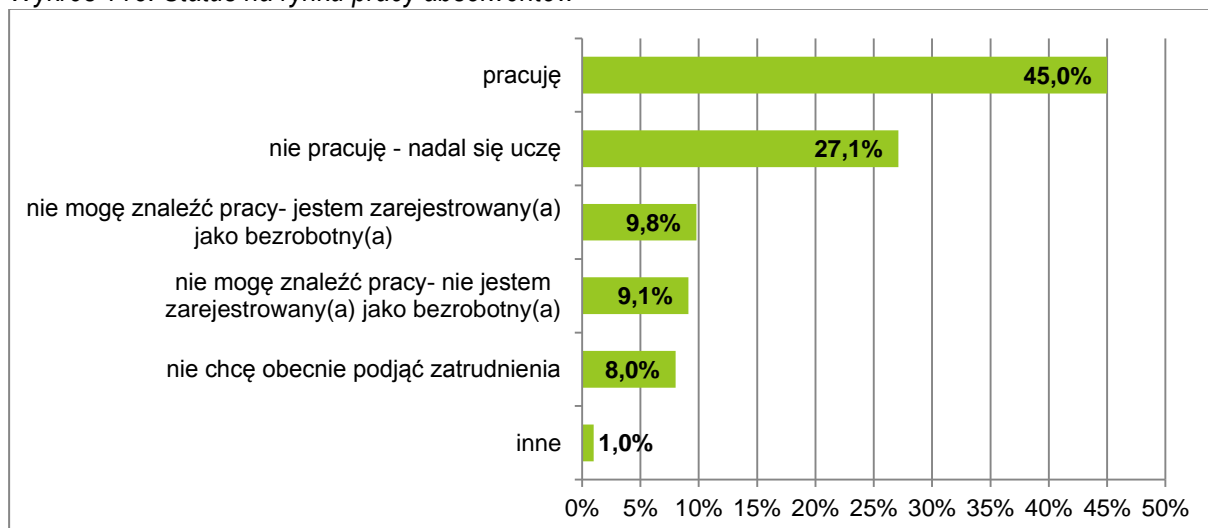
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2975]

5.3. Aktualny status na rynku pracy

W niniejszym badaniu udział wzięło 45% pracujących absolwentów, 27,1% nadal się uczących, 9,8% zarejestrowanych jako bezrobotnych, 9,1% poszukujących pracy, ale niezarejestrowanych w urzędzie pracy oraz 9% tych, którzy nie chcą, bądź z różnych przyczyn nie mogą podjąć zatrudnienia (wykres 113).

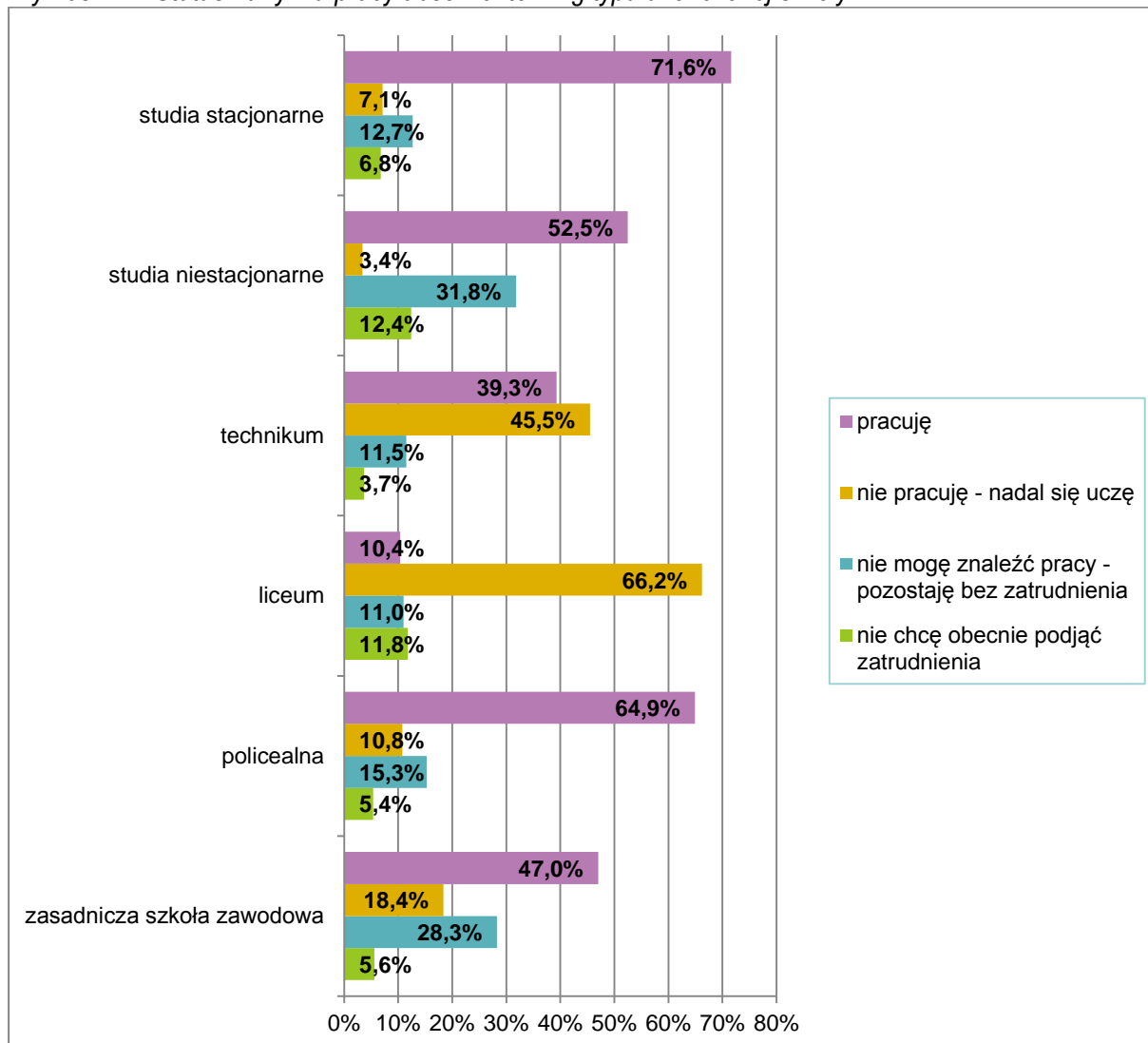
Analiza testem chi-kwadrat wykazała istotny statystycznie związek między statusem na rynku pracy, a typem ukończonej szkoły i płcią. W badanej grupie absolwenci studiów stacjonarnych oraz szkół policealnych stanowią największy odsetek osób pracujących, najmniejszy zaś absolwenci liceów. Na nisko aktywność zawodową licealistów wpływa fakt, iż w większości kontynuują oni naukę. Natomiast w grupie osób bezrobotnych dominują absolwenci studiów niestacjonarnych oraz szkół zasadniczych zawodowych (wykres 114). Ponadto w objętej badaniem grupie mężczyźni częściej niż kobiety posiadają pracę zarobkową, natomiast kobiety częściej (niż mężczyźni) deklarowały, iż są bezrobotne, a także więcej z nich kontynuuje naukę (wykres 115).

Wykres 113. Status na rynku pracy absolwentów

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

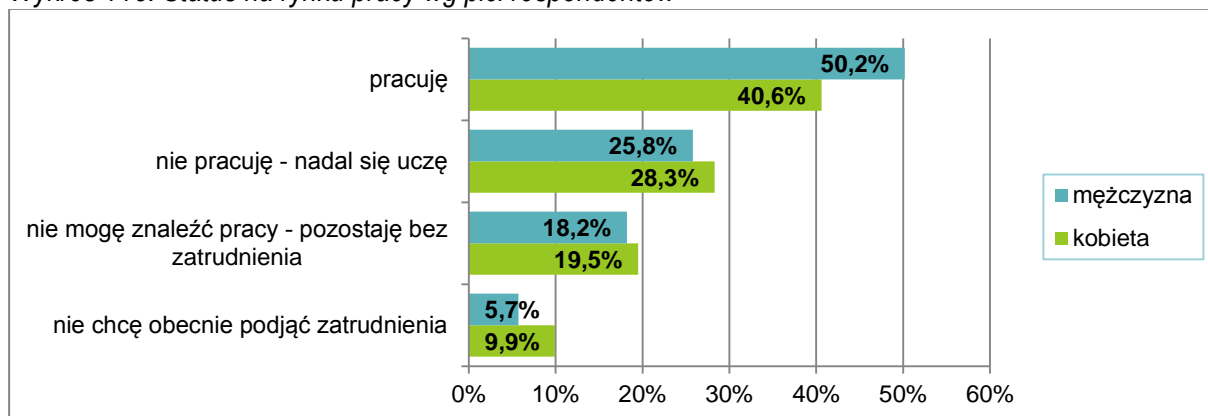
Wykres 114. Status na rynku pracy absolwentów wg typu ukończonej szkoły

* Wynik testu χ^2 (20) =736,774; p=0; siła związku V Kramera=0,249

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Wykres 115. Status na rynku pracy wg płci respondentów

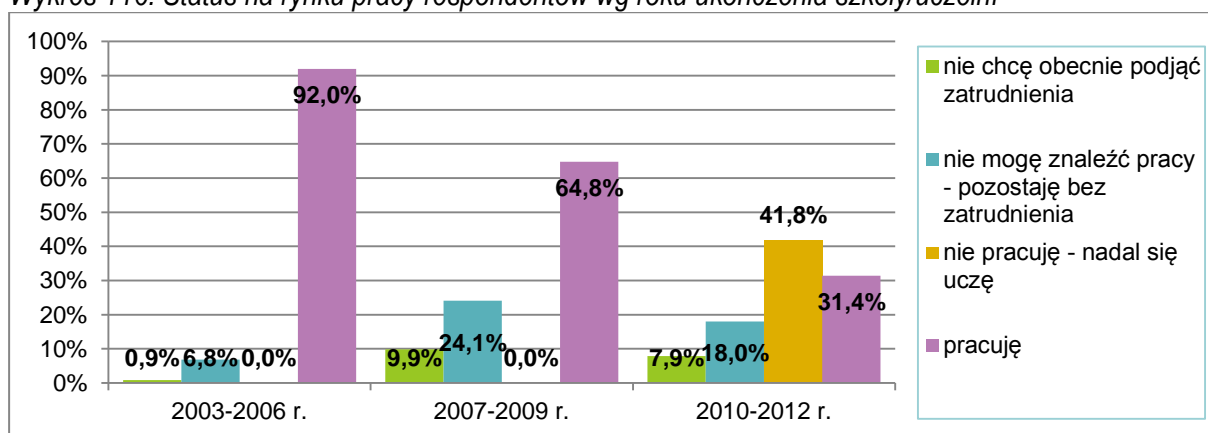

* Wynik testu $\chi^2(4) = 101,847$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,185
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Analiza danych wykazała, iż:

- absolwenci roczników 2003-2006 w zdecydowanej większości pracują (92%),
- 64,8% absolwentów roczników 2007-2009 jest obecnie zatrudnionych, a 24,1% nie może znaleźć pracy,
- wśród absolwentów roczników 2010-2012 większość nadal się uczy (41,8%), bądź pracuje (31,4%) (wykres 116).

Wykres 116. Status na rynku pracy respondentów wg roku ukończenia szkoły/uczelni

* Wynik testu $\chi^2(8) = 1191,407$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,352
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Na potrzeby niniejszego badania postawiona została hipoteza:

H3: Absolwenci uczelni wyższych zdecydowanie rzadziej pozostają bez zatrudnienia niż absolwenci szkół zawodowych.

Na potrzeby weryfikacji niniejszej hipotezy badawczej analizie poddane zostały związki między zmiennymi (zależność między typem ukończonej szkoły, statusem na rynku pracy).

Analiza zebranego materiału badawczego wykazała, iż największy odsetek pracujących stanowią absolwenci studiów stacjonarnych (71,6% aktualnie pracuje). Jeśli zaś chodzi o absolwentów szkół zasadniczych zawodowych, to jedynie 47% zadeklarowało, iż obecnie jest zatrudnionych (wykres 114).

Na podstawie przytoczonych danych przyjętą hipotezę należy potwierdzić, gdyż z badania wynika, iż **absolwenci uczelni wyższych zdecydowanie częściej niż szkół zasadniczych zawodowych deklarowali, iż są zatrudnieni.**

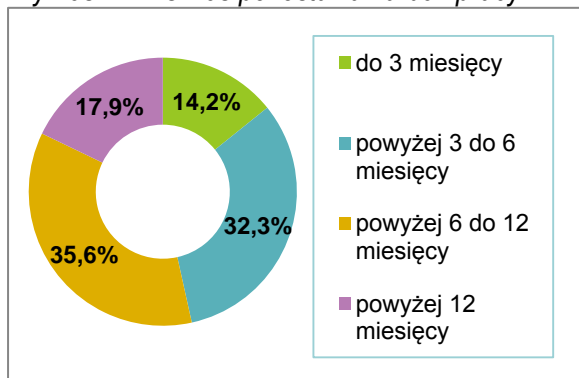
ABSOLWENCI POZOSTAJĄCY BEZ ZATRUDNIENIA⁶⁴

W objętej badaniem grupie absolwenci pozostający bez zatrudnienia stanowili 18,9%. Skierowana do tych osób część kwestionariusza ankiety zawierała pytania dotyczące ich aktywności w poszukiwaniu pracy oraz czynników, które wpływają na to, iż nie mogą znaleźć zatrudnienia.

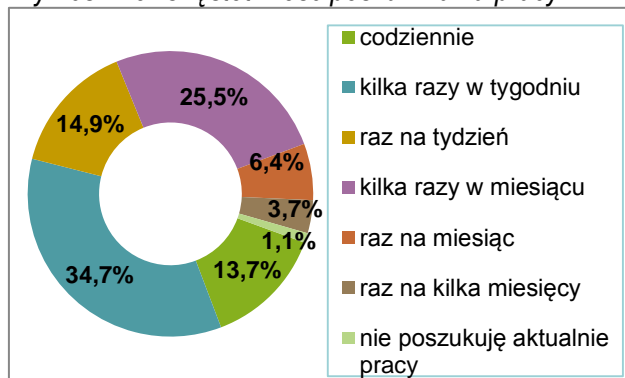
W grupie osób poszukujących pracy dominowali absolwenci studiów niestacjonarnych (31,8%) oraz szkół zasadniczych zawodowych (28,3%). Najmniejszy odsetek w tej grupie stanowili absolwenci liceów (11%) i techników (11,5%) (wykres 113). Spośród wszystkich kobiet, jakie wzięły udział w badaniu 19,5% stanowiły kobiety pozostające bez zatrudnienia, natomiast spośród wszystkich mężczyzn poszukujących pracy stanowili 18,2%.

Objęte badaniem osoby niewykonujące pracy zarobkowej w większości pozostają bez zatrudnienia powyżej 6 do 12 miesięcy (35,6%) lub powyżej 3 do 6 miesięcy (32,3%) i można uznać, że są aktywni w poszukiwaniu pracy, gdyż większość z nich poszukuje zatrudnienia kilka razy w tygodniu (34,7%) lub kilka razy w miesiącu (25,5%) (wykresy 117 i 118). Ponadto jak wynika z rozkładu odpowiedzi, najbardziej liczna grupa bezrobotnych od czasu ukończenia szkoły brała udział w 2-3 procesach rekrutacyjnych (32,4%) lub w jednym (20,7%), które jednak nie przyniosły oczekiwanych skutków w postaci zatrudnienia (wykres 119).

Wykres 117. Okres pozostawania bez pracy

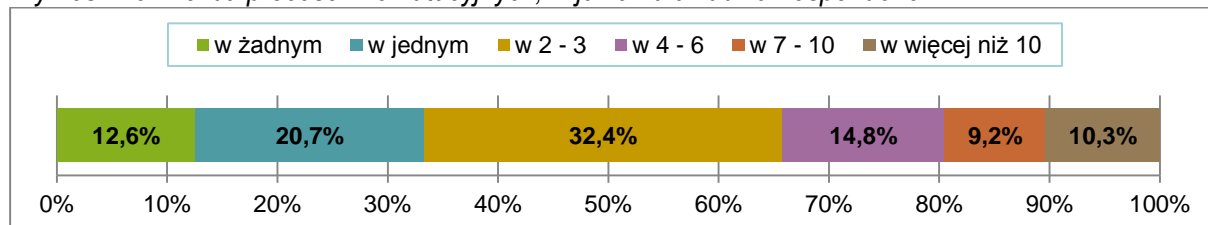

Wykres 118. Częstotliwość poszukiwania pracy

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=907]

Wykres 119. Liczba procesów rekrutacyjnych, w jakich brali udział respondenci

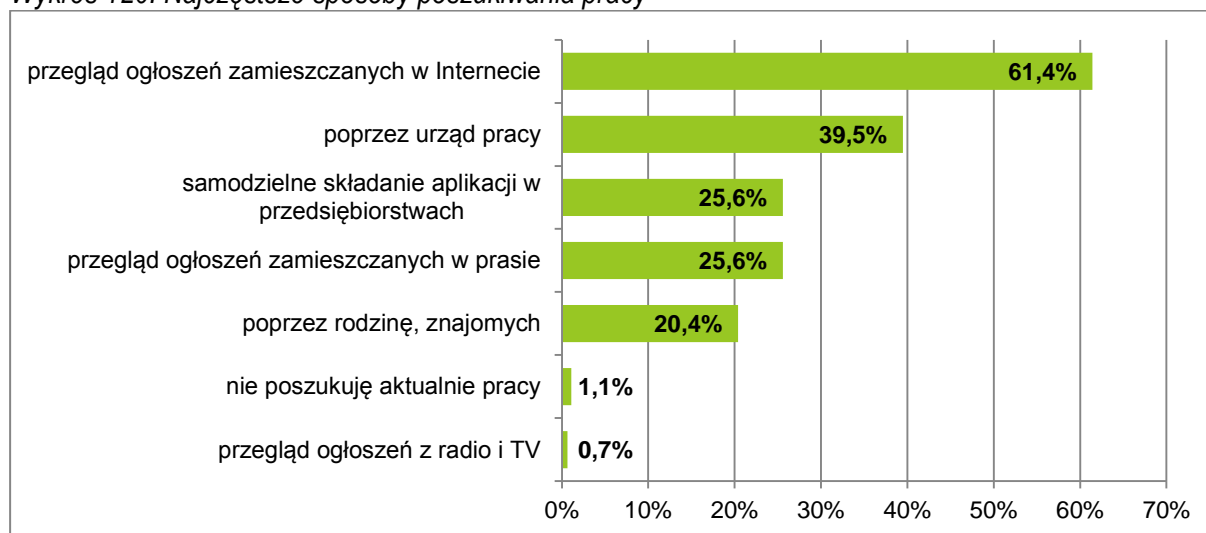

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=907]

⁶⁴ W tej części raportu przedstawione zostały wyniki wśród grupy osób pozostających bez zatrudnienia i poszukujących pracy, którzy są zarejestrowani jako bezrobotni oraz ci, którzy nie są zarejestrowani w urzędzie pracy.

Pozostających bez pracy zapytano również, w jaki sposób najczęściej poszukują pracy. Jak pokazały wyniki badania, najpopularniejszym sposobem poszukiwania pracy w tej grupie badanych jest przeglądanie ofert na stronach internetowych (61,4%). Nieco rzadziej badani absolwenci wskazywali również, iż w poszukiwaniu pracy pomocny jest im urząd pracy (39,5%). Ponadto jeden na czterech badanych wskazywał, iż samodzielnie składa aplikacje w przedsiębiorstwach lub przeszukuje ogłoszenia prasowe (wykres 120).

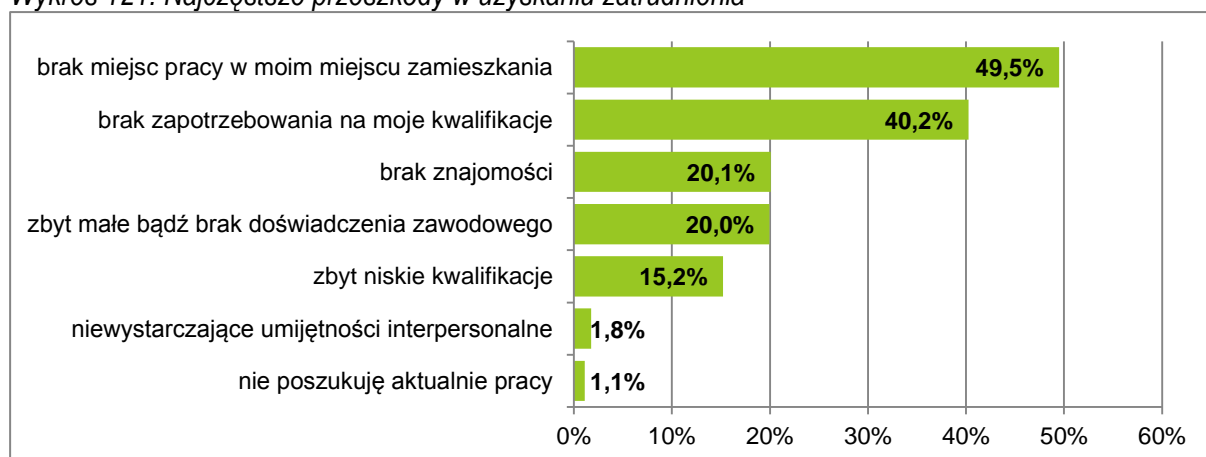
Wykres 120. Najczęstsze sposoby poszukiwania pracy

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=907]

W dalszej kolejności respondentów poproszono o udzielenie informacji, dlaczego ich zdaniem nie mogą oni podjąć zatrudnienia. W opinii połowy ankietowanych główną przyczyną nieposiadania przez nich zatrudnienia jest fakt, iż w miejscu ich zamieszkania nie ma pracy (49,5%), a także występuje brak zapotrzebowania na posiadane przez nich kwalifikacje i umiejętności (40,2%) (wykres 121).

Wykres 121. Najczęstsze przeszkody w uzyskaniu zatrudnienia

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=907]

Badanie wykazało, iż absolwenci szkół zasadniczych zawodowych, policealnych, techników oraz studiów zarówno stacjonarnych, jak i niestacjonarnych jako najczęstszą przyczynę pozostawania bez zatrudnienia wskazywali brak miejsc pracy w miejscu ich zamieszkania, a także brak zapotrzebowania na posiadane przez nich kwalifikacje. Jedynie licealiści wskazywali inaczej, gdyż wśród nich dominował pogląd, iż nie mogą znaleźć zatrudnienia ze względu na zbyt niskie kwalifikacje zawodowe oraz zbyt małe (bądź jego brak) doświadczenie zawodowe, a także na brak zapotrzebowania na posiadane przez nich kwalifikacje (tabela 15).

Tabela 15. Najczęstsze przeszkody w uzyskaniu zatrudnienia wg typu ukończonej szkoły

	Zasadnicza zawodowa	Policealna	Liceum	Technikum	Studia niestacjonarne	Studia stacjonarne
zbyt niskie kwalifikacje	23,5%	4,4%	35,0%	5,1%	0,5%	10,3%
brak zapotrzebowania na moje kwalifikacje	37,6%	41,2%	33,3%	37,3%	50,0%	37,6%
zbyt małe, bądź brak doświadczenia zawodowego	12,5%	22,1%	33,3%	28,8%	1,9%	28,2%
brak czasu	0,0%	1,5%	1,7%	10,2%	1,9%	2,6%
brak znajomości	15,6%	19,1%	17,5%	27,1%	22,7%	27,4%
brak miejsc pracy w moim miejscu zamieszkania	49,5%	61,8%	25,8%	68%	57,4%	46%

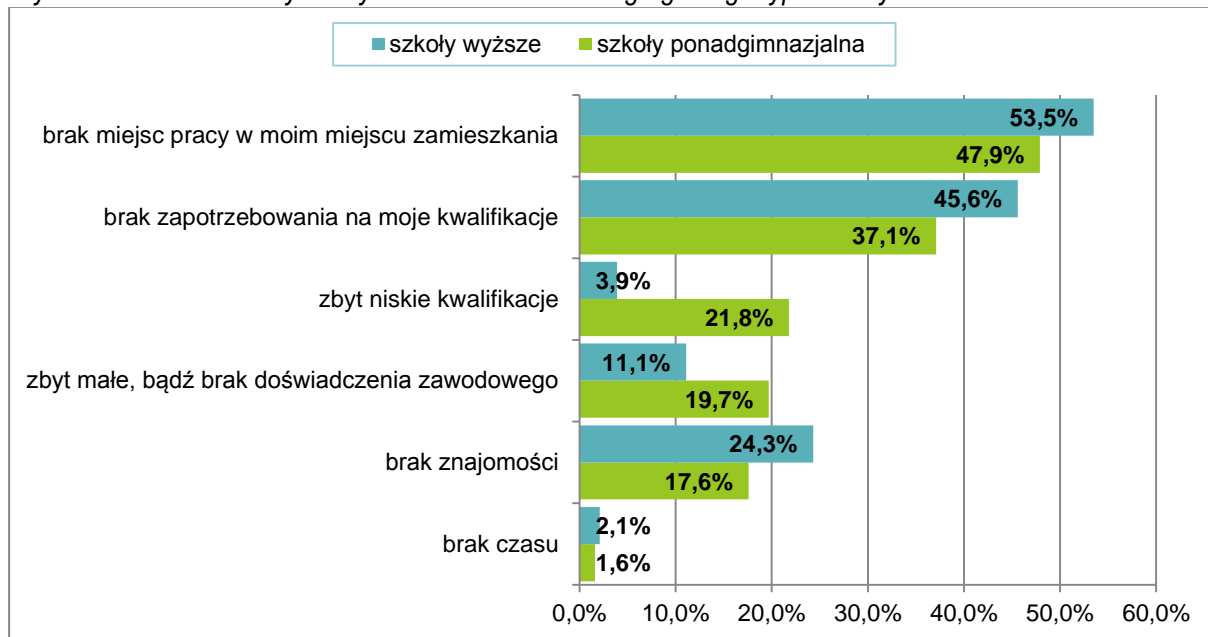
* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=907]

Na etapie planowania niniejszego badania postawiona została hipoteza:

H4: Główną wskazywaną przez absolwentów szkół ponadgimnazjalnych przeszkodą w uzyskaniu zatrudnienia są zbyt niskie i nieadekwatne do potrzeb lokalnego rynku pracy kwalifikacje, natomiast w przypadku absolwentów szkół wyższych brak miejsc pracy w miejscu zamieszkania.

Przeprowadzone badanie wykazało, iż **bez względu na typ szkoły większość respondentów wskazało, iż głównymi przeszkodami w uzyskaniu zatrudnienia są: brak miejsc pracy w miejscu zamieszkania respondentów oraz brak zapotrzebowania na ich kwalifikacje.** W przypadku absolwentów szkół wyższych postawiona hipoteza jest jak najbardziej prawdziwa, jednakże w przypadku absolwentów szkół ponadgimnazjalnych jest fałszywa. W związku z tym niezasadne jest potwierdzenie niniejszej hipotezy, jednakże zebrane dane wskazują, iż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych (21,8%) znacznie częściej niż wyższych (3,9%), wskazywali iż zbyt niskie kwalifikacje są przeszkodą w uzyskaniu zatrudnienia (wykres 122).

Wykres 122. Przeszkody w uzyskaniu zatrudnienia wg ogólnego typu szkoły

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=907]

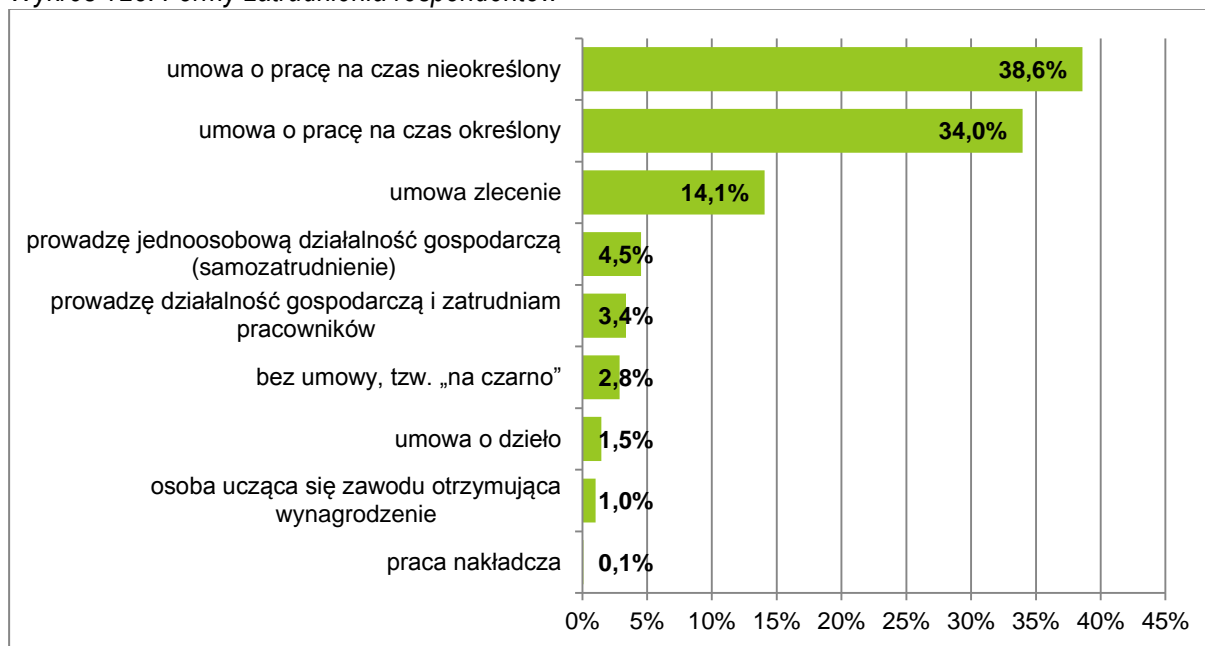
ABSOLWENCI PRACUJĄCY

W objętej badaniem grupie pracujący absolwenci stanowili 45% (N=2161). Skierowana do tych osób część kwestionariusza ankiety zawierała pytania dotyczące formy zatrudnienia, stażu pracy, branży, w jakich pracują, czy wielkości firmy, a także zgodności wykonywanej pracy z wykształceniem, czy ogólnego zadowolenia z rodzaju pracy. W niniejszym podrozdziale zawarto także informacje o prowadzeniu działalności gospodarczej przez respondentów.

W badanej grupie osób pracujących dominowali absolwenci studiów stacjonarnych (71,6%) oraz niestacjonarnych (52,5%) oraz szkół policealnych (64,9%). Najmniejszy odsetek w tej grupie stanowili absolwenci liceów (10,4%). Ponadto spośród wszystkich kobiet jakie wzięły udział w badaniu 40,6% stanowiły kobiety pracujące, natomiast spośród wszystkich mężczyzn pracujący stanowili 50,2%.

Objęci badaniem pracujący absolwenci w większości są zatrudnieni w oparciu o umowę o pracę na czas nieokreślony (38,6%) lub określony (34%) (wykres 123).

Wykres 123. Formy zatrudnienia respondentów

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2621]

Analiza testem chi-kwadrat wykazała, iż istnieje istotna statystycznie zależność między aktualną formą zatrudnienia, a typem ukończonej szkoły. Z badania wynika, iż absolwenci zasadniczych szkół zawodowych oraz liceów najczęściej są zatrudnieni na podstawie umów o pracę na czas określony, bądź umowę zlecenie, natomiast absolwenci techników oraz studiów niestacjonarnych na podstawie umów o pracę na czas nieokreślony. Absolwenci szkół policealnych najczęściej wskazywali, iż są zatrudnieni na podstawie umowy o pracę na czas określony, a studiów stacjonarnych na umowę o pracę na czas nieokreślony lub określony⁶⁵ (tabela 16).

Tabela 16. Forma zatrudnienia wg typu ukończonej szkoły

	Zasadnicza zawodowa	Policealna	Liceum	Technikum	Studia niestacjonarne	Studia stacjonarne
umowa o pracę na czas określony	35,0%	51,7%	31,9%	17,9%	16,5%	40,1%
umowa o pracę na czas nieokreślony	23,8%	14,2%	22,1%	61,2%	61,3%	45,1%
umowa o dzieło	2,4%	1,0%	7,1%	1,0%	0,6%	0,6%
umowa zlecenie	22,5%	16,7%	30,1%	9,0%	7,6%	8,3%
praca nakładcza	0,2%	0,0%	0,9%	0,0%	0,0%	0,0%
bez umowy, tzw. „na czarno”	7,2%	0,3%	5,3%	1,5%	1,1%	1,4%
osoba ucząca się zawodu otrzymująca wynagrodzenie	1,1%	3,5%	0,0%	0,5%	0,8%	0,3%
prowadzę jednoosobową działalność gospodarczą (samozatrudnienie)	4,4%	8,0%	1,8%	2,0%	6,7%	3,2%
prowadzę działalność gospodarczą i zatrudniam pracowników	3,5%	4,5%	0,9%	7,0%	5,3%	1,1%

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2621]

⁶⁵ Wynik testu $\chi^2(40) = 488,584$; $p=0$; siła związku V Kramera=0,213.

W badanej grupie absolwenci najczęściej byli zatrudnieni na następujących stanowiskach:

Tabela 17. Stanowiska, na jakich zatrudnieni są objęci badanie pracujący absolwenci

Zasadnicza szkoła zawodowa	Szkoła policealne	Liceum	Technikum	Studia niestacjonarne	Studia stacjonarne
-mechanik, -sprzedawca, -fryzjer, -kucharz, -pracownik budowlany, -piekarz, -krawiec, -pracownik fizyczny, -cukiernik, -pomoc mechanika, -monter, -kierowca, -pomoc kuchenna, -pracownik ochrony.	-sprzedawca, -pracownik biurowy, -przedstawiciel handlowy, -sekretarka, -kosmetyczka, -fryzjer, -informatyk, -kierowca, -pracownik ochrony, -doradca klienta.	-sprzedawca, -przedstawiciel handlowy, -magazynier, -pracownik biurowy, -kierowca, -kelner, -telemarketer.	-sprzedawca, -mechanik samochodowy, -przedstawiciel handlowy, -pracownik biurowy, -recepjonista, -kucharz, -pracownik budowlany, -kasjer, -elektryk.	-nauczyciel, -sprzedawca, -pracownik biurowy, -pracownik administracyjny, -urzędnik (referent, specjalista), -przedstawiciel handlowy, -specjalista ds. reklamy, -pracownik socjalny, -pracownik biura podróży, -grafik komputerowy.	-nauczyciel, -pracownik biurowy, -przedstawiciel handlowy, -sprzedawca, -urzędnik (referent, specjalista), -psycholog, -kierowca, -tłumacz, -weterynarz, -sekretarka.

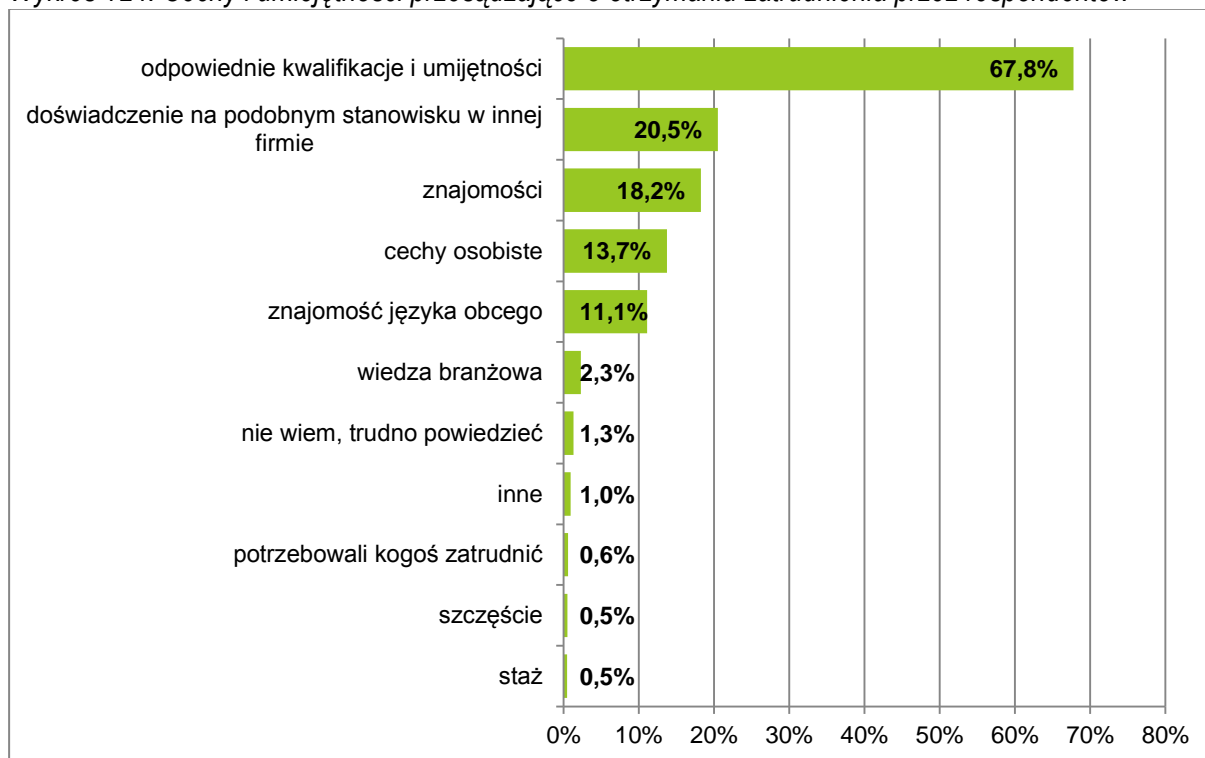
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Respondentów zapytano także o to, jakie ich zdaniem cechy czy umiejętności przesądziły o tym, że otrzymali obecne zatrudnienie. Jak wynika z analizy rozkładu odpowiedzi, w pierwszej kolejności o przyjęciu do pracy decydują odpowiednie kwalifikacje i umiejętności kandydatów do pracy (67,8%). Ponadto co piąty badany wskazywał również na doświadczenie na podobnym stanowisku w innej firmie oraz znajomości (wykres 124).

W opinii 11,1% badanych o ich zatrudnieniu zdecydowała znajomość języka obcego, zwłaszcza angielskiego, niemieckiego, włoskiego, a także nieco rzadziej francuskiego. Cechy osobiste jako czynnik, który wpłynął na zatrudnienie na aktualnym stanowisku pracy wskazało 13,7% badanych, którzy najczęściej wskazywali, iż pomocne w uzyskaniu zatrudnienia okazały się:

- komunikatywność,
- kontaktowość/łatwość nawiązywania kontaktu,
- zaangażowanie,
- kreatywność,
- otwartość,
- miła aparycja,
- obowiązkowość,
- odporność na stres,
- dyspozycyjność.

Wykres 124. Cechy i umiejętności przesądzające o otrzymaniu zatrudnienia przez respondentów

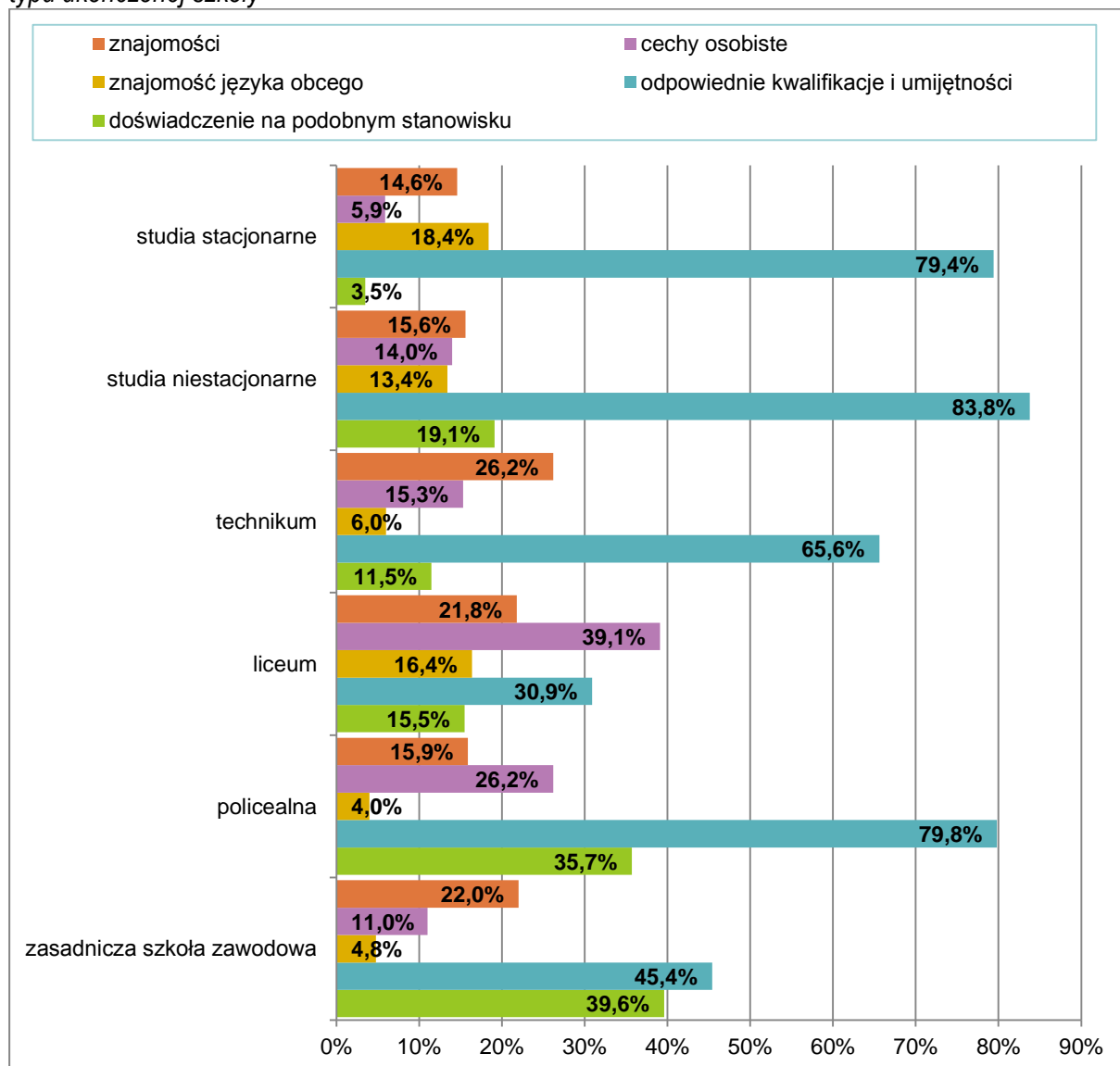
* pytanie nie dotyczyło osób prowadzących działalność gospodarczą; % odpowiedzi nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1990]

W podziale na typ ukończonej szkoły, można zauważyć, iż:

- absolwenci studiów stacjonarnych i niestacjonarnych oraz szkół policealnych w zdecydowanej większości zostali zatrudnieni ze względu na posiadane przez nich kwalifikacje i umiejętności (ponad 3/4 reprezentantów tych szkół wskazało tę odpowiedź),
- absolwenci techników również najczęściej wskazywali na posiadanie odpowiednich kwalifikacji, a także choć w mniejszym stopniu na znajomości,
- absolwenci szkół zasadniczych zawodowych zostali zatrudnieni ze względu na posiadanie odpowiednich kwalifikacji i umiejętności oraz dzięki doświadczeniu, jakie zdobyli w innych miejscach pracy,
- większość absolwentów liceów podjęła zatrudnienie dzięki odpowiednim cechom osobistym, a także choć nieco rzadziej dzięki odpowiednim kwalifikacjom i umiejętnościom (wykres 125).

Wykres 125. Cechy i umiejętności przesądzające o otrzymaniu zatrudnienia przez respondentów wg typu ukończonej szkoły

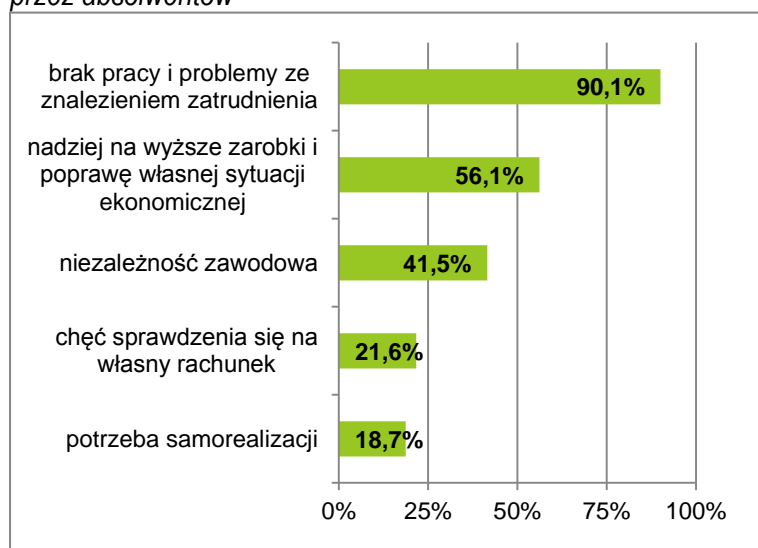

* pytanie nie dotyczyło osób prowadzących działalność gospodarczą; % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

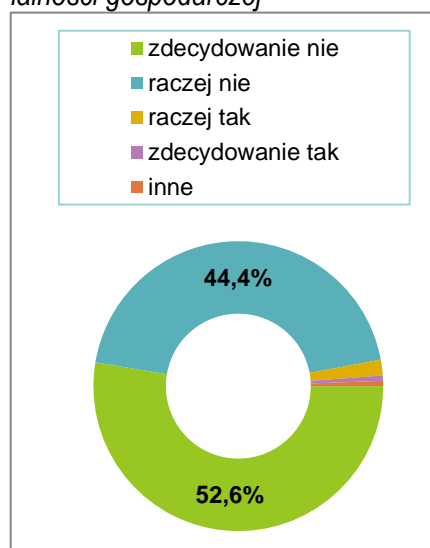
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1990]

W próbie do niniejszego badania znalazło się 171 respondentów, którzy obecnie prowadzą własną działalność gospodarczą. Analiza danych wykazała, iż zdecydowana większość ankietowanych (90,1%) absolwentów otworzyło swoje firmy z powodu braku pracy i problemów związanych ze znalezieniem zatrudnienia. Ponadto ponad połowa wskazała, iż rozpoczynając prowadzenie działalności gospodarczej miała nadzieje na wyższe zarobki i poprawę własnej sytuacji ekonomicznej (wykres 126). Prawie cała grupa osób prowadzących własną firmę nie planuje w najbliższym czasie zamknięcia działalności (97%) (wykres 127).

Wykres 126. Przyczyny otwarcia działalności gospodarczej przez absolwentów*

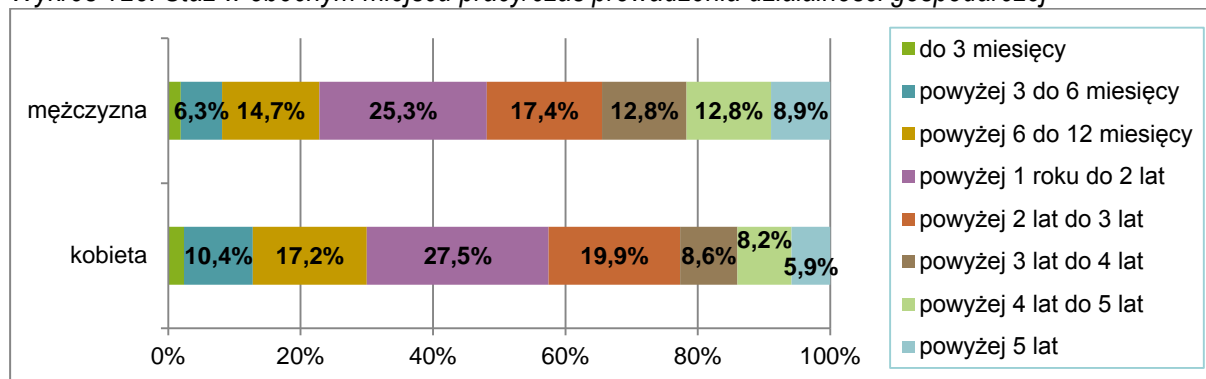
Wykres 127. Plany zamknięcia działalności gospodarczej

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=171]

Większość osób pracujących, posiadała staż pracy w przedziale od roku do dwóch lat, zarówno w przypadku kobiet (27,5%), jak i mężczyzn (25,3%) (wykres 128).

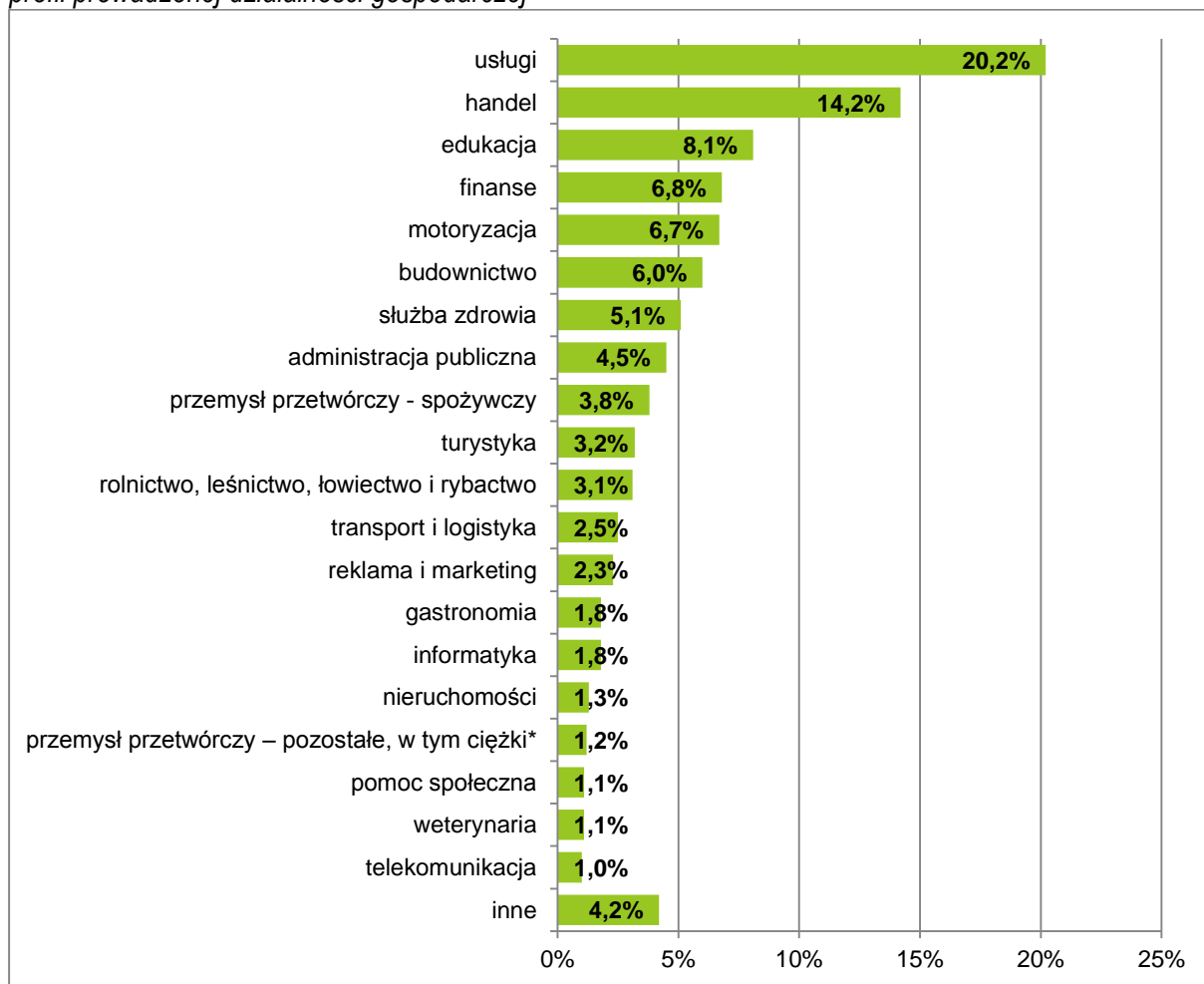
Wykres 128. Staż w obecnym miejscu pracy/czas prowadzenia działalności gospodarczej

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=171]

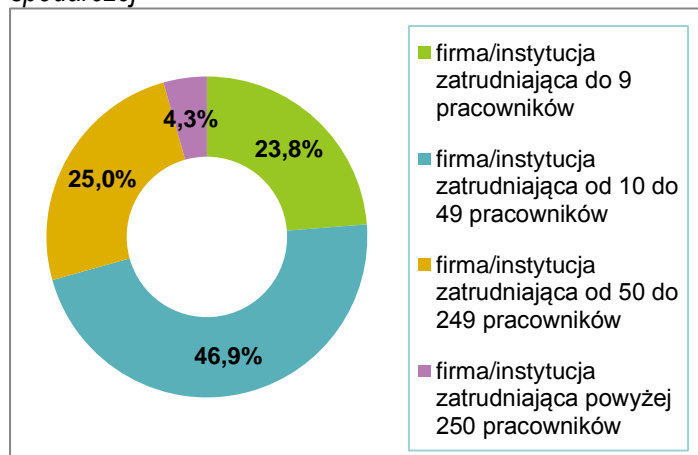
Badani pracujący w większości są zatrudnieni w firmach o profilu usługowym (20,2%) oraz handlowym (14,2%), rzadziej natomiast w branży edukacja (8,1%), finanse (6,8%), motoryzacja (6,7%) oraz budownictwo (6%) (wykres 129). Ponadto większość objętych badaniem pracujących absolwentów zatrudnionych było w firmach małych, tj. zatrudniających od 10 do 49 pracowników (46,9%), w prywatnym sektorze przedsiębiorstw (84%) (wykres 130, 131).

Wykres 129. Główny profil działalności instytucji/firmy, w której respondenci są obecnie zatrudnieni lub profil prowadzonej działalności gospodarczej

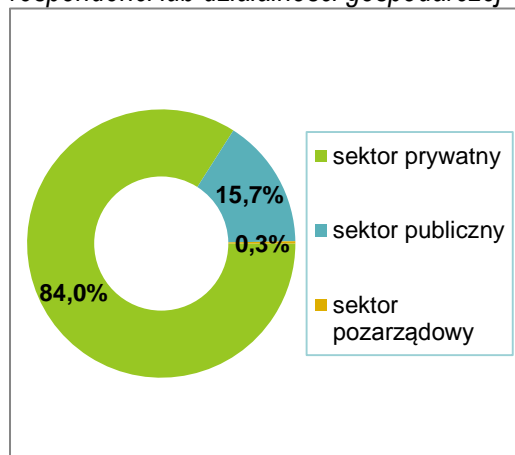
* przemysł przetwórczy - pozostałe, w tym ciężki (paliwowo – energetyczny, metalurgiczny, elektromaszynowy)
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2161]

Wykres 130. Wielkość firmy/instytucji, w której respondenci są zatrudnieni lub wielkość prowadzonej działalności gospodarczej

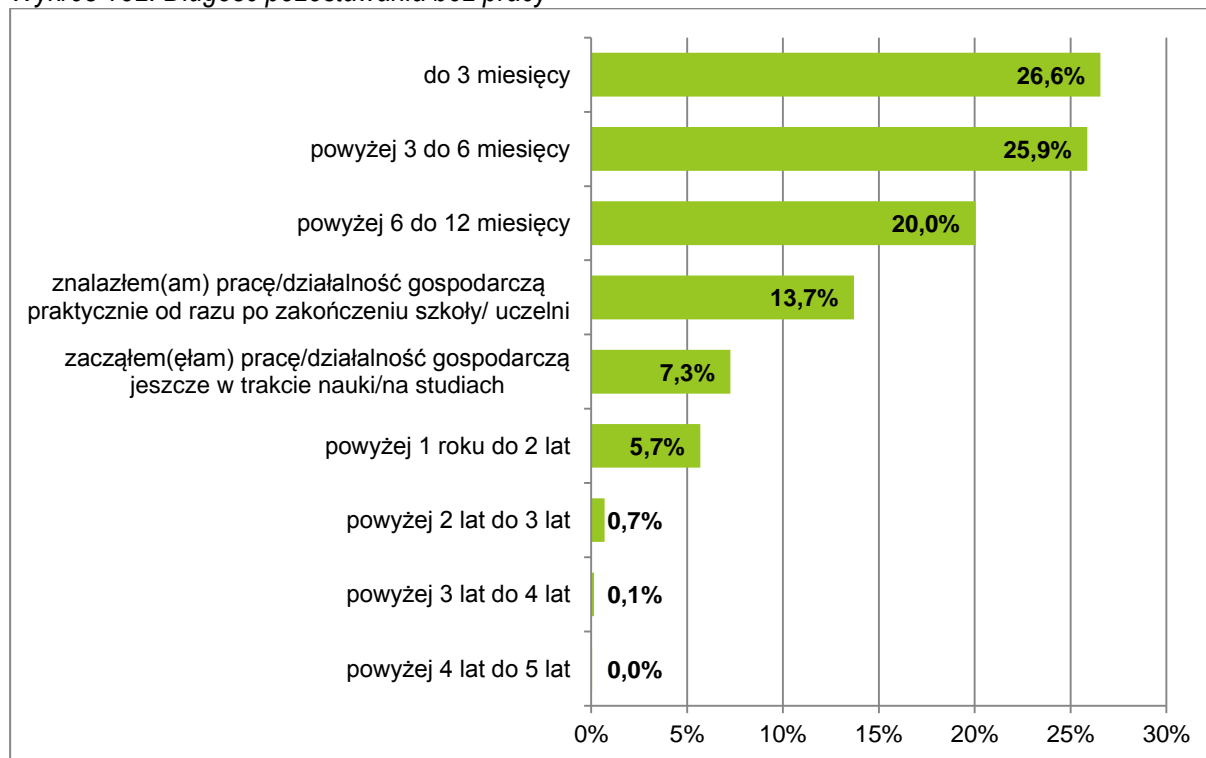
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2161]

Wykres 131. Forma własnościowa instytucji/firmy, w której są aktualnie zatrudnieni respondenci lub działalności gospodarczej

Z przeprowadzonego badania wynika, iż pracujący absolwenci przed podjęciem aktualnego zatrudnienia najczęściej pozostawali bez pracy do 6 miesięcy (26,6% - do 3 miesięcy, powyżej 3 do 6 miesięcy - 25,9%). Zaraz po zakończeniu nauki pracę znalazło 13,7%, a w trakcie nauki 7,3%. Wynika z tego, iż badana grupa absolwentów nie miała większych problemów ze znalezieniem pracy. Osoby pozostające bez zatrudnienia dłużej niż rok stanowiły zaledwie 6,5% (wykres 132).

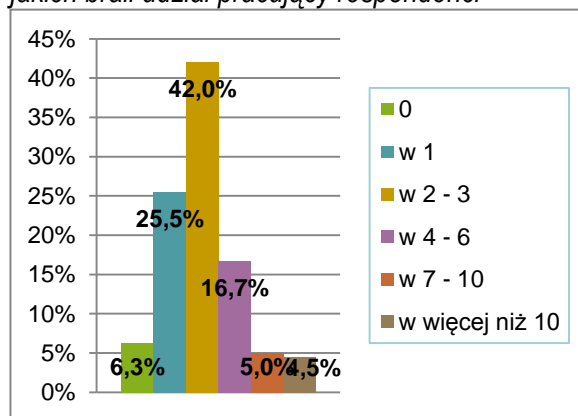
Wykres 132. Długość pozostawania bez pracy

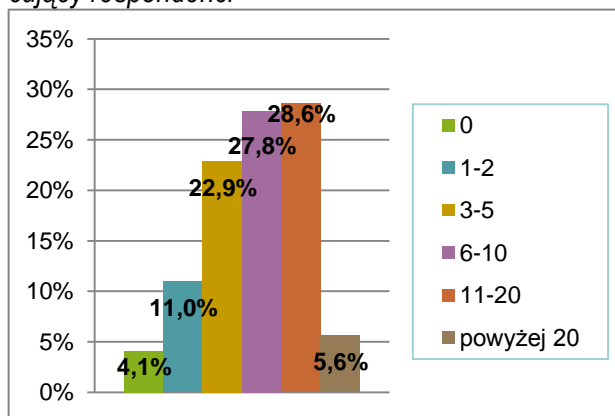
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2161]

Na wykresach 133 i 134 przedstawione zostały odpowiedzi respondentów, które świadczą o ich aktywności w poszukiwaniu pracy. Z badania wynika, iż większość z nich przed zatrudnieniem na aktualne stanowisko złożyła bardzo wiele podań, gdyż 28,6% wskazało, iż było to od 11 do 20 podań o pracę, a 27,8% od 6 do 10 podań. Średnio badani złożyli 9 podań, a wśród odpowiedzi badanych dominowała liczba „10”. Z badania wynika, iż ankietowani w większości brali udział w 2-3 rozmowach kwalifikacyjnych. Na podstawie tych danych można stwierdzić, że duża liczba składanych podań o pracę i małe uczestnictwo w rozmowach rekrutacyjnych może świadczyć o tym, iż respondenci nie spełniają wymagań formalnych stawianych przez pracodawców, dlatego też w wielu przypadkach nie są oni zapraszani na rozmowy kwalifikacyjne.

Wykres 133. Liczba rozmów rekrutacyjnych, w jakich brali udział pracujący respondenci

Wykres 134. Liczba podań o pracę, jakie złożyli pracujący respondenci

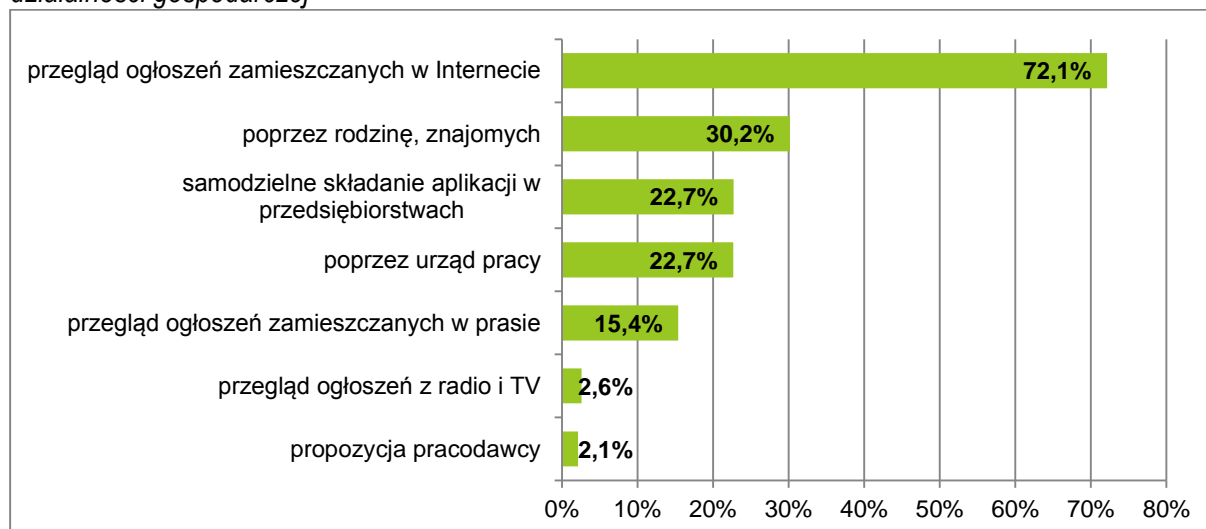

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2161]

Istotnym elementem w niniejszym badaniu było także poznanie najczęstszych sposobów poszukiwania pracy przez pracujących absolwentów.

Uzyskane dane wskazują, iż najpopularniejszym sposobem szukania zatrudnienia było przeglądanie ogłoszeń zamieszczanych w Internecie (72,1%). Prawie 1/3 badanych wskazała, również iż poszukiwała pracy poprzez rodzinę i znajomych, a 22,7% samodzielnie składała aplikacje w przedsiębiorstwach, bądź korzystała z pomocy urzędów pracy (wykres 135).

Wykres 135. Sposoby poszukiwania pracy przed znalezieniem obecnej pracy lub przed założeniem działalności gospodarczej

* % odpowiedzi nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2161]

Na etapie planowania niniejszego badania postawiona została hipoteza:

H5: Absolwenci najczęściej znajdują zatrudnienie poprzez kontakty ze znajomymi i/lub rodziną.

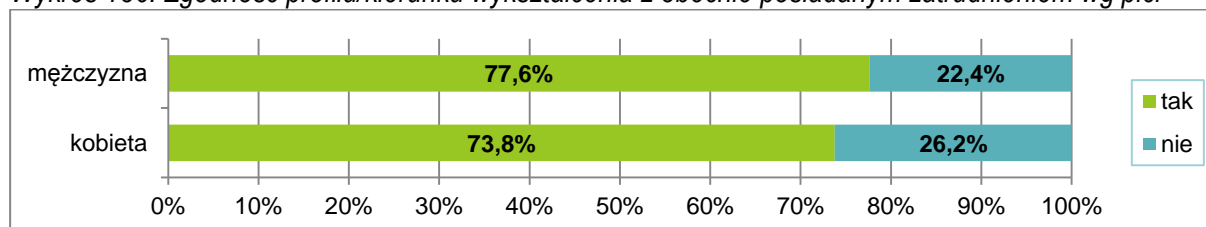
Dane zawarte na wykresie 135 wskazują, iż **głównym sposobem poszukiwania pracy przez absolwentów jest korzystanie z zasobów Internetu i poszukiwanie za jego pośrednictwem dostępnych ofert pracy**. Sposób ten wskazało prawie 3/4 badanych, którzy na dzień prowadzenia badania pracowali. W związku z tym postawioną hipotezę należy obalić, gdyż poprzez rodzinę i znajomych pracy szukało jedynie 30,2% badanych.

Zdecydowana większość respondentów wskazała, iż ich aktualne zatrudnienie jest zgodne z posiadanym przez nich wykształceniem. W ten sposób wskazało 77,6% mężczyzn i 73,8% kobiet⁶⁶ (wykres 136). Jeśli zaś chodzi o typ ukończonej szkoły, to z przeprowadzonego badania wynika, iż pracę zgodną z wykształceniem podjęło:

- 31,9% absolwentów liceów,
- 70,6% techników,
- 74,7% szkół policealnych,
- 76,4% zasadniczych szkół zawodowych,
- 78,4% studiów niestacjonarnych,
- 83,3% studiów stacjonarnych.

Wynika z tego, iż absolwenci studiów najczęściej podejmują pracę zgodną z wykształceniem, najrzadziej zaś absolwenci liceów⁶⁷ (wykres 137).

Wykres 136. Zgodność profilu/kierunku wykształcenia z obecnie posiadanym zatrudnieniem wg płci

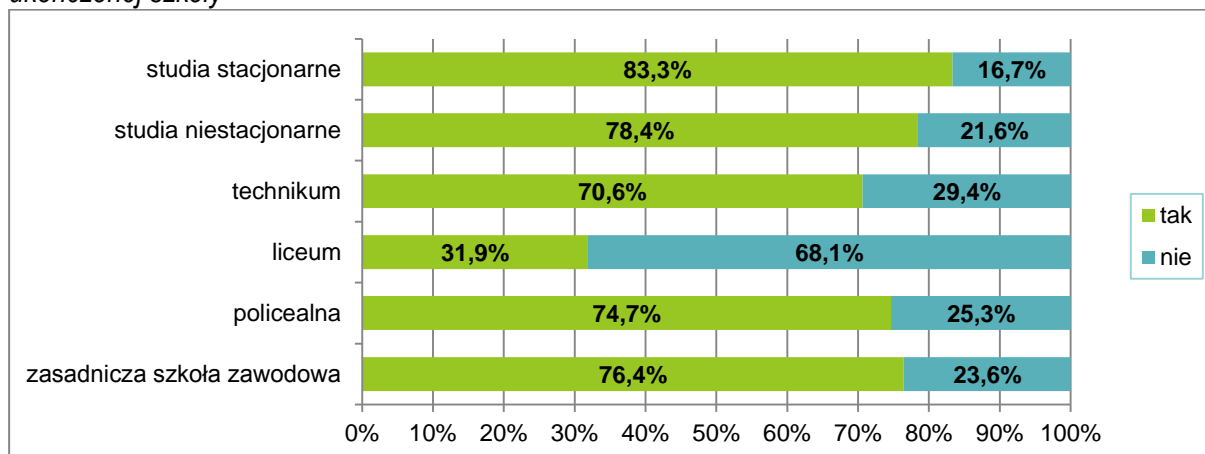

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2161]

⁶⁶ Wynik testu $\chi^2 (1) = 4,273$; $p < 0,05$; siła związku V Kramera=0,044.

⁶⁷ Wynik testu $c^2 (5) = 143,580$; $p = 0$; siła związku V Kramera=0,258.

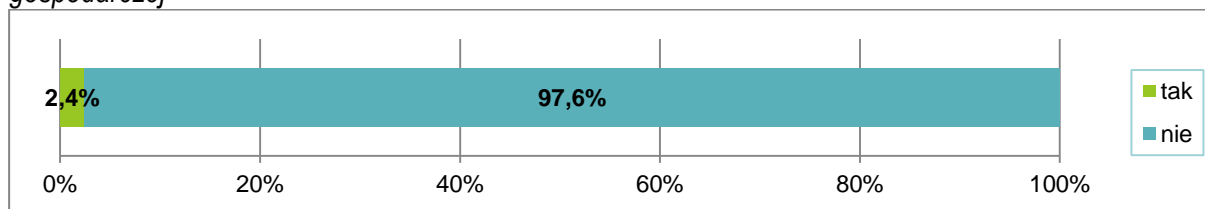
Wykres 137. Zgodność profilu/kierunku wykształcenia z obecnie posiadaniem zatrudnieniem wg typu ukończonej szkoły

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2161]

W związku z wykonywaniem pracy niezgodnej z posiadaniem wykształceniem część respondentów była zmuszona przekwalifikować się. Analiza danych wykazała, iż było to jedynie 2,4% respondentów (wykres 138).

Wykres 138. Konieczność przekwalifikowania się, w celu otrzymania pracy lub prowadzenia działalności gospodarczej

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2161]

W ramach badania do weryfikacji przyjęto następujące hipotezy:

H6: Absolwenci szkół wyższych znacznie częściej podejmują pracę zgodną z posiadaniem wykształceniem niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych.

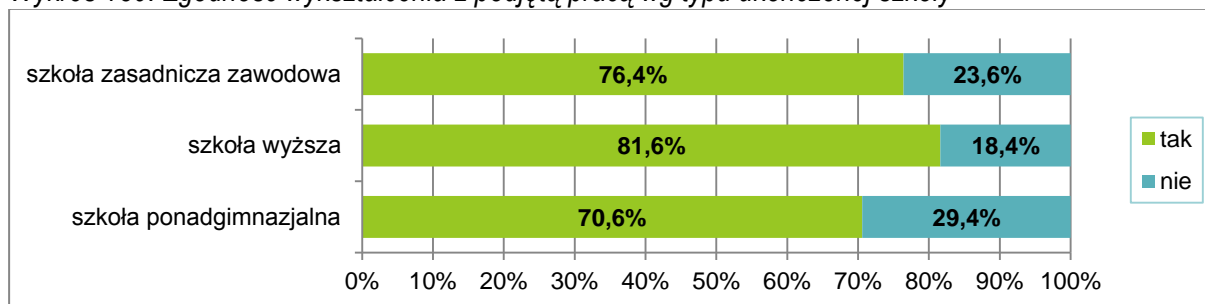
H7: Absolwenci szkół zawodowych w większym stopniu niż absolwenci szkół wyższych podejmują pracę zgodną ze swoim wykształceniem.

Na potrzeby weryfikacji niniejszej hipotezy badawczej analizie poddane zostały związki między zmiennymi (zależność między typem ukończonej szkoły – ponadgimnazjalna i wyższa oraz wyższa i zasadnicza zawodowa, a zgodnością wykonywanej pracy z wykształceniem).

Z analizy zgromadzonego materiału badawczego wynika, iż **bez względu na typ szkoły, jaką ukończyli respondenci, większość z nich zadeklarowała, iż podjęta przez nich praca jest zgodna z posiadaniem przez nich wykształceniem**. Mimo to można zauważyć, iż absolwenci uczelni wyższych częściej deklarowali tę zgodność (81,6%), niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych ogółem (70,6%) i szkół zasadniczych zawodowych (76,4%) (wykres 139).

Na tej podstawie należy hipotezę H6 potwierdzić, a hipotezę H7 odrzucić.

Wykres 139. Zgodność wykształcenia z podjętą pracą wg typu ukończonej szkoły

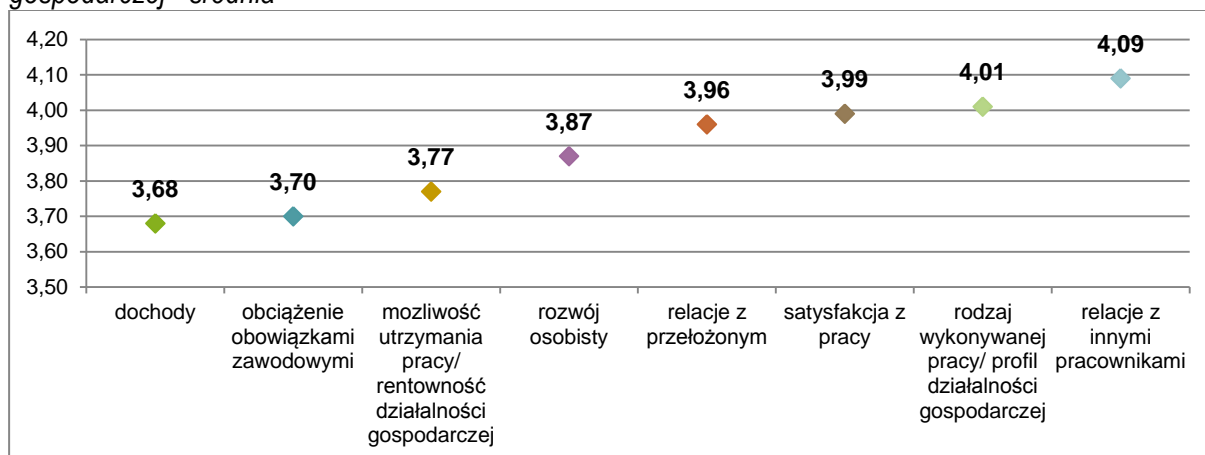
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2161]

W dalszej kolejności pracujący respondenci zostali poproszeni o ocenę różnych aspektów wykonywanej pracy lub prowadzonej działalności gospodarczej na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało brak zadowolenia, a 5 pełne zadowolenie. Z przeprowadzonego badania wynika, iż objęci badaniem pracujący absolwenci są zadowoleni najbardziej z relacji z innymi pracownikami (średnia 4,09) oraz z rodzaju wykonywanej pracy (średnia 4,01). Zaś najmniej zadowoleni z otrzymywanego wynagrodzenia, bądź dochodów z działalności gospodarczej (średnia 3,68) (wykres 140).

Wykres 141 prezentuje poziom zadowolenia absolwentów z poszczególnych aspektów pracy w podziale na typ ukończonej szkoły. Jak można zaobserwować, absolwenci:

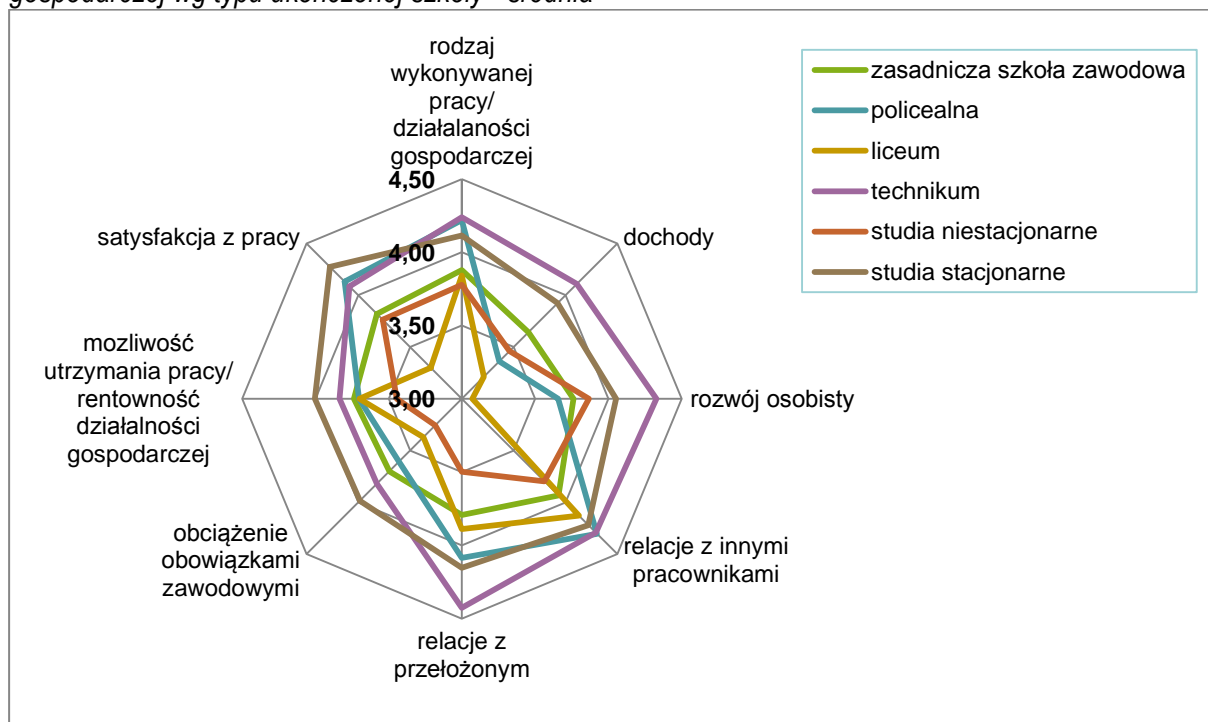
- szkół zasadniczych zawodowych, policealnych, liceów oraz studiów stacjonarnych najwyżej ocenili relacje z innymi pracownikami,
- techników najwyżej ocenili relacje z przełożonym,
- studiów niestacjonarnych najwyżej ocenili możliwość rozwoju osobistego.

Wykres 140. Poziom zadowolenia z różnych aspektów wykonywanej pracy lub prowadzonej działalności gospodarczej - średnia

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2161]

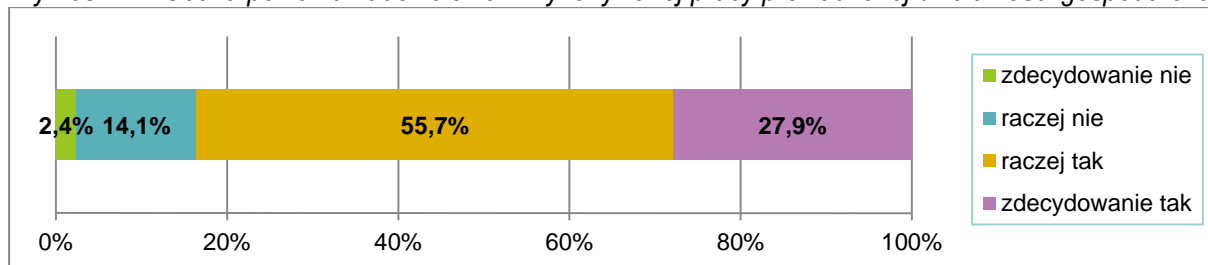
Wykres 141. Poziom zadowolenia z różnych aspektów wykonywanej pracy lub prowadzonej działalności gospodarczej wg typu ukończonej szkoły - średnia

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2161]

Podsumowując, pracujący absolwenci szkół ponadgimnazjalnych i wyższych z województwa lubelskiego w ogromnej większości (83,6%) są zadowoleni z rodzaju wykonywanej pracy, bądź prowadzonej działalności gospodarczej (55,7% - raczej zadowolonych; 27,9% - zdecydowanie zadowolonych) (wykres 142).

Wykres 142. Ocena poziomu zadowolenia z wykonywanej pracy/prowadzonej działalności gospodarczej

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2161]

Analiza testem chi-kwadrat wykazała, iż istnieje istotna statystycznie zależność między poziomem zadowolenia z wykonywanej pracy/działalności gospodarczej, a typem ukończonej szkoły i płcią. Z badania wynika, iż praca zawodowa w największym stopniu spełnia oczekiwania pracujących absolwentów studiów stacjonarnych (89,7%), natomiast oczekiwania zawodowe są w najmniejszym stopniu spełnione w przypadku absolwentów liceów (63,7%). Szczegółowa analiza danych wykazała ponadto, iż bardziej skłonni do zadowolenia z wykonywanej pracy są mężczyźni niż kobiety. Analiza wykazała także, iż im krótszy czas od ukończenia szkoły/uczelni tym mniejsze zadowolenie z wykonywanej pracy (tabela 18).

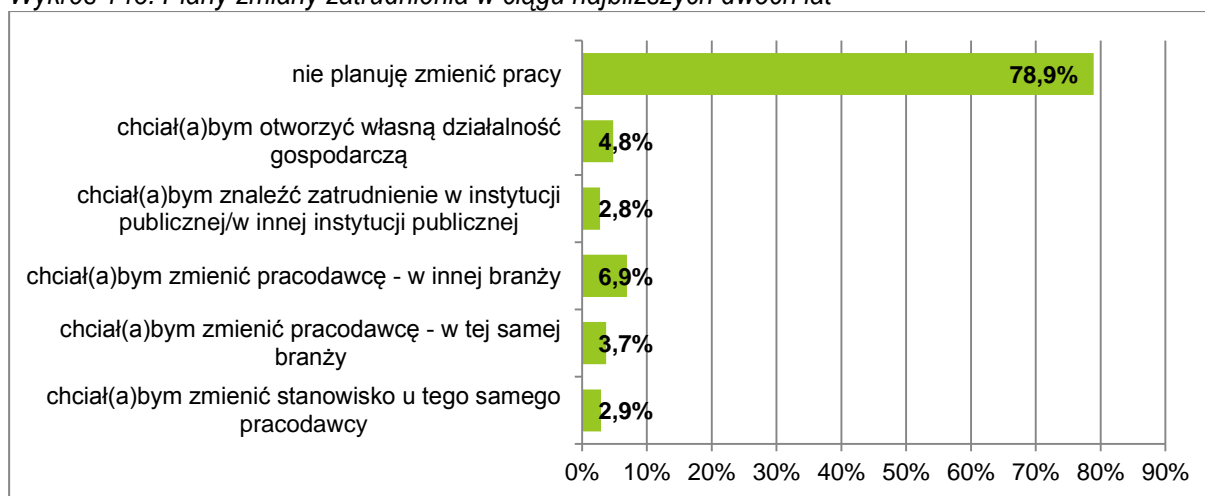
Tabela 18. Ocena poziomu zadowolenia z wykonywanej pracy wg wybranych zmiennych

	Odpowiedzi "raczej lub zdecydowanie tak"		Ogółem
	N	%	
<i>Poziom wykształcenia⁶⁸</i>			
zasadnicza szkoła zawodowa	446	82,1	543
policealna	238	82,6	288
liceum	72	63,7	113
technikum	177	88,1	201
studia niestacjonarne	282	79,0	357
studia stacjonarne	591	89,7	659
<i>Płeć⁶⁹</i>			
kobieta	839	80,6	1041
mężczyzna	967	86,3	1120
<i>Roku ukończenia szkoły uczelni⁷⁰</i>			
2003-2006	297	89,0	311
2007-2009	746	85,5	872
2010-2012	783	80,1	978

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2161]

Kolejnym zagadnieniem poruszonym w kwestionariuszu ankiety było poznanie ewentualnych planów respondentów w zakresie zmiany zatrudnienia w ciągu najbliższych dwóch lat. Jak pokazały wyniki badania, najbardziej liczna grupa absolwentów, którzy obecnie pracują nie posiada planów dotyczących zmiany obecnego miejsca pracy (78,9%) (wykres 143).

Wykres 143. Plany zmiany zatrudnienia w ciągu najbliższych dwóch lat

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2161]

Analiza testem chi-kwadrat wykazała, iż istnieje istotna statystycznie zależność między planami dotyczącymi zmiany obecnego zatrudnienia, a typem ukończonej szkoły i płcią absolwentów. Z badania wynika, iż najbardziej zainteresowani zmianą pracy są absolwenci liceów (46%) oraz szkół policealnych (44,1%), zaś w najmniejszym stopniu plany związane ze zmianą pracy posiadają absolwenci szkół zasadniczych zawodowych (9%). Szczegółowa analiza danych wykazała ponadto, iż bardziej skłonne do zmiany pracy są kobiety niż mężczyźni (tabela 30 zawarta w aneksie).

⁶⁸ Wynik testu χ^2 (15) = 122,056; p=0; siła związku V Kramera=0,137.

⁶⁹ Wynik testu χ^2 (3) = 18,901; p=0; siła związku V Kramera=0,094.

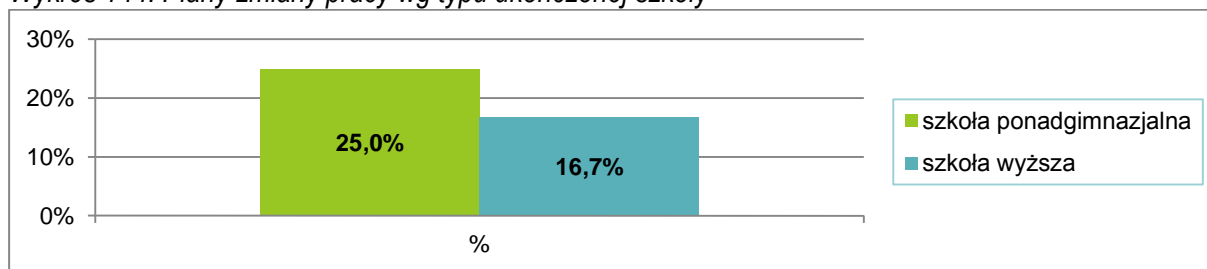
⁷⁰ Wynik testu χ^2 (6) = 37,746; p=0; siła związku V Kramera=0,093.

Na potrzeby badania przyjęto również hipotezę:

H8: Absolwenci szkół wyższych częściej deklarują chęć zmiany miejsca zatrudnienia niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych.

Wskazaną hipotezę należy odrzucić, gdyż z badania wynika, iż 25% pracujących absolwentów szkół ponadgimnazjalnych oraz 16,7% absolwentów szkół wyższych planuje zmienić pracę. W związku z tym absolwenci **szkół ponadgimnazjalnych częściej deklarują chęć zamiany miejsca zatrudnienia niż absolwenci uczelni wyższych** (wykres 144).

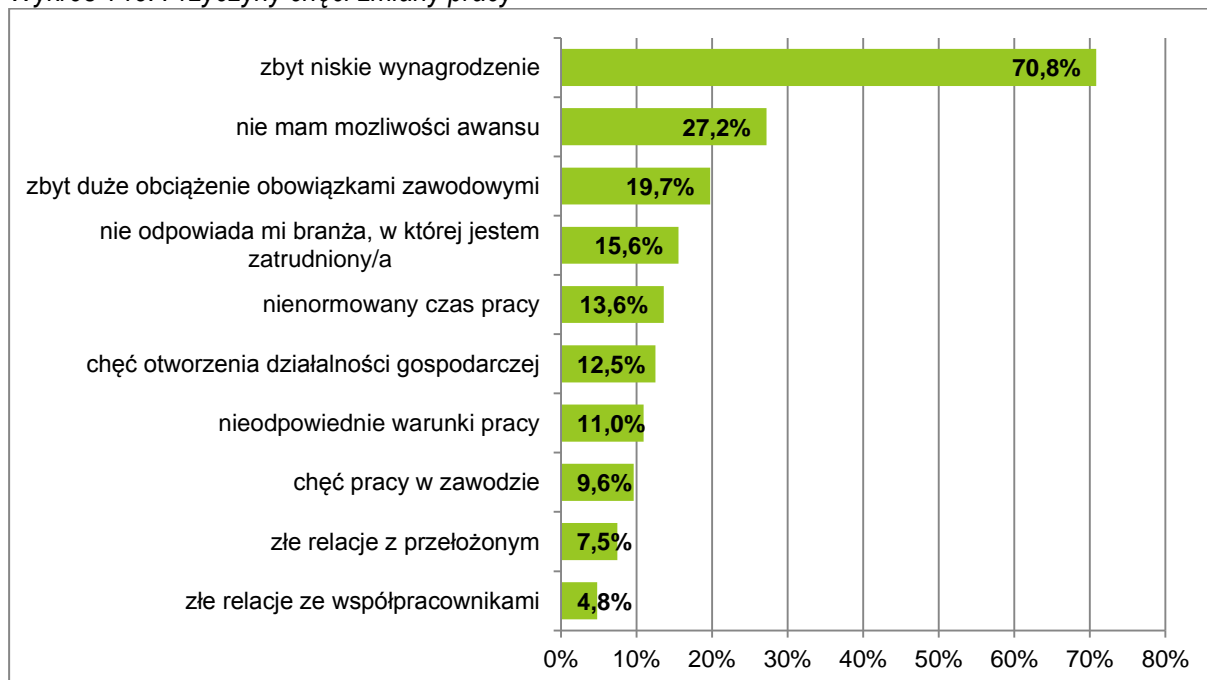
Wykres 144. Plany zmiany pracy wg typu ukończonej szkoły

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2161]

Respondenci, którzy w niedługim czasie planują zmienić pracę, zostali poproszeni o wskazanie, jakie są tego przyczyny. Jak zadeklarowała większość, ich plany wynikają ze zbyt niskiego, uzyskiwanego wynagrodzenia, niespełniającego ich oczekiwań płacowych (70,8%). Ponadto 27,2% wskazało, iż jego praca nie daje możliwości awansu (wykres 145).

Wykres 145. Przyczyny chęci zmiany pracy

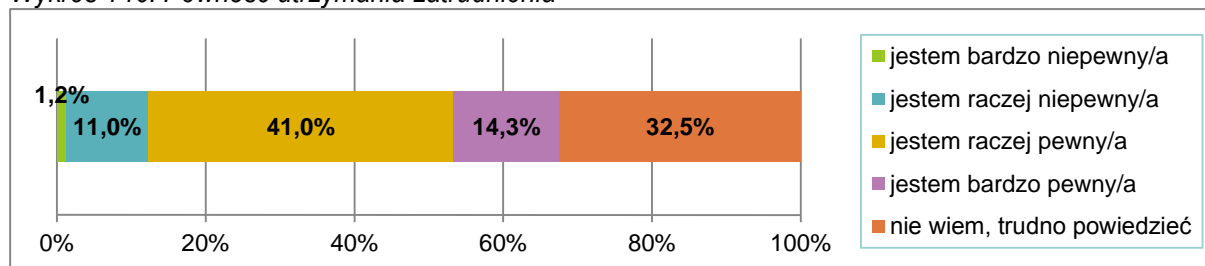

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=456]

Objętych badaniem pracujących respondentów poproszono również o udzielenie informacji odnośnie ich obaw o utratę pracy. Uzyskane dane świadczą o umiarkowanym optymizmie absolwentów, gdyż 55,3% było pewnych utrzymania zatrudnienia, 32,5% zadeklarowało iż trudno jest im określić, a 12,2% nie jest pewnych utrzymania pracy (wykres 146).

Wykres 146. Pewność utrzymania zatrudnienia

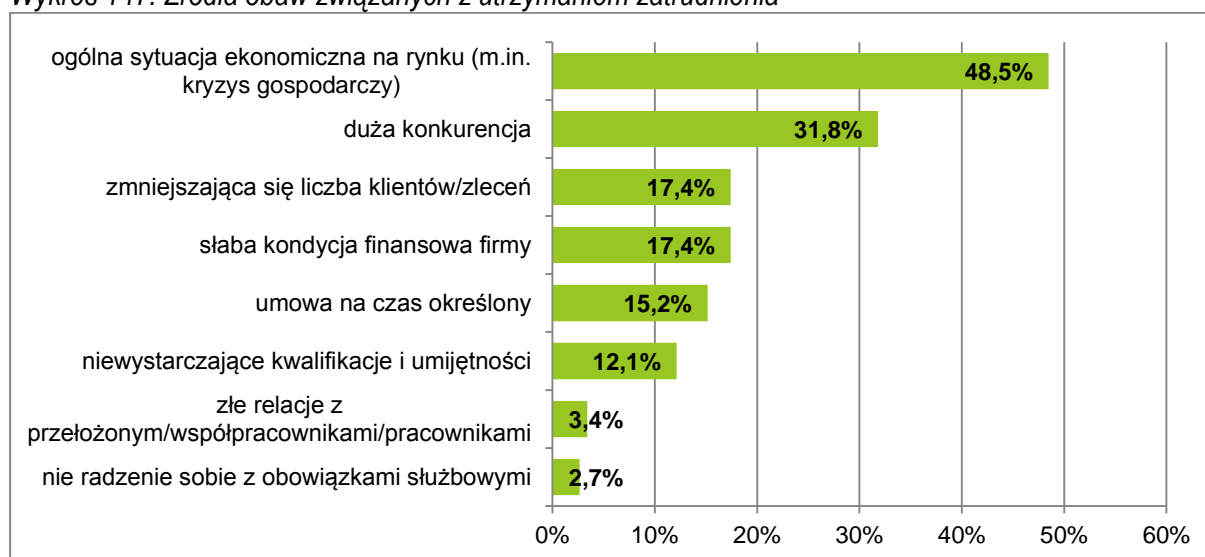

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2161]

Analiza testem chi-kwadrat wykazała, iż istnieje istotna statystycznie zależność między pewnością utrzymania zatrudnienia, a typem ukończonej szkoły. Z badania wynika, iż najbardziej pewni utrzymania zatrudnienia są absolwenci zasadniczych szkół zawodowych (85% raczej lub bardzo pewnych) i liceów (71,7%), zaś w najmniejszym stopniu pewni utrzymania pracy są absolwenci techników (8%), a także, choć w zdecydowanie mniejszym stopniu, absolwenci studiów niestacjonarnych (42%) oraz policealnych (44,4%). Ponadto z analizy danych wynika, iż mężczyźni są bardziej pewni utrzymania zatrudnienia niż kobiety (tabela 31 zawarta w aneksie).

Następnie respondenci, którzy nie są pewni utrzymania obecnego zatrudnienia, zostali poproszeni o wskazanie, jakie są tego przyczyny. Jak zadeklarowała większość (48,5%), za ich obawy odpowiedzialna jest ogólna, niekorzystna sytuacja ekonomiczna na rynku (m.in. kryzys gospodarczy). Co trzeci absolwent mający obawy, łączył ten fakt z dużą konkurencją na rynku w branży, w której jest zatrudniony. Ponadto 17,4% wskazało, iż ich obawy wynikają ze zmniejszającej się liczby klientów/zleceń lub słabej kondycji finansowej firmy (wykres 147).

Wykres 147. Źródła obaw związanych z utrzymaniem zatrudnienia

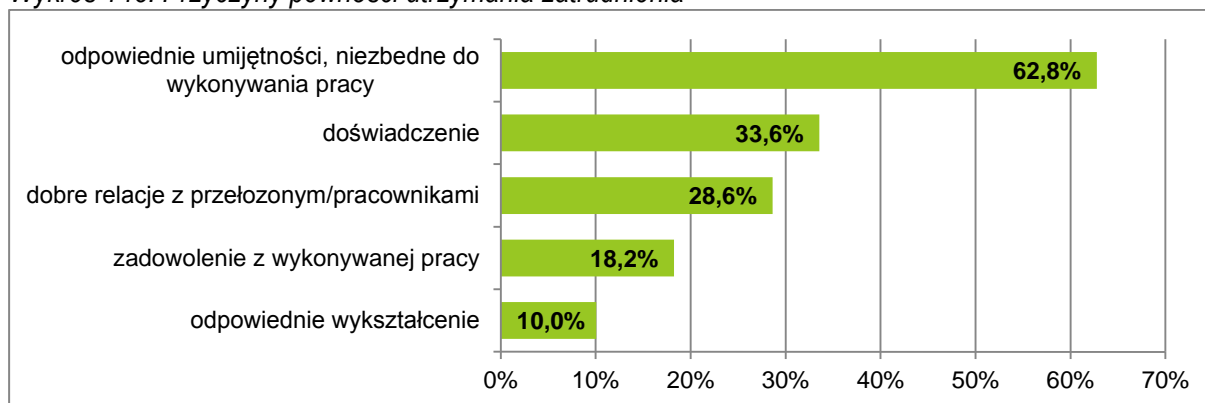

* % odpowiedzi nie sumuje się do 100, gdyż respondentów mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź,

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=264]

Natomiast respondentów, którzy zadeklarowali, iż są pewni utrzymania obecnej pracy zapytano, jaka jest tego przyczyna. Większość wskazała, iż legitymują się odpowiednimi umiejętnościami, które są niezbędne do tego, by prawidłowo i rzetelnie wykonywać swoje obowiązki zawodowe (62,8%). Ponadto 1/3 wskazywała na posiadane przez nich doświadczenie, a także niecałe 29% na dobre relacje z przełożonym i współpracownikami (wykres 148).

Wykres 148. Przyczyny pewności utrzymania zatrudnienia

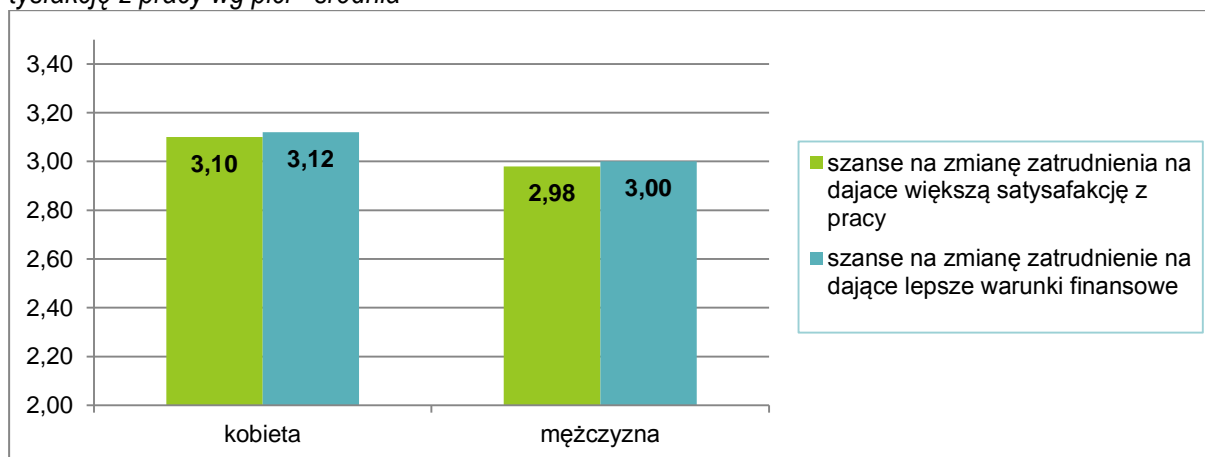

* % odpowiedzi nie sumuje się do 100, gdyż respondentów mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź, źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1195]

Na koniec pracujący absolwenci zostali poproszeni o ocenę swoich szans na zmianę miejsca zatrudnienia na dające lepsze warunki finansowe oraz na dające większą satysfakcję, na pięciostopniowej skali, gdzie 1 oznaczało brak szans, a 5 bardzo duże szanse.

Z przeprowadzonego badania wynika, iż badani średnio swoje szanse oceniali przeciętnie, zarówno pod względem finansowym (średnia 3,06), jak i satysfakcji (średnia 3,03). Analiza wykazała, iż nie występują znaczne różnice w ocenach (wykres 149).

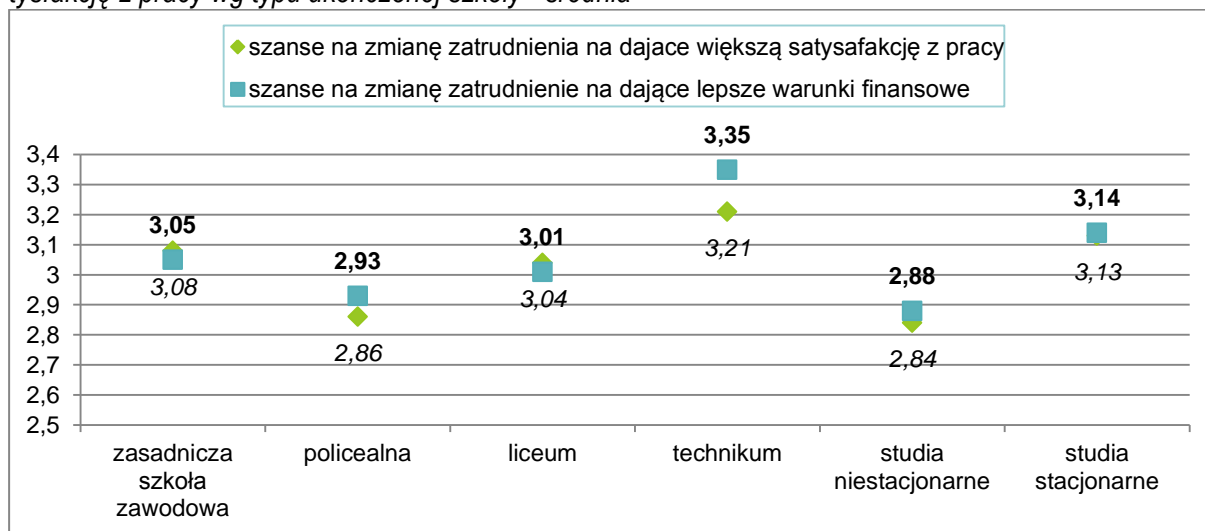
Wykres 149. Ocena szans zmiany zatrudnienia na dające: lepsze warunki finansowe oraz większą satysfakcję z pracy wg płci - średnia

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2161]

Natomiast analizując ocenę szans na zmianę pracy na dającą lepsze warunki pracy, bądź więcej satysfakcji pod względem typu ukończonej szkoły można zauważyć, iż absolwenci techników lepiej oceniają szanse na zmianę zatrudnienia na dające lepsze warunki finansowe i większą satysfakcję od pozostałych osób (wykres 150).

Wykres 150. Ocena szans zmiany zatrudnienia na dające: lepsze warunki finansowe oraz większą satysfakcję z pracy wg typu ukończonej szkoły - średnia

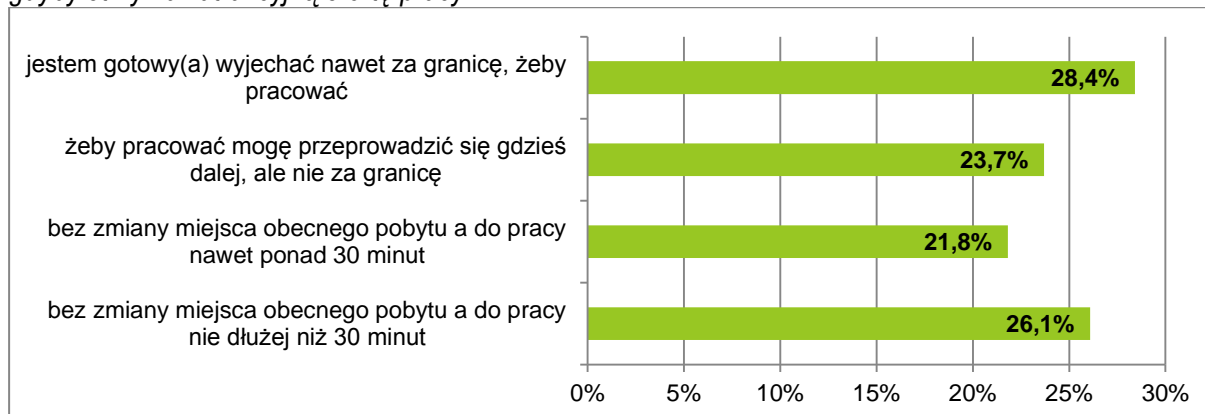
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2161]

5.4. Ocena własnych możliwości i potencjału na rynku pracy

Ostatnia część skierowanego do absolwentów kwestionariusza ankiety dotyczyła oceny własnych możliwości i potencjału na rynku pracy. W pierwszej kolejności respondenci zostali poproszeni o wskazanie odległości od miejsca zamieszkania, w jakiej mogliby podjąć ciekawą pracę, w oparciu o jaką umowę skłonni byłiby pracować oraz jaka kwota wynagrodzenia netto („na rękę”) miesięcznie jest przez nich akceptowalna.

Z przeprowadzonego wynika, iż 47,9% nie chciałoby zmienić miejsca swojego zamieszkania, nawet gdyby zaproponowana im oferta była ciekawa, ale mogliby dojeżdżać do pracy, z tym że 26,1% nie dłużej niż 30 minut, a 21,8% nawet ponad 30 minut. Pozostała część badanych jest skłonna zmienić miejsce zamieszkania, z czego 23,7% mogliby podjąć pracę tylko na terenie kraju, a 28,4% mogliby wyjechać nawet za granicę (wykres 151).

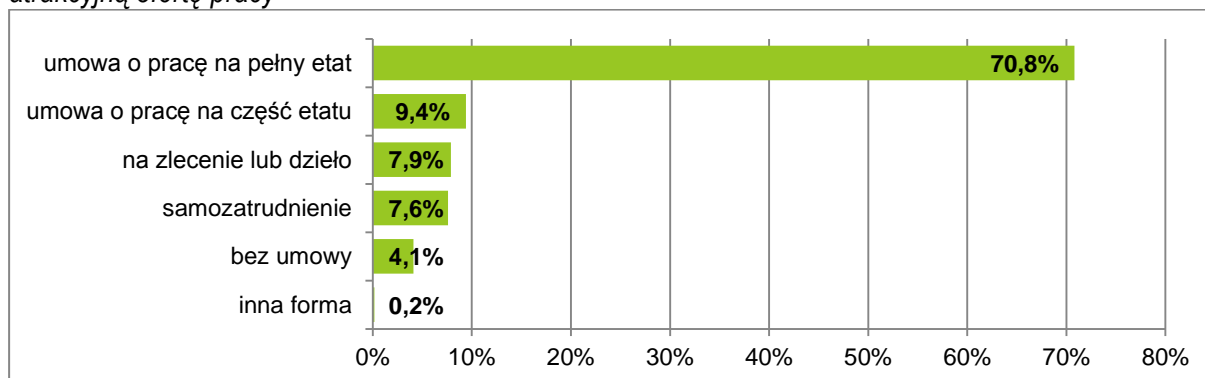
Wykres 151. Odległość od miejsca obecnego zamieszkania, w jakiej są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali atrakcyjną ofertę pracy

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Następnie respondenci mieli możliwość wskazania, jaka forma zatrudnienia byłaby dla nich najbardziej odpowiednia. Jak wynika z rozkładu odpowiedzi najbardziej liczna była grupa absolwentów, którzy preferowaliby zatrudnienie w oparciu o umowę o pracę na pełen etat (70,8%) (wykres 152).

Wykres 152. Forma zatrudnienia, w oparciu o którą są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali atrakcyjną ofertę pracy

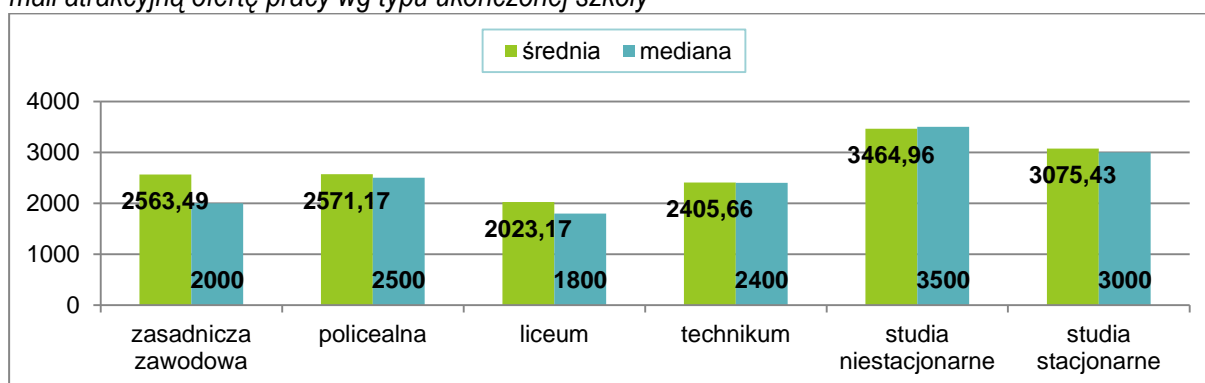

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Jak zostało wyżej wspomniane w badaniu poruszona została również tematyka wymagań finansowych absolwentów. Z badania wynika, iż badani absolwenci średnio akceptowaliby miesięczne wynagrodzenie w wysokości 2 650,72 zł netto „na rękę”. Wśród wskazań respondentów dominowała kwota 2 000 zł, natomiast połowa z nich wskazywała mniej niż 2 500 zł, a druga połowa więcej niż 2 500 zł.

Analiza testem chi-kwadrat wykazała, iż istnieje istotna statystycznie zależność między oczekiwanym wynagrodzeniem, a typem ukończonej szkoły. Z badania wynika, iż średnie najwyższe oczekiwania płacowe mieli absolwenci studiów niestacjonarnych (średnia 3 464,96 zł, mediana 3 500 zł), a następnie stacjonarnych (średnia 3 075,43 zł, mediana 3 000 zł). Najmniejsze oczekiwania płacowe odnotowano wśród absolwentów liceów (średnia 2 023,17 zł, mediana 2 400) (wykres 153).

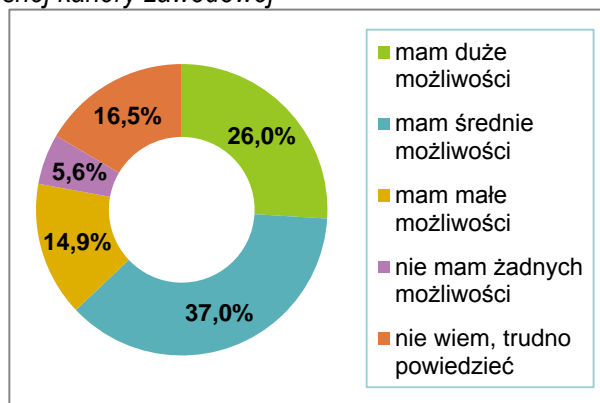
Wykres 153. Wysokość wynagrodzenia netto, za którą są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali atrakcyjną ofertę pracy wg typu ukończonej szkoły

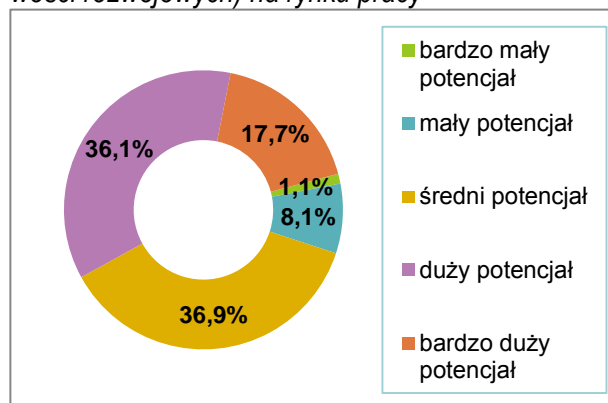
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Z badania wynika, iż 37% oceniło swoje możliwości kształtowania własnej kariery zawodowej, jako średnie, a 26% jako duże. Równie wysoko oceniony przez respondentów został ich potencjał na rynku pracy, gdyż większość spośród badanych oceniała go jako średni (36,9%) lub duży (36,1%) (wykresy 154 i 155).

Wykres 154. Ocena możliwości kształtowania własnej kariery zawodowej

Wykres 155. Ocena własnego potencjału (tj. możliwości rozwojowych) na rynku pracy

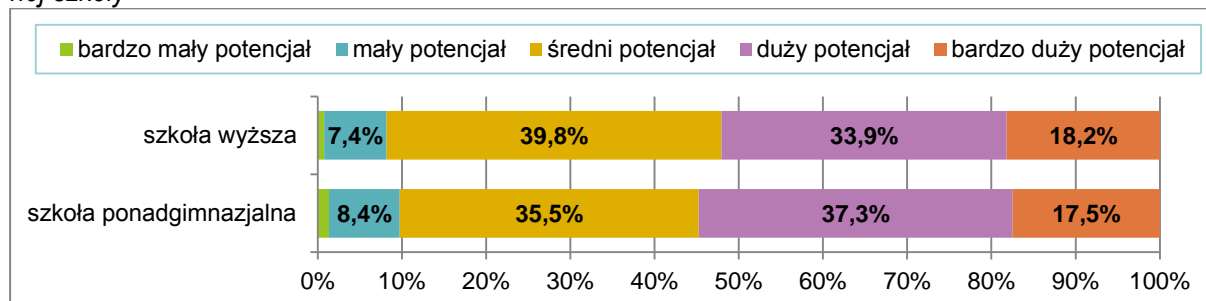
źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

W celu weryfikacji przyjęto następującą hipotezę:

H8: Absolwenci uczelni wyższych znacznie lepiej postrzegają swój potencjał na rynku pracy, niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych.

Analiza zgromadzonego materiału badawczego wykazała, iż zarówno absolwenci uczelni wyższych (52,1%), jak i szkół ponadgimnazjalnych (54,8%) dobrze oceniają swój potencjał na rynku pracy (wykres 156). W związku z tym **typ ukończonej szkoły nie wpływa istotnie na ocenę własnych możliwości rozwojowych**. Na tej podstawie hipotezę tą należy odrzucić.

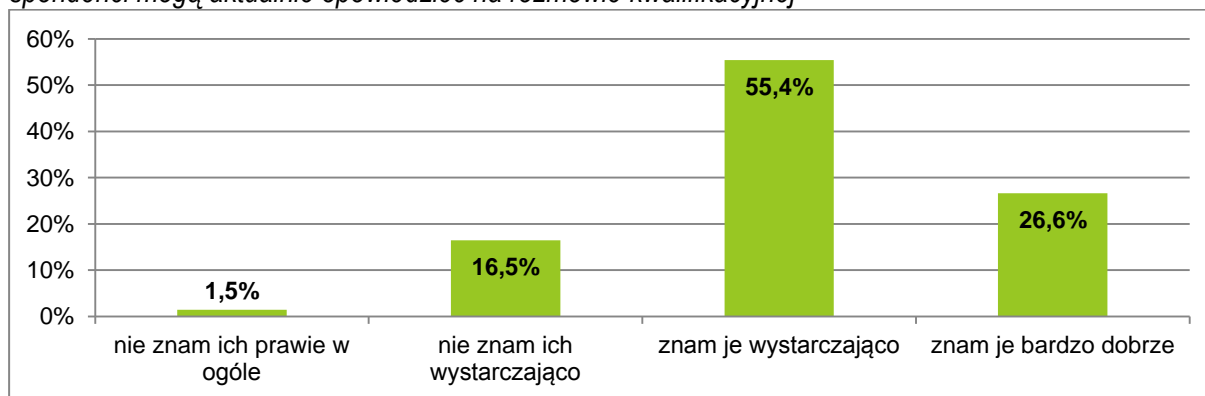
Wykres 156. Ocena własnego potencjału (tj. możliwości rozwojowych) na rynku pracy wg typu ukończonej szkoły

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Ponad połowa badanych jest zdania iż zna wystarczająco własne predyspozycje zawodowe, słabe oraz mocne strony, o których mogliby opowiedzieć na rozmowie kwalifikacyjnej. Drugą z kolei dość liczną grupą są osoby, które uważają, iż swoje atuty znają bardzo dobrze (26,6%). Jedynie 1,5% zadeklarowało, iż nie zna ich prawie w ogóle (wykres 157).

Wykres 157. Znajomość własnych predyspozycji zawodowych, słabych i mocnych stron, o których respondenci mogą aktualnie opowiedzieć na rozmowie kwalifikacyjnej

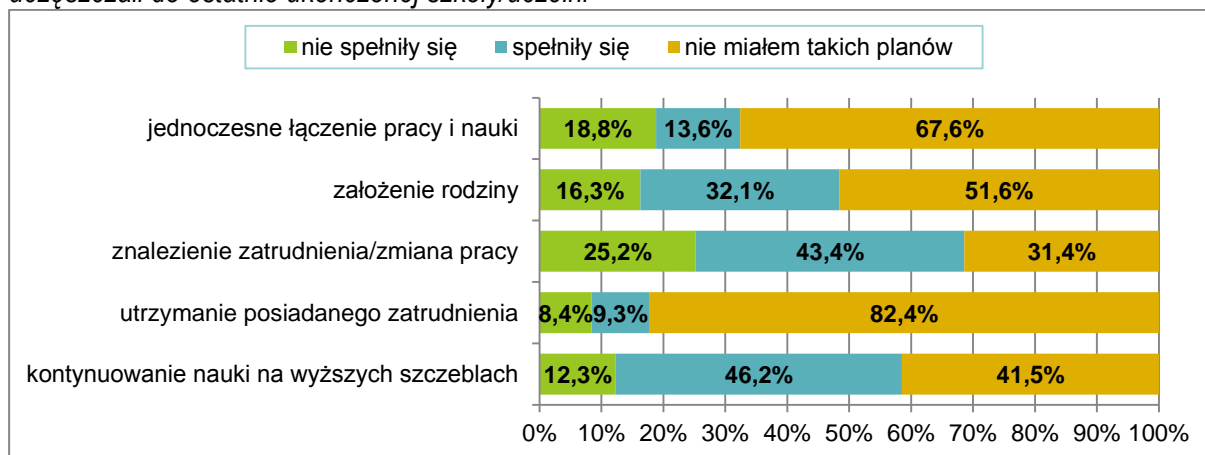

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Na koniec ankiety respondenci zostali poproszeni o wskazanie w jakim stopniu spełniły się ich plany edukacyjne i zawodowe z czasów, gdy uczęszczali do ostatnio ukończonej szkoły. Z badania wynika, iż:

- kontynuowanie nauki na wyższych szczeblach miało zamiar 58,5% badanych, w tym 46,2% zadeklarowało, że plany te się spełniły,
- utrzymanie posiadanego zatrudnienia miało w planach 17,7% badanych, w tym plany te udało się zrealizować ponad połowie,
- znalezienie zatrudnienia, bądź zmianę miejsca pracy miało w planach 68,6% badanych, w tym w przypadku 25,2% plany te się nie spełniły,
- założenie rodziny miało w planach 48,4% badanych, w tym 32,1% zadeklarowało, iż plany te się spełniły,
- jednoczesne łączenie pracy i nauki miało w planach 32,4% badanych, w tym 18,8% zadeklarowało, iż plany te się nie spełniły (wykres 158).

Wykres 158. Stopień spełnienia planów zawodowych oraz edukacyjnych z czasów, gdy respondenci uczęszczali do ostatnio ukończonej szkoły/uczelni

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=4800]

Podsumowanie

Z przeprowadzonego badania wynika, iż absolwenci są raczej zadowoleni z posiadanego wykształcenia i zdobytych w szkole umiejętności teoretycznych i praktycznych. Rodzaj posiadanego wykształcenia najlepiej oceniali absolwenci techników, najslabiej zaś absolwenci studiów niestacjonarnych, ponadto nieco gorzej oceniają go mężczyźni, niż kobiety, a także osoby pozostające bez zatrudnienia (tj. bezrobotne, uczące się itp.) niż pracujące. Z badania wynika również, iż absolwenci zasadniczych szkół zawodowych, techników oraz studiów stacjonarnych najslabiej oceniali swój poziom wiedzy teoretycznej oraz umiejętności praktycznych. Ponadto aspekty te lepiej oceniały kobiety niż mężczyźni, a także osoby pracujące niż pozostające bez zatrudnienia.

Badani absolwenci wybierali typ szkoły oraz profil/kierunek kształcenia kierując się głównie perspektywą jego wartości na rynku pracy. Większość z nich zdecydowała się na daną szkołę i kierunek biorąc pod uwagę jego atrakcyjność na rynku pracy. W ten sposób najczęściej wskazywali absolwenci szkół zasadniczych zawodowych, policealnych, liceów oraz studiów niestacjonarnych. Ponadto jedynie co czwarty badany wskazywał na własne zainteresowania (głównie byli to absolwenci studiów stacjonarnych oraz techników). Zadowolenie z wyboru szkoły i kierunku kształcenia potwierdza fakt, iż zdecydowana większość badanych gdyby miała możliwość wyboru szkoły raz jeszcze wybrałaby tak samo. Wśród odpowiedzi badanych dominowało również stanowisko, iż ukończone przez nich szkoły dobrze przygotowują do pracy i poleciliby je swoim znajomym.

Kolejną kwestią poruszoną w ankiecie internetowej była aktywność badanych absolwentów w zakresie uzupełniania lub podnoszenia swoich kwalifikacji i umiejętności. Z badania wynika, iż od momentu ukończenia ostatniej szkoły/uczelni swoje kwalifikacje i umiejętności podnosiła niecała połowa badanych absolwentów, z czego zdecydowanie częściej byli to absolwenci techników i liceów. Wśród osób, które nie podnosiły swoich kwalifikacji i umiejętności panuje przekonanie, iż te przez nich posiadane są wystarczające, a obecny poziom ich wykształcenia jest optymalny. Absolwenci studiów czy to stacjonarnych, czy niestacjonarnych, zdecydowanie częściej niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych wskazywali, iż nie podnosili swych kwalifikacji i umiejętności, gdyż uważają, że poziom ich wykształcenia jest optymalny. Absolwenci szkół zasadniczych zawodowych najczęściej swój brak aktywności w tym zakresie tłumaczyli, iż podniesienie kwalifikacji nie wpłynie na polepszenie ich sytuacji na rynku pracy, a także tym iż nie stać ich na takie przedsięwzięcia, natomiast absolwenci techników najczęściej wskazywali na barierę finansową. Zdania absolwentów liceów i szkół policealnych były podzielone. Głównym powodem, podnoszenie kwalifikacje i umiejętności była chęć znalezienia lub zmiany miejsca pracy, a także zdobycie wiedzy specjalistycznej, podnoszącej wartość na rynku pracy.

Przeprowadzone badanie wykazało, iż zdecydowana większość objętych badaniem absolwentów w najbliższym czasie nie planuje podnieść lub uzupełnić swoich kwalifikacji zawodowych, gdyż uważają oni, iż ich obecny poziom wykształcenia jest optymalny lub że działania te nie wpłyną na polepszenie ich sytuacji na rynku pracy. Najczęściej chęć podniesienia lub uzupełnienia kwalifikacji i umiejętności deklarowali absolwenci liceów (połowa z nich ma takie plany), a następnie absolwenci szkół policealnych oraz szkół zasadniczych zawodowych.

Trzech na pięciu badanych zadeklarowało, iż posiada doświadczenie zawodowe (z wyłączeniem tego, które zdobyli na aktualnym stanowisku pracy, w przypadku osób pracujących i prowadzących działalność gospodarczą). Z badania wynika, iż mężczyźni częściej niż kobiety podejmowali różnego rodzaju prace zarobkowe. Ponadto posiadanie doświadczenia zawodowego najczęściej deklarowali absolwenci studiów niestacjonarnych i stacjonarnych, a także szkół zasadniczych zawodowych

oraz nieco rzadziej szkół policealnych. Najmniejszą dotychczasową aktywność zawodową zadeklarowali absolwenci liceów.

Objęci badaniem bezrobotni absolwenci w większości pozostają bez zatrudnienia do 12 miesięcy i można uznać, że są aktywni w poszukiwaniu pracy, gdyż większość z nich poszukuje zatrudnienia kilka razy w tygodniu lub kilka razy w miesiącu. Najpopularniejszym sposobem poszukiwania pracy w tej grupie badanych jest przeglądanie ofert na stronach internetowych. Nieco rzadziej badani absolwenci wskazywali również, iż w poszukiwaniu pracy pomocny był im urząd pracy. Ponadto jeden na czterech badanych wskazywał, iż samodzielnie składa aplikacje w przedsiębiorstwach lub przeszukuje ogłoszenia prasowe. W opinii połowy ankietowanych główną przyczyną ich bezrobocia jest fakt, iż w miejscach ich zamieszkania nie ma pracy, a także występuje brak zapotrzebowania na posiadane przez nich kwalifikacje i umiejętności.

Objęci badaniem pracujący absolwenci w większości są zatrudnieni w oparciu o umowę o pracę na czas nieokreślony lub określony. Z badania wynika, iż absolwenci zasadniczych szkół zawodowych oraz liceów najczęściej są zatrudnieni na podstawie umów o pracę na czas określony, bądź umowę zlecenie, natomiast absolwenci techników oraz studiów niestacjonarnych na podstawie umów o pracę na czas nieokreślony. Absolwenci szkół policealnych najczęściej wskazywali, iż są zatrudnieni na podstawie umowy o pracę na czas określony, a studiów stacjonarnych na umowę o pracę na czas nieokreślony lub określony. Jak wynika z analizy rozkładu odpowiedzi, w pierwszej kolejności o przyjęciu do pracy decydują odpowiednie kwalifikacje i umiejętności kandydatów do pracy, ponadto co piąty badany wskazywał również na doświadczenie na podobnym stanowisku w innej firmie oraz znajomości. Większość osób pracujących, posiadała staż pracy w przedziale od roku do dwóch lat, zarówno w przypadku kobiet, jak i mężczyzn. Z przeprowadzonego badania wynika, iż pracujący absolwenci przed podjęciem aktualnego zatrudnienia najczęściej pozostawali bez pracy do 6 miesięcy. Wynika z tego, iż badana grupa absolwentów nie miała większych problemów ze znalezieniem pracy. Najpopularniejszym sposobem szukania zatrudnienia było przeglądanie ogłoszeń zamieszczanych w Internecie.

Zdecydowana większość pracujących respondentów wskazała, iż ich aktualne zatrudnienie jest zgodne z posiadanym przez nich wykształceniem. Jeśli zaś chodzi o typ ukończonej szkoły, to z przeprowadzonego badania wynika, iż absolwenci studiów najczęściej podejmują pracę zgodną z wykształceniem, najrzadziej zaś absolwenci liceów.

Objęci badaniem pracujący absolwenci najbardziej są zadowoleni z relacji z innymi pracownikami oraz z rodzaju wykonywanej pracy, zaś najmniej zadowoleni z otrzymywanego wynagrodzenia, bądź dochodów z działalności gospodarczej.

Wyniki badania pokazały, iż najbardziej liczna grupa absolwentów, którzy obecnie pracują nie posiada planów dotyczących zmiany obecnego miejsca pracy. Z badania wynika, iż najbardziej zainteresowani zmianą pracy są absolwenci liceów oraz szkół policealnych, zaś w najmniejszym stopniu absolwenci szkół zasadniczych zawodowych. Szczegółowa analiza danych wykazała ponadto, iż bardziej skłonne do zmiany pracy są kobiety niż mężczyźni. Głównym powodem dla którego badani chcieliby zmienić pracę jest zbyt niskie wynagrodzenie.

Połowa badanych jest pewnych utrzymania zatrudnienia, na co głównie wpływ mają posiadane przez nich odpowiednie umiejętności. Z badania wynika, iż najbardziej pewni utrzymania zatrudnienia są absolwenci szkół zasadniczych zawodowych i liceów, zaś w najmniejszym stopniu absolwenci techników, a także (choć w zdecydowanie mniejszym stopniu) absolwenci studiów niestacjonarnych oraz szkół policealnych. Ponadto z analizy danych wynika, iż mężczyźni są bardziej pewni utrzymania zatrudnienia niż kobiety. Wśród tych respondentów, którzy obawiają się utraty pracy dominowała opinia, iż

za ich obawy odpowiedzialna jest ogólna, niekorzystna sytuacja ekonomiczna na rynku (m.in. kryzys gospodarczy).

Z przeprowadzonego badania wynika również, iż pracujący absolwenci średnio oceniają swoje szanse na zmianę miejsca zatrudnienia na dające lepsze warunki finansowe oraz na dające większą satysfakcję.

Ostatnia część skierowanego do absolwentów kwestionariusza ankiety dotyczyła oceny własnych możliwości i potencjału na rynku pracy. Jak wynika z rozkładu odpowiedzi najbardziej liczna była grupa absolwentów, którzy preferowaliby zatrudnienie w oparciu o umowę o pracę na pełen etat, z miesięcznym wynagrodzeniem netto w granicach 2 600 zł. Z badania wynika, iż najwyższe oczekiwania płacowe mieli absolwenci studiów niestacjonarnych i stacjonarnych, zaś najmniejsze oczekiwania płacowe odnotowano wśród absolwentów liceów. Ponadto respondenci dość dobrze oceniają swoje możliwości kształtowania własnej kariery zawodowej oraz własny potencjał na rynku pracy.

VI. Badania jakościowe z absolwentami

W roku 2012 Lubelskie Obserwatorium Rynku Pracy (LORP) przeprowadziło ilościowe badania uczniów i studentów.⁷¹ Na rok 2013 przewidziano realizację badań ilościowych absolwentów oraz jakościowych, jako uzupełnienie i pogłębienie badania ilościowego. Jakościową techniką badawczą, którą zastosowano na tym etapie badania był indywidualny wywiad pogłębiony (IDI – Individual In-Depth Interview) oznaczający bezpośrednią rozmowę z respondentem, bez standaryzowanego kwestionariusza. Technika ta pozwala na swobodne wypowiedzi respondenta, kierunkowane przez osobę prowadzącą wywiad, która posługuje się scenariuszem. Wzór zastosowanego narzędzia badawczego znajduje się w aneksie do raportu.

W roli moderatorów wystąpili członkowie zespołu badawczego LORP, którzy przeprowadzili w kwietniu 2013 roku wywiady z 30 osobami wybranymi spośród 1200 ankietowanych w badaniach ilościowych. Dobór następował w sposób losowy. Nie wszystkie wybrane osoby mogły stawić się w wyznaczonym okresie czasu do siedziby urzędu w Lublinie. W przypadku trudności z tym związanych proponowano dotarcie ankietera do respondenta w Lublinie, Białej Podlaskiej, Chełmie i Zamościu, w dogodnym dla absolwenta dniu. Zatem absolwenci szkół przebywający za granicą, poza regionem lubelskim oraz niewyrażający zgody na udział w wywiadzie zostali, po nawiązaniu kontaktu telefonicznego, pominięci. Ograniczenia te nie przeszkodziły w realizacji pełnych 30 wywiadów, zgodnie z założeniami tj. po 10 absolwentów w każdej z 3 kategorii szkół: zawodowe i policealne, technika i licea, wyższe. Rozpoczęcie wywiadu uwarunkowane było wyrażeniem zgody na jego nagrywanie (w celu późniejszej transkrypcji), jednakże nie skutkowało to ani jedną odmową.

Narzędzie badawcze pozwoliło na realizację każdego wywiadu w czasie nie dłuższym niż 40 minut. Celem jego pierwszej części była identyfikacja rocznej historii edukacyjno-zawodowej absolwenta, w tym ewentualnych aktywności związanych z poszukiwaniem pracy i zatrudnieniem. Następnie respondent proszony był o ocenę własnej sytuacji edukacyjno-zawodowej (zadowolenie z wyborów, rola czynników niezależnych). Proszono również o opinię na temat dostępności informacji o rynku pracy i edukacji. Przedstawiono również skrótowo oczekiwania pracodawców wobec absolwentów oraz wyniki monitoringu ofert pracy⁷² oraz poproszono o ocenę wyników i możliwości sprostania przez absolwentów oczekiwaniom pracodawców. Koncepcja badania jakościowego zakładała, że aby dobrze rozpoznać motywy przeszłych i obecnych decyzji absolwentów dotyczących kariery zawodowej warto zdiagnozować istotne wartości, na które orientują się respondenci w codziennych wyborach i działaniach, tzw. kotwice kariery. Temu celowi posłużył kwestionariusz autorstwa Edgara Scheina.⁷³ Wypełnili go, w ostatniej części wywiadu, wszyscy badani. Kwestionariusz określał osiem możliwych kotwic i dawał szansę przypisania im rang oznaczających poziom związania z daną wartością. Wśród nich były: profesjonalizm, przywództwo, autonomia i niezależność, bezpieczeństwo i stabilizacja, kreatywność i przedsiębiorczość, usługi i poświęcenie dla innych, wyzwanie, styl życia (harmonia między życiem osobistym i pracą).⁷⁴ Respondenci kończąc wywiad mieli szansę na wskazanie działania potwierdzającego zdia-

⁷¹ Lubelskie Obserwatorium Rynku Pracy *Plany i losy zawodowe uczniów i studentów szkół ponadgimnazjalnych* Lublin 2012.

⁷² Z aktualnych badań regionalnych: Lubelskie Obserwatorium Rynku Pracy *Potrzeby i oczekiwania pracodawców w województwie lubelskim* Lublin 2012; Lubelskie Obserwatorium Rynku Pracy *Monitoring ofert pracy w województwie lubelskim* Lublin 2012 (za I kwartał 2013 r. wraz z analizą kumulatywną).

⁷³ Na podst.: Schein E. H. (1990) *Career Anchors. Discovering your Real Values*. San Francisco: Jossey-Bass/Pfeifer Printing tłum. za zgodą autora A. Paszkowska-Rogacz.

⁷⁴ Kwestionariusz Scheina wraz z interpretacją kotwic kariery znajduje się w aneksie do raportu.

gnozowane motywacje oraz określenie, co w ciągu najbliższego roku byłoby dla nich sukcesem edukacyjnym lub zawodowym.

6.1. Absolwenci szkół zawodowych i policealnych

STATUS RESPONDENTÓW I ICH OCENA SZKOŁY UKOŃCZONEJ PRZED ROKIEM

Szkoła zawodowa jest szkołą na podbudowie programowej gimnazjum, realizującą program nauczania w zakresie kształcenia ogólnego oraz kształcenia zawodowego.⁷⁵ Respondenci badania ukończyli szkoły zawodowe i policealne w roku 2012, przed wejściem w życie reformy systemu szkolnictwa zawodowego. Od września 2012 roku ujednociono czas trwania nauki we wszystkich zasadniczych szkołach zawodowych – są to 3 lata, zakres podstawowy obejmuje te same przedmioty co w liceum i technikum, większą uwagę zwraca się na zajęcia praktyczne, które stanowią 60% czasu nauki. Później określane praktyki mogą odbywać się w warsztatach szkolnych, centrach kształcenia praktycznego lub bezpośrednio u pracodawców.⁷⁶

Podczas nauki w szkole zawodowej uczniowie zdobywają wiedzę teoretyczną, którą następnie wykorzystują w trakcie obowiązkowych praktyk. Nowa podstawa programowa kształcenia w zawodach opisuje efekty kształcenia dla poszczególnych kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach. Kształcenie zawodowe prowadzone jest na poziomie czeladniczym, zgodnie z profilem szkoły. Szkoła zawodowa może być ukończona egzaminem zdawanym przed okręgową komisją egzaminacyjną, o ile uczeń przystąpi do egzaminu zawodowego i dyplomem potwierdzającym kwalifikacje zawodowe. Absolwenci szkół zawodowych mogą kontynuować naukę w liceum ogólnokształcącym (uzupełniającym, nauka trwa dwa lata) lub w trzyletnim technikum uzupełniającym.⁷⁷

W ostatnim czasie można zauważyć zainteresowanie pracodawców szkolnictwem zawodowym. Coraz częściej zwracają uwagę na fakt, że tego typu szkoły są bardzo potrzebne, gdyż kształcą się w nich osoby poszukiwane na rynku pracy. Niestety rola tych szkół w kraju nie jest jeszcze wystarczająco doceniana przez opinię społeczną, często utożsamiana jest ze szkołą „gorszego wyboru”. Natomiast jak wynika z badania pracodawców w województwie lubelskim (zatrudniających 10 osób i więcej), od kandydatów do pracy wykształcenie zawodowe jest oczekiwane na drugim miejscu, zaraz po wykształceniu wyższym.⁷⁸ Warto w tym miejscu podkreślić, że przygotowana jest Polska Rama Kwalifikacji, która niesie za sobą takie korzyści, jak uzyskanie międzynarodowego porównywania świadectw, dyplomów czy też innych certyfikatów, które otrzymywane są w Polsce, a będą również honorowane na europejskim rynku pracy. Zyskają na tym zarówno pracodawcy, którzy będą mogli ocenić kwalifikacje kandydata do pracy na podstawie dyplomu, jak i uczestnicy szkoleń, ponieważ szkolenia będą mogły lepiej służyć rzeczywistemu podnoszeniu oczekiwanych kompetencji.⁷⁹

Najważniejszym plusem ukończenia szkoły zawodowej, tym bardziej zreformowanej, jest z pewnością fakt, że potwierdzone kwalifikacje i doświadczenie uzyskane podczas praktyk lub praktycznej nauki zawodu u pracodawcy, potwierdzają przygotowanie do pracy.

⁷⁵ Podstawy programowe dla kształcenia ogólnego w tego typu szkole określa Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół z późniejszymi zmianami (Dz. U. z 2002 r. Nr 51, poz. 458; Dz. U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2041).

⁷⁶ www.koweziu.edu.pl, dostęp lipiec 2013 r.

⁷⁷ www.kuratorium.lublin.pl, dostęp lipiec 2013 r.

⁷⁸ Lubelskie Obserwatorium Rynku Pracy *Potrzeby i oczekiwania pracodawców w województwie lubelskim* Lublin 2013, s. 22.

⁷⁹ www.kwalifikacje.edu.pl, dostęp lipiec 2013 r.

Inną formą kształcenia zawodowego jest szkoła policealna. Jest ona instytucją edukacyjną na podbudowie programowej szkoły ponadgimnazjalnej. Aby zostać przyjętym do szkoły policealnej, konieczne jest posiadanie wykształcenia średniego (matura w większości przypadków nie jest wymagana). Czas trwania nauki w przypadku poszczególnych zawodów w policealnej szkole z uprawnieniami szkoły publicznej, bądź w szkole policealnej publicznej, określa program MEN. Nauka na większości kierunków trwa dwa lata, czyli cztery semestry. W szkołach policealnych bez uprawnień szkoły publicznej nauka trwa jeden rok, czyli dwa semestry. Na koniec procesu kształcenia uczniowie mogą podejść do zewnętrznego egzaminu zawodowego, którego zdanie kończy się otrzymaniem tytułu technika w danym zawodzie lub tytułu równoważnego. Tylko kierunki dwuletnie mogą zakończyć się możliwością podejścia do państwowego egzaminu zawodowego. Dlatego dwuletni system kształcenia określa się mianem studiów zawodowych.⁸⁰ Po reformie z roku 2012 okres nauczania w szkole policealnej nie może być dłuższy niż 2,5 roku.

W badaniu grupy osób, które ukończyły szkołę zawodową lub policealną wzięły udział cztery kobiety i sześciu mężczyzn. Pięciu respondentów ukończyło szkoły zawodowe i taka sama liczba szkoły policealne. Mężczyźni ukończyli szkoły zawodowe o profilach: elektryk, kucharz małej gastronomii, mechanik pojazdów samochodowych, natomiast kobieta ukończyła profil cukierniczy. Jeżeli chodzi o szkoły policealne w grupie znalazł się jeden respondent, który uczęszczał na zajęcia o profilu technik ochrony osób i mienia, jeden wybrał kierunek informatyka oraz trzy respondentki, które ukończyły profil: technik masażysta, turystyka i rekreacja, technik logistyk.

Wśród dziesięciu przebadanych osób, które ukończyły szkoły zawodowe i policealne znalazło się pięć osób, które nie kontynuują edukacji na wyższych szczeblach. Z osób uczących się dwie uczęszczają do technikum zaocznego, jedna do studium policealnego a dwie studiują. W chwili badania spośród wszystkich respondentów, którzy byli absolwentami szkół zawodowych i policealnych tylko 3 posiadały zatrudnienie.

Rezultatem badania było między innymi poznanie opinii absolwentów odnośnie tego, jakie korzyści dało im ukończenie szkoły. Z otrzymanych odpowiedzi wynika, że absolwenci wskazywali głównie na zdobyty zawód, który korzystnie wpływa na ich sytuację na rynku pracy.

Respondenci mówili o konkretnych umiejętnościach zdobytych na zajęciach praktycznych, które odbywały się równoległe z nauką w danej szkole. Szkoła według nich nie w pełni przygotowała do roli pracownika. Dała jedynie podstawy wiedzy. Specjalistyczne uprawnienia wymagane na stanowisku pracy absolwent musi zdobywać samodzielnie, na własny koszt. Jeden z badanych respondentów, który równoległe kontynuował naukę na studiach wyższych przyznał, że zdecydował się dodatkowo na naukę w szkole policealnej, ponieważ sytuacja na polskim rynku pracy jest trudna. Twierdził, że warto mieć jakieś zabezpieczenie na przyszłość, zdobyć dodatkowe kwalifikacje: *Myślę, że najbardziej wartościowa jest możliwość poszerzenia kwalifikacji. Chodzi tutaj o możliwość posiadania licencji 2-ego stopnia ochrony. To jest fajny aspekt do wpisania w cv. Może w uzyskaniu pracy niekoniecznie, ale może w służbach mundurowych ktoś jednak będzie na to patrzył.*

Ważne jest również to, że szkoła, zdaniem badanych, to nie tylko przygotowywanie do pracy w zawodzie, ale również większe poczucie bezpieczeństwa oraz podniesienie własnej wartości. Jak wskazała jedna z respondentek szkoła daje: *poczucie własnej wartości oraz wiarę w możliwości zmiany zawodu.*

⁸⁰ www.stat.gov.pl, dostęp lipiec 2013 r.

Przemysłany wybór odnośnie szkoły i późniejszej pracy jest niezwykle ważny. Jak wynika z badania „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych” o wyborze dalszego kształcenia głównie decydowały zainteresowania respondentów oraz to, że po danym kierunku można łatwiej znaleźć pracę.⁸¹ Według jednej z respondentek ukończona szkoła i zdobyty zawód to nie tylko perspektywa zatrudnienia, ale również pasja: *Zaraziła mnie pasją, nie widzę się w innym zawodzie niż masaż i fizjoterapia, bardzo lubię to wykonywać.*

DALSZE KSZTAŁTOWANIE SIĘ ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH

Zasadnym wydało się uzyskanie informacji odnośnie dalszego kształcenia od momentu ukończenia szkoły. Zapytano respondentów o podejmowanie różnych form doszkalania takich jak kursy, szkolenia czy też o kontynuowanie nauki na wyższych szczeblach edukacji. Jak wynika z otrzymanych odpowiedzi absolwenci chętnie decydowali się na naukę w szkole średniej czy na studiach. Na dodatkowe kształcenie badani decydowali się z własnej woli, nie było to wymuszone przez pracodawcę. Istotny argument podała jedna z respondentek, która naukę w studium medycznym o specjalizacji technik masażysta podjęła zgodnie z zainteresowaniami: *Najpierw zaczęłam fizjoterapię i w trakcie praktyk zainteresowałam się masażem i podjęłam naukę. Chciała uzyskać wykształcenie wyższe - zawodowe, a potem kontynuować naukę na studiach magisterskich. Ważny jest też argument, na który wskazuje jedna z respondentek - rynek pracy stawia nowe wymagania, gdyż co roku pojawiają się na nim kolejni absolwenci. Istotne jest, że to właśnie osoby, które szybko reagują na zmieniające się potrzeby poprzez doskonalenie posiadanych umiejętności lub zdobywanie nowych mają największe szanse na zdobywanie zatrudnienia, gdyż lepiej odpowiadają na oczekiwania pracodawców. Kiedyś nie było zawodu logistyki, nawet takiej dziedziny, więc to jest nowy zawód i coraz większa konkurencja, która wzrasta z każdym rokiem. Nierobienie zupełnie niczego oznacza cofanie się. Osoba dwudziestokilkuletnia na pewnych stanowiskach jest na pewno bardziej mile widziana niż osoba pięćdziesięcioletnia, która musi jeszcze zachowywać aktywność zawodową. W związku z tym taka osoba musi mieć większe i lepsze atuty od osoby młodej. A tych atutów nie zdobywa się w ciągu roku tylko nad tym się pracuje. Ja już z myślą o tym późniejszym okresie pracuję na te atuty, staram się coś robić by nie odbiegać, nie odstawać - nabywać umiejętności i w dalszym ciągu być konkurencyjną.*

Kolejna respondentka zwracała uwagę, że dzisiaj pracodawca nie oczekuje tylko wykształcenia, dlatego sama decyduje się na wszelkie dodatkowe kursy, które są organizowane bezpłatnie np. kurs komputerowy czy kurs języka angielskiego. W szkole przede wszystkim kładzie się nacisk na umiejętności zawodowe, w związku z tym, według niej, kompetencje pokrewne (z zakresu informatyki i językowe) należy poszerzyć we własnym zakresie.

Respondent, który ukończył szkołę zawodową i obecnie pracuje w wyuczonym zawodzie (mechanik pojazdów samochodowych) mówił, że to mu nie wystarcza i nie chciałby zamykać sobie drogi do dalszej edukacji. Zdecydował się więc na kontynuowanie nauki w technikum zaocznym: *stwierdziłem, że zasadnicze wykształcenie to nie jest za wiele, średnie to tak jak dla mnie to jest wystarczające.*

Podjęcie decyzji o dalszej edukacji bywa często poprzedzone różnymi dylematami. W grupie badanych były osoby, które pracują oraz posiadają własne rodziny i ciężko im dodatkowo wygospodarować czas na naukę. Pytano więc czy musieli podejmować trudne wybory dotyczące edukacji. Dla niektórych badanych istotnym wyzwaniem było zachowanie równowagi między nauką a życiem rodzin-

⁸¹ Lubelskie Obserwatorium Rynku Pracy *Plany i losy zawodowe uczniów i studentów szkół ponadgimnazjalnych* Lublin 2012, s. 30.

nym: *praca ze szkołą nie kolidowały, to było dogadane co drugą sobotę pracuję, piątki zawsze miałam na rano żeby popołudniu można było być w szkole. Raczej kolidowała praca z domem, tutaj to odbywało się kosztem rodziny.*

Poważnym problemem okazały się również ograniczenia finansowe. W Lublinie nie ma problemu ze znalezieniem odpowiedniego kierunku studiów, jest sporo uczelni wyższych, które mają bogatą ofertę edukacyjną. Natomiast jeżeli chodzi o szkoły, które umożliwiają podnoszenie edukacji absolwentom szkół zawodowych sytuacja wygląda inaczej. Obecnie takich szkół jest mniej niż kiedyś. Jeśli już jest profil, który byłby zgodny z wcześniejszym kształceniem, jak to wyjaśniał jeden z respondentów, to szkoła ta jest daleko, co stanowi duże utrudnienie: *Chciałem dalej kontynuować naukę, ale były problemy z tym, bo nie było dalszego etapu nauki tzn. takiej szkoły dla mnie tutaj, dopiero była w Stalowej Woli, ale mnie niestety nie było stać żeby dojeżdżać.*

Respondenci zapytani o możliwość godzenia nauki z innymi sferami życia mówili, że nie stanowiło to dla nich większych problemów. Jeśli już takie się pojawiły można było je łatwo rozwiązać dzięki lepszej organizacji lub reorganizacji pracy uzgodnionej z pracodawcą: *Zawsze dało się dogadać i szkołę skończyłem, egzaminy zdałem bez problemu; w pewnym momencie miałam dwa kierunki, pracę i było ciężko, ale jakoś udało mi się to wszystko pogodzić; dylematów nie miałem, bo pracujemy od poniedziałku do piątku.*

Warto również zwrócić uwagę jak badani ocenili poziom zadowolenia z własnych decyzji odnośnie edukacji - wyboru szkoły czy też kierunku.

O wyborze szkoły niekiedy decyduje przypadek, szczególnie jeśli dotyczy to absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, którzy z racji młodego wieku dokonują wyborów kierując się opinią innych (w szczególności kolegów), bliskością szkoły od miejsca zamieszkania. Nieoceniona jest tutaj rola doradców zawodowych, którzy powinni odpowiednio nakierowywać młodzież by ich wybory były oparte na informacjach dotyczących realiów rynku pracy. Absolwenci pytani o to czy są zadowoleni z własnych wyborów i decyzji odnośnie edukacji w większości odpowiadali twierdząco: *jestem bardzo zadowolona z kierunku, ponieważ daje on duże możliwości zatrudnienia, praktycznie w każdej dziedzinie.* Kolejna respondentka dodała, że z perspektywy czasu nie zmieniałaby swojego wyboru odnośnie edukacji i pracy: *Fizjoterapia to jest coś co kocham. No a praca jako przedstawiciel handlowy to też jest praca z innym człowiekiem, więc też mogłam rozwijać swoje umiejętności interpersonalne.*

Jak przyznał jeden z absolwentów szkoły zawodowej zarówno szkoła, jak i kierunek jest zgodny z jego zainteresowaniami, a ewentualna praca w tym zawodzie byłaby również pasją: *Ze szkoły jestem zadowolony, akurat wybrałem taki kierunek, lubię się w tym zajmować, sprawia mi to przyjemność. Aby jeszcze te uprawnienia SEP zdobyć to już mi łatwiej będzie.*

Duży stopień zadowolenia z podjętych decyzji odnośnie kierunku i szkoły deklarowało większość badanych. Tylko dwie osoby były przeciwnego zdania. Jeden z respondentów, który twierdził, że ponownie nie wybrałby tej szkoły powiedział, że gdyby mógł dokonać wyboru jeszcze raz zdecydowałby się na technikum, a nie szkołę zawodową ze względu na możliwość zdobycia wyższego stopnia wykształcenia. Respondentka, która ukończyła szkołę zawodową o profilu cukiernik również nie jest zadowolona, ponieważ decyzję odnośnie dalszej edukacji podjęła za nią matka. Respondentka nie zdała końcowego egzaminu pisemnego i nie chce pracować w zawodzie cukiernik.

Część z przebadanych respondentów planuje kontynuować naukę na wyższych szczeblach edukacji. Wskazywali na różne argumenty, które są ważne przy podejmowaniu decyzji o dalszym kształceniu. Według jednej z badanych kluczowym argumentem, który przemawia za kontynuowaniem nauki jest szansa na poprawę własnej sytuacji zawodowej a także zwiększenie poczucia bezpieczeństwa.

stwa: *Chciałabym rozpocząć studia magisterskie w dziedzinie logistyki, bo uważam, że to mi da poczucie bezpieczeństwa.* Również dla jednego z respondentów, który ukończył szkołę zawodową kontynuowanie nauki jest szansą na znalezienie w perspektywie czasu, lepszej pracy. Dlatego też wraz ze swoją dziewczyną zdecydowali się na rozpoczęcie kształcenia w liceum dla dorosłych.

POCZĄTKI KARIERY ZAWODOWEJ – DOŚWIADCZENIA PRACY LUB JEJ WIZJA

Absolwenci szkół zawodowych i policealnych starali się podjąć zatrudnienie i dodatkowo dokształcać się w systemie zaocznym. Czterech respondentów ma zatrudnienie. Troje z badanych pracowało i uczyło się jednocześnie. Tylko dwoje przyznało, że ich praca jest związana z kierunkiem uzyskanego wykształcenia. Pozostali, którzy podjęli pracę podkreślali, że liczą na zmianę sytuacji i znalezienie pracy w wyuczonym zawodzie dopiero po skończeniu kolejnego etapu edukacji (szkoły średniej, studiów).

Spośród badanych, którzy znaleźli się w omawianej grupie sześciu respondentów deklaroowało, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy poszukiwało zatrudnienia. Analizując wszelkie aktywności badanych związane z poszukiwaniem pracy, rekrutacjami czy też wcześniejszym zatrudnieniem można stwierdzić, że głównym kanałem poszukiwań jest Internet. Jak powiedziała jedna z respondentek: *Poszukiwałam przez Internet. Dzień albo dwa byłam w firmie x, ale jak się dowiedziałam, że to praca w terenie, to zrezygnowałam. Codziennie wysyłam cv, ale nie ma odzewu.* Równie popularne są ukazujące się ogłoszenia w prasie czy też korzystanie z urzędu pracy.

W grupie badanych były również osoby, które same zrezygnowały z pracy. Jako główny powód takiej sytuacji podają brak umowy. Jeden z respondentów przyznał, że gdyby zdecydował się podpisać umowę z pracodawcą wówczas jego wynagrodzenie byłoby o wiele niższe, ponieważ pracodawca z własnej kieszeni nie chciał pokrywać należnych składek.

Respondenci, którzy poszukują lub w niedalekiej przyszłości będą poszukiwać pracy deklarowali, że najchętniej podjęliby pracę zgodną z kierunkiem wykształcenia lub przynajmniej z zainteresowaniami. Respondenci, którzy w chwili badania byli już osobami pracującymi są zadowoleni z podjętego zatrudnienia. Jeden z absolwentów szkoły zawodowej dzięki pracy zdobywa nowe umiejętności, kwalifikacje. Warto tutaj zaznaczyć, że został zatrudniony po odbyciu praktyk i trzymiesięcznego stażu w firmie: *Zacząłem się od praktyk w warsztacie w serwisie i stwierdziłem, że jest bardzo dobrze, miła atmosfera. Starłem się o staż i po pół roku stażu pracodawca mnie zatrudnił na 3 miesiące i teraz dostałem umowę na okres dwóch lat.*

Jedna z respondentek, która pracuje w wyuczonym zawodzie stwierdziła, że jeżeli miałaby zrezygnować z obecnego zatrudnienia to tylko wówczas, gdyby zaproponowano jej pracę mniej stresującą i w stałych godzinach, a wynagrodzenie nie byłoby tak silnie uzależnione od osiągniętych wyników.

Uczestnicy pytani o to, co byłoby dla nich sukcesem zawodowym, który chcieliby osiągnąć w ciągu najbliższych 12 miesięcy wskazywali głównie na **zdobycie zatrudnienia zgodnego z wyuczonym zawodem**: *zrobienie jakichś praktyk ewentualnie dostanie się do jakiejś firmy, gdzie mógłbym zostać na dłużej.*

Kluczowe według wskazań absolwentów jest zdobycie dodatkowych uprawnień, odbycie kursów, szkoleń, które zwiększałyby ich szanse na rynku pracy. Jak wynika z badań pracodawców w województwie lubelskim nie zawsze jest taka możliwość, ze względu na ograniczenia finansowe i utrzymujący się kryzys, by opłacić potrzebne kursy i szkolenia nowemu pracownikowi. Dlatego pracujący chęt-

nie korzystają z bezpłatnych szkoleń unijnych.⁸² W badaniu jakościowym absolwent szkoły zawodowej o kierunku elektryk zwrócił na to uwagę i przyznał, że dla niego jest to główna bariera w zdobyciu zatrudnienia - brak wymaganych uprawnień SEP. Jeden z respondentów deklarował, że w jego przypadku niezwykle istotne jest zdobycie doświadczenia w zawodzie, które otwierałoby mu drogę i zwiększało szanse na znalezienie pracy. Ważna przy tym okazuje się również własna samodyscyplina i konsekwencja w poszukiwaniu pracy: *Muszę trochę więcej czasu spędzić na szukaniu, śledzeniu ofert; raczej nie zbagatelizować tego, po prostu zadbać o to, dobrze pracować, jak najwięcej się nauczyć, by pracodawca był zadowolony.*

Zwrócono uwagę, że drogą do sukcesu może być również odbycie stażu. W badaniu przedstawiono konkretny przykład takiej sytuacji, gdzie po odbyciu stażu zaproponowano respondentowi pracę. Jedna z respondentek twierdziła, że w jej przypadku staż byłby szansą na zdobycie zatrudnienia: *Chciałabym się po stażu dostać do szpitala najchętniej na oddział, realizować to co się nauczyłam i realizować swoją wiedzę poprzez kursy różne.* Inna absolwentka zwróciła uwagę na czynnik finansowy: *Myslałam o wyjeździe za granicę żeby zarobić na studia zaoczne magisterskie, bo sobie nie wyobrażam żeby teraz cofnąć się do czasów liceum i studiować dziennie, bo dla mnie nie byłoby to zupełnie rozwijające tylko raczej uwstecznienia w karierze zawodowej.*

Połowa respondentów stwierdziła, że myśląc o przyszłej pracy zwraca szczególną uwagę na bezpieczeństwo i stabilizację w życiu zawodowym. W tej najczęściej wymienianej kotwicy kariery głównym motorem działania jest emocjonalny związek z firmą, wysoka lojalność, w zamian za stałą i bezpieczną pracę. Jak podkreślił jeden z respondentów, stała praca w jego przypadku zapewni mu większe poczucie bezpieczeństwa oraz da warunki do założenia rodziny.

Jak wynika z otrzymanych odpowiedzi sukces zawodowy to nie tylko praca w zawodzie, ale również satysfakcja z wykonywanego zajęcia. Dla jednej z respondentek, która pracuje w zawodzie, sukcesem byłaby zmiana trybu pracy i wyższe zarobki: *Jeżeli chodzi o sukces zawodowy to dla mnie jest to znalezienie pracy w normowanym czasie bądź pracy w stałych godzinach korzystniejszych niż dotychczas czyli do południa i wyższych zarobkach.*

OCENA INFORMACJI DOTYCZĄCYCH RYNKU PRACY I EDUKACJI

Jak wynika z danych przedstawionych przez GUS współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku 15-24 lata w III kwartale 2012 roku wyniósł 34%, oznacza to, że tylko co trzeci absolwent po ukończeniu szkoły był gotowy do poszukiwania zatrudnienia lub pracował.⁸³ Istotny wpływ na te wyniki ma z pewnością fakt kontynuowania nauki, a także problemy z wejściem na rynek pracy młodych ludzi. Wydłużenie wieku emerytalnego również w tym przypadku działa na niekorzyść absolwentów – tłumaczą, że blokuje im się miejsca pracy.

Jak wynika z deklaracji pracodawców z województwa lubelskiego, tylko 1/5 zatrudnia absolwentów. Głównym argumentem podawany przez pracodawców to ten, że nie są oni skłonni finansować nabywania kwalifikacji przez pracowników. Zwracają także uwagę, że absolwentom brakuje doświadczenia czy też umiejętności.

Gdy zapytano respondentów o to, jak w ich opinii wygląda dostępność informacji dotyczących rynku pracy jeden stwierdził, że trudno to ocenić, ponieważ obecny rynek pracy nawet jak preferuje

⁸² Lubelskie Obserwatorium Rynku Pracy *Potrzeby i oczekiwania pracodawców w województwie lubelskim* Lublin 2012, s. 66.

⁸³ www.stat.gov.pl, dostęp czerwiec 2013 r.

dane typy studiów, to sytuacja zmienia się tak szybko, że po prostu jest trudno nadażyć za tymi trendami.

Ważną rolę w przypadku uzupełniania kwalifikacji spełniają Ochotnicze Hufce Pracy, gdzie młodzież uzupełnia wykształcenie i zdobywa kwalifikacje. Jak wskazał jeden z uczestników wywiadów IDI, hufce dają możliwość uzyskania dodatkowych certyfikatów, na które sam nie mógłby sobie pozwolić ze względów finansowych.

Respondentom przedstawiono również wyniki z raportu „Monitoring ofert pracy w województwie lubelskim” z którego wynika, że doświadczenie zawodowe najczęściej wymagane jest w takich branżach jak: sprzedaż, finanse, informatyka oraz obsługa klienta i administracja. Absolwentów poproszono by odnieśli się do zaprezentowanych danych.

Jedna z respondentek zwróciła uwagę, że w przypadku sprzedaży (biorąc za przykład przedstawiciela handlowego) rekrutacja jest zwykle kilkuetapowa i tutaj wiedza teoretyczna często jest brana pod uwagę w drugiej kolejności a ważne jest **doświadczenie i łatwość nawiązywania kontaktu z klientem**. Kolejna z respondentek zwróciła uwagę, że trzy branże, które zostały wymienione związane są ściśle z finansami i brak doświadczenia działa na niekorzyść pracodawcy: *Sprzedaż, nawet jeżeli nie polega na obrocie gotówkowym, tylko jest powiedzmy elektroniczna wiąże się z płatnościami i konkretnym zamówieniem. Te branże obarczone są ryzykiem utraty klienta. Osoba niedoświadczona działa niestety na szkodę pracodawcy ponieważ może przez swój błąd stracić klienta.*

Co do branży informatycznej jeden z badanych podkreślił: *teoretyczne umiejętności postugiwania się danym programem w praktyce wyglądają już zupełnie inaczej, to się chyba wiąże z określonymi preferencjami branż.*

Szansą dla przyszłych absolwentów na zdobycie doświadczenia mogłaby być dodatkowa aktywność pozaszkolna. Obecnie są różne możliwości zdobywania doświadczenia np. poprzez bezpłatne praktyki, wolontariat, uczestnictwo w kursach czy szkoleniach. Potencjalny pracodawca mając do wyboru dwie osoby aplikujące na stanowisko z pewnością zwróci uwagę na wszelką dodatkową aktywność kandydatów w trakcie trwania edukacji. Jeden z absolwentów szkoły policealnej, który jednocześnie studiował docenił, że *szkoła była bezpłatna i dawała możliwość podniesienia jakichś umiejętności. Trzeba być aktywnym, kreatywnym i to udowodnić poprzez swoje doświadczenie, a nie tylko pisać o tym.*

W opinii respondentów rynek pracy stawia duże wymagania w stosunku do kandydatów do pracy. Nawet osoby już zatrudnione są chętne do kontynuowania nauki i podnoszenia kwalifikacji z myślą, by w przyszłości byli bardziej atrakcyjni dla pracodawców. Gorzej wygląda sytuacja osób, które nie są zadowolone z dokonanych wyborów pod względem kierunku czy szkoły. Trudniej jest im odnaleźć się w obecnej sytuacji i nie zawsze sami potrafią znaleźć jakąś alternatywę.

LOSY ABSOLWENTÓW W ROCZNEJ PERSPEKTYWIE

Respondenci pytani w 2012 roku o plany zawodowe i edukacyjne głównie mówili, iż za rok będą pracować i uczyć się, tylko dwoje badanych wskazało, że planuje wyłącznie poświęcić się pracy. Analizując sytuację po roku można stwierdzić, że trojgu z badanych udało się w pełni zrealizować swoje zamierzenia (praca i nauka) - rok temu takie plany miało ośmioro respondentów. Dwojgu badanych wskazujących w planach tylko i wyłącznie pracę niestety nie udało się zrealizować tych zamierzeń.

Jednocześnie w 2012 roku badani respondenci zostali zapytani o to w jaki sposób mogą poprawić własną sytuację na rynku pracy. Z rozkładu odpowiedzi wynikało, że respondenci najczęściej

wskazywali, iż należałoby się doksztalać poprzez uczestnictwo w różnych kursach i szkoleniach. Mówiono również o zdobyciu doświadczenia, odbyciu stażu, kursie języka obcego a także o większym zaangażowaniu się w szukanie pracy, czy też wykorzystanie własnych znajomości i kontaktów. Analizując pod tym kątem sytuację po roku, można stwierdzić, że tylko nielicznym respondentom udało się podjąć takie działania, które poprawiły ich sytuację na rynku pracy. Badani, którzy pracują wskazują na zdobycie doświadczenia jako kapitału, który może zaowocować w przyszłości. Jedna z absolwentek ze szkoły policealnej zgodnie ze wcześniejszymi planami ukończyła kurs językowy. Ci badani, którzy poszukują obecnie zatrudnienia twierdzą, że korzystają z różnych kanałów, biorą pod uwagę również odbycie dodatkowych kursów czy zdobycie doświadczenia poprzez staże.

Jak wynika z powyższych przykładów **bardziej satysfakcjonujące okazało się wczesne zdobycie konkretnych kwalifikacji zawodowych, a później podnoszenie wykształcenia**, czego przykładem jest troje absolwentów, którzy pracują i zarazem kontynuują naukę i podnoszą kwalifikacje. Umiejętne pokierowanie własną karierą zawodową może przynieść satysfakcję pomimo trudnego dla absolwentów rynku pracy.

6.2. Absolwenci techników i liceów

STATUS RESPONDENTÓW I ICH OCENA SZKOŁY UKOŃCZONEJ PRZED ROKIEM

Uczestnikami dziesięciu indywidualnych wywiadów pogłębionych było siedmioro absolwentów liceów i troje absolwentów techników. Było to sześć kobiet i czterech mężczyzn, którzy w roku 2012 brali udział, jeszcze jako uczniowie, w badaniu ankietowym planów edukacyjno-zawodowych. Wszyscy pomysłnie ukończyli szkołę w roku 2012.

Respondenci zróżnicowani byli także ze względu na profil ukończonej szkoły. Absolwenci liceów korzystali z profilów: humanistycznego (trzy osoby), matematyczno-geograficznego, biologiczno-chemicznego, lingwistycznego, biologiczno-fizyczno-chemicznego oraz biologiczno-geograficznego. Absolwenci techników zaś z profilów: technik mechanik oraz elektronika ogólna. Zdecydowana większość absolwentów szkół średnich, którzy wzięli udział w badaniu kontynuuje edukację na studiach wyższych - 8 osób. Jeden z respondentów uczy się w studium zaocznym oraz jeden nie kontynuuje edukacji. W tej grupie badanych znalazły się cztery osoby, które w momencie badania deklarowały, że posiadają pracę.

Pytanie o to, co najbardziej wartościowego uzyskali, z perspektywy roku, w szkole, którą ukończyli, pozwoliło na weryfikację hipotezy, że szkoła postrzegana jest jako kamień milowy w osiągnięciu pozycji na rynku pracy.

Uczestnicy badania w większości wspominają ukończoną szkołę jako miejsce, gdzie panowała dobra atmosfera oraz gdzie poznali wartościowych znajomych i przyjaciół, z którymi w wielu przypadkach utrzymują kontakt do dziś. Szkoła średnia pozostanie dla tych osób przede wszystkim miejscem spotkań w dobrym klimacie. Trzy osoby wskazały na wartości czysto formalne tzn. uzyskanie matury oraz *kurs spawacza, kurs prawa jazdy, praktyki w Niemczech*. Uczestnictwo w tych kursach było możliwe w ramach projektów unijnych realizowanych przez szkołę. Inny absolwent podkreślił, że dzięki udziałowi w realizowanych projektach miał szansę na rozwijanie kontaktu z ludźmi oraz umiejętności pracy w grupie. Ta ostatnia dominuje wśród wymienianych nabytych kompetencji. Jedna z respondentek zauważyła, że dzięki szkole mogła się rozwijać: *polubiłam teatr, który stał się moją pasją*. Inny uczestnik mówił o pojawieniu się dzięki szkole samej chęci zdobywania wiedzy, występowaniu zachęt do dalszej

nauki. Wartościowe było także nabycie samodzielności oraz zaradności, o której ciekawie mówił jeden z absolwentów: *szkoła nauczyła mnie nie poddawać się i inteligentnie kombinować tzn. że nie ma takiej granicy, której się nie przeskoczy, nie ma sytuacji bez wyjścia, nie wolno się zamykać. Liczą się znajomości w dobrym rozumieniu tego słowa.* Jednocześnie z uznaniem wyrażał się on o unikalnym, punktowym systemie oceniania w technikum: *bo jak sobie stwierdzisz, że musisz 35 punktów zdobyć, bo taki jest próg na dwójkę żeby zdać, to nie możesz przez pół roku nic nie robić, a przez drugie pół pracować. System jest na tyle dobry, że można by było go wprowadzić wszędzie. Myślę, że to by podniosło kwalifikacje kończących szkoły. Szkoła dobrze przygotowała do rynku pracy.* Takie zdanie o szkole było jednak odosobnione. Czas nauki w liceum i technikum generalnie nie był postrzegany przez respondentów jako konkretne przygotowanie do pracy zawodowej. Był to raczej, w ich opinii, okres poszukiwań najbardziej trwałych zainteresowań, bez świadomego powiązania z rynkiem pracy, czas budowania relacji i rozwijania umiejętności społecznych. Relacje i umiejętności te są postrzegane jako źródło ogólnej satysfakcji, dobrego samopoczucia, zdecydowanie rzadziej zaś jako sieć kontaktów ułatwiających np. poszukiwanie zatrudnienia.

DALSZE KSZTAŁTOWANIE SIĘ ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH

Tylko jeden respondent w momencie przeprowadzania wywiadu nie kontynuował kształcenia. Wprawdzie podjął studia (zarządzanie i inżynieria produkcji) po szkole ponadgimnazjalnej lecz nie potrafił zmobilizować się do systematycznej nauki równoległe z wykonywaną pracą. Zdobył jednakże w ciągu roku uprawnienia na wózki widłowe oraz ukończył kurs spawacza. Krótkie formy zdobywania kwalifikacji okazały się, w jego przypadku, dogodniejsze do pogodzenia z pracą na stanowisku spawacza. Ponownie jednak chce starać się o miejsce na pierwszym roku studiów na wspomnianym kierunku.

Jedna osoba rozpoczęła studium policealne (kierunek: opiekun domu pomocy społecznej), ma jednak plany na podjęcie studiów wyższych. Jednocześnie zdobyła w międzyczasie uprawnienia na wózki widłowe. Główna przyczyna ma charakter asekuracyjny: *być może się przyda.*

Powyższe przypadki absolwentów potwierdzają tezę, że studiowanie jest dla absolwentów techników i liceów pożądaną aktywnością, pomimo możliwości zaangażowania w pracę w pełnym wymiarze czasowym. Inne spostrzeżenie jest takie, że zdobywanie uprawnień nie jest dla badanych alternatywą dla studiów wyższych.

Pozostali respondenci byli studentami pierwszego roku studiów na sześciu różnych uczelniach wyższych (w zdecydowanej większości lubelskich) i na ośmiu kierunkach studiów: budownictwie, towaroznawstwie, ekonomii, psychologii, lekarskim, prawie, kosmetologii oraz kognitywistyce. Można mówić więc o bardzo zróżnicowanej próbie badawczej pod względem profilu ścieżki edukacyjnej. Różne były również motywy podjęcia kształcenia kierunkowego. Najliczniej wskazywano na realizację zainteresowań. Jedna z respondentek nakreśliła wprost opozycję: zainteresowania – potrzeby rynku pracy: *tak to bym poszła na Politechnikę, a chciałam robić coś co mnie interesuje.* Inne powody to: przyszłościowy kierunek ze specjalizacjami, kierunek gwarantujący pracę, praca w zawodzie (i to dobrze płatna) po tym kierunku. Na uwagę zasługuje stwierdzenie, że *wybrałam kierunek gdzie jednocześnie mogę pracować.* Inna osoba, wręcz przeciwnie, studiuje ze względu na nieposiadanie zatrudnienia: *chodzę na studia, bo muszę coś robić, na wyjazd poza miejsce zamieszkania nie mogłam sobie pozwolić i wybrałam z tych wszystkich kierunków najlepszy. Mama wybrała. Średnio jestem zadowolona. Wolałabym pracować, ale tu nie ma pracy po samym liceum, więc coś trzeba robić.*

Podsumowując, wybór kształcenia u części respondentów powodowany był zainteresowaniami, u innych prognozą możliwości zatrudnienia, a u niektórych wypadkową możliwości finansowych, szans na zatrudnienie na lokalnym rynku pracy i opinii innych osób.

Uczestnicy wywiadów w większości nie sygnalizowali, że wybory dotyczące formy i kierunku kształcenia sprawiały im trudność, w jednym przypadku stwierdzono, że wybór kierunku studiów był niełatwy. Jak już wcześniej wspomniano jedna osoba nie potrafiła pogodzić nauki z pracą: *Musiąłem zrezygnować ze studiów żeby pracować. Niby można było to jakoś pogodzić i trochę mojej winy też w tym było. Odłożyłem sobie i jak przyszła sesja, a w pracy terminy i niestety...* Na problem kosztów związanych z kształceniem zwrócił uwagę jeden uczestnik zaznaczając, że podjął swój kierunek studiów dlatego, że spełniał dwa warunki: interesował go, był dostępny na uczelni blisko miejsca zamieszkania.

Osoba niezadowolona z wybranego kierunku studiów (już na pierwszym roku) była wyjątkiem w badanej grupie. Jedna zastrzegła, że nieco inaczej wybrałaby profil jeszcze w liceum, bardziej pod kątem obecnych treści kształcenia. Na uwagę zasługują wypowiedzi, które podkreślają atut nauki w technikum w stosunku do szkoły licealnej oraz związaną z tym przewagę na rynku pracy: *ze względu, że jestem po technikum, wiem też jak postępować z problemami, z którymi zwykły informatyk mógłby sobie nie poradzić - po moim technikum bardzo łatwo znaleźć pracę.* Druga wypowiedź docenia ten typ szkoły od innej strony: *w sumie tylko troszeczkę rozczarowany jestem moją głupotą, że nie poszedłem do technikum, po technikum można powiedzieć, że ma się już zawód w ręku, jakiś tam konkretny, bo i tam praktyki, można później o wiele łatwiej pracę znaleźć i po technikum nie trzeba mieć specjalnie matury, bo wystarczy ten zawodowy zdać i jakoś się pracę na pewno znajdzie. Tym bardziej jest zapotrzebowanie na techników niż osoby po liceum.*

Respondenci generalnie nie wskazali jakichś niezależnych od nich czynników wpływających na drogę kształcenia. Stopień swobody w jej kształtowaniu jest wśród nich wysoki. Dwie osoby zwracały uwagę, że chciały zostać w Lublinie, żeby mieć kontakt z rodziną, ale przedstawiały to jako własny wybór. Jedna z nich w wyborze kierunku studiów zdała się na matkę.

Za potencjalny sukces edukacyjny możliwy do osiągnięcia w ciągu roku od badania uczestnicy spotkań zgodnie wymienili zaliczenie sesji, całego roku oraz ogólnie dobre wyniki. Dla dwóch respondentów rozpoczęcie studiów byłoby sukcesem, przy czym dla jednego byłoby ono ponowne, dla drugiego w pomyślny sposób połączone z aktualną nauką w szkole policealnej.

POCZĄTKI KARIERY ZAWODOWEJ – DOŚWIADCZENIA PRACY LUB JEJ WIZJA

Czworo uczestników w ciągu roku przed badaniem nie podejmowało żadnych aktywności związanych z pracą. Jeden z nich uzasadniał: *na innych kierunkach jest możliwość pracowania jako sprzedawca w sklepie itp., ale na medycynie nie ma na to czasu, za dużo jest nauki.* Jedna osoba starała się o nią bezskutecznie: *szukałem i to dosyć intensywnie, wysłałem miliony cv, z tego miałem dwie rozmowy i nie wyszło.* Pozostali pracowali, w różny sposób godząc naukę z pracą.

Pierwsza z pracujących osób w dniu badania była pierwszy dzień w pracy - jako kelnerka. Praca ma charakter dorywczy, a znalazła ją dzięki koleżance. Zatrudnienie nie ma związku ze ścieżką kształcenia: *Podjęłam pracę, to jest taki mój wymysł, żeby mieć więcej pieniędzy, żeby odłożyć sobie na wakacje itd. Przeżyłabym bez tego.* Druga osoba ma bardzo podobną sytuację – pracuje w sklepie jako sprzedawca, znalazła pracę przez znajomości. Nie ma problemów z dostosowaniem jej do toku studiów.

Trzeci pracujący respondent także znalazł pracę przez znajomego, od razu po ukończeniu technikum. Ale traktuje ją w życiu priorytetowo, poświęcił dla niej studia. Jest zatrudniony jako spawacz,

co nie jest zgodne z profilem jego kształcenia z technikum. Nie jest zadowolony z zarobków, chętnie z niej zrezygnuje, ale tylko, gdy pojawi się okazja na lepiej płatną posadę. Podobnie czwarta pracująca osoba, także po technikum. Nie pracuje w zawodzie, ani zgodnie z kierunkiem studiów, ale jako sprzedawca w sklepie, w weekendy: *pozwala mi to zarobić na tyle dużo, aby nie prosić rodziców o pieniądze. Pozytywnie wartościował możliwość łączenia jej ze studiami: nawet gdybym miał propozycję pracy za lepsze pieniądze, ale w godzinach, które by mi nie odpowiadały i musiałbym zrezygnować z czegoś na studiach, to momentalnie ją odrzucam. Wolę zarabiać mniej, ale mieć to uporządkowane.*

Ostatnia z osób pracujących przedstawiła nietypową sytuację jak na grupę badanych – pracę w gospodarstwie u rodziców. Zaznaczyła, że pomoc rodzicom traktuje jako swój obowiązek: *we czworo generalnie prowadzimy, jeszcze z moim młodszym bratem.*

Osoby pracujące pozytywnie oceniali swoje zatrudnienie. Byli zadowoleni z faktu, że podjęli decyzję o pracy. Można stwierdzić, że chwalą model łączenia studiów i pracy, widzą mocne uzasadnienie dla jednej i drugiej aktywności.

Na dziesięcioro respondentów aż dla siedmiorga największą wartość na drodze kariery posiada styl życia czyli zachowanie proporcji i harmonii między różnymi aspektami życia, przede wszystkim pracą i życiem osobistym. Są to osoby gotowe na rezygnację z wyższych dochodów na rzecz spędzania większej ilości czasu z bliskimi. Sukces to dla nich coś więcej niż sukces zawodowy i wysokie zarobki. Respondenci proszeni byli o podanie przykładów z ostatniego roku, potwierdzających tę diagnozę. Użytkano rzeczowe odpowiedzi:

- *rezygnacja z kierunku medycyna, która nie dałaby mi czasu na własne życie;*
- *staram się nie zaniedbywać rodziny i dziewczyny;*
- *ja miałam matkę pracoholiczkę i to tak nie można żyć, trzeba mieć rodzinę, przyjaciół i pracę;*
- *czasami jeśli muszę coś przygotować na uczelnię, a wynikają sprawy rodzinne, które trzeba załatwić to rodzina ma pierwszeństwo;*
- *miałam propozycję pracy za granicą na wakacje, ale chciałam zostać tutaj z bliskimi.*

W dwóch przypadkach uczestnicy badania potwierdzili, że myśląc o pracy widzą przede wszystkim wyzwanie jakie ona ze sobą niesie, możliwości podejmowania ryzyka: *byłem osobą odpowiedzialną za budowę na praktykach, taką pracę chciałbym w przyszłości wykonywać.* Na przeciwnym biegunie jest kotwica kariery innego z respondentów czyli bezpieczeństwo i stabilizacja: *żeby były te podstawy socjalne, ubezpieczenie, bo z ubezpieczeniem jest lepiej, i by było na ewentualną rozrywkę i jakieś koszty, rachunki itd.*

Zachowanie równowagi między karierą zawodową, zapewne także kształceniem, a życiem rodzinnym, relacjami z bliskimi osobami stanowi zatem podłoże wszystkich istotnych wyborów dokonywanych przez większość respondentów w ostatnim roku. Deklarują oni przywiązanie do takiej harmonii.

Sukcesem zawodowym dla niepracujących byłoby zdobycie pracy dorywczej, raczej w czasie wakacji: *pomogłaby mi zdobyć chociaż troszeczkę tego doświadczenia; jakaś praca na miesiąc czy na dwa.* Niektórzy stawiają jednak pewne warunki: *znalezienie jakiegokolwiek pracy, która pozwoliłaby mi jednocześnie uczyć się i pracować (...) praca niewymagająca zbyt wiele poświęcenia.*

Osoby pracujące chcą przejść okres próbny w pracy albo pozyskać pracę lepiej płatną. Szczegółowo określił to jeden z respondentów: *wyjechać w te wakacje za granicę i zarobić tyle, żeby przez następny rok nie musieć pracować i mieć załatwioną pracę na następne wakacje.*

Ostatnie pytanie wywiadów indywidualnych dotyczyło tego, co badany mógłby zrobić w ciągu najbliższego roku, aby jego sytuacja na polskim rynku pracy poprawiła się. Zazwyczaj mówiono, podob-

nie jak w 2012 roku, o kursach kwalifikacyjnych, jednak tylko w części precyzowano ich przedmiot: spawanie, kursy językowe, prawo jazdy, księgowość. Pozostali raczej wyrażali ogólną intencję niż mocne postanowienie: *oprócz tego jak znajdę jakieś interesujące szkolenie, kurs to na pewno pójdę, no bo jak mówią im więcej papierków tym łatwiej z pracą; może jakieś kursy zawodowe, ale gdybym miała na oku jakąś konkretną pracę; w wakacje jakieś kursy można, ale nie wiem czy będzie mi się chciało*. O wiele bardziej precyzyjny plan przedstawiła osoba zwykle pracująca w wakacje: *zyskać nowe doświadczenia poprzez wyjazd, podszkolić język za granicą, poznać nowych ludzi, zarobić pieniądze, które umożliwią później spokojne skupienie się na edukacji tutaj, żeby zarobić i skupić się wyłącznie na tym, żeby się uczyć*. Badani podawali również jednokrotnie: możliwość wzięcia udziału w praktykach wakacyjnych oraz podjęcia wolontariatu.

OCENA INFORMACJI DOTYCZĄCYCH RYNKU PRACY I EDUKACJI

Jedno z pytań dotyczyło deficytów informacji o rynku pracy i edukacji odczuwanych przez badanych. Opinie były równo podzielone. Wśród tych, którzy twierdzą, że deficytów informacji nie ma lub ich nie odczuwają najbardziej radykalne zdanie brzmiało: *w tak banalny sposób jak Facebook można się dowiedzieć o tylu ciekawych szkoleniach, ciekawych ofertach pracy czy nawet firmach istniejących, że jeśli ktoś odpowiada, że jest za mało tych informacji to znaczy, że ich w ogóle nie szuka. I bredzi, mówiąc brzydko*. Odczuwający braki w informacjach wskazywali na potrzebę zdobycia informacji na temat najbardziej przyszłościowych kierunków studiów, zapotrzebowania na pracowników, cyklicznego informatora na ten temat. *Takie różne broszury, książeczki – to jest mniej interesujące, nie zauważam w ogóle statystyk*. Inni podkreślali, że *urzędy pracy powinny lepiej informować a doradztwo zawodowe powinno być bardziej rozwinięte*. Bardziej konkretne rekomendacje dotyczyły większej ilości informacji na temat możliwości zatrudnień w kontekście wydobycia gazu łupkowego, a także faktu, że w ofertach pracy często, w opinii respondenta, brakuje informacji, że poszukiwana jest osoba z doświadczeniem, a na rozmowie okazuje się, że jest wymagane: *to jest marnowanie czasu ich i mojego, człowiek nie wysyłałby tam cv*.

Respondentów poproszono o wyrażenie opinii na temat wyników badań pracodawców (prowadzonych przez LORP) w zakresie oczekiwań wobec absolwentów, zwłaszcza posiadania przez nich doświadczenia oraz pojmowania tego doświadczenia przez pracodawców. Uczestnik wywiadu mógł zasugerować w jaki sposób absolwent podobny do niego może takie doświadczenie zdobyć.

Niemal wszyscy absolwenci, którzy usłyszeli o wymaganiach pracodawców odnoszących się do doświadczenia reagowali emocjonalnie (*jakiś absurd*) lub ze zdziwieniem, zapewne dlatego, że uznają takie oczekiwania za wygórowane oraz często o nich słyszą. Nie myśleli o pomyśle w jaki sposób ten problem rozwiązać (*nie ma jak zdobywać tego doświadczenia*). Część respondentów stwierdziła zdawkowo, że wobec takich wymagań formą wzmocnienia sytuacji absolwenta może być jego aktywność społeczna, praca wolontariacka czy wcześniejsze szkolenia z elementami praktycznymi. Część badanych poszła jednak krok dalej, próbując postawić się w miejscu pracodawcy (*pracodawcom jest ogólnie ciężko i sami liczą na jakiś zysk*). Pierwsza propozycja dotyczyła zorganizowania takiej formy zatrudnienia jak praca na okres próbny bez wynagrodzenia, upowszechnienie bezpłatnych praktyk na określony czas, gdzie pracodawca inwestowałby w wyposażenie stanowiska pracy, przyuczenie pracownika, ale nie ponosiłby kosztów wynagrodzenia. Po takim okresie musiałby go zatrudnić traktując jako specjalistę. Respondenci sugerujący takie rozwiązanie zapewne nie brali pod uwagę, że pracownik nie ma obowiązku po takim okresie próbnym pracować dalej, a więc inwestycja pracodawcy w takim wypadku mu

się nie zwróci. Na ten realny i powtarzający się problem zwracali uwagę pracodawcy podczas badań jakościowych w LORP w roku 2012.

Kolejne spojrzenie respondentów uwzględniało fakt, że zwykle pracodawcom nie chodzi o staż pracy w latach, ale dotychczasowy czas poświęcony na aktywność dla kogoś, dla jakiejś sprawy, a nie jedynie naukę dla siebie. To jest dowód na chęć (a nie przymus), motywację, ale i socjalizację do działania i pracy, na której tak naprawdę zależy pracodawcom.

Jeden z badanych podkreślał, że pod pojęciem doświadczenia zawodowego, używanym przez pracodawców, kryją się różne treści w odniesieniu do każdego zawodu. Zauważył, że można zdobywać praktykę zawodową (pracując w branży), ale nie mieć doświadczenia zawodowego charakterystycznego dla konkretnego stanowiska: *szkoła średnia nie przygotowuje do pracy na konkretnym stanowisku, tak jak szkoła jazdy nie przygotowuje do jazdy tylko do egzaminu. Pracodawca musi przeszkolić na dane stanowisko w jakimś zakresie pracy. Patrząc w inny sposób to szkoła średnia powinna trwać ze 20 lat i wtedy będzie zdobywać doświadczenie z każdej dziedziny elektroniki - samochodowej czy komputery, radio fm czy ksero.* Uczestnik wywiadu uznał, że pracodawca jeśli chce tanio zatrudnić pracownika nie może od niego wymagać doświadczenia stanowiskowego.

W stosunku do systemu szkolnego respondenci rekomendowali wprowadzenie do programów szkół zajęć, które miałyby charakter czysto praktyczny, by potem mogłyby być wykorzystywane jako element doświadczenia - *liceum a nawet technika zbyt mało kierują się w stronę praktyczną i techniczną.*

Absolwenci nie chcą być traktowani stereotypowo tzn. jako nie posiadający umiejętności praktycznych i motywacji do pracy. Jeden z nich opowiadał, że zapisy w cv nie są dla niego dobrym kryterium rekrutacji, powinna ona zaczynać się na rozmowie kwalifikacyjnej: *wtedy dopiero możesz pokazać kim jesteś i nie oszukasz. Zaczną cię pytać po angielsku, nie będziesz znał angielskiego w stopniu w jakim napisałeś, to cię nie przyjmują bo okłamałeś. Jak okłamałeś tu, to mogłeś tu, tu i tam. Prosta rzecz.* Ten absolwent technikum udawał, że nie zawsze doświadczenie oznacza dobre wypełnianie roli zawodowej: *Jazda samochodem jest idealnym przykładem. Co z tego, że ktoś ma 20 lat doświadczenia jak dalej jeździ beznadziejnie, a ktoś w tamtym miesiącu zdał prawo jazdy i jeździ idealnie, bo ma wyczucie przestrzeni. I podobnie jest z informatyką, co z tego, że koleś od 20 lat siedzi i klepie programy jak cały czas siedzi i szuka czegoś w Google. A drugi człowiek zaczął się tym interesować dwa miesiące temu a potrafi napisać o wiele bardziej skomplikowany program i szybciej niż ten człowiek, który ma doświadczenie. Im więcej samozaparcia, pasji i chęci co się chce robić w życiu, tym lepsze są efekty.*

Absolwentom liceów i techników przedstawiono także do oceny informacje pochodzące z monitoringu ofert pracy prowadzonego przez LORP. W jednym zdaniu podsumował je absolwent liceum, wiążąc ze sobą najpopularniejsze ogłoszenia o pracę: *najwięcej ogłoszeń w usługach – to mnie nie dziwi, tak jest w państwach rozwiniętych, każdy z nas chodzi na zakupy i ktoś musi nas obsłużyć, finanse czyli bank to też każdy chodzi, informatyka to jasne, że potrzebny jest jakiś system rozliczeniowy.* Analogicznie brzmiała inna wypowiedź: *rynek jest nastawiony na konsumpcję, jest dużo klientów, jest dużo firm mających coś do zaoferowania, potrzebują ludzi, którzy będą potrafili coś sprzedać tym klientom, finanse są bezpośrednio związane z obsługą klienta czy sprzedażą.* Najliczniejsze branże w ogłoszeniach zastanawiały kolejnego respondenta: *coraz mniej stawiane jest na produkcję, najpierw stawiana jest sprzedaż i obsługa klienta, a nic nie mówi się o produkcji, dla mnie to jest dziwne, bo świat patrzy jak coś sprzedać, a nie jak wyprodukować.* Nie wszyscy absolwenci chętnie podejmowali rozmowę na temat ofert pracodawców: *ja nie lubię na taki temat rozmawiać, bo ja jeszcze nie pracowałam, nie*

zastanawiałam się nad takimi rzeczami, ja na razie nie wiem o co chodzi, nie wiem co chcą pracodawcy.

LOSY ABSOLWENTÓW W ROCZNEJ PERSPEKTYWIE

Sposób realizacji planów absolwentów, ich wybory w karierze edukacyjno-zawodowej wynikają z preferowanej wartości jaką przede wszystkim okazała się harmonia między życiem osobistym, relacjami z bliskimi a pozostałymi aktywnościami społecznymi (kształcenie, praca). Niepodejmowanie poszukiwania pracy, okazji do zatrudnienia, mimo możliwości, również może z tego wynikać.

Można podejrzewać, że znacząca część osób (dwie deklaracje wprost, z analizy dominujących kotwic kariery wynika, że zapewne więcej) przy decyzji dotyczącej kształcenia po technikum i liceum a priori przyjęło, że będzie ono miało miejsce w województwie lubelskim, a być może nawet w najbliższej od miejsca zamieszkania szkole wyższej. Taki wybór ogranicza lub zupełnie niweluje koszty dojazdów, stacji itp. i pozostawia możliwość bliskiego kontaktu z rodziną.

Podsumowując ten fragment badania absolwentów można skonfrontować plany dziesięciorga uczniów i uczennic z roku 2012⁸⁴ z ich losami jako absolwentów do dnia realizacji wywiadów indywidualnych.

Warto przyrzeć się przede wszystkim losom ośmiu osób, które to rok przed badaniem sądziły, że będą jednocześnie pracować i uczyć się. W kategorii „technika i licea” ten rodzaj odpowiedzi na pytanie o plany przeważał także w badaniach ilościowych. Losy tych absolwentów potoczyły się zgodnie z ich przewidywaniami (nauka i praca) w pięciu przypadkach. Co ciekawe, każda z tych osób w 2012 roku mówiła o planach pracy zwykle bez precyzowania jednego rodzaju stanowiska pracy, co wskazuje, że nie nastawiała się w jej poszukiwaniu na ściśle określonych kryteria. Każde z obecnych zatrudnień nie jest pracą zbieżną z kierunkiem realizowanych studiów. Można powiedzieć, że taka strategia zdobywania doświadczenia po szkole średniej, w trakcie studiów, była w przypadku tych osób brana uprzednio pod uwagę. Pozostała trójka osób planujących łączenie nauki z pracą realizuje tylko kształcenie, ale tylko jedna osoba aktywnie poszukiwała pracy w ciągu roku.

Z pozostałych dwóch osób jedna planowała tylko naukę na wybranym kierunku i na ten właśnie się dostała. Z założenia nie zdobywała doświadczenia zawodowego. Druga planowała tylko pracę a tylko się uczy.

Zatem wszyscy badani absolwenci, niezależnie od planów, po ukończeniu technikum podejmowali kształcenie. Nie zawsze dało się je utrzymać godząc z pracą. Zwraca uwagę fakt, że większość badanych podjęła zaplanowany wcześniej kierunek kształcenia na studiach wyższych. Żadna z osób nie wspominała o znaczących barierach związanych z dostępem do edukacji na poziomie wyższym o wybranym profilu. Nieco inaczej wygląda sytuacja gdy chodzi o kształcenie w postaci kursów i szkoleń. W roku 2012 uczniowie pytani byli o konkretne potencjalne działania, które mogliby podjąć dla zwiększenia prawdopodobieństwa uzyskania w przyszłości satysfakcjonującej pracy. Wówczas siedem osób wskazało na kursy i szkolenia. Jedynie dwie osoby je podjęło. Oznacza to, że kształcenie pozaformalne, mimo że z reguły dostrzegane jako pomocne na drodze zawodowej, nie było już tak samo często realizowane przez badanych absolwentów techników i liceów. Być może jest ono odkładane do momentu gdy kończyć się będzie edukacja na poziomie wyższym albo stanie się na drodze zawodowej niezbędnym wymogiem konkretnego pracodawcy.

⁸⁴ Byli oni wśród respondentów badań ilościowych, podsumowanych w publikacji - Lubelskie Obserwatorium Rynku Pracy *Plany i losy zawodowe uczniów i studentów szkół ponadgimnazjalnych* Lublin 2012.

Odnosząc się jeszcze do wyników ilościowych badań LORP (planów uczniów) z roku 2012 można wnioskować, że ścieżka kształcenia od technikum do studiów wyższych daje dzisiaj badanym, którzy ją obrali, więcej alternatyw na rynku pracy (już w trakcie jej trwania) niż tym, którzy zdecydowali się na drogę kształcenia liceum - studia. Z ilościowych badań z roku 2012 wynika, że uczniowie liceów rzadziej planują zatrudnienie w ciągu roku niż uczniowie techników, zaś ci ostatni wskazywali na większą dostępność pracy w branży odpowiadającej profilowi kształcenia zarówno w powiecie nauki jak i województwie. Licealiści wówczas również o wiele rzadziej widzieli również dla siebie perspektywę założenia własnej firmy.

6.3. Absolwenci szkół wyższych

STATUS RESPONDENTÓW I ICH OCENA SZKOŁY UKOŃCZONEJ PRZED ROKIEM

W badaniu jakościowym udział wzięło dziesięcioro respondentów (7 kobiet i 3 mężczyzn), którzy rok wcześniej (2012) odpowiedzieli na pytania kwestionariuszowe będąc studentami ostatniego roku studiów licencjackich (8 osób) lub magisterskich (2 osoby). W ciągu ostatniego roku ukończyli oni określony etap edukacji na pięciu różnych uczelniach z województwa lubelskiego (UMCS w Lublinie – 5 osób, WSPiA w Lublinie – 2 osoby, KUL w Lublinie – 1 osoba, UM w Lublinie – 1 osoba, PSW w Białej Podlaskiej – 1 osoba). W grupie tej znalazły się osoby, które studiowały na następujących kierunkach: socjologia (2 osoby), filologia polska, administracja, pedagogika ogólna, fizjoterapia, dziennikarstwo, finanse i rachunkowość, geografia oraz pedagogika specjalna/resocjalizacja. Jeden z respondentów posiadał orzeczenie o niepełnosprawności, lecz w swoich opiniach nie odnosił się do tego faktu, jako problemu determinującego jego działania lub postawy.

Zdecydowana większość respondentów w chwili badania kontynuowała studia - 8 osób. Ponadto jedna z tych osób uczyła się także dodatkowo w studium policealnym. Wśród absolwentów studiów wyższych znalazły się także dwie osoby, które zakończyły edukację. W grupie przebadanych osób, które ukończyły studia wyższe znalazły się cztery osoby pracujące.

Zapytani o to, co w ich opinii najbardziej wartościowego dała im szkoła, którą ukończyli badani zwracali uwagę, że studia wyższe pozwoliły się rozwinąć i w dużej mierze rozszerzyć perspektywę myślenia. Twierdzili, że dzięki studiom zmienił się ich sposób postrzegania otaczającej rzeczywistości, w tym także rynku pracy. Część z absolwentów podkreślała także, że studia pozwoliły im na zdobycie bardzo dużej ilości wiedzy teoretycznej, która jest niezbędna do wykonywania pracy w zawodzie. Istotna dla badanych była także panująca na uczelni atmosfera, która umożliwia nawiązywanie wielu ciekawych kontaktów. Ponadto kilku badanych zwróciło uwagę, że dzięki dobrze dobranej ilości zajęć mieli możliwość rozwoju osobistego. Zwracały na to uwagę szczególnie te osoby, które w momencie badania pracowały i łączyły pracę z nauką.

Kilka osób zwracało także uwagę, że renoma lubelskich uczelni jest całkiem niezła - przynajmniej na lokalnym rynku pracy. Twierdzili, że co prawda są lepsze uczelnie wyższe jak np. Uniwersytet Jagielloński, Politechnika Warszawska, Uniwersytet Warszawski, jednak także na uczelniach w województwie lubelskim zatrudniona jest kompetentna kadra, która potrafi przekazać sporą ilość wiedzy.

Jedna z respondentek deklarowała, że uczelnia pozwoliła się jej rozwijać dzięki możliwości aktywnego uczestnictwa w pracy samorządu uczelnianego. Osoba ta podkreślała, że dzięki temu nauczyła się kontaktowania z innymi osobami, praktyki organizacyjnej oraz samodyscypliny i odpowiedzialności. Twierdziła także, że taka aktywność nie tylko pozwala jej nabywać umiejętności, ale jest też ro-

dzajem pewnego doświadczenia, które może zostać docenione przez pracodawcę, który poszukuje kandydatów do pracy przejawiających aktywność poza nauką.

DALSZE KSZTAŁTOWANIE SIĘ ŚCIEŻEK EDUKACYJNYCH

Pracodawcy w badaniach Lubelskiego Obserwatorium Rynku Pracy zwracali uwagę, że absolwenci, którzy starają się o pracę bardzo często nie posiadają wystarczających kwalifikacji. Pytano więc respondentów czy od ukończenia szkoły podejmowali oni jakieś aktywności związane z edukacją oraz zdobywaniem nowych kwalifikacji poprzez udział w kursach czy szkoleniach.

Wszyscy respondenci, w okresie ostatnich 12 miesięcy podejmowali różne aktywności mające na celu zdobywanie nowej wiedzy oraz kwalifikacji. Zauważyć tutaj można, że forma tych kwalifikacji w dużej mierze zależy od stopnia studiów, które ukończyli w 2012 roku.

W grupie studentów, z którymi zostały przeprowadzone pogłębione wywiady indywidualne znalazły się trzy osoby, które w poprzednim roku ukończyły studia II stopnia. Dwie z nich na tym etapie zakończyły edukację w ramach szkolnictwa wyższego i w omawianym okresie brały udział w kursach doszkalających (kurs językowy oraz kurs szkoleniowy piłki nożnej). Natomiast trzecia osoba w zeszłym roku równolegle studiowała dwa kierunki – jeden z nich ukończyła, natomiast drugi ukończy w tym roku. Żaden z badanych, który posiada wykształcenie wyższe magisterskie nie zdecydował się w tym roku na rozpoczęcie studiów na kolejnym kierunku. Ta grupa respondentów zdecydowanie deklarowała, że wszystkie podejmowane przez nich aktywności związane z dalszym kształceniem wynikały bezpośrednio z wymagań jakie stawia przed nimi rynek pracy. W ich opinii jedynie udział w różnego typu kursach, szkoleniach, konferencjach itp. może spowodować rozszerzenie możliwości oraz zwiększenie szans na uzyskanie intratnej pracy.

Pozostałą grupę badanych stanowili absolwenci studiów licencjackich. Wszyscy z nich w chwili obecnej kontynuują edukację na uzupełniających studiach magisterskich na tych samych kierunkach, które ukończyli na poziomie studiów I stopnia. Taki wybór przez większość respondentów argumentowany był chęcią posiadania pełnego wykształcenia w jednym kierunku. Podkreślali oni w swoich wypowiedziach, że było dla nich oczywiste, że po ukończeniu studiów licencjackich należy zdobyć także tytuł magistra. Jak powiedział jeden z badanych: *To była dla mnie oczywistość, że kontynuuję. Bo jak to brzmi wykształcenie wyższe niepełne? Albo wyższe albo nie. Kontynuacja bez wahania.* Respondenci zwracali uwagę, że ich wybór od początku podyktowany był zainteresowaniami i z tego powodu zdecydowali się ukończyć także studia magisterskie, które sprawiłyby, że posiadaliby oni pełną, możliwą do zdobycia na studiach wiedzę. Jedna z badanych powiedziała: *Chciałam podążać tą samą drogą. Nie chciałam zmieniać profilu edukacji, gdyż tylko to mnie interesuje. I chciałabym rozpocząć pracę w związku z tym pełne wykształcenie byłoby mile widziane przez pracodawcę.* Nieco szerzej w swoich wypowiedziach swoją obecną edukację w kontekście szans na znalezienie zatrudnienia ujmowali badani, którzy obecnie poza kontynuacją ukończonego na licencjacie kierunku studiów podjęli jeszcze inne aktywności związane z edukacją. Były to dwie osoby, które wybrały specjalizacje, studia podyplomowe oraz kursy, które dotyczyły podobnej tematyki, co główny kierunek. W opinii tych osób takie podejście sprawia, że będą oni mieli bardziej rozległe kwalifikacje, które *rozszerzą ich pola działania i będą zdecydowanie pomocne w znalezieniu zatrudnienia.* Są to więc osoby świadome, które swoje decyzje na temat ewentualnych działań związanych z podnoszeniem kwalifikacji podejmują w odniesieniu do szans na znalezienie zatrudnienia, a nie tylko w związku z posiadanymi zainteresowaniami. Bardzo ciekawie taki stan rzeczy obrazuje wypowiedź jednego z badanych: *Ponieważ chcę zadbać o swoją przyszłość to*

postanowiłem zacząć te dwa kierunki. Jak nie z geografii to może z czymś innym pracę się znajdzie. Wybrałem blok pedagogiczny, dlatego że byłem wcześniej na specjalizacji społeczno-ekonomicznej i mógłbym pracować w gminie lub starostwie. Jakby były zajęte etaty to mógłbym pracować jako nauczyciel. A dodatkowo kształcenie w szkole policealnej to też jakaś alternatywa pracy jako geodeta w firmie geodezyjnej. Wypowiedź ta ewidentnie świadczy o fakcie, że wybór dodatkowych kierunków czy kursów jest w tym wypadku świadomym wyborem, który ma na celu zwiększenie możliwości oraz liczby alternatywnych zawodów, które można wykonywać po ukończeniu edukacji.

Zdecydowana większość respondentów, którzy ukończyli studia wyższe nie posiadało żadnych dylematów związanych z edukacją. Dwie osoby w trakcie badania przyznały, że posiadały pewne wątpliwości czy kontynuować ten sam kierunek, co na studiach licencjackich i ostatecznie zdecydowały się na ten krok. Jedna z absolwentek podjęła dodatkowo kształcenie na innym kierunku studiów, lecz ze względu na brak możliwości czasowych zmuszona była z nich zrezygnować i poświęcić się tylko swojemu pierwotnemu kierunkowi. W przypadku jednej z respondentek pojawiły się także dylematy związane z wyborem między studiami dziennymi a zaocznymi. Wynikały one z faktu posiadania zatrudnienia, które łatwiej mogłaby pogodzić ze studiami w trybie niestacjonarnym. Nie zdecydowała się ona jednak na takie rozwiązanie ze względów finansowych. Jej sytuację bardzo dobrze ilustruje następująca wypowiedź: *Zastanawiałam się owszem nad studiami zaocznymi, pod tym względem, że miałabym więcej czasu na pracę od poniedziałku do piątku. Pracowałabym i nie martwiłabym się, że nie zdążę na zajęcia, i że z zajęć nie zdążę do pracy. Jednak zdecydowałam się, że „pociągnę” dziennie. Głównie chodziło o pieniądze, gdyż wtedy sama musiałabym je opłacić a nie zarabiam dużo.* Wszyscy respondenci zwracali jednak uwagę, że ostateczny wybór był ich suwerenną decyzją, na którą tylko w jednym przypadku wpłynęły niezależne czynniki.

Respondenci ocenili także stopień zadowolenia z podjętych przez siebie decyzji odnośnie kształcenia. Jedna z pośród badanych stanowczo stwierdziła, że gdyby mogła wybrać szkołę jeszcze raz, to na pewno byłaby ona inna. Osoba ta była absolwentką administracji, lecz obecnie studiowała jeszcze zarządzanie na ostatnim roku. W swojej wypowiedzi zwracała uwagę, że zajęcia na jej nowym kierunku są bardziej urozmaicone oraz mniej teoretyczne, co sprawia, że nabywa zdecydowanie więcej umiejętności, które mogą być docenione przez pracodawcę. Respondentka ta twierdziła także, że w momencie kiedy zdecydowała się na studiowanie administracji nie wiedziała, że co roku tak wielu studentów kończy ten kierunek oraz że tak trudno jest po nim uzyskać zatrudnienie. W badanej grupie absolwentów szkół wyższych znalazły się także dwie osoby, które były umiarkowanie zadowolone z wybranych przez siebie kierunków/specjalności. Twierdzili bowiem, że mieli trochę inne oczekiwania odnośnie tych konkretnych studiów. W ich opinii studia te powinny zawierać więcej zajęć praktycznych, a mniej teoretycznych. Niezadowolenie absolwentów budzi odwrócenie tych proporcji.

W kwestii ewentualnych sukcesów edukacyjnych, które respondenci mogą odnieść w ciągu najbliższy 12 miesięcy padały krótkie odpowiedzi. Wszyscy respondenci, którzy kontynuują edukację na poziomie studiów magisterskich zwracali uwagę, że istotne jest dla nich zaliczenie najbliższego roku oraz napisanie pracy magisterskiej. Planują oni więc ukończenie studiów w terminie i nie koncentrują się na innych możliwościach kształcenia.

POCZĄTKI KARIERY ZAWODOWEJ – DOŚWIADCZENIE PRACY LUB JEJ WIZJA

W trakcie badania ilościowego z 2012 r. respondenci wypowiadali się także na temat planów zawodowych. Tylko co szósty student dzienny oraz co czternasty zaoczny twierdził wówczas, że nie

koncentruje się na podjęciu zatrudnienia i chce poświęcić się nauce. Pozostali planowali poświęcić się pracy lub łączyć ją z nauką. Zapytano respondentów jak wyglądała ich szeroko rozumiana aktywność zawodowa w okresie od zakończenia poprzedniego badania. W badaniu jakościowym w dużej mierze potwierdziły się te wyniki, gdyż tylko dwójka respondentów otwarcie stwierdziła, że w okresie ostatnich 12 miesięcy nie podejmowała żadnych aktywności związanych z pracą oraz nie poszukiwała jej. Osoby te argumentowały, że na razie wolą skupić się na nauce, a dopiero w momencie, gdy uzyskają pełne wykształcenie rozpoczną poszukiwanie pracy. Jedna z badanych powiedziała, że nie poszukiwała pracy zarobkowej a jej jedyną formą zdobywania przez nią doświadczenia zawodowego był udział w praktykach. Były to jednak obowiązkowe praktyki studenckie, więc nie podejmowała ona żadnych aktywności związanych z pracą z własnej inicjatywy.

Spośród pozostałej części przebadanych studentów tylko dwie osoby pracują aktualnie w wyuczonym zawodzie. Pierwsza z nich jest studentką dziennikarstwa o specjalności public relations. Już w trakcie poprzedniego badania pracowała na podstawie umowy zlecenie jako copywriter. Studentka do dziś utrzymuje tę współpracę, lecz w międzyczasie przejawiała także inne aktywności związane z pracą. Współpracowała z agencją reklamową, dla której tworzyła teksty na zlecenie oraz odbywała praktyki w redakcji jednego z portali internetowych. Druga respondentka pracuje w tej samej branży. Jest ona absolwentką socjologii o specjalności komunikacja społeczna i media - pracuje jako dziennikarka dla portalu internetowego. Obie absolwentki są bardzo zadowolone, że mogą zdobywać doświadczenie zawodowe bezpośrednio związane z ukończonym kierunkiem studiów. Zwracają także uwagę, że ten rodzaj pracy możliwy jest do połączenia z aktualną edukacją.

Pozostali respondenci pracują lub pracowali w zawodach niezwiązanych z wykształceniem. Taką sytuację najlepiej obrazuje wypowiedź jednej ze studentek: *pracuję tam, bo trzeba mieć pieniądze, a w zawodzie to ciężko znaleźć pracę*. W takiej sytuacji są dwie osoby, które twierdzą, że jest to po prostu jedyna praca jaką udało im się zdobyć. Jedna z nich pracuje w firmie kurierskiej, natomiast druga na stoisku handlowym. Obie uważają, że nie jest to ich wymarzona praca, ale sposób na zdobycie doświadczenia oraz zarobienie pieniędzy. W badaniu wziął udział także absolwent, który co prawda nie pracuje w wyuczonym zawodzie (ukończył filologię polską), lecz jest zadowolony ze swojej pracy, gdyż wynika z jego pasji – jest trenerem w szkółce piłkarskiej. Dodatkowo posiada odpowiednie uprawnienia i kwalifikacje, które umożliwiają mu pracę z młodzieżą. Pozostałe dwie osoby, które wzięły udział w badaniu obecnie nie pracują, lecz w ostatnim czasie posiadały zatrudnienie – jeden student pracował przy inwentaryzacjach w sklepach, natomiast jedna ze studentek była w kawiarni baristką. Ich intensywność poszukiwania pracy jest jednak dość zróżnicowana, gdyż tylko wspomniana ankietowana na bieżąco przegląda ogłoszenia i stara się uzyskać zatrudnienie. Twierdziła, że wysłała wiele podań o pracę, lecz niestety jeszcze ani razu nie została zaproszona na rozmowę kwalifikacyjną. Zdaje sobie jednak sprawę, że w dużej mierze wynika to z jej braku doświadczenia, dlatego aktualnie bardzo aktywnie zaangażowała się w poszukiwanie pracodawcy, który mógłby przyjąć ją na staż. Niepracujący student poświęca natomiast zdecydowanie więcej czasu na naukę (studiuje oraz uczy się w szkole policealnej) i w związku z tym nie poszukuje pracy, ale gotowy jest ją podjąć w formie dorywczej w przypadku, gdy ktoś znajomy go poleci.

Mimo, że nie wszyscy respondenci są zadowoleni ze swojej sytuacji zawodowej to wskazywali oni jednoznacznie, że nie wystąpiły sytuacje zewnętrzne, które miałyby znaczący wpływ na ich wybory. Zwracali jedynie uwagę, że ich położenie mogłoby się zmienić, gdyby udało się im zdobyć doświadczenie zawodowe związane z kierunkiem wykształcenia. Tylko jeden z respondentów jasno zadeklarował, że w momencie podejmowania zatrudnienia w Lublinie posiadał spore dylematy.

Wszyscy uczestnicy wywiadów IDI, po przeanalizowaniu wyników jakie uzyskali w kwestionariuszu kotwic kariery, jednoznacznie zgodzili się, że wartości, które w ich przypadku uzyskały najwyższe wyniki punktowe, dobrze opisują ich postawy. Cztery osoby spośród absolwentów szkół wyższych najwyższy wynik uzyskały dla kategorii „styl życia”, który oznacza zachowanie proporcji i harmonii między różnymi aspektami życia – przede wszystkim pracą i rodziną. To właśnie na ten fakt respondenci wskazywali najczęściej podając przykłady potwierdzające, iż ta kotwica najlepiej ich opisuje. Twierdzili, że praca nie może zajmować pierwszego miejsca w ich życiu i w ten sposób zaburzać relacji z osobami bliskimi. W ich opinii znalezienie czasu dla rodziny czy przyjaciół jest elementem niezbędnym do prowadzenia przez nich szczęśliwego życia. Trzy osoby najwyższy wynik osiągnęły w kategorii „bezpieczeństwo i stabilizacja”. Argumentując taki fakt wszyscy respondenci odnosili się bezpośrednio do kwestii związanych ze stabilnością zatrudnienia. W ich opinii kwestia posiadania pewności utrzymania pracy jest najważniejsza i gotowi są nawet w przyszłości zdecydować się na zatrudnienie na stanowisku, na którym jest mniejsze wynagrodzenie, lecz pewność pracy jest większa. Jak powiedziała jedna z badanych: *Wiadomo, każdy chce mieć pracę, która jest pewna. Wie, że nie wyleci z niej za dwa lata w jakiś tam rotacjach. Ja to wolalabym pracować gdzieś w budżetówce, gdzie wiadomo, że wszystko jest pewne. To jest dla mnie ważne.* Dwóch absolwentów, którzy wzięli udział w badaniu jakościowym najlepiej charakteryzuje kotwica „usługi i poświęcenie dla innych”. Ich przykłady dotyczyły bardziej życia prywatnego niż zawodowego. Respondentka, którą charakteryzowała ta kategoria twierdziła, że wykorzystuje umiejętności zdobyte w trakcie edukacji (fizjoterapia, studium masażu), aby móc pomagać swoim bliskim. Natomiast respondent, który uzyskał najwyższy wynik przy tej kotwicy deklarował, że niedawno pomagał obcej osobie, która, podobnie jak on kiedyś, musiała przejść rehabilitację i nauczyć się w pewnym stopniu żyć od nowa. Oto krótki fragment z wypowiedzi badanego: *Ja jestem niekonwencjonalnym pacjentem, bo ja po wypadku jestem. Na wstanie z wózka inwalidzkiego to nie mam szans. Spotkałem osobę, która strasznie się połamała. Miała na rowerze wypadek. I tak z dnia na dzień budzi się ze śpiączki po tygodniu i świat się odwrócił do góry nogami. Nie ma jakiś zapatrywań i osoba się podłamała. Nie chce żeby to tak patetycznie zabrzmiało, ale zaświeciłem swoim przykładem. Powiedziałem, że pomogę. I to takie moje poświęcenie. I ta osoba się nie podłamała.* Oznacza to, że omawiana kotwica w dużej mierze opisuje sposób podejścia respondenta do życia w ogóle. Tylko jeden przebadany absolwent najwyższy wynik osiągnął w przypadku kotwicy „przywództwo”. Mężczyzna ten twierdził, że nie jest to dla niego zaskoczeniem, gdyż wielokrotnie w jego karierze zdarzało mu się być odpowiedzialnym za zespół ludzi. W swoim doświadczeniu zawodowym wielokrotnie kierował podwładnymi w codziennej pracy w restauracji oraz podczas różnego typu imprez, gdzie jego firma świadczyła usługi gastronomiczne.

W trakcie wywiadów respondenci wypowiadali się także o tym, co uznaliby za swój sukces zawodowy, który możliwy jest do osiągnięcia w ciągu najbliższych kilku miesięcy. Zdecydowana większość badanych deklarowała, że bardzo chciałaby po ukończeniu edukacji znaleźć pracę w wyuczonym zawodzie. Zatrudnienie na stanowisku związanym z posiadanym wykształceniem stanowi dla nich priorytet i z tego powodu byłoby nawet w stanie na samym początku przyjąć mało intratną propozycję zatrudnienia. Dzieje się tak, gdyż to pierwsze zatrudnienie potraktowałoby jako możliwość zdobycia doświadczenia. Jak powiedziała jedna z badanych: *Ja chcę zdobyć doświadczenie, więc jestem otwarta na wszystkie kwestie. Nie mam zamiaru stawiać wysokich oczekiwań. Naprawdę w tym momencie chciałabym zdobyć pracę i przede wszystkim doświadczenie. To byłby krok do kariery.* Oznacza to, że osoby te zdają sobie sprawę, że sytuacja osób nieposiadających doświadczenia zawodowego na regionalnym rynku pracy jest bardzo trudna. Z drugiej strony **wszystkie te osoby skupiają się na znalezieniu pra-**

cy w swoim zawodzie i nie rozważają możliwości początkowego zdobywania doświadczenia w pracy w innej branży. W grupie badanych znalazła się także respondentka, która deklarowała, że w chwili obecnej nie posiada jeszcze wizji swojej przyszłej kariery zawodowej i jej największym sukcesem odnośnie zatrudnienia byłoby wyklarowanie się jej poglądów na ten temat. Pozostałe dwie osoby, które wzięły udział w wywiadach w chwili obecnej posiadają pracę i są z tego faktu umiarkowanie zadowolone. Studentka, która pracuje obecnie dorywczo w swojej branży chciałaby w ciągu najbliższego roku znaleźć pracodawcę, który po ukończeniu edukacji mógł zaproponować jej stałe zatrudnienie w ramach umowy o pracę. Natomiast absolwent, który także obecnie pracuje zainteresowany jest przedłużeniem współpracy z obecnym pracodawcą. Chciałby jednak zmienić formę umowy na umowę o pracę oraz w ramach możliwości uzyskać podwyżkę wynagrodzenia.

Jak już wcześniej wspomniano badani absolwenci zdają sobie sprawę, że sytuacja młodych ludzi na rynku pracy po ukończeniu studiów jest trudna. Zasadnym wydawało się więc, zapytać tych osób, jakie aktywności mogą podjąć, aby zwiększyć swoje szanse na uzyskanie zatrudnienia. Okazuje się, że zdecydowana większość badanych nie ma konkretnej wizji działania, które chcieliby podjąć. Posiadają oni ogólne wyobrażenie ale mają bardzo duży problem ze sprecyzowaniem ich. Większość respondentów twierdziła, że chętnie udałaby się na praktyki, staże czy wolontariat w celu zdobycia tego doświadczenia, lecz nie potrafili sprecyzować jaki miałyby być to rodzaj pracy. Kilka osób wspomniało, że najchętniej podjęliby staże lub praktyki zgodne z posiadanym wykształceniem. Większość badanych twierdziła także, że odbycie dodatkowych kursów oraz szkoleń w dużej mierze mogłoby przyczynić się do znalezienia przez nich pracy. Nie byli oni jednak w stanie sprecyzować o jakie szkolenia im chodzi. Tylko trzy osoby potrafiły określić dokładnie zakres tematyczny szkoleń, które mogłyby zwiększyć ich szanse na znalezienie pracy. Dwie respondentki, które obecnie pracują chciałyby odbyć kursy dotyczące grafiki komputerowej oraz tworzenia stron www. Najbardziej sprecyzowane plany odnośnie swojej przyszłości posiadał jednak absolwent, który pracował jako trener w szkółce piłkarskiej - *Pod koniec tego roku będę chciał rozszerzyć swoje kwalifikacje trenerskie z UEFA B na UEFA A. Tylko będę to mógł zrobić po upływie 2 lat i to pod warunkiem, że uda mi się tam dostać. Ale to się zacznie pod koniec tego roku. Staram się o staże, uczestniczę w konferencjach trenerskich. Chciałbym też z podobnego programu stażu trenerskiego za granicą skorzystać. Na bieżąco staram się rozwijać. Natomiast wszystko co mi się może trafić w tym kierunku byłoby dobre.* Wydaje się, że posiadanie konkretnych planów w dużej mierze zwiększa szanse na uzyskanie zatrudnienia, gdyż istnieje wtedy większa motywacja oraz określona ścieżka kariery.

OCENA INFORMACJI DOTYCZĄCYCH RYNKU PRACY I EDUKACJI

Posiadanie pełnych informacji na temat rynku pracy jest przydatne w kontekście planowania własnej kariery zawodowej. To właśnie na ich podstawie powinny być podejmowane kluczowe decyzje (m.in. dotyczące wyboru profilu studiów). Respondenci zostali więc zapytani jak oceniają dostępność informacji dotyczących sytuacji na rynku pracy oraz jak usprawnić ich przepływ. Okazuje się, że zdecydowana większość przebadanych absolwentów szkół wyższych uważa, że obecnie są one ogólnie dostępne. Zwracali przede wszystkim uwagę na dużą rolę internetu w rozpowszechnianiu tego typu informacji. Obrazuje to opinia jednego z badanych: *Jeżeli ktoś chce się czegoś dowiedzieć to wystarczy to wpisać w wyszukiwarce i wszystko znajdzie.* Inni respondenci zwracali uwagę, że gdy rozpoczynali studia to dostęp do informacji był zdecydowanie mniejszy, ale obecnie są one na wystarczającym poziomie aby osoby zainteresowane mogły z nich skorzystać i na ich podstawie podjąć świadome decyzje odno-

śnie własnej kariery zawodowej. Studenci zwracali jednak uwagę, że młodzi ludzie bardzo niechętnie chcą brać pod uwagę ogólne dane. W swoich planach nie uwzględniają ich jako istotny argument przemawiający za podejmowanie określonych wyborów. Kierują się przede wszystkim swoimi zainteresowaniami, gdyż twierdzą, że w życiu należy robić to, co się lubi. Posiadają także optymistyczne podejście, sądzą, że w ich przypadku statystyki nie muszą się sprawdzić i zaangażowanie może spowodować, że ich szanse na znalezienie pracy w zawodzie będzie większe aniżeli innych osób kończących takie same studia. Dla jednej z respondentek stosunkowo długi czas studiów nie daje podstaw do uwzględniania w decyzjach obecnych statystyk, gdyż sytuacja na rynku pracy w tym okresie może się diametralnie zmienić. Zwracała także uwagę, że jest zbyt mało informacji o programach kierunków studiów. W jej opinii wielu ludzi nie do końca wie z jakimi obowiązkami wiąże się wykonywanie określonego zawodu i dowiaduje się tego dopiero na studiach. Często takie osoby nie chcą już rezygnować ze studiów w ich trakcie i kontynuują edukację, mimo że nie są z niej do końca zadowoleni. Absolwentka ta twierdziła jednak, że w obecnych czasach istnieje pewien sposób postrzegania kariery zawodowej, który negatywnie wpływa na rynek pracy. Oto w jaki sposób argumentowała swoją postawę: *Bardzo duża część młodych ludzi kończy studia i mam wrażenie, że studia stały się czymś tak naturalnym jak kiedyś zdanie matury. Jest pewna kolej rzeczy i tak dzieje się w chwili obecnej, że zdaje się maturę i idzie się na studia. Z tego sposobu myślenia wynika pewne dążenie do ukończenia studiów wyższych dla posiadania tytułu zawodowego. W momencie podejmowania decyzji o studiowaniu kierunek bardzo często nie jest kwestią priorytetową dla młodych ludzi.*

Tylko jedna z badanych była zdania, że informacje na temat rynku pracy są trudno dostępne i nie docierają do młodych ludzi. Wypowiedziała się także w jaki sposób można sprawić by młodzi ludzie byli lepiej poinformowani. Po pierwsze w jej opinii w sprawy swoich dzieci i ich przyszłej kariery zawodowej powinni angażować się rodzice. To także oni powinni zdobywać informacje na temat rynku pracy i świadomie pomagać swoim dzieciom w podejmowaniu decyzji odnośnie kształcenia. Dorośli ludzie mogą według niej bardziej realnie oceniać szanse na znalezienie pracy po ukończeniu określonej szkoły/kierunku. Ponadto swoich uczniów, studentów na temat rynku pracy uświadamiać powinni nauczyciele oraz wykładowcy. Według badanych istotne jest też zachęcenie młodych ludzi do korzystania z porad doradcy zawodowego, który może przekazać im informacje niezbędne do podejmowania decyzji dotyczących przyszłej edukacji. Rekomendacje zawarte w Regionalnym Planie na Rzecz Zatrudnienia⁸⁵ przygotowanym przez Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie kładą duży nacisk na nadanie priorytetowego znaczenia poradnictwu zawodowemu, które ma obejmować doradztwem nie tylko osoby młode, ale także ich otoczenie (rodziców, opiekunów, nauczycieli itp.). Dzięki takiemu podejściu mogłaby zmniejszyć się liczba osób, która podejmuje przypadkowe i nieprzemyślane wybory odnoszenie ścieżki zawodowej, co w efekcie prowadzi do zdobycia zawodu, który na danym terenie jest zawodem nadwyżkowym, w stosunku do oczekiwań pracodawców. Taka sytuacja sprawia, że prawdopodobieństwo znalezienia przez absolwentów zatrudnienia zgodnego z wykształceniem jest niewielkie.

W trakcie wywiadu respondentom przytoczone zostały wyniki badań pracodawców w województwie lubelskim. Poinformowani zostali, że niewiele firm zatrudnia absolwentów oraz, że pracodawcy dostrzegają w osobach, które w okresie ostatnich 12 miesięcy ukończyły edukację wiele braków, w zakresie posiadanego doświadczenia, kwalifikacji i umiejętności. Zwrócono respondentom także uwagę na fakt, że często młodzi ludzie tuż po ukończeniu szkoły posiadają bardzo duże wymagania finansowe,

⁸⁵ Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie *Regionalny Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia na 2013 rok* Lublin 2013, s. 24.

które w dużym stopniu odbiegają od rynkowych realiów. Poproszono, aby badani odnieśli się do przedstawionych wyników oraz sprecyzowali czym w ich opinii jest doświadczenie zawodowe.

Opinie odnośnie doświadczenia były bardzo zróżnicowane. Niektórzy uważali, że doświadczenie zawodowe odnosi się bezpośrednio do pracy na konkretnym stanowisku. Jeden z respondentów w następujący sposób argumentował swoją postawę: *Doświadczenie to na pewno nie szkolenia, wolontariat czy praktyki. Bo to często jest na zasadzie „podbić pieczętkę”, dostać dokument, certyfikat. Myślę, że to konkretny okres czasu na danym stanowisku w określonej instytucji. To jest po to żeby poszczególne osoby mogły przyswoić sobie normalny tok pracy. Spotkać się z całorocznym cyklem różnych problemów. To zależy od specyfiki pracy, ale różnych problemów, rozliczeń i całej masy innych rzeczy. Staż pracy i rozeznanie. Nie da się wszystkiego sprawdzić i wszystkiego przeżyć nie będąc na stanowisku jakiś czas. Wiadomo, że przez 3 miesiące w jakiejś firmie się wszystkiego nie ogarnie.* Inna z respondentek zgadzała się z taką opinią tylko częściowo, gdyż uważała, że wszystko zależy od specyfiki branży. Przekonywała, że istnieją branże, w których w bardzo krótkim okresie nowy pracownik może poznać ich specyfikę oraz nauczyć się wykonywania określonych obowiązków. W dużej mierze istotne w takiej sytuacji jest posiadanie kompetencji czy kwalifikacji uniwersalnych dla różnych stanowisk pracy. Istnieją jednak według niej branże, w których umiejętności nabywa się tylko w pracy na określonym specjalistycznym stanowisku. W takim przypadku niezbędne jest posiadanie konkretnego doświadczenia w wykonywaniu określonych obowiązków. Część respondentów twierdziła natomiast, że doświadczeniem są wszelakie aktywności podejmowane jeszcze w trakcie trwania edukacji. Zaliczali do nich nie tylko pracę na podstawie umowy o pracę czy umowy cywilnoprawnej, ale także praktyki, staż, wolontariat czy nawet działalność w samorządzie studenckim. Jak mówiła jedna z badanych: *Myślę, że doświadczenie wymagane przez pracodawców to doświadczenie w pracy w ogóle. Wykazanie jakiejś aktywności, doświadczenia – nawet nie takiego stricte zawodowego. Myślę, że w obecnych czasach pracodawcy chyba lubią aktywnych ludzi, którzy robią dużo.(...) Niekoniecznie interesuje ich czy jest to wolontariat, samorząd czy jakaś inna organizacja studencka. Liczyła się bardziej otwartość i aktywność.*

Zwrócono uwagę na fakt, iż w obecnych czasach bardzo dużo osób kończy studia, a co za tym idzie pracodawcy mają większy wybór, mogą formułować dodatkowe kryteria rekrutacji. Niekorzystna sytuacja na rynku pracy jest dla pracodawcy zaletą, może wybierać także wśród osób, które posiadają dość bogate cv. Z tego powodu istnieje duża konkurencja i posiadanie większej ilości określonych kwalifikacji oraz doświadczenia sprawia, że szanse na uzyskanie zatrudnienia wzrastają. Respondenci zwracali także uwagę, że takie zachowanie pracodawców jest jak najbardziej racjonalne i podyktowane czynnikami ekonomicznymi, gdyż bardziej korzystne jest dla nich zatrudnić pracownika, który w szybkim okresie przystosuje się do pracy w danej firmie i od początku pracy będzie mógł w pełni wykonywać swoje obowiązki. Osoby, które nie posiadają doświadczenia muszą zostać wdrożone, co niesie ze sobą podwójne koszty. Po pierwsze nowo zatrudniony pracownik pobiera wynagrodzenia, a początkowo nie jest pracownikiem pracującym w pełni efektywnie. Po drugie do jego nauki musi zostać oddelegowany doświadczony pracownik, który w tym czasie nie może wykonywać swoich obowiązków.

Zdecydowana większość respondentów zwracała uwagę, że absolwenci nie są atrakcyjnymi pracownikami, gdyż posiadają zbyt mało wiedzy praktycznej, a zbyt dużo wiedzy teoretycznej. Badani postulowali o zmianę programów kształcenia, w których postawić by należało na większą ilość zajęć praktycznych – warsztatów, laboratoriów, praktyk itp. Zwracali także uwagę, że część wykładowców powinni stanowić tzw. praktycy, którzy w swojej codziennej pracy spotykają się z określonymi problemami. Takie podejście pozwoliłoby lepiej zapoznać się przyszłemu absolwentowi z tajnikami określonego zawodu. Innym rozwiązaniem proponowanym przez jedną z respondentek było zawiązanie współ-

pracy szkół wyższych z lubelskimi przedsiębiorcami. Miałyby one opierać się na szerszym dostępie do praktyk, które umożliwiłyby młodym ludziom zdobywanie wiedzy praktycznej oraz doświadczenia w pełnieniu obowiązków zawodowych. Istotne byłoby także to, aby w programie kształcenia takie praktyki występowały jednokrotnie i obejmowały dłuższy okres czasu. Jest to ważne, gdyż w ciągu miesiąca trudno jest studentowi poznać specyfikę pracy w danej firmie czy instytucji. Z drugiej strony pracodawca nie widzi sensu inwestowania czasu swoich pracowników w naukę takiej osoby, ponieważ będzie ona na terenie jego instytucji/firmy zbyt krótki okres, żeby te działania w jakiś sposób się zwróciły. Według badanych współpraca z przedsiębiorcami powinna opierać się na zdobywaniu wiedzy na temat zapotrzebowania na pracowników w określonym zawodzie przez uczelnie wyższe. Wtedy to wielkość naboru na studia powinna być uzależniona od przyszłej możliwości zdobycia zatrudnienia.

Respondenci zwracali uwagę, że warto samemu zadbać o zwiększenie własnych szans na znalezienie zatrudnienia poprzez podejmowanie różnych aktywności jeszcze w czasie studiów. Możliwe będzie spełnienie wymogów posiadania doświadczenia, które bardzo często znajduje się w ogłoszeniach o pracę. Zwiększy to przede wszystkim szanse na otrzymanie zaproszenia na rozmowę kwalifikacyjną. Jedna z badanych przekonywała: *Wiadomo, że jest ciężko z pracą, ale jakieś tam doświadczenie, kursy, praktyki, przynajmniej jakieś próby znalezienia pracy wyglądają inaczej w oczach pracodawcy - jeżeli ktoś jest niedoświadczony, ale posiada jakieś minimum, jest aktywny na spotkaniach, konferencjach - na uczelni też różne rzeczy się dzieją, jakieś koła naukowe - to jest lepiej. Wiem, że osoby przychodziły później po studiach i prosiły o zaświadczenie, że były uczestnikiem koła naukowego, bo na to ludzie też zwracają uwagę. Wolontariat - ja też wielokrotnie byłam wolontariuszka to też jest istotne, no wiadomo, że nic za darmo nie ma.(...) Doświadczenie powinno się nabywać w toku studiów poprzez udział w konferencjach, praktykach, wolontariacie itp. na uczelni, na studiach dziennych jest tego bardzo dużo i dużo rzeczy można uzyskać.*

Respondenci uważali, że większość branż, gdzie stosunkowo często wymagane jest doświadczenie, związana jest z bezpośrednio z kontaktem z klientem. Pracodawca woli zatrudnić osobę, która posiada już pewne obycie i wie, że bez ryzyka można mu powierzyć rolę reprezentanta firmy. W przypadku informatyki zwracano natomiast uwagę, na fakt, że jest to zawód, w którym liczy się nie tyle wiedza, co umiejętności. Istnieje także bardzo wiele możliwości pracy dorywczej jako grafik czy programista stąd doświadczenie jest zdecydowanie łatwiej zdobyć. Oznacza to także, że pracodawcy częściej mogą wymagać posiadania doświadczenia, gdyż wielu kandydatów do pracy spełnia takie kryteria.

Analiza wypowiedzi respondentów będących absolwentami studiów wyższych prowadzi do wniosku, że są oni osobami dość świadomymi swoich szans oraz barier związanych z rynkiem pracy. Większość z nich zwracała uwagę, że to właśnie dzięki nauce na uczelni możliwe było poszerzenie ich perspektywy myślenia oraz sposób postrzegania rzeczywistości. W trakcie wywiadów wszyscy respondenci zwracali uwagę, że chcieli posiadać pełne wykształcenie w danym zawodzie i z tego powodu zdecydowali się na ukończenie zarówno studiów licencjackich, jak i magisterskich na tym samym kierunku. Zwracali uwagę, że umożliwi im to zdobycie pracy w zawodzie wyuczonym. To właśnie znalezienie zatrudnienia zgodnego z ukończonym kierunkiem studiów jest dla większości respondentów sukcesem możliwym do odniesienia w ciągu najbliższego roku. Aby osiągnąć ten cel wielu z nich gotowych jest początkowo obniżyć swoje oczekiwania odnośnie warunków zatrudnienia. Mają oni bowiem świadomość, że bardzo trudno jest zdobyć doświadczenie w zawodzie. W związku z tym, że większość pracodawców wymaga go od osób kandydujących do pracy, kandydaci gotowi są zdobywać je kosztem posiadania początkowo niesatysfakcjonujących zarobków, form umowy itp. Zwracali także uwagę, że po części ich niewielkie szanse na utrzymanie zatrudnienia związane są ze zbyt małą ilością zajęć prak-

tycznych oraz niską jakością praktyk studenckich. Uważali, że gdyby studia przygotowywały absolwentów do pracy od strony bardziej praktycznej, to pracodawcy chętniej zatrudnialiby młodych ludzi tuż po ukończeniu edukacji. Badani przejawiali jednak aktywności mające na celu uzyskiwanie doświadczenia zawodowego, gdyż w ciągu ostatniego roku tylko trójka z nich nie pracowała zarobkowo. Dla większości była to jednak praca nie związana z wykształceniem i tylko dwie respondentki mogły się pochwalić zatrudnieniem w wyuczonym zawodzie. Nieco gorzej wygląda sytuacja tych osób jeżeli chodzi o skonkretyzowanie form planowanych aktywności, które mogłyby ułatwić im uzyskanie wymarzonej pracy. Większość twierdziła, że pomogłyby im w tym staże, praktyki lub kursy, ale nie potrafili doprecyzować swoich wypowiedzi. Można wnioskować, że w chwili obecnej nie poszukiwali rozwiązań, które w przyszłości mogłyby wpłynąć pozytywnie na ich szanse na rynku pracy. Podsumowując można stwierdzić, że **są to osoby świadome swojej sytuacji na rynku pracy, lecz nie zawsze aktywnie kształtujące własną karierę**. Przyznawali jednak, że problemem nie jest tutaj brak dostępu do informacji, gdyż dzięki internetowi możliwe jest uzyskiwanie wielu informacji, które są pomocne w planowaniu własnej ścieżki zawodowej.

LOSY ABSOLWENTÓW W ROCZNEJ PERSPEKTYWIE

Analiza odpowiedzi respondentów odnośnie planów zawodowych i edukacyjnych, których udzielili w 2012 r. pozwoliła na wyciągnięcie wniosku, że w większości przypadków udało się je zrealizować w pełni. W 2012 r. tylko jeden respondent deklarował, że po ukończeniu edukacji zamierza poświęcić się tylko pracy. W chwili obecnej posiada on zatrudnienie, z którego jest bardzo zadowolony. Nie pracuje jednak w branży, z którą w trakcie edukacji wiązał swoje plany. Poświęcenie się tylko nauce w 2012 r. deklarowały trzy osoby, które zainteresowane były kontynuacją edukacji na tym samym kierunku. Wszystkim tym osobom udało się zrealizować swoje założenia odnośnie kontynuacji studiów. Ponadto dwójka respondentów w poprzednim roku deklarowała, że w przypadku nadarzenia się okazji otrzymania zatrudnienia, mogłyby podjąć pracę. Tylko jedna z tych osób przyznała, że w okresie pomiędzy kolejnymi etapami badania pracowała – było to kilka krótkotrwałych prac dorywczych. Oznacza to, że ta grupa badanych w trakcie edukacji nie była zdeterminowana, aby uzyskać zatrudnienie. Spośród osób przebadanych powtórnie najwięcej w 2012 r. deklarowało, że planuje zarówno kontynuację nauki na tym samym kierunku jak i podjęcie pracy. Czwórce absolwentów udało się zrealizować oba postawione cele, gdyż chwili obecnej zarówno pracują, jak i studiują. Ponadto jedna z uczestniczek badania obecnie studiuje oraz po ukończeniu edukacji pracowała, lecz krótko przed badaniem postanowiła zrezygnować z zatrudnienia, które nie było związane ze studiowanym kierunkiem i do chwili obecnej poszukuje zatrudnienia w zawodzie. W grupie tej znalazła się także respondentka, która obecnie pracuje, lecz nie kontynuuje edukacji. Ze względów finansowych była zmuszona odroczyć plany związane z kontynuacją edukacji na kolejny rok akademicki.

W 2012 roku proszono także respondentów o przedstawienie potencjalnych działań, które zwiększyłyby ich szansę na zatrudnienie. Badani w większości zwracali uwagę na to, iż niezbędne do tego byłoby odbycie praktyk oraz ukończenie specjalistycznych szkoleń i kursów. W trakcie wywiadów dwie respondentki przyznały, że odbyły praktyki, które wzbogaciły ich doświadczenie zawodowe i dzięki temu mogą one mieć większe szanse na uzyskanie zatrudnienia. Udział w specjalistycznych kursach deklarował natomiast tylko jeden absolwent, który dzięki zdobytym uprawnieniom uzyskał zatrudnienie.

Podsumowanie

Z perspektywy roku po ukończeniu etapu edukacji badani **absolwenci szkół policealnych i zawodowych** widzą korzyść z faktu ukończenia szkoły. Jest nią zdobycie zawodu, ale przede wszystkim mają na myśli umiejętności z zajęć praktycznych, które przy tym są postrzegane jako niewystarczające. Dla **absolwentów liceów i techników** korzyścią jaką dała szkoła było nawiązywanie i utrzymanie relacji rówieśniczych, to dzięki nim można było rozwijać społeczne umiejętności. Czas nauki był raczej refleksją nad swoimi zainteresowaniami a nie ich praktycznym zastosowaniem poza edukacją. Szkoła była początkiem nie ukończonego jeszcze czasu poszukiwań i uczenia się samodzielności. **Absolwenci szkół wyższych** zawdzięczają szkole rozszerzenie perspektywy myślenia, także o rynku pracy, rozwój osobisty, dzięki szerokiemu programowi zajęć i nawiązanym relacjom, a nierzadko aktywności społecznej.

Dalej podejmowane kształcenie (oprócz krótkich form), dla respondentów - **absolwentów szkół zawodowych i policealnych**, jest celem samym w sobie a nie środkiem prowadzącym do zdobycia zatrudnienia. Decyzję o nim podejmowali samodzielnie. Jeśli robią to z myślą o zatrudnieniu, to nie o konkretnym pracodawcy, edukacja podejmowana jest często dla przyjemności. Można zaryzykować tezę, że dalsze kształcenie pozawodowe może być w pewnej mierze wynikiem niskiego poczucia prestiżu wykształcenia zawodowego a na pewno nie jest odpowiedzią na konkretne potrzeby wybranego już miejsca pracy. Rola poczucia prestiżu na pewno istotna jest również dla **absolwentów techników i liceów**. Dalsze kształcenie, zwłaszcza dla licealistów jest oczywiste (*coś trzeba zrobić*), jest dostępne, sądzą, że przypuszczalnie daje większe szanse na zatrudnienie, chcą je dalej kontynuować i ukończyć, nawet jeśli trudnością jest pogodzić je z wykonywaną pracą. Licencjaci z kolei kontynuację studiów widzieli jako naturalną kolej rzeczy. Nieliczni **absolwenci szkół wyższych** podejmowali kształcenie w krótkich formach, raczej po to, by ich kwalifikacje były bardziej rozległe a nie pogłębione. To strategia budowania kariery na zasadzie alternatyw, ze względu na niepewną przyszłość. Niezadowolenie tej grupy budzi brak praktyki zawodowej na studiach, której oczekiwali lub wciąż oczekują (licencjaci).

Bogatsi o doświadczenia w pracy nabyte przez rok od zakończenia swojego etapu edukacji (albo posiadający wizję oczekiwanej pracy) **absolwenci szkół zawodowych i policealnych** mają nadzieję, że upływ czasu poprawi ich sytuację na rynku pracy. Ci którzy pracują, zdobywają cenne doświadczenia także w postaci warunków zatrudnienia na lokalnym rynku pracy (płace, uzależnienie wynagrodzeń od wyników, istnienie okresów próbnych, problemy pracodawców). Celem tej grupy badanych jest praca w zawodzie, stała i dająca poczucie bezpieczeństwa. **Pracujący absolwenci techników i liceów** również sądzą (ale co istotne, według tego przekonania działają), że praca jest wartością, która powinna być do łatwego pogodzenia z życiem prywatnym, ale i nauką. Ci co pracują robią to bez związku z profilem kształcenia i są ukierunkowani na wyższe zarobki. **Pracujących absolwentów szkół wyższych** motywuje do pracy czynnik finansowy lub pasja, bardziej niż wyuczony zawód. Zasadniczym problemem dla wszystkich absolwentów tego poziomu jest zdobycie doświadczenia zawodowego zgodnego z kierunkiem wykształcenia. Mają poczucie samodzielności w wyborach dotyczących pracy, ale kierkuje ich jego stabilność oraz harmonia z życiem prywatnym. Wizja pracy i zapał do niej jest obecny wśród niepracujących po studiach, jednakże nie przekłada się on na cele operacyjne i organizację konkretnych działań w nadchodzących dniach i tygodniach. Wyjątki potwierdziły jedynie regułę.

Absolwenci wszystkich typów szkół, uczestniczący w wywiadach grupowych, rozumieją regionalny rynek pracy i jego wymogi, zdają sobie sprawę, że mają szybki dostęp do informacji.

Potrąfią nierzadko wczuć się w perspektywę pracodawcy. Przy czym dla absolwentów techników i liceów wymóg doświadczenia jest dość frustrujący, gdyż nie wskazano im wcześniej jak je zdobyć a aktualnie, będąc zwykle na początku studiów, sami nie mają na to pomysłu, nie są gotowi na rozmowę jak dziś mogą zbliżyć się do rynku pracy. Nie chcą być postrzegani jako mało ambitni ze względu na brak zawodowego doświadczenia. Z kolei absolwenci szkół wyższych oczekują by tę sprawę „załatwiała” szkoła, tym bardziej, że nie widzą pracodawców, którzy chcieliby zatrudnić ich w zawodzie. Znów widoczna jest ich niska konkretyzacja działań w najbliższym czasie, w obliczu oczekiwań rynku pracy. Dostępne informacje o rynku pracy są dla nich dość ogólne. Ich zdaniem i tak nie mają większego znaczenia, gdyż pochodzą z przeszłości a *rynek pracy się zmienia*. Wygląda to na rodzaj łatwego usprawiedliwienia niewielkiej aktywności.

Roczne losy absolwentów szkół zawodowych i policealnych pokazały, że nie wszyscy podejmowali działania, które planowali, nawet jeśli byli w ich zasięgu. Zadowolenie budziło stosunkowo wczesne uzyskanie kwalifikacji. W przypadku licealistów i techników plany na jednoczesną naukę i pracę w dużej mierze sprawdziły się dlatego, że rok wcześniej nie były precyzowane stanowiska planowanej pracy, chodziło o prace dorywcze, które niektórzy podejmowali. Nauka w liceum, to następny wniosek, dała mniej alternatyw na przyszłość, która nadeszła. Planowane w 2012 roku szkolenia i kursy zostały odłożone. Podobnie potoczyły się losy absolwentów szkół wyższych I i II stopnia – nie wszyscy chcieli pracować, a ci, którzy mieli takie plany mówili o pracach krótkoterminowych. Z badań wynika, że właściwie **jedyną poważną barierą dla kształcenia w regionie lubelskim jest konieczność dyspozycyjności w miejscu pracy** (oczywiście tylko dla pracujących), **wyjątkowo zaś niewystarczające zabezpieczenie finansowe na pokrycie kosztów związanych z nauką.**

Wyniki trzydziestu badań indywidualnych ukazały zasadnicze problemy edukacyjno-zawodowe absolwentów. Wywiady zidentyfikowały sytuację badanych absolwentów w zakresie kształtowania się ich kariery edukacyjnej i zawodowej, pokazały jej złożoność, dodatkowe okoliczności wpływające na tę sytuację, postawy badanych, a przede wszystkim motywacje, które przecież stoją za codziennymi jak i przełomowymi wyborami młodych ludzi. **Oczekują oni dużych możliwości w zakresie łączenia i godzenia pracy z życiem prywatnym, towarzyskim, rodzinnym. Jakikolwiek instytucjonalne wsparcie oferowane lub projektowane dla absolwentów, aby było skuteczne, musi uwzględniać preferowane przez nich wartości.**

Oceniając plany i losy zawodowe absolwentów z poszczególnych typów szkół województwa lubelskiego należy brać pod uwagę kilka okoliczności. Po pierwsze fakt, że oferty zatrudnienia dla absolwentów są w regionie dużo bardziej ograniczone niż oferty kształcenia na każdym poziomie. Po drugie oczekiwania pracodawców nie są formułowane w stosunku do absolwentów, czy absolwentów poszczególnych typów szkół, lecz w stosunku do kandydatów do pracy. Biorąc pod uwagę zjawisko (re)migracji absolwentów poza region, w którym pobierali naukę, można stwierdzić, że mamy do czynienia z wysoką indywidualizacją losów absolwentów, stąd uzasadnione wydaje się, w badaniach tej grupy, podejmowanie dalszych pogłębionych badań jakościowych, po upływie dłuższego czasu od ukończenia danego etapu edukacji.

Na podstawie analizy rekomendować można konkretne działania podnoszące jakość kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych i wyższych, na miarę uzasadnionych oczekiwań uczniów i studentów:

- ▶ Rady programowe przy szkołach zawodowych i technikach, w skład których wchodziłyby lokalni pracodawcy, instytucje rynku pracy, absolwenci szkół.
- ▶ Przy uczelniach kapituły pracodawców, absolwentów poszczególnych kierunków mogłyby stanowić ciało doradcze stale monitorujące założenia, programy zajęć i efekty kształcenia.
- ▶ Prezentacja losów (choćby wybranych) absolwentów wszystkich typów szkół ponadgimnazjalnych powinna stanowić nieodłączną część oferty szkoły dla uczniów gimnazjów.
- ▶ Analizy potencjałów branżowych regionalnej gospodarki, warunków płacowych w branżach, dostępu do zawodów, przekazane gimnazjalistom i licealistom (najmniej sprofilowanym zawodowo grupom uczniów) z pewnością zapobiegałyby nietrafnym lub nieświadomym dalszym ich wyborom.
- ▶ Wdrożenie programów pracy doradczej z uczniami i studentami (z informacją branżową, zawodową, bilansem kompetencji) pozwoliłoby na uświadomienie konsekwencji poszczególnych wyborów dla kariery zawodowej.

VII. Podsumowanie przeprowadzonego badania

7.1. Weryfikacja hipotez dla grupy powtórnie badanej

W ramach badania grupy powtórnie badanej przyjętych zostało 9 hipotez badawczych, które w toku realizacji w większości zostały odrzucone:

Hipoteza I Częściowo potwierdzona: *Obecnie absolwenci są bardziej zainteresowani różnego rodzaju formami kształcenia, niż miało to miejsce w sytuacji, gdy byli jeszcze uczniami/studentami. Tendencja ta dotyczy bardziej absolwentów szkół wyższych niż zawodowych i średnich.*

Z przeprowadzonego badania wynika, iż respondenci szkół wyższych są bardziej skłonni do podnoszenia swoich kwalifikacji niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych. Ponadto z przeprowadzonego badania wynika, iż skłonność ta nie jest tak wysoka jak w 2012 roku, bowiem wówczas respondenci w większości wskazywali, iż planują dalsze kształcenie, jednak w bieżącym roku ich gotowość pod tym względem znacznie się zmniejszyła (zmniejszenie odsetka osób, które planują dalsze kształcenie, może wynika z tego, iż w przeciągu ostatniego roku podjęły one kształcenie, w związku z tym te plany zostały już przez nich zrealizowane).

W związku z tym niniejsza hipoteza może być potwierdzona tylko częściowo, bowiem paradoksalnie to właśnie osoby o wyższym poziomie wykształcenia są bardziej skłonne się dokształcać, niż osoby legitymujące się niższym poziomem kwalifikacji, jednak w niniejszej edycji skłonność ta jest znacznie mniejsza, a nie większa jak zakłada hipoteza, niż miało to miejsce przed rokiem.

Hipoteza II Odrzucona: *Główną wskazywaną przez absolwentów szkół ponadgimnazjalnych przeszkodą w uzyskaniu zatrudnienia są zbyt niskie i nieadekwatne do potrzeb lokalnego rynku pracy kwalifikacje, natomiast w przypadku absolwentów szkół wyższych brak miejsc pracy w miejscu zamieszkania.*

Analiza odpowiedzi respondentów wykazała, iż zarówno dla bezrobotnych absolwentów szkół wyższych, jak i ponadgimnazjalnych najważniejszymi przeszkodami w znalezieniu zatrudnienia są:

- zbyt małe bądź brak doświadczenia zawodowego,
- brak zapotrzebowania na posiadane przez nich kwalifikacje.

W związku z tym przyjęta hipoteza jest fałszywa, typ ukończonej szkoły nie różnicuje rodzaju problemów ze znalezieniem pracy, a najważniejsze problemy ze znalezieniem zatrudnienia są zbieżne dla wszystkich młodych ludzi na rynku pracy. Jednakże można zauważyć, iż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych nieco częściej niż uczelni wyższych wskazywali na zbyt niskie kwalifikacje, a absolwenci szkół wyższych częściej niż ponadgimnazjalnych na brak miejsc pracy w miejscu ich zamieszkania.

Hipoteza III Odrzucona: *Absolwenci szkół zawodowych w większym stopniu niż absolwenci szkół wyższych podejmują pracę zgodną ze swoim wykształceniem.*

Z badania wynika, iż zarówno absolwenci szkół zasadniczych zawodowych, jak i uczelni wyższych w większości podejmują pracę zgodną ze swoim wykształceniem.

Hipoteza IV Odrzucona: *Większość absolwentów deklaruje, iż obecnie wykonywana przez nich praca nie jest zgodna z ich oczekiwaniami.*

Analiza odpowiedzi absolwentów wykazała, iż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych i wyższych z regionu lubelskiego w większości są zadowoleni z rodzaju wykonywanej pracy/prowadzonej działalności gospodarczej, a ocena poszczególnych aspektów wykonywanej pracy wahała się od 3,36 (osiągane dochody/wynagrodzenie) do 3,91 (relacje ze współpracownikami). Na tej podstawie należy obalić postawioną hipotezę, gdyż z uzyskanych danych wynika, iż absolwenci są raczej zadowoleni z obecnie posiadanego zatrudnienia.

Hipoteza V Odrzucona: *Absolwenci szkół wyższych częściej deklarują chęć zmiany miejsca zatrudnienia niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych.*

Z badania wynika, iż najbardziej zainteresowani zmianą pracy są absolwenci liceów, a w dalszej kolejności absolwenci studiów stacjonarnych oraz absolwenci techników. Ogólnie rzecz biorąc, to wśród wszystkich osób, które planują zmianę obecnego zatrudnienia dominują absolwenci szkół ponadgimnazjalnych. W związku z tym hipotezę tą należy obalić, gdyż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych częściej deklarują chęć zmiany miejsca pracy niż absolwenci uczelni wyższych.

Hipoteza VI Odrzucona: *Absolwenci uczelni wyższych znacznie lepiej postrzegają swoją sytuację na rynku pracy, niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych.*

Z przeprowadzonego badania wynika, iż respondenci bez względu na typ szkoły sceptycznie podchodzą do swoich możliwości na rynku pracy. Z badania wynika, iż zarówno absolwenci szkół ponadgimnazjalnych, jak i uczelni wyższych szanse na zmianę pracy na dającą lepsze warunki finansowe lub większą satysfakcję oceniają jako średnie lub małe. Ponadto typ ukończonej szkoły nie różnicuje również w sposób istotny oceny potencjału własnego, tj. możliwości rozwojowych na rynku pracy absolwentów.

Hipoteza VII Częściowo potwierdzona: *Dla absolwentek bardziej liczy się dobra atmosfera w pracy i dobre relacje z innymi oraz możliwość zachowania równowagi między pracą, a życiem prywatnym, natomiast dla absolwentów dobra płaca oraz praca samodzielna, bez dużego nadzoru.*

Analiza odpowiedzi absolwentów wykazała, iż płeć nie różnicuje w istotny sposób wymagań odnośnie wskazanych w treści hipotezy aspektów pracy, takich jak: dobra płaca oraz praca samodzielna, bez dużego nadzoru. Zatem w tej części hipotezę należy odrzucić. Natomiast w przypadku aspektów

takich jak: atmosfera w pracy i dobre relacje z innymi oraz możliwość zachowania równowagi między pracą, a życiem prywatnym zaznacza się przewaga istotności tych elementów w opiniach kobiet.

W związku z tym hipoteza potwierdziła się w obszarze ważności atmosfery w miejscu pracy oraz możliwości pogodzenia obowiązków rodzinnych z zawodowymi z punktu widzenia kobiet. Zatem hipotezę należy przyjąć w tej części, zaznaczając, iż dla absolwentek bardziej liczy się dobra atmosfera w pracy i dobre relacje z innymi oraz możliwość zachowania równowagi między pracą, a życiem prywatnym, natomiast dobra płaca oraz praca samodzielna, bez dużego nadzoru nie jest ważnym wymaganiami z punktu widzenia jedynie mężczyzn.

Hipoteza VIII Odrzucona: *W ciągu ostatniego roku wzrosło zainteresowanie absolwentów zagranicznymi migracjami zarobkowymi, zwłaszcza wśród absolwentów uczelni wyższych.*

W stosunku do roku 2012 zmalała skłonność zarówno mężczyzn, jak i kobiet do wyjazdów zagranicznych w celach zarobkowych. Spadkowi skłonności do zmiany miejsca zamieszkania w celach zawodowych towarzyszył wzrost odsetka osób, które preferują podejmowanie pracy w pobliżu miejsca zamieszkania. Ponadto absolwenci szkół wyższych są bardziej skłonni do podejmowania zagranicznych migracji zarobkowych niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych. Bowiernie z badania jednoznacznie wynika, iż absolwenci zarówno szkół wyższych, jak i techników oraz zasadniczych zawodowych są w tym samym, niewielkim stopniu skłonni do podejmowania tej formy zarobkowania.

Hipoteza IX Odrzucona: *Na przestrzeni ostatniego roku zmniejszyły się oczekiwania absolwentów odnośnie wynagrodzenia za pracę. Tendencja ta dotyczy w głównej mierze osób, które nie posiadają zatrudnienia.*

Analizując dane obu fal badania można zaobserwować, iż w ciągu roku oczekiwania płacowe wzrosły, zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn. Ponadto w toku badania uzyskano wyniki, iż najwyższe oczekiwania płacowe mają absolwenci liceów, zaś najniższe – szkół zawodowych, natomiast nawet w przypadku absolwentów szkół zawodowych zaobserwowano niewielki wzrost wymagań finansowych w stosunku do poprzedniej fali badania. W związku z tym niniejszą hipotezę należy odrzucić, gdyż wymagania finansowe respondentów wzrosły w stosunku do pierwszej fali badania, wśród absolwentów wszystkich typów szkół, zarówno ponadgimnazjalnych, jak i wyższych.

7.2. Wnioski z badania grupy badanej powtórnie

Na podstawie przeprowadzonego badania wśród absolwentów z powtórnie badanej grupy można wysunąć następujące wnioski:

- 1) Ponad połowa objętych badaniem absolwentów w najbliższym czasie nie planuje podnieść lub uzupełnić swoich kwalifikacji zawodowych. Najczęściej chęć podniesienia lub uzupełnienia kwalifikacji i umiejętności deklarowali absolwenci studiów stacjonarnych. Natomiast zainteresowani kontynuowaniem kształcenia w najmniejszym stopniu byli absolwenci ze szkół zasadniczych zawodowych.
- 2) Głównym powodem, dla którego objęci badaniem absolwenci podnosili swoje kwalifikacje i umiejętności było zdobycie wiedzy specjalistycznej, podnoszącej wartość na rynku pracy, a także osobiste powody, takie jak m.in. samorealizacja, prestiż, przyjemność.

- 3) Głównym powodem, dla którego część respondentów nie kontynuowała edukacji, było odczucie, iż podniesienie poziomu wykształcenia nie wpłynie na polepszenie ich sytuacji na rynku pracy.
- 4) Zaobserwowano zmniejszoną skłonność absolwentów do przeprowadzki w celach zarobkowych lub dłuższych dojazdów do pracy. Spadkowi skłonności do zmiany miejsca zamieszkania w celach zawodowych towarzyszył wzrost odsetka osób, które preferują podejmowanie pracy w pobliżu miejsca zamieszkania.
- 5) Mężczyźni, częściej niż kobiety podejmują obecnie prace zarobkowe, podobnie absolwenci szkół zasadniczych zawodowych, którzy w zdecydowanie większym stopniu niż pozostałe kategorie respondentów są obecnie zatrudnieni i pracują. Jednak w tym przypadku równie liczną grupą co pracujący, stanowią osoby biernie zawodowo, takie które nie chcą podjąć zatrudnienia.
- 6) Co piąty badany absolwent jest obecnie bezrobotny. Wśród tej kategorii dominowali absolwenci zasadniczych szkół zawodowych oraz studiów stacjonarnych, większość stanowiły również kobiety.
- 7) Główną przeszkodą w znalezieniu pracy jest dla bezrobotnych absolwentów zbyt małe doświadczenie zawodowe lub całkowity jego brak, bezrobotni respondenci przyznawali również, że aktualnie nie występuje zbyt duże zapotrzebowanie na kwalifikacje przez nich posiadane.
- 8) Ponad 60% badanych nie miało żadnych problemów ze znalezieniem pracy, przy czym kobiety częściej niż mężczyźni zaczęły pracę/ działalność gospodarczą jeszcze w trakcie nauki/na studiach, zaś absolwenci płci męskiej częściej niż kobiety znajdowali pracę od razu po ukończeniu szkoły/uczelni.
- 9) W drugiej edycji badania roku zaznaczył się wyraźnie większy odsetek osób, które pracowały w zawodzie. Wzrost ten nastąpił zarówno w przypadku kobiet, jak i mężczyzn. Zgodność wykonywanej pracy z posiadanym wykształceniem została zachowana w największym stopniu w przypadku absolwentów szkół zasadniczych zawodowych oraz techników, natomiast w niniejszej edycji, zgodność ta dotyczyła w największej mierze absolwentów szkół zasadniczych zawodowych oraz studiów stacjonarnych.
- 10) Absolwenci szkół ponadgimnazjalnych i wyższych z regionu Lubelszczyzny w ogromnej większości są zadowoleni z rodzaju wykonywanej pracy/prowadzonej działalności gospodarczej. Z badania wynika, iż praca zawodowa w największym stopniu spełnia oczekiwania absolwentów zasadniczych szkół zawodowych (są oni także najmniej skłonni do zmiany pracy), natomiast oczekiwania zawodowe są w najmniejszym stopniu spełnione w przypadku absolwentów liceów (są oni także najbardziej skłonni do zmiany pracy). Bardziej skłonni do zadowolenia z wykonywanej pracy są także mężczyźni niż kobiety.
- 11) W największym stopniu świadomi swoich atutów i słabości są absolwenci studiów stacjonarnych i niestacjonarnych, zaś w najmniejszym stopniu – absolwenci zasadniczych szkół zawodowych.
- 12) Niezmienne, trzy główne czynniki stanowią o dobrym i perspektywicznym stanowisku pracy – odpowiednia płaca, poprawne relacje z przełożonymi i współpracownikami oraz równowaga zawodowo-rodzinna.
- 13) W ciągu roku wzrosły oczekiwania płacowe, zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn, jednak absolwenci mają nieco wyższe wymagania finansowe niż absolwentki.

7.3. Weryfikacja hipotez dla grupy nowo badanej

W ramach badania grupy nowo badanej przyjętych zostało 8 hipotez badawczych, które w toku realizacji w większości zostały odrzucone:

Hipoteza I Odrzucona: *Absolwenci szkół ponadgimnazjalnych zdecydowanie gorzej oceniają rodzaj posiadanego wykształcenia, poziom umiejętności praktycznych oraz wiedzy teoretycznej niż absolwenci szkół wyższych.*

Analiza materiału badawczego wykazała, iż oceny absolwentów szkół wyższych i ponadgimnazjalnych odnośnie rodzaju wykształcenia oraz poziomu wiedzy teoretycznej i praktycznej są bardzo zbliżone. W związku z tym postawioną hipotezę badawczą należy odrzucić, gdyż ogólny typ ukończonej szkoły (ponadgimnazjalna/wyższa) nie wpływa znacząco na ocenę rodzaju wykształcenia, a także poziomu zdobytej wiedzy teoretycznej, jak i praktycznej.

Hipoteza II Częściowo potwierdzona: *Absolwenci w dość niskim stopniu są zainteresowani podnoszeniem kwalifikacji i umiejętności zawodowych. Ta negatywna tendencja dotyczy w największym stopniu absolwentów szkół zasadniczych zawodowych.*

Z przeprowadzonego badania wynika, iż 3/4 respondentów nie planuje w najbliższej przyszłości podnosić i uzupełniać swoich kwalifikacji i umiejętności. Ponadto z badania wynika, iż najmniej zainteresowani dalszym kształceniem są absolwenci studiów stacjonarnych, a następnie niestacjonarnych i techników. Na tej podstawie potwierdzona może być jedynie pierwsza część hipotezy, która mówi o niskiej aktywności badanych pod względem podnoszenia kwalifikacji i umiejętności. Jednakże drugą część hipotezy należy odrzucić, gdyż absolwenci uczelni wyższych oraz techników są mniej zainteresowani dalszym kształceniem niż absolwenci szkół zasadniczych zawodowych.

Hipoteza III Potwierdzona: *Absolwenci uczelni wyższych zdecydowanie rzadziej pozostają bez zatrudnienia niż absolwenci szkół zawodowych.*

Analiza zebranego materiału badawczego wykazała, iż największy odsetek pracujących stanowią absolwenci studiów stacjonarnych. Jeśli zaś chodzi o absolwentów szkół zasadniczych zawodowych, to jedynie 47% zadeklarowało, iż obecnie jest zatrudnionych. Na podstawie przytoczonych danych przyjętą hipotezę należy potwierdzić, gdyż z badania wynika, iż absolwenci uczelni wyższych zdecydowanie częściej niż szkół zasadniczych zawodowych deklaruwali, iż są zatrudnieni.

Hipoteza IV Częściowo potwierdzona: *Główną wskazywaną przez absolwentów szkół ponadgimnazjalnych przeszkodą w uzyskaniu zatrudnienia są zbyt niskie i nieadekwatne do potrzeb lokalnego rynku pracy kwalifikacje, natomiast w przypadku absolwentów szkół wyższych brak miejsc pracy w miejscu zamieszkania.*

Przeprowadzone badanie wykazało, iż bez względu na typ szkoły większość respondentów wskazało, iż głównymi przeszkodami w uzyskaniu zatrudnienia są: brak miejsc pracy w miejscu zamieszkania respondentów oraz brak zapotrzebowania na ich kwalifikacje. W przypadku absolwentów

szkół wyższych postawiona hipoteza jest jak najbardziej prawdziwa, jednakże w przypadku absolwentów szkół ponadgimnazjalnych jest fałszywa. W związku z tym niezasadne jest potwierdzenie niniejszej hipotezy, jednakże zebrane dane wskazują, iż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych (21,8%) znacznie częściej niż wyższych, wskazywali iż zbyt niskie kwalifikacje są przeszkodą w uzyskaniu zatrudnienia.

Hipoteza V Odrzucona: *Absolwenci najczęściej znajdują zatrudnienie poprzez kontakty ze znajomymi i/lub rodziną.*

Z badania wynika, iż głównym sposobem poszukiwania pracy przez absolwentów jest korzystanie z zasobów Internetu i poszukiwanie za jego pośrednictwem dostępnych ofert pracy. Sposób ten wskazało prawie 3/4 badanych, którzy na dzień prowadzenia badania pracowali. W związku z tym postawioną hipotezę należy obalić, gdyż poprzez rodzinę i znajomych pracy szukało jedynie 30,2% badanych.

Hipoteza VI Potwierdzona: *Absolwenci szkół wyższych znacznie częściej podejmują pracę zgodną z posiadanym wykształceniem niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych.*

Hipoteza VII Odrzucona: *Absolwenci szkół zawodowych w większym stopniu niż absolwenci szkół wyższych podejmują pracę zgodną ze swoim wykształceniem.*

Z analizy zgromadzonego materiału badawczego wynika, iż bez względu na typ szkoły, jaką ukończyli respondenci, większość z nich zadeklarowała, iż podjęta przez nich praca jest zgodna z posiadanym przez nich wykształceniem. Mimo to można zauważyć, iż absolwenci uczelni wyższych częściej deklaruowali tę zgodność, niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych ogółem i szkół zasadniczych zawodowych.

Hipoteza VIII Odrzucona: *Absolwenci szkół wyższych częściej deklarują chęć zmiany miejsca zatrudnienia niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych.*

Analiza zgromadzonego materiału badawczego wykazała, iż zarówno absolwenci uczelni wyższych, jak i szkół ponadgimnazjalnych dobrze oceniają swój potencjał na rynku pracy. W związku z tym typ ukończonej szkoły nie wpływa istotnie na ocenę własnych możliwości rozwojowych.

7.4. Wnioski z badania grupy nowej

Na podstawie przeprowadzonego badania wśród absolwentów z nowo badanej grupy można wysunąć następujące wnioski:

- 1) Głównym motywem wyboru szkoły i profilu/kierunku kształcenia była jego atrakcyjność na rynku pracy oraz opinię, iż po tym profilu/kierunku kształcenia łatwo będzie znaleźć pracę. Zadowolenie z wyboru szkoły i kierunku kształcenia potwierdza fakt, iż 3/4 badanych gdyby miało możliwość wyboru szkoły raz jeszcze, wybrałoby tak samo.
- 2) Większość badanych absolwentów dobrze ocenia posiadany poziom wykształcenia oraz zdobyte umiejętności praktyczne i teoretyczne.
- 3) Absolwenci, którzy nie kontynuowali nauki na wyższych szczeblach, fakt ten tłumaczyli głównie tym, iż posiadany przez nich poziom wykształcenia jest dla nich optymalny.

- 4) Ponad 3/4 objętych badaniem absolwentów w najbliższym czasie nie planuje podnieść lub uzupełniać swoich kwalifikacji zawodowych. Najczęściej chęć podniesienia lub uzupełnienia kwalifikacji i umiejętności deklarowali absolwenci liceów, szkół policealnych oraz zasadniczych zawodowych.
- 5) Do wyjazdów poza miejsce zamieszkania w celu podniesienia lub uzupełnienia kwalifikacji i umiejętności bardziej skłonne są kobiety niż mężczyźni.
- 6) Głównym powodem, dla którego część respondentów nie planuje kontynuacji edukacji, było odczucie, iż podniesienie poziomu wykształcenia nie wpłynie na polepszenie ich sytuacji na rynku pracy.
- 7) Mężczyźni, częściej niż kobiety posiadają wcześniejsze doświadczenia zawodowe, głównie w formie zatrudnienia na podstawie umów o pracę lub cywilnoprawnych, a także poprzez prace dorywcze. Posiadanie doświadczenia zawodowego częściej deklarowali absolwenci studiów niestacjonarnych i stacjonarnych, najmniejszą zaś absolwenci liceów.
- 8) Najczęściej wskazywaną przeszkodą w uzyskaniu zatrudnienia jest brak miejsc pracy w miejscu zamieszkania respondentów oraz brak zapotrzebowania na ich kwalifikacje.
- 9) O zatrudnieniu respondentów w głównej mierze przesądziły posiadane przez nich kwalifikacje i umiejętności, a także choć z mniejszym stopniem doświadczenie na podobnym stanowisku.
- 10) Większość badanych osób pracujących jest zatrudnionych zgodnie z posiadanym wykształceniem.
- 11) Pracujący absolwenci najbardziej są zadowoleni z relacji z innymi pracownikami oraz z rodzaju wykonywanej pracy, zaś najmniej z uzyskiwanych dochodów.
- 12) Główną przyczyną, dla której pracujący chcą zmienić pracę jest zbyt niskie wynagrodzenie.
- 13) Najbardziej pewni utrzymania zatrudnienia są absolwenci szkół zasadniczych zawodowych i liceów, najmniej zaś absolwenci techników. Ponadto mężczyźni są bardziej pewni utrzymania zatrudnienia niż kobiety.
- 14) Za obawy respondentów odnośnie pewności utrzymania zatrudnienia odpowiedzialna jest ogólna, niekorzystna sytuacja ekonomiczna na rynku (m.in. kryzys gospodarczy).
- 15) Badani pracujący średnio oceniają swoje szanse na zmianę pracy na dającą lepsze wynagrodzenie oraz więcej satysfakcji.
- 16) Badani absolwenci cechują się mobilnością zarobkową. Większość z nich mogłaby zmienić miejsce swojego zamieszkania, gdyby dostała ciekawą ofertę pracy.
- 17) Wymagania płacowe absolwentów kształtują się w granicach 2 600 zł netto miesięcznie.
- 18) Absolwenci oceniają, iż mają dość duże możliwości kształtowania własnej kariery zawodowej na rynku pracy, dobrze oceniają swój potencjał na rynku pracy oraz wystarczająco znają swoje atuty, które mogłyby przedstawić potencjalnemu pracodawcy.

7.5. Rekomendacje

1. KSZTAŁTOWANIE U MŁODZIEŻY CHĘCI DO CIĄGŁEGO PODNOSZENIA I UZUPEŁNIANIA KWALIFIKACJI I UMIEJĘTNOŚCI ORAZ POSTAW PRZEDSIĘBIORCZYCH

Współczesny rynek pracy wymaga od kandydatów ubiegających się o przyjęcie do pracy coraz większych kwalifikacji zawodowych. Nie wystarczy już podjąć i ukończyć kształcenie w zawodzie, który uznawany jest w danym momencie za pożądany, gdyż zamiany jakie zachodzą na rynku pracy (np. związane m.in. z postępem technologicznym, zapotrzebowaniem czy modą na inne, nowe usługi, bądź produkty itp., a tym samym kwalifikacje, umiejętności, czy predyspozycje zawodowe) wymagają od osób ciągłego doskonalenia i podwyższania swoich kwalifikacji zawodowych.

Dlatego też ważne jest, aby w młodzieży (już na etapie przynajmniej gimnazjum) kształtować elastyczność i szybkie dostosowanie się do zachodzących zmian na rynku i wymagań stawianych przez pracodawców. Przykładem takich działań mogą być projekty realizowane przez różnego rodzaju instytucje skierowane do uczniów poszczególnych szkół, w ramach których dzieci i młodzież przygotowani są do wejścia na rynek pracy, poznają zasady funkcjonowania biznesu, a także nabywają umiejętności ułatwiające realizację planów zawodowych. Innym przykładem takich działań są projekty skierowane do nauczycieli, którzy poprzez udział w różnego rodzaju szkoleniach, seminariach itp. będą potrafili zachęcić uczniów do przejawiania inicjatywy, samodoskonalenia i podjęcia ryzyka.

→ Odbiorcy/instytucje odpowiedzialne za wdrożenie: szkoły podstawowe gimnazjalne, ponadgimnazjalne, samorządy lokalne, instytucje rynku pracy i edukacyjne, media lokalne i regionalne.

2. POPULARYZACJA SZKOLEŃ Z ZAKRESU UMIEJĘTNOŚCI MIĘKKICH (TRANSFEROWALNYCH), KTÓRE W DZISIEJSZYCH CZASACH STANOWIĄ CORAZ WAŻNIEJSZY CZYNNIK UŁATWIAJĄCY UZYSKANIE I UTRZYMANIE ZATRUDNIENIA

Wszelkiego rodzaju badania dotyczące zapotrzebowania na kwalifikacje i umiejętności, wskazują, iż oprócz tych, które są niezbędne do wykonywania czynności na danym stanowisku pracy, ważne są również umiejętności transferowalne (miękkie). Dla pracodawców umiejętności czysto zawodowe są niewystarczające, gdyż cenią oni sobie również cechy osobiste pracowników, zwłaszcza takie jak łatwe nawiązywanie kontaktów, umiejętność analitycznego myślenia, odporność na stres, a także zaangażowanie, inicjatywność, samodzielność, umiejętność pracy w zespole, zdolność do uczenia się i wiele innych temu podobnych. Ponadto umiejętności te można wykorzystywać na wielu różnych stanowiskach, w wielu różnych miejscach pracy.

Objęci badaniami pracujący absolwenci w większości wskazywali, iż zdobyli obecną posadę ze względu na posiadane przez nich odpowiednie kwalifikacje i umiejętności. Jednocześnie około 15% spośród nich obawia się utraty pracy. W związku z tym ważne jest, aby stale zwiększać swoją konkurencyjność na rynku pracy, a dzięki umiejętnościom miękkim jednostka może szybciej dostosowywać się do zmiennych oczekiwań rynkowych.

Popularnym sposobem promocji różnego rodzaju działań są akcje informacyjne skierowane do potencjalnych odbiorców. Przykładem takiej akcji mogą być działania promocyjne prowadzone za pośrednictwem prasy, mediów oraz portali internetowych zwłaszcza wśród młodzieży (uczniów szkół gim-

nazjalnych, ponadgimnazjalnych oraz uczelni wyższych), a także osób z ich najbliższego otoczenia (rodziców/opiekunów, nauczycieli, wychowawców, doradców zawodowych itp.). Ponadto dobrym rozwiązaniem wydaje się zaangażowanie w promocję szkoleń miękkich samych szkół i uczelni. Ważne jest również dotarcie do osób, które ukończyły edukację, bez względu na to czy pracują, czy pozostają bez zatrudnienia, gdyż podnoszenie przez nich kwalifikacji i umiejętności sprawia, że stają się bardziej konkurencyjni na rynku pracy. W związku z tym akcje informacyjne nie mogą być zawężone do działań skierowanych do uczniów/studentów, ale także do wszystkich osób aktywnych na rynku pracy.

- Odbiorcy/instytucje odpowiedzialne za wdrożenie: powiatowe urzędy pracy, pracujący oraz poszukujący zatrudnienia absolwenci szkół ponadgimnazjalnych i wyższych, instytucje szkoleniowe, pracodawcy, szkoły ponadgimnazjalne i wyższe, realizatorzy projektów finansowanych z EFS.

3. PROMOWANIE EDUKACJI W SZKOŁACH ZAWODOWYCH

Jak wskazują wyniki badań to właśnie absolwenci szkół zawodowych czują się najlepiej przygotowani do wyzwań rynku pracy, wysoko oceniają swoje kwalifikacje i możliwość podjęcia zatrudnienia. Niestety szkoły zawodowe są postrzegane zwykle jako jedyna deska ratunku dla uczniów najmniej zdolnych i tych, którzy nie dostali się do innych szkół. Ważna jest promocja szkolnictwa zawodowego nie tylko wśród młodzieży nieposiadającej alternatywnej ścieżki kształcenia, ale również wśród uczniów, którzy mogą uczyć się w takiej szkole, w jakiej chcą. Ale także wprowadzenie systemu informowania uczniów i uczennic szkół już na poziomie gimnazjalnym, a następnie ponadgimnazjalnym o trendach zachodzących na lokalnym/regionalnym rynku pracy, aby zwiększyć ich świadomość dotyczącą dalszych decyzji edukacyjnych.

Ważne również jest podniesienie jakości kształcenia w szkołach zawodowych, gdyż panuje powszechne przekonanie, iż kształcenie zawodowe jest na niskim poziomie, w związku z czym nie warto jest kształcić się w tego typu szkołach. Na jakość kształcenia wpływ ma w największym stopniu kadra pedagogiczna, a także zaplecze naukowo-techniczne szkół, dlatego też należałoby poprzez różnego rodzaju dofinansowania wspierać szkoły, które są aktywne i chcą sprostać nowym oczekiwaniom wobec szkolnictwa zawodowego.

W związku z tym w pierwszej kolejności należałoby poprawić wizerunek szkolnictwa zawodowego w Polsce, zapewnić efektywną współpracę szkół z przedsiębiorcami i instytucjami biznesu, a następnie promować kształcenie zawodowe wśród uczniów szkół gimnazjalnych, a także wśród pracodawców, aby mieli oni pewność, że absolwenci tego typu szkół będą posiadać niezbędne kwalifikacje i umiejętności, które przyczynią się do rozwoju prowadzonych przez nich działalności.

Działania zmierzające do poprawy jakości szkolnictwa zawodowego powinny, mieć charakter odgórny (systemowy), które wymagają większych nakładów czasowych. Dlatego też w pierwszej kolejności należałoby skupić się na działaniach konkretnych jednostek. W tym celu w pierwszej kolejności należy uświadomić szkołom korzyści płynące z podejmowania wszelkiego rodzaju inicjatyw mających na celu poprawę jakości szkolnictwa zawodowego, a następnie wspierać zarówno doradczo, personalnie, jak i finansowo w ich realizacji. W dalszej kolejności należałoby zwrócić się do pracodawców, ukazując im korzyści z zatrudniania osób ze szkół zawodowych, a także pokazując im, iż absolwenci tych szkół są dobrze przygotowani do wykonywania swoich obowiązków służbowych. Jeśli młodym ludziom

uzmysłowi się, iż ukończenie szkół zawodowych sprawi, iż będą mieli dość dobre szanse na rynku pracy, zainteresowanie tego typu kształceniem na pewno się zwiększy.

W celu takiej promocji należałoby przeprowadzić ogólnopolską kampanię informacyjną o korzyściach wynikających dla wszystkich uczestników rynku pracy z kształcenia zawodowego, aby przełamać panujące powszechnie przekonanie o tym, iż szkoły zawodowe istnieją dla uczniów mniej zdolnych i mających problemy z nauką.

→ Odbiorcy/institucje odpowiedzialne za wdrożenie: instytucje edukacyjne, szkoły gimnazjalne i ponadgimnazjalne (zwłaszcza zawodowe), samorządy lokalne i regionalne, media lokalne i regionalne.

4. ZWIĘKSZENIE SKALI ORGANIZOWANIA PRAKTYK UCZNIOWSKICH I STUDENCKICH, A TAKŻE PODNIESIENIE ICH JAKOŚCI I PRZYDATNOŚCI. PROMOWANIE WOLONTARIATU I BEZPŁATNYCH PRAKTYK, JAKO FORM ZDOBYWANIA PIERWSZEGO DOŚWIADCZENIA ZAWODOWEGO

Prawie połowa pozostających bez pracy absolwentów, którzy ukończyli szkołę/uczelnię w 2012 r. uważa, iż główną przeszkodą w uzyskaniu przez nich zatrudnienia jest zbyt małe, bądź brak doświadczenia zawodowego. Na ten aspekt wskazało również 20% absolwentów z nowo badanej grupy, którzy ukończyli szkołę/uczelnię w latach 2003-2012. Ponadto z badań, jakie Lubelskie Obserwatorium Rynku Pracy (a także inne instytucje w innych regionach) zrealizowało wśród pracodawców wynika, że istnieje trend, zgodnie z którym pracodawcy chętniej zatrudniają osoby posiadające doświadczenie zawodowe.

Jednakże ciężko jest wymagać od osób kończących kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych i uczelniach wyższych, aby posiadali doświadczenia zawodowe. Dlatego też odbywanie praktyk zawodowych, a także wolontariat wydają się być najprostszą dla uczniów i studentów formą zdobywania doświadczenia zawodowego.

Wolontariat odbywa się w różnego rodzaju instytucjach, które działają odrębnie od szkoły/uczelni, a przede wszystkim jest dobrowolny. Uczniowie/studenti mogą podejmować wolontariat w miejscach, które są dla nich interesujące, a prowadzona przez nich praca niezarobkowa może być dla nich formą rozrywki lub miłego spędzania czasu wolnego, a przy okazji wykonując pracę wolontariacką uczą się podstaw funkcjonowania różnego rodzaju podmiotów, odpowiedzialności za podejmowanie działania, współpracy z innymi osobami itp. Ponadto praca absolwenta w ramach wolontariatu wpływa korzystnie na wizerunek takiego kandydata do pracy, jako osoby kierującej się nie tylko chęcią zysku, ale także chęcią rozwoju czy zdobywania wiedzy.

Dlatego też przede wszystkim szkoły/uczelnie, a także rodzice i najbliższe otoczenie uczniów i studentów powinny zachęcać ich do podejmowania prac wolontariackich, ukazując jak ważne jest podejmowanie tego typu działań na ścieżce ich kariery zawodowej.

Nieco inaczej przedstawia się sytuacja, jeśli chodzi o praktyki zawodowe. Należy zwrócić szczególną uwagę na jakość praktyk obowiązkowych dla uczniów i studentów. Niejednokrotnie organizatorzy praktyk nie przykładają zbyt dużej wagi do ich jakości i wiedzy jaką uczniowie i studenci będą po nich mieli. Podobnie sytuacja ma się jeśli chodzi o samych uczniów/studentów, którzy często traktują praktyki, jako konieczność aby zaliczyć dany rok szkolny/akademicki. Dlatego bardzo ważne jest uświa-

domienie zarówno uczniom, jak i szkołom czy osobom prowadzącym praktyczne nauki, jaki jest cel praktyk zawodowych i jak ważne są dla absolwentów, którzy rozpoczynają swoją karierę zawodową.

Zatem ważne jest aby praktyki zawodowe, które odbywają uczniowie były realizowane rzetelnie i pozwalały uzyskać wiedzę na temat przyszłej pracy zawodowej. W różnego rodzaju raportach, publikacjach itp. wskazuje się na mało satysfakcjonującą współpracę szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe z pracodawcami, biorąc pod uwagę szczególną rolę pracodawców w procesie kształcenia zawodowego. Dlatego też w pierwszej kolejności należy prowadzić różnego rodzaju akcje informacyjne dla pracodawców, które uzmysłwią im korzyści płynące ze współpracy ze szkołami, a także w odpowiedni sposób (nie tylko finansowy) zachęcić ich do współpracy oraz wspierać np. poprzez działania doradcze, organizację szkoleń dla opiekunów praktyk, itp.

Istotne jest także nastawienie szkół ponadgimnazjalnych (zarówno zawodowych, jak i średnich) na zwiększenie liczby zajęć praktycznych - przygotowujących od strony praktycznej do wejścia na rynek pracy i ułatwiających uczniom adaptację w przyszłym środowisku pracy, a także bieżące monitorowanie jakości prowadzonych praktyk (np. poprzez realizację ankiet z praktykantami).

Wydaje się, iż powodzenie szkolnictwa zawodowego, zależy od osób, które są bezpośrednio z nim związane, tj. szkoły/uczelnie, pracodawcy oraz praktykanci. W związku z tym prowadzenie różnego rodzaju akcji zmieniających podejście osób zaangażowanych w realizację praktyk zawodowych stanowi główny klucz do ich sukcesu.

- Odbiorcy/instytucje odpowiedzialne za wdrożenie: szkoły ponadgimnazjalne i wyższe, instytucje oświatowe, pracodawcy, samorządy lokalne i regionalne, media lokalne i regionalne.

5. BIEŻĄCE MONITOROWANIE ZAPOTRZEBOWANIA NA KWALIFIKACJE I UMIEJĘTNOŚCI ORAZ STAŁE INFORMOWANIE UCZNIÓW SZKÓŁ GIMNAZJALNYCH I PONADGIMNAZJALNYCH ODNOŚNIE AKTUALNEJ SYTUACJI NA RYNKU PRACY ORAZ PROGNOZ NA NAJBLIŻSZE LATA

Wśród objętej badaniem grupy absolwentów około 20% stanowią osoby pozostające bez zatrudnienia. Główną przeszkodą w podjęciu pracy, w opinii badanych, jest brak zapotrzebowania w ich miejscu zamieszkania, na posiadane przez nich kwalifikacje i umiejętności, brak lub małe doświadczenie zawodowe oraz brak miejsc pracy. Wymienione aspekty wskazują na niedopasowaną ofertę edukacyjną do potrzeb rynku pracy. Dlatego też ważne jest bieżące monitorowanie zapotrzebowania na kwalifikacje i umiejętności w ujęciu regionalnym oraz informowanie uczniów już na poziomie gimnazjum, jakie kwalifikacje i umiejętności będą w przyszłości oczekiwane od potencjalnych kandydatów do pracy.

W tym celu instytucje rynku pracy i edukacyjne powinny na bieżąco śledzić zachodzące na rynku zmiany, poprzez prowadzenie cyklicznych badań z pracodawcami, monitorujących zapotrzebowanie na kwalifikacje i umiejętności potencjalnych pracowników. Ważne jest również, aby pozyskiwane w ten sposób informacje udostępniać uczniom, aby mieli oni pełną świadomość dokonywanych przez siebie wyborów związanych z dalszymi etapami kształcenia. W tym miejscu należy również zaznaczyć, iż powinna zostać zwiększona rola doradcy zawodowego funkcjonującego przy szkołach, którego zadaniem będzie informowanie uczniów odnośnie zdiagnozowanej sytuacji oraz prognoz na najbliższe lata, a także wspólnie z nim ustalenie jego ścieżki edukacyjnej, aby była dopasowana do wymagań rynku pracy, a także spełniała potrzeby i oczekiwania ucznia.

→ Odbiorcy/instytucje odpowiedzialne za wdrożenie: media lokalne i regionalne, Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, samorządy lokalne, instytucje rynku pracy, szkoły gimnazjalne, ponadgimnazjalne i wyższe.

Podsumowując - rekomendujemy:

Aneks

Struktura próby - grupa badana powtórnie

Tabela 19. Struktura próby absolwentów szkół ponadgimnazjalnych

	Szkoły zasadnicze zawodowe		Szkoły policealne		Licea		Technika	
	M	K	M	K	M	K	M	K
Powiat bialski	2	0	0	0	3	7	5	1
Powiat biłgorajski	22	4	1	4	4	8	7	2
Powiat chełmski	2	0	0	0	0	1	1	1
Powiat hrubieszowski	5	5	0	2	2	4	1	1
Powiat janowski	8	0	1	1	1	5	2	0
Powiat krasnostawski	7	0	0	0	3	6	3	1
Powiat kraśnicki	6	4	0	0	3	7	2	2
Powiat lubartowski	20	0	0	0	3	6	3	1
Powiat lubelski	9	1	0	0	2	2	3	1
Powiat łęczyński	5	2	0	0	1	2	2	1
Powiat łukowski	14	9	1	5	5	8	3	3
Powiat m. Biała Podlaska	13	11	2	2	7	10	5	3
Powiat m. Chełm	11	3	0	5	7	12	7	2
Powiat m. Lublin	26	11	12	28	26	39	12	6
Powiat m. Zamość	22	6	4	9	10	15	7	2
Powiat opolski	4	2	0	0	2	2	1	1
Powiat parczewski	4	0	1	1	1	2	1	1
Powiat puławski	12	5	2	5	6	9	4	2
Powiat radzyński	6	2	0	0	2	4	1	1
Powiat rycki	8	3	0	0	3	5	6	3
Powiat świdnicki	7	2	0	0	2	3	4	1
Powiat tomaszowski	8	9	0	0	7	11	4	6
Powiat włodawski	2	4	0	0	2	3	1	2
Powiat zamojski	3	1	0	0	0	0	0	0
ogółem (woj. lubelskie)	226	84	24	62	102	171	85	44

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Tabela 20. Struktura próby absolwentów szkół wyższych

	Studia stacjonarne			Studia niestacjonarne		
	ogółem	kobiety (64%)	mężczyźni (36%)	ogółem	kobiety (70%)	mężczyźni (30%)
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	91	65	26	58	45	13
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II	54	37	17	20	15	5
Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie	34	24	10	12	5	7
Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie	3	2	1	30	22	8
Politechnika Lubelska	15	4	11	7	3	4
Uniwersytet Medyczny w Lublinie	19	14	5	8	8	0
Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej	12	10	2	3	2	1
Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie	4	2	2	10	8	2
Wyższa Szkoła Społeczno-Przyrodnicza w Lublinie	4	3	1	6	4	2
Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu	2	1	1	5	4	1
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie	5	4	1	0	0	0
woj. lubelskie (ogółem)	243	166	77	159	116	43

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Tabela 21. Profile/kierunki kształcenia objętych badaniem absolwentów

Zasadnicza szkoła zawodowa	Szkoła policealne	Liceum	Technikum	Studia niestacjonarne	Studia stacjonarne
-mechanik pojazdów samochodowych, - kucharz, - sprzedawca, - cukiernik, - kucharz małej gastronomii, - fryzjer, - piekarz, - elektromechanik pojazdów samochodowych.	- technik administracji, - technik usług kosmetycznych, - technik rachunkowości, - technik usług fryzjerskich, - technik farmaceutyczny.	- humanistyczny, - biologiczno-chemiczny, - matematyczno-informatyczny, - matematyczno-fizyczny, - ogólnokształcący, - lingwistyczny, - ekonomiczno-administracyjny.	- technik ekonomista, - technik hotelarstwa, - technik mechanik, - technik informatyk, - technik elektronik, - technik handlowiec, - technik żywienia i gospodarstwa domowego.	- administracja, - fizjoterapia, - pedagogika, - socjologia, - ekonomia, - zarządzanie, - filologia angielska, - informatyka.	- socjologia, - pedagogika, - politologia, - ochrona środowiska, - zarządzanie, - filologia polska, - historia.

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Struktura próby - grupa nowa

Tabela 22. Struktura próby absolwentów szkół ponadgimnazjalnych

	Szkoły zasadnicze zawodowe		Szkoły policealne		Licea		Technika	
	M	K	M	K	M	K	M	K
Powiat biały	14	2	0	0	17	20	0	4
Powiat biłgorajski	67	19	13	7	16	40	24	8
Powiat chełmski	5	0	0	0	2	2	1	2
Powiat hrubieszowski	24	13	0	0	9	15	9	5
Powiat janowski	18	6	14	22	9	15	7	4
Powiat krasnostawski	18	0	0	0	9	16	11	5
Powiat kraśnicki	28	6	0	0	15	28	13	6
Powiat lubartowski	65	21	0	0	13	23	9	5
Powiat lubelski	23	1	0	0	9	14	0	5
Powiat łęczyński	21	8	1	2	4	10	9	5
Powiat łukowski	70	34	6	16	20	34	12	9
Powiat m. Biała Podlaska	47	24	3	14	23	41	33	12
Powiat m. Chełm	46	20	9	26	26	47	24	11
Powiat m. Lublin	92	42	46	127	101	162	70	37
Powiat m. Zamość	74	33	7	57	30	62	29	16
Powiat opolski	12	11	0	0	5	10	9	6
Powiat parczewski	22	1	6	11	5	6	6	3
Powiat puławski	50	21	10	47	25	40	19	9
Powiat radzyński	31	10	0	0	10	13	4	2
Powiat rycki	35	8	0	0	13	17	18	11
Powiat świdnicki	21	6	0	0	9	11	6	3
Powiat tomaszowski	37	16	0	0	24	41	14	6
Powiat włodawski	18	7	0	0	7	13	6	3
Powiat zamojski	8	1	0	0	3	4	1	1
ogółem (woj. lubelskie)	846	310	115	329	404	684	334	178

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Tabela 23. Struktura próby absolwentów szkół wyższych

	Studia stacjonarne			Studia niestacjonarne		
	ogółem	kobiety (64%)	mężczyźni (36%)	ogółem	kobiety (70%)	mężczyźni (30%)
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	336	215	121	249	175	74
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II	178	114	64	132	93	39
Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie	109	70	39	80	56	24

Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie	76	49	27	56	39	17
Politechnika Lubelska	53	34	19	39	28	11
Uniwersytet Medyczny w Lublinie	48	31	17	36	25	11
Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej	35	22	13	26	18	8
Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie	26	17	9	19	13	6
Wyższa Szkoła Społeczno-Przyrodnicza w Lublinie	24	15	9	17	12	5
Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu	18	11	7	13	9	4
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie	17	11	6	13	9	4
woj. lubelskie (ogółem)	920	589	331	680	477	203

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Tabela 24. Profile/kierunki kształcenia objętych badaniem absolwentów

Zasadnicza szkoła zawodowa	Szkoła policealne	Liceum	Technikum	Studia niestacjonarne	Studia stacjonarne
-kucharz, -wielozawodowa, -fryzjer, -mechanik, -sprzedawca, -piekarz, -cukiernik, -mechanik pojazdów samochodowych, -elektromechanik, -stolarz, -krawiec, -murarz, -elektryk.	-technik administracji, -technik rachunkowości, -technik usług kosmetycznych, -technik hotelarstwa, -technik informatyk, -technik usług fryzjerskich, -technik handlowiec, -technik bhp -technik masażysta, -technik farmaceutyczny, -technik ekonomista, -ratownik medyczny, -technik prac biurowych, -technik budownictwa, -technik ochrony fizycznej osób i mienia.	-humanistyczny, -biologiczno-chemiczny, -zarządzanie informacją, -ogólny, -matematyczno-informatyczny, -matematyczno-fizyczny, -ekonomiczno-administracyjny, -usługowo-gospodarczy, -lingwistyczny, -europejski, -kształtowanie środowiska.	-technik handlowiec, -technik ekonomista, -technik informatyk, -technik hotelarstwa, -technik budownictwa, -technik mechanik pojazdów samochodowych, -ekologiczny, -technik mechanik, -technik kucharz, -technik leśnictwa, -technik logistik, -technik elektryk, -technik organizacji usług gastronomicznych, -technik agrobiznesu, -technik elektronik, -technik ochrony środowiska.	-administracja, -ekonomia, -biotechnologia, -zarządzanie, -turystyka i rekreacja, -pedagogika, -finanse i rachunkowość, -socjologia, -fizjoterapia, -chemia, -politologia, -filologia angielska, -informatyka, -biologia, -kulturoznawstwo, -matematyka, -ochrona środowiska, -rolnictwo.	-administracja, -ekonomia, -biologia, -stosunki międzynarodowe, -pedagogika, -filologia angielska, -weterynaria, -socjologia, -filologia polska, -zarządzanie, -matematyka, -psychologia, -agrobiznes, -prawo, -archeologia, -biotechnologia.

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Tabelaryczne przedstawienie wyników - grupa badana powtórnie

Tabela 25. Sposób uzupełniania przez respondentów kwalifikacji i umiejętności wg typu szkoły

	Zasadnicza zawodowa	Policealna	Liceum	Technikum	Studia niestacjonarne	Studia stacjonarne
nauka w liceum	18,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
nauka w technikum	51,4%	0,0%	0,0%	4,1%	0,0%	0,0%
nauka w szkole policealnej	0,0%	16,1%	10,4%	12,2%	5,8%	2,2%
nauka na studiach wyższych licencjackich lub inżynierskich	0,0%	58,1%	81,1%	68,9%	0,0%	0,5%
nauka na studiach wyższych magisterskich	0,0%	0,0%	1,1%	1,4%	34,6%	46,2%

PLANY I LOSY ZAWODOWE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH I UCZELNI WYŻSZYCH

nauka na studiach doktoranckich	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	6,0%
udział w kursach/szkoleniach	28,6%	25,8%	6,4%	13,5%	42,3%	24,5%
udział w seminariach/konferencjach	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	6,0%
studia podyplomowe	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	13,5%	9,2%

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=70 - szkoły zasadnicze zawodowe, N=31 szkoły policealne, N=280 - licea, N=74 technika, N=52 - studia niestacjonarne, N=184 - studia stacjonarne]

Tabela 26. Sposób uzupełniania przez respondentów kwalifikacji i umiejętności w przyszłości wg typu szkoły, którą ukończyli

		2012	2013
liceum	zasadnicza zawodowa	26,5%	4,2%
	policealna	0,0%	0,0%
	liceum	0,0%	0,0%
	technikum	0,0%	0,0%
	studia niestacjonarne	0,0%	0,0%
	studia stacjonarne	0,0%	0,0%
technikum	zasadnicza zawodowa	57,5%	6,8%
	policealna	0,0%	0,0%
	liceum	0,0%	0,0%
	technikum	1,1%	0,0%
	studia niestacjonarne	0,0%	0,0%
	studia stacjonarne	0,6%	0,0%
policealna	zasadnicza zawodowa	2,4%	1,6%
	policealna	3,9%	4,7%
	liceum	2,4%	1,1%
	technikum	12,1%	4,7%
	studia niestacjonarne	3,3%	0,0%
	studia stacjonarne	2,4%	0,0%
studia I, II stopnia i jednolite	zasadnicza zawodowa	0,9%	3,2%
	policealna	60,8%	30,2%
	liceum	95,6%	23,8%
	technikum	83,5%	23,3%
	studia niestacjonarne	62,0%	13,8%
	studia stacjonarne	69,4%	7,0%
studia doktoranckie	zasadnicza zawodowa	0,0%	0,0%
	policealna	0,0%	0,0%
	liceum	0,0%	0,4%
	technikum	0,0%	0,0%
	studia niestacjonarne	0,0%	2,5%
	studia stacjonarne	4,7%	2,9%
kurs/szkolenie	zasadnicza zawodowa	10,6%	9,4%
	policealna	25,2%	17,4%
	liceum	1,6%	14,7%
	technikum	3,3%	22,5%
	studia niestacjonarne	15,2%	22,6%
	studia stacjonarne	9,4%	31,7%
studia podyplomowe	zasadnicza zawodowa	0,0%	0,0%
	policealna	0,0%	1,2%
	liceum	0,0%	0,0%
	technikum	0,0%	0,0%
	studia niestacjonarne	10,9%	10,7%
	studia stacjonarne	7,1%	21,0%
inne (m.in. udział w seminariach, etc.)	zasadnicza zawodowa	2,2%	0,6%
	policealna	9,8%	1,2%
	liceum	0,4%	4,4%
	technikum	0,0%	0,0%
	studia niestacjonarne	8,6%	4,4%

	studia stacjonarne	6,4%	30,4%
--	--------------------	------	-------

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź
 źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=509]

Tabela 27. Liczba dotychczasowych miejsc pracy wg płci

	1 miejsce pracy		Ogółem
	N	%	
Płeć⁸⁶			
kobieta	61	23,9	255
mężczyzna	56	32,4	173
	2-3 miejsca pracy		Ogółem
	N	%	
Płeć⁸⁷			
kobieta	123	48,2	255
mężczyzna	72	41,6	173
	4-6 miejsc pracy		Ogółem
	N	%	
Płeć⁸⁸			
kobieta	60	23,5	255
mężczyzna	34	19,7	173

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=1200]

Tabelaryczne przedstawienie wyników - grupa nowa

Tabela 28. Sposób uzupełniania przez respondentów kwalifikacji i umiejętności wg typu szkoły, którą ukończyli

	Zasadnicza zawodowa	Policealna	Liceum	Technikum	Studia niestacjonarne	Studia stacjonarne
nauka w liceum	7,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
nauka w technikum	58,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
nauka w szkole policealnej	0,0%	0,7%	2,9%	2,4%	0,0%	0,0%
nauka na studiach wyższych licencjackich lub inżynierskich	0,0%	37,9%	82,5%	55,3%	0,8%	0,8%
nauka na studiach wyższych magisterskich	0,0%	0,0%	0,7%	24,9%	34,1%	29,8%
nauka na studiach doktoranckich	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%	0,4%
udział w kursach/szkoleniach	36,8%	66,9%	14,9%	20,2%	52,4%	58,3%
udział w seminariach/konferencjach	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	0,8%	0,4%
studia podyplomowe	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	11,9%	13,2%

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=356 - szkoły zasadnicze zawodowe, N=145 szkoły policealne, N=886 - licea, N=425 technika, N=126 - studia niestacjonarne, N=242 - studia stacjonarne]

Tabela 29. Sposób uzupełniania przez respondentów kwalifikacji i umiejętności w przyszłości wg typu szkoły, którą ukończyli

	Zasadnicza zawodowa	Policealna	Liceum	Technikum	Studia niestacjonarne	Studia stacjonarne
nauka w liceum	8,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
nauka w technikum	12,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
nauka w szkole policealnej	12,2%	0,0%	3,8%	2,0%	0,0%	0,0%
nauka na studiach wyższych licencjackich lub inżynierskich	30,9%	25,2%	13,5%	28,7%	6,8%	0,0%
nauka na studiach wyższych magisterskich	24,0%	2,6%	80,1%	45,5%	23,7%	19,2%

⁸⁶ Wynik testu $\chi^2 (1) = 7,889$; $p=0,005$; siła związku V Kramera=0,081.

⁸⁷ Wynik testu $\chi^2 (4) = 10,115$; $p<0,05$; siła związku V Kramera=0,154.

⁸⁸ Wynik testu $\chi^2 (4) = 10,115$; $p<0,05$; siła związku V Kramera=0,154.

skich						
nauka na studiach doktoranckich	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	3,8%
udział w kursach/szkoleniach	29,7%	73,9%	6,9%	25,7%	44,1%	32,7%
udział w seminariach/konferencjach	0,0%	2,6%	0,0%	0,0%	0,8%	5,8%
studia podyplomowe	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	11,9%	13,2%

* % nie sumuje się do 100, gdyż respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=246 - szkoły zasadnicze zawodowe, N=115 szkoły policealne, N=547 - licea, N=101 technika, N=118 - studia niestacjonarne, N=52 - studia stacjonarne]

Tabela 30. Plany zmiany zatrudnienia w ciągu najbliższych dwóch lat wg wybranych zmiennych

	Odpowiedzi "tak"		Ogółem
	N	%	
<i>Poziom wykształcenia⁸⁹</i>			
zasadnicza szkoła zawodowa	49	9,0	543
policealna	127	44,1	288
liceum	52	46,0	113
technikum	58	28,9	201
studia niestacjonarne	48	13,4	357
studia stacjonarne	122	18,5	659
<i>Płeć⁹⁰</i>			
kobieta	262	25,2	1041
mężczyzna	194	17,3	1120

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2161]

Tabela 31. Pewność utrzymania zatrudnienia wg wybranych zmiennych

	Odpowiedzi "raczej lub bardzo pewny"		Ogółem
	N	%	
<i>Poziom wykształcenia⁹¹</i>			
zasadnicza szkoła zawodowa	385	85,0	543
policealna	128	44,4	288
liceum	81	71,7	113
technikum	18	9,0	201
studia niestacjonarne	150	42,0	357
studia stacjonarne	419	63,6	659
<i>Płeć⁹²</i>			
kobieta	534	51,3	1041
mężczyzna	661	59,0	1120

źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań [N=2161]

Spis tabel zawartych w raporcie

Tabela 1. Liczba absolwentów poszczególnych typów szkół w latach 2007-2011 w Polsce i w województwie lubelskim	5
Tabela 2. Liczba bezrobotnych osób, w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki, na przestrzeni lat 2007-2012 - stan na koniec marca	6
Tabela 3. Ocena wyboru ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia. Czy respondenci, gdyby mieli możliwość, wybraliby w ten sam sposób? – wg statusu na rynku pracy	30
Tabela 4. Główne powody podniesienia kwalifikacji i umiejętności wg typu szkoły	33
Tabela 5. Zakres podejmowanych prac zarobkowych	40
Tabela 6. Wysokość wynagrodzenia netto, za którą są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali ciekawą ofertę pracy wg powiatów – mediana w zł	71
Tabela 7. Ocena rodzaju wykształcenia wg wybranych zmiennych	80
Tabela 8. Ocena poziomu wiedzy teoretycznej wg wybranych zmiennych	81

⁸⁹ Wynik testu χ^2 (25) = 437,908; p=0; siła związku V Kramera=0,201.

⁹⁰ Wynik testu χ^2 (5) = 39,188; p=0; siła związku V Kramera=0,135.

⁹¹ Wynik testu χ^2 (20) = 378,899; p=0; siła związku V Kramera=0,209.

⁹² Wynik testu χ^2 (4) = 27,542; p=0; siła związku V Kramera=0,113.

Tabela 9. Ocena poziomu wiedzy praktycznej wg wybranych zmiennych	81
Tabela 10. Kursy/szkolenia, w jakich brali udział respondenci	90
Tabela 11. Główne powody podniesienia kwalifikacji i umiejętności wg typu ukończonej szkoły	91
Tabela 12. Główne powody podniesienia kwalifikacji i umiejętności wg roku ukończenia szkoły/uczelni	92
Tabela 13. Kursy/szkolenia, w jakich planują wziąć udział respondenci	95
Tabela 14. Zakres podejmowanych prac zarobkowych	101
Tabela 15. Najczęstsze przeszkody w uzyskaniu zatrudnienia wg typu ukończonej szkoły	106
Tabela 16. Forma zatrudnienia wg typu ukończonej szkoły	108
Tabela 17. Stanowiska, na jakich zatrudnieni są objęci badaniem pracujący absolwenci	109
Tabela 18. Ocena poziomu zadowolenia z wykonywanej pracy wg wybranych zmiennych	120
Tabela 19. Struktura próby absolwentów szkół ponadgimnazjalnych	171
Tabela 20. Struktura próby absolwentów szkół wyższych	171
Tabela 21. Profile/kierunki kształcenia objętych badaniem absolwentów	172
Tabela 22. Struktura próby absolwentów szkół ponadgimnazjalnych	172
Tabela 23. Struktura próby absolwentów szkół wyższych	172
Tabela 24. Profile/kierunki kształcenia objętych badaniem absolwentów	173
Tabela 25. Sposób uzupełniania przez respondentów kwalifikacji i umiejętności wg typu szkoły	173
Tabela 26. Sposób uzupełniania przez respondentów kwalifikacji i umiejętności w przyszłości wg typu szkoły, którą ukończyli	174
Tabela 27. Liczba dotychczasowych miejsc pracy wg płci	175
Tabela 28. Sposób uzupełniania przez respondentów kwalifikacji i umiejętności wg typu szkoły, którą ukończyli	175
Tabela 29. Sposób uzupełniania przez respondentów kwalifikacji i umiejętności w przyszłości wg typu szkoły, którą ukończyli	175
Tabela 30. Plany zmiany zatrudnienia w ciągu najbliższych dwóch lat wg wybranych zmiennych	176
Tabela 31. Pewność utrzymania zatrudnienia wg wybranych zmiennych	176

Spis wykresów zawartych w raporcie

Wykres 1. Ocena rodzaju wykształcenia	27
Wykres 2. Ocena rodzaju wykształcenia wg typu szkoły	27
Wykres 3. Ocena poziomu umiejętności praktycznych	28
Wykres 4. Ocena poziomu umiejętności praktycznych wg typu szkoły	28
Wykres 5. Ocena poziomu wiedzy teoretycznej	29
Wykres 6. Ocena poziomu wiedzy teoretycznej wg typu szkoły	29
Wykres 7. Ocena wyboru ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia. Czy respondenci, gdyby mieli możliwość, wybraliby w ten sam sposób?	30
Wykres 8. Ocena wyboru ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia. Czy respondenci poleciliby szkołę/profil/kierunek znajomym?	31
Wykres 9. Podejmowanie inicjatyw związanych z podnoszeniem kwalifikacji i umiejętności wg płci	32
Wykres 10. Podejmowanie inicjatyw związanych z podnoszeniem kwalifikacji i umiejętności wg typu ukończonej szkoły	32
Wykres 11. Powody, dla których respondenci nie podnosili kwalifikacji i umiejętności	32
Wykres 12. Główne powody podniesienia kwalifikacji i umiejętności	33
Wykres 13. Plany odnośnie podnoszenia kwalifikacji i umiejętności	34
Wykres 14. Plany odnośnie podnoszenia kwalifikacji i umiejętności wg typu ukończonej szkoły	35
Wykres 15. Plany odnośnie podnoszenia kwalifikacji i umiejętności wg statusu na rynku pracy	35
Wykres 16. Plany dalszego kształcenia, a typ ukończonej szkoły	36
Wykres 17. Powody, dla których respondenci nie planują podnieść kwalifikacji i umiejętności	36
Wykres 18. Miejsce ewentualnego podnoszenia kwalifikacji i umiejętności	37
Wykres 19. Posiadanie doświadczenia zawodowego wg płci	38
Wykres 20. Posiadanie doświadczenia zawodowego wg typu ukończonej szkoły	38
Wykres 21. Liczba dotychczasowych miejsc pracy	39
Wykres 22. Rodzaj dotychczasowego doświadczenia zawodowego wg płci	40
Wykres 23. Status na rynku pracy absolwentów	41
Wykres 24. Status na rynku pracy absolwentów wg typu ukończonej szkoły	42
Wykres 25. Status na rynku pracy absolwentów wg płci	42
Wykres 26. Bezrobotni wg typu ukończonej szkoły	43
Wykres 27. Bezrobotni wg płci	43
Wykres 28. Liczba procesów rekrutacyjnych, w jakich brali udział respondenci	43
Wykres 29. Najczęstsze sposoby poszukiwania pracy	44
Wykres 30. Najczęstsze przeszkody w uzyskaniu zatrudnienia	44
Wykres 31. Przeszkody w znalezieniu pracy a typ ukończonej szkoły	45
Wykres 32. Formy zatrudnienia respondentów	46
Wykres 33. Forma zatrudnienia wg typu ukończonej szkoły - UMOWA O PRACĘ	47
Wykres 34. Forma zatrudnienia wg typu ukończonej szkoły - UMOWA ZLECENIE	47

Wykres 35. Cechy i umiejętności przesądzające o otrzymaniu zatrudnienia przez respondentów	47
Wykres 36. Cechy i umiejętności przesądzające o otrzymaniu zatrudnienia przez respondentów wg typu ukończonej szkoły.....	48
Wykres 37. Cechy i umiejętności przesądzające o otrzymaniu zatrudnienia przez respondentów wg płci	48
Wykres 38. Przyczyny otwierania działalności gospodarczej przez absolwentów	49
Wykres 39. Staż pracy badanych osób pracujących	49
Wykres 40. Główny profil działalności instytucji/firmy, w której respondenci są obecnie zatrudnieni lub profil prowadzonej działalności gospodarczej	50
Wykres 41. Wielkość firmy/instytucji, w której respondenci są zatrudnieni lub wielkość prowadzonej działalności gospodarczej	51
Wykres 42. Forma własnościowa instytucji/firmy, w której są aktualnie zatrudnieni respondenci lub działalności gospodarczej	51
Wykres 43. Długość pozostawania bez pracy	51
Wykres 44. Wybrane odpowiedzi respondentów na pytanie „Jak długo pozostawał(a) Pan(i) bez pracy tuż przed objęciem aktualnego stanowiska lub przed założeniem działalności gospodarczej (jak długo trwały poszukiwania pracy)?” wg płci	52
Wykres 45. Sposoby poszukiwania pracy przed znalezieniem obecnej pracy lub przed założeniem działalności gospodarczej	52
Wykres 46. Zgodność profilu/kierunku wykształcenia z obecnie posiadanym zatrudnieniem wg płci	53
Wykres 47. Zgodność profilu/kierunku wykształcenia z obecnie posiadanym zatrudnieniem wg typu ukończonej szkoły	53
Wykres 48. Zgodność wykonywanej pracy z wykształceniem a typ ukończonej szkoły	54
Wykres 49. Poziom zadowolenia z różnych aspektów wykonywanej pracy lub prowadzonej działalności gospodarczej - średnia	55
Wykres 50. Poziom zadowolenia z różnych aspektów wykonywanej pracy lub prowadzonej działalności gospodarczej wg typu ukończonej szkoły - średnia	55
Wykres 51. Ocena poziomu zadowolenia z wykonywanej pracy/ prowadzonej działalności gospodarczej	56
Wykres 52. Plany zmiany zatrudnienia w ciągu najbliższych dwóch lat	57
Wykres 53. Plany zmiany miejsca pracy wg typu ukończonej szkoły	58
Wykres 54. Plany zmiany miejsca pracy a typ ukończonej szkoły	58
Wykres 55. Przyczyny chęci zmiany pracy	58
Wykres 56. Pewność utrzymania zatrudnienia	59
Wykres 57. Źródła obaw związanych z utrzymaniem zatrudnienia	59
Wykres 58. Przyczyny pewności utrzymania zatrudnienia	60
Wykres 59. Znajomość własnych predyspozycji zawodowych, słabych i mocnych stron, o których respondenci mogą aktualnie opowiedzieć na rozmowie kwalifikacyjnej	61
Wykres 60. Ocena możliwości kształtowania własnej kariery zawodowej	62
Wykres 61. Ocena własnego potencjału (tj. możliwości rozwojowych) na rynku pracy	62
Wykres 62. Ocena szans zmiany pracy na dającą lepsze warunki finansowe oraz większą satysfakcję wg typu ukończonej szkoły	62
Wykres 63. Ocena potencjału własnego a typ ukończonej szkoły	63
Wykres 64. Najważniejsze aspekty wykonywanej pracy	64
Wykres 65. Ważność poszczególnych aspektów pracy wg płci	65
Wykres 66. Odległość od miejsca obecnego zamieszkania, w jakiej są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali ciekawą ofertę pracy	66
Wykres 67. Odległość od miejsca obecnego zamieszkania, w jakiej są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali ciekawą ofertę pracy wg płci	66
Wykres 68. Skłonność do wyjazdu do pracy za granicę	67
Wykres 69. Forma zatrudnienia w oparciu, o którą są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali ciekawą ofertę pracy	68
Wykres 70. Forma zatrudnienia w oparciu, o którą są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali ciekawą ofertę pracy wg płci	68
Wykres 71. Forma zatrudnienia w oparciu, o którą są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali ciekawą ofertę pracy wg typu szkoły	69
Wykres 72. Wysokość wynagrodzenia netto, za którą są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali ciekawą ofertę pracy wg płci - średnia w zł	70
Wykres 73. Wysokość wynagrodzenia netto, za którą są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali ciekawą ofertę pracy wg powiatów - średnia w zł	70
Wykres 74. Wysokość wynagrodzenia netto, za którą są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali ciekawą ofertę pracy wg typu ukończonej szkoły - średnia w zł	72
Wykres 75. Stopień spełnienia planów zawodowych oraz edukacyjnych z czasów, gdy respondenci uczęszczali do ostatnio ukończonej szkoły/uczelni	73
Wykres 76. Płeć respondentów	78
Wykres 77. Rok ukończenia szkoły	78
Wykres 78. Ocena rodzaju wykształcenia	79
Wykres 79. Ocena poziomu wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych	80

Wykres 80. Pozytywna ocena rodzaju wykształcenia oraz zdobytej wiedzy teoretycznej i praktycznej.....	82
Wykres 81. Najważniejsze powody, dla których respondenci zdecydowali się na wybór profilu/kierunku kształcenia.....	83
Wykres 82. Ocena wyboru ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia. Czy respondenci, gdyby mieli możliwość, wybraliby w ten sam sposób?.....	83
Wykres 83. Ocena wyboru ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia. Czy respondenci, gdyby mieli możliwość, wybraliby w ten sam sposób? - wg typu szkoły.....	84
Wykres 84. Ocena wyboru ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia. Czy respondenci, gdyby mieli możliwość, wybraliby w ten sam sposób? - wg statusu na rynku pracy.....	84
Wykres 85. Ocena wyboru ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia. Czy respondenci, gdyby mieli możliwość, wybraliby w ten sam sposób? - wg roku ukończenia szkoły/uczelni.....	85
Wykres 86. Ocena wyboru ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia. Czy respondenci poleciliby szkołę/profil/kierunek znajomym?.....	85
Wykres 87. Ocena wyboru ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia. Czy respondenci poleciliby szkołę/profil/kierunek znajomym? - wg typu szkoły.....	86
Wykres 88. Ocena wyboru ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia. Czy respondenci poleciliby szkołę/profil/kierunek znajomym? - wg statusu na rynku pracy.....	86
Wykres 89. Ocena wyboru ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia. Czy respondenci poleciliby szkołę/profil/kierunek znajomym? - wg roku ukończenia szkoły/uczelni.....	87
Wykres 90. Podejmowanie inicjatyw związanych z podnoszeniem kwalifikacji i umiejętności.....	87
Wykres 91. Podejmowanie inicjatyw związanych z podnoszeniem kwalifikacji i umiejętności wg typu ukończonej szkoły.....	87
Wykres 92. Podejmowanie inicjatyw związanych z podnoszeniem kwalifikacji i umiejętności wg roku ukończenia szkoły/uczelni.....	88
Wykres 93. Powody, dla których respondenci nie podnosili kwalifikacji i umiejętności.....	88
Wykres 94. Powody, dla których respondenci nie podnosili kwalifikacji i umiejętności wg typu szkoły.....	89
Wykres 95. Główne powody podniesienia kwalifikacji i umiejętności.....	91
Wykres 96. Plany odnośnie podnoszenia kwalifikacji i umiejętności.....	92
Wykres 97. Plany odnośnie podnoszenia kwalifikacji i umiejętności wg typu szkoły.....	93
Wykres 98. Plany odnośnie podnoszenia kwalifikacji i umiejętności wg płci.....	93
Wykres 99. Plany odnośnie podnoszenia kwalifikacji i umiejętności wg roku ukończenia szkoły/uczelni.....	93
Wykres 100. Powody, dla których respondenci nie planują podnosić kwalifikacji i umiejętności.....	94
Wykres 101. Powody, dla których respondenci nie planują podnosić kwalifikacji i umiejętności wg typu szkoły.....	95
Wykres 102. Miejsce ewentualnego podnoszenia kwalifikacji i umiejętności.....	96
Wykres 103. Miejsce ewentualnego podnoszenia kwalifikacji i umiejętności wg typu ukończonej szkoły.....	97
Wykres 104. Miejsce ewentualnego podnoszenia kwalifikacji i umiejętności wg płci.....	97
Wykres 105. Posiadanie doświadczenia zawodowego.....	98
Wykres 106. Posiadanie doświadczenia zawodowego wg płci.....	98
Wykres 107. Posiadanie doświadczenia zawodowego wg płci.....	98
Wykres 108. Posiadanie doświadczenia zawodowego wg statusu na rynku pracy.....	99
Wykres 109. Posiadanie doświadczenia zawodowego wg roku ukończenia szkoły/uczelni.....	99
Wykres 110. Liczba dotychczasowych miejsc pracy.....	99
Wykres 111. Sposoby zdobywania doświadczenia zawodowego.....	100
Wykres 112. Sposoby zdobywania doświadczenia zawodowego wg typu szkoły.....	100
Wykres 113. Status na rynku pracy absolwentów.....	102
Wykres 114. Status na rynku pracy absolwentów wg typu ukończonej szkoły.....	102
Wykres 115. Status na rynku pracy wg płci respondentów.....	103
Wykres 116. Status na rynku pracy respondentów wg roku ukończenia szkoły/uczelni.....	103
Wykres 117. Okres pozostawania bez pracy.....	104
Wykres 118. Częstotliwość poszukiwania pracy.....	104
Wykres 119. Liczba procesów rekrutacyjnych, w jakich brali udział respondenci.....	104
Wykres 120. Najczęstsze sposoby poszukiwania pracy.....	105
Wykres 121. Najczęstsze przeszkody w uzyskaniu zatrudnienia.....	105
Wykres 122. Przeszkody w uzyskaniu zatrudnienia wg ogólnego typu szkoły.....	107
Wykres 120. Formy zatrudnienia respondentów.....	108
Wykres 124. Cechy i umiejętności przesądzające o otrzymaniu zatrudnienia przez respondentów.....	110
Wykres 125. Cechy i umiejętności przesądzające o otrzymaniu zatrudnienia przez respondentów wg typu ukończonej szkoły.....	111
Wykres 126. Przyczyny otwarcia działalności gospodarczej przez absolwentów*.....	112
Wykres 124. Plany zamknięcia działalności gospodarczej.....	112
Wykres 128. Staż w obecnym miejscu pracy/czas prowadzenia działalności gospodarczej.....	112
Wykres 129. Główny profil działalności instytucji/firmy, w której respondenci są obecnie zatrudnieni lub profil prowadzonej działalności gospodarczej.....	113

Wykres 130. Wielkość firmy/instytucji, w której respondenci są zatrudnieni lub wielkość prowadzonej działalności gospodarczej	113
Wykres 131. Forma własnościowa instytucji/firmy, w której są aktualnie zatrudnieni respondenci lub działalności gospodarczej	113
Wykres 132. Długość pozostawania bez pracy	114
Wykres 133. Liczba rozmów rekrutacyjnych, w jakich brali udział pracujący respondenci	115
Wykres 134. Liczba podań o pracę, jakie złożyli pracujący respondenci.....	115
Wykres 135. Sposoby poszukiwania pracy przed znalezieniem obecnej pracy lub przed założeniem działalności gospodarczej	115
Wykres 136. Zgodność profilu/kierunku wykształcenia z obecnie posiadanym zatrudnieniem wg płci	116
Wykres 137. Zgodność profilu/kierunku wykształcenia z obecnie posiadanym zatrudnieniem wg typu ukończonej szkoły	117
Wykres 138. Konieczność przekwalifikowania się, w celu otrzymania pracy lub prowadzenia działalności gospodarczej	117
Wykres 139. Zgodność wykształcenia z podjętą pracą wg typu ukończonej szkoły	118
Wykres 140. Poziom zadowolenia z różnych aspektów wykonywanej pracy lub prowadzonej działalności gospodarczej - średnia.....	118
Wykres 141. Poziom zadowolenia z różnych aspektów wykonywanej pracy lub prowadzonej działalności gospodarczej wg typu ukończonej szkoły - średnia.....	119
Wykres 142. Ocena poziomu zadowolenia z wykonywanej pracy/ prowadzonej działalności gospodarczej	119
Wykres 143. Plany zmiany zatrudnienia w ciągu najbliższych dwóch lat	120
Wykres 144. Plany zmiany pracy wg typu ukończonej szkoły	121
Wykres 145. Przyczyny chęci zmiany pracy	121
Wykres 146. Pewność utrzymania zatrudnienia.....	122
Wykres 147. Źródła obaw związanych z utrzymaniem zatrudnienia.....	122
Wykres 148. Przyczyny pewności utrzymania zatrudnienia.....	123
Wykres 149. Ocena szans zmiany zatrudnienia na dające: lepsze warunki finansowe oraz większą satysfakcję z pracy wg płci - średnia.....	123
Wykres 150. Ocena szans zmiany zatrudnienia na dające: lepsze warunki finansowe oraz większą satysfakcję z pracy wg typu ukończonej szkoły - średnia.....	124
Wykres 151. Odległość od miejsca obecnego zamieszkania, w jakiej są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali atrakcyjną ofertę pracy	124
Wykres 152. Forma zatrudnienia, w oparciu o którą są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali atrakcyjną ofertę pracy.....	125
Wykres 153. Wysokość wynagrodzenia netto, za którą są gotowi pracować respondenci, gdyby otrzymali atrakcyjną ofertę pracy wg typu ukończonej szkoły	125
<i>Wykres 154. Ocena możliwości kształtowania własnej kariery zawodowej</i>	<i>126</i>
Wykres 155. Ocena własnego potencjału (tj. możliwości rozwojowych) na rynku pracy	126
Wykres 156. Ocena własnego potencjału (tj. możliwości rozwojowych) na rynku pracy wg typu ukończonej szkoły	126
Wykres 157. Znajomość własnych predyspozycji zawodowych, słabych i mocnych stron, o których respondenci mogą aktualnie opowiedzieć na rozmowie kwalifikacyjnej	127
Wykres 158. Stopień spełnienia planów zawodowych oraz edukacyjnych z czasów, gdy respondenci uczęszczali do ostatnio ukończonej szkoły/uczelni	127

Narzędzia badawcze

KWESTIONARIUSZ ANKIETY SKIEROWANY DO GRUPY BADANEJ POWTÓRNIE

Firma General Projekt Sp. z o.o. z Olsztyna, na zlecenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie realizuje II etap badania pn. „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych”.

W trakcie rozmowy z ankierem w 2012 roku, wyraził Pan/ wyraziła Pani zgodę na uczestnictwo w niniejszej edycji badania. Do udziału w badaniu na tym etapie zaproszeni zostali wszyscy uczestnicy z poprzedniej edycji badania.

Zapewniamy, iż wszystkie zebrane informacje zostaną wykorzystane wyłącznie na potrzeby wewnętrznej analizy w ramach badania i stworzenia opracowań zbiorczych pozwalających na kompleksową diagnozę problemu.

Informacja dodatkowa: Na końcu ankiety zamieszczone zostało dodatkowe (nieobowiązkowe) pytanie. NAJCIEKAWSZE ODPOWIEDZI ZOSTANĄ NAGRODZONE. Regulamin konkursu dostępny na stronie www.generalprojekt.pl

FILTR

F1. Czy ukończył Pan/i szkołę w 2012 lub 2013 r.

tak → kontynuacja wypełniania ankiety

nie → respondent nie spełnia warunków udziału w badaniu, zakończyć wypełnianie ankiety

METRYCZKA

M1. Typ ukończonej szkoły

zasadnicza szkoła zawodowa - proszę przejść do pytania M3

policealna - proszę przejść do pytania M3

liceum - proszę przejść do pytania M3

technikum - proszę przejść do pytania M3

studia niestacjonarne

studia stacjonarne

M2. Proszę wpisać nazwę ostatnio ukończonej uczelni:
Proszę wpisać pełną nazwę szkoły (Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II)
M3. Proszę wpisać profil/kierunek ostatnio ukończonego kształcenia:
Proszę wpisać profil klasy/kierunek studiów (np. biologiczno-chemiczna, mechanika i budowa maszyn)
M4. Proszę wpisać miejscowość ostatnio ukończonej szkoły:
Proszę wpisać nazwę miejscowości (np. Lublin, Chełm, Zamość)
M5. Proszę zaznaczyć powiat ostatnio ukończonej szkoły:
białski
biłgorajski
chełmski
hrubieszowski
janowski
krasnostawski
kraśnicki
lubartowski
lubelski
łęczyński
łukowski
m. Biała Podlaska
m. Chełm
m. Lublin
m. Zamość
opolski
parczewski
puławski
radzyński
rycki
świdnicki

tomaszowski	
włodawski	
zamojski	
M6. Płeć	
kobieta	
mężczyzna	
Proszę podać numer telefonu Podanie numeru telefonu umożliwi Wojewódzkiemu Urzędowi Pracy w Lublinie kontrolę jakości i rzetelności badań przeprowadzanych przez firmę General Projekt sp. z o.o. Firma General Projekt sp. z o.o. przypomina, iż cenne nagrody zostaną rozlosowane tylko wśród uczestników, którzy kompletnie wypełnią ankietę <i>! Jeśli nie ma możliwości podania numeru telefonu, prosimy o podanie adresu e-mail</i>	
Numer telefonu:	* Adres e-mail:

ANKIETA WŁAŚCIWA

CZĘŚĆ 1. Edukacja i plany w zakresie podnoszenia kwalifikacji

P1. Jak Pan(i) oceni rodzaj wykształcenia uzyskany w szkole/uczelni, jaką ukończył(a) Pan(i) w ciągu ostatnich 12 miesięcy?
jest całkowicie nieprzydatny
jest raczej nieprzydatny
jest raczej przydatny
jest całkowicie przydatny
P2. Jak Pan(i) oceni poziom umiejętności praktycznych uzyskanych w szkole/uczelni, jaką ukończył(a) Pan(i) w ciągu ostatnich 12 miesięcy?
są całkowicie niewystarczające
są raczej niewystarczające
są raczej wystarczające
są całkowicie wystarczające
P3. Jak Pan(i) oceni poziom wiedzy teoretycznej uzyskanej w szkole/uczelni, jaką ukończył(a) Pan(i) w ciągu ostatnich 12 miesięcy?
jest całkowicie niewystarczająca
jest raczej niewystarczająca

jest raczej wystarczająca
jest całkowicie wystarczająca
P4. Proszę powiedzieć jak dziś ocenia Pan(i) wybór szkoły i profilu/kierunku kształcenia? Co zrobił(a)by Pan(i), gdyby można było wybierać jeszcze raz?
wybrał(a)bym tak samo
wybrał(a)bym ponownie tę szkołę, ale inny kierunek/profil
wybrał(a)bym inną szkołę z tym samym kierunkiem/profilem
wybrał(a)bym inną szkołę, z innym kierunkiem/profilem
P5. Czy polecił(a)by Pan(i) znajomej lub znajomemu Pana(i) ostatnio ukończony kierunek kształcenia jako dobrze przygotowujący do podjęcia pracy?
tak
częściowo
nie
nie wiem
P6. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy lub obecnie podejmował(a) Pan(i) działania mające na celu podniesienie bądź uzupełnienie kwalifikacji zawodowych?
tak <i>proszę przejść do pytania P8</i>
nie <i>proszę przejść do pytania P7, a następnie do pytania P10</i>
P7. Dlaczego nie podejmował(a) Pan(i) tego typu działań? Można zaznaczyć maksymalnie 2 najważniejsze odpowiedzi
obecny poziom wykształcenia jest dla mnie optymalny
nie wpłynie to na polepszenie mojej sytuacji na rynku pracy
nie stać mnie na to
brak czasu
inne, jakie?
P8. Na czym polega(ło) podnoszenie lub uzupełnianie kwalifikacji? Proszę zaznaczyć wszystkie właściwe odpowiedzi
kontynuowałem(am) naukę w liceum
kontynuowałem(am) naukę w technikum
kontynuowałem(am) naukę w szkole policealnej
kontynuowałem(am) naukę na studiach wyższych pierwszego stopnia, tj. licencjackich

kontynuowałem(am) naukę na studiach wyższych drugiego stopnia, tj. magisterskich
kontynuowałem(am) naukę na studiach wyższych trzeciego stopnia, tj. doktoranckich
brałem(am) udział w kursie/szkoleniu, jakim/czego dotyczyło?.....
brałem(am) udział w seminariach/konferencjach, jakich/czego dotyczyły?.....
studia podyplomowe, jakie?.....
inne, jakie?
P9. Jakie były główne powody podniesienia kwalifikacji i umiejętności? Można zaznaczyć maksymalnie 3 najważniejsze odpowiedzi
chęć uzyskania awansu
chęć znalezienia pracy/zmiany miejsca pracy
utrzymanie obecnego zatrudnienia
zdobycie wiedzy specjalistycznej, podnoszącej wartość na rynku pracy
zdobycie umiejętności interpersonalnych i predyspozycji osobowościowych niezbędnych lub przydatnych na rynku pracy
nauka języka obcego
nauka programów komputerowych
osobiste powody (samorealizacja, prestiż, przyjemność, itp.)
inne, jakie?
P10. Czy w najbliższym czasie planuje Pan/i podnosić swoje kwalifikacje i umiejętności?
tak, planuję uzupełnić swoje kwalifikacje i umiejętności w ciągu najbliższych kilku miesięcy <i>proszę przejść do pytania P12</i>
tak, planuję uzupełnić swoje kwalifikacje i umiejętności w ciągu najbliższych kilku lat <i>proszę przejść do pytania P12</i>
nie <i>proszę przejść do pytania P11, a następnie P14</i>
P11. Dlaczego nie planuje Pan/i w najbliższym czasie podniesienia swoich kwalifikacji i umiejętności? Można zaznaczyć maksymalnie 2 najważniejsze odpowiedzi
obecny poziom kwalifikacji jest dla mnie optymalny
nie wpłynie to na polepszenie mojej sytuacji na rynku pracy
nie stać mnie na to
brak czasu

inne, jakie?
P12. Na czym będzie polegało planowane podniesienie kwalifikacji? Proszę zaznaczyć wszystkie właściwe odpowiedzi
chęć kontynuować naukę w liceum
chęć kontynuować naukę w technikum
chęć kontynuować naukę w szkole policealnej
chęć kontynuować naukę na studiach wyższych pierwszego stopnia, tj. licencjackich
chęć kontynuować naukę na studiach wyższych drugiego stopnia, tj. magisterskich
chęć kontynuować naukę na studiach wyższych trzeciego stopnia, tj. doktoranckich
chęć wziąć udział w kursie/szkoleniu, jakim/czego dotyczyło?.....
chęć wziąć udział w seminariach/konferencjach, jakich/czego dotyczyły?.....
chęć podjąć studia podyplomowe, jakie?.....
inne, jakie?
P13. W jakiej odległości od miejsca zamieszkania jest Pan(i) gotów/gotowa podnosić swoje kwalifikacje?
bez zmiany miejsca zamieszkania
mogę się przeprowadzić, ale nie za granicę
jestem gotowy wyjechać nawet za granicę
nie wiem

CZĘŚĆ 2. Status na rynku pracy i ścieżka zawodowa

P14. Czy obecnie pracuje Pan(i) zawodowo?
tak - <i>proszę przejść do pytania P21</i>
nie - <i>proszę przejść do pytania P15</i>
P15. Dlaczego obecnie Pan(i) nie pracuje?
nadal się uczę - <i>proszę przejść do pytania P37</i>
nie mogę znaleźć pracy - jestem zarejestrowany jako bezrobotny(a) - <i>proszę przejść do pytania P16-P20, a następnie P37</i>
nie mogę znaleźć pracy - nie jestem zarejestrowany jako bezrobotny(a) - <i>proszę przejść do pytania P16-P20, a następnie P37</i>
nie chcę obecnie podjąć zatrudnienia - <i>proszę przejść do pytania P37</i>
inne, jakie?..... - <i>proszę przejść do pytania P37</i>

P16. Jak długo jest Pan(i) bezrobotny(a) / nie może Pan(i) znaleźć zatrudnienia?
do 3 miesięcy
powyżej 3 do 6 miesięcy
powyżej 6 do 12 miesięcy
powyżej 12 miesięcy
P17. Jak często poszukuje Pan(i) pracy?
codziennie
kilka razy w tygodniu
raz na tydzień
kilka razy w miesiącu
raz na miesiąc
raz na kilka miesięcy
nie poszukuję aktualnie pracy
P18. W ilu procesach rekrutacyjnych brał(a) Pan(i) udział w tym czasie (z wyłączeniem tego na aktualne stanowisko)?
<i>PROCES REKRUTACYJNY – PROCES, W KTÓRYM OSOBA POSZUKUJĄCA ZATRUDNIENIA, UCZESTNICZY W CELU ZDOBYCIA POSADY. ROZPOCZYNA SIĘ W MOMENCIE ZAPROSZENIA KANDYDATA DO POTENCJALNEGO PRACODAWCY. OBEJMUJE M.IN.: ROZMOWĘ KWALIFIKACYJNĄ, TESTY PSYCHOLOGICZNE, ITP. W ZALEŻNOŚCI OD ETAPU, DO KTÓREGO DOTRZE KANDYDAT. NIE MUSI ZAKOŃCZYĆ SIĘ UZYSKANIEM ZATRUDNIENIA.</i>
w żadnym
w 1
w 2 - 3
w 4 - 6
w 7 - 10
w więcej niż 10
P19. W jaki sposób najczęściej poszukuje Pan(i) pracy? <i>Można zaznaczyć maksymalnie 2 najważniejsze odpowiedzi</i>
przegląd ogłoszeń zamieszczanych w prasie
przegląd ogłoszeń zamieszczanych w Internecie
przegląd ogłoszeń z radio i TV
samodzielne składanie aplikacji w przedsiębiorstwach

poprzez urząd pracy
poprzez znajomych, rodzinę
propozycja pracodawcy
inne, jakie?
P20. Jak Pan(i) sądzi, co jest główną przeszkodą w uzyskaniu przez Pana(ią) zatrudnienia? <i>Można zaznaczyć maksymalnie 2 najważniejsze odpowiedzi</i>
zbyt niskie kwalifikacje
brak zapotrzebowania na moje kwalifikacje
zbyt małe doświadczenie bądź brak doświadczenia zawodowego
niewystarczające umiejętności interpersonalne, np. kontaktowość, charyzma
brak znajomości
brak miejsc pracy w moim miejscu zamieszkania
inne, jakie?
P21. Jeśli Pan(i) pracuje, to jaka jest Pana(i) główna forma zatrudnienia?
umowa o pracę na czas określony - proszę przejść do pytań P22-P23, a następnie P26
umowa o pracę na czas nieokreślony - proszę przejść do pytań P22-P23, a następnie P26
umowa o dzieło - proszę przejść do pytań P22-P23, a następnie P26
umowa zlecenie - proszę przejść do pytań P22-P23, a następnie P26
praca nakładcza - proszę przejść do pytań P22-P23, a następnie P26
bez umowy, tzw. „na czarno” - proszę przejść do pytań P22-P23, a następnie P26
osoba ucząca się zawodu otrzymująca wynagrodzenie - proszę przejść do pytań P22-P23, a następnie P26
prowadzę jednoosobową działalność gospodarczą (samozatrudnienie) - proszę przejść do pytania P24-P27, a następnie P29
prowadzę działalność gospodarczą i zatrudniam pracowników - proszę przejść do pytania P24
P22. Na jakim stanowisku jest Pan(i) zatrudniony(a)?
P23. Jak Pan(i) sądzi, co przesądziło o tym, iż został(a) Pan(i) zatrudniony(a) na aktualnym stanowisku pracy? <i>Można zaznaczyć maksymalnie 2 najważniejsze odpowiedzi</i>
doświadczenie na podobnym stanowisku w innej firmie

odpowiednie kwalifikacje i umiejętności
znajomość języka obcego, jakiego?.....
cechy osobiste, jakie?.....
znajomości
inne, jakie?
P24. Co skłoniło Pana(ia) do podjęcia decyzji o rozpoczęciu przez Pana(ia) działalności gospodarczej?
Można zaznaczyć maksymalnie 2 najważniejsze odpowiedzi
potrzeba samorealizacji
niezależność zawodowa
chęć sprawdzenia się w pracy na własny rachunek
nadzieja na wyższe zarobki i poprawę własnej sytuacji ekonomicznej
brak pracy i problemy ze znalezieniem zatrudnienia
inne, jakie?
P25. Czy planuje Pan(i) w bliższej lub dalszej przyszłości zamknąć działalność gospodarczą i pracować na tzw. „etacie”?
zdecydowanie nie
raczej nie
raczej tak
zdecydowanie tak
inne, jakie?.....
P26. Jaki jest Pana(i) staż w obecnym miejscu pracy/czas prowadzenia działalności gospodarczej?
do 3 miesięcy
powyżej 3 do 6 miesięcy
powyżej 6 do 12 miesięcy
powyżej 12 miesięcy
P27. Jaki jest główny profil działalności instytucji/firmy, w której jest Pan(i) obecnie zatrudniony(a) lub profil Pana(i) działalności gospodarczej?
administracja publiczna
badania naukowe
budownictwo

edukacja
energetyka i surowce
finanse
handel
informatyka
motoryzacja
nieruchomości
przemysł przetwórczy - chemiczny
przemysł przetwórczy - drzewno - papierniczy
przemysł przetwórczy - lekki (włókienniczy, tekstylny, skórzano – obuwniczy)
przemysł przetwórczy - mineralny (cementowy, wapienniczo – gipsowy, szklarski, betonowy, ceramiczny)
przemysł przetwórczy - spożywczy
przemysł przetwórczy – pozostałe, w tym ciężki (paliwowo – energetyczny, metalurgiczny, elektromaszynowy)
reklama i marketing
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
służba zdrowia
telekomunikacja
transport i logistyka
turystyka
usługi
inne, jakie?
P28. Jaka jest wielkość firmy/instytucji, w której jest Pan(i) zatrudniony(a) lub wielkość prowadzonej działalności gospodarczej?
do 9 pracowników
od 10 do 49 pracowników
od 50 do 249 pracowników
powyżej 250 pracowników
P29. Jaka jest forma własnościowa instytucji/firmy, w której jest Pan(i) aktualnie zatrudniony(a) lub Pana(i) działalności gospodarczej?
sektor prywatny

sektor publiczny
sektor pozarządowy
inne, jakie?
P30. Jak długo pozostawał(a) Pan(i) bez pracy tuż przed objęciem aktualnego stanowiska lub przed założeniem działalności gospodarczej (jak długo trwały poszukiwania pracy)?
zacząłem(ęłam) pracę/działalność gospodarczą jeszcze w trakcie nauki/na studiach
znalazłem(am) pracę/działalność gospodarczą praktycznie od razu po zakończeniu szkoły/uczelni
do 3 miesięcy
powyżej 3 do 6 miesięcy
powyżej 6 do 12 miesięcy
powyżej 12 miesięcy
P31. W jaki sposób poszukiwał(a) Pan(i) pracy przed znalezieniem obecnej pracy lub przed założeniem działalności gospodarczej? Można zaznaczyć maksymalnie 2 najważniejsze odpowiedzi
przegląd ogłoszeń zamieszczanych w prasie
przegląd ogłoszeń zamieszczanych w Internecie
przegląd ogłoszeń w radio i TV
samodzielne składanie aplikacji w przedsiębiorstwach
poprzez urząd pracy
poprzez znajomych, rodzinę
propozycja pracodawcy
inne, jakie?
P32. Czy obecna praca lub profil działalności gospodarczej jest zgodny z obecnie posiadanym przez Pana(ią) wykształceniem?
tak
nie
P33. Czy musiał(a) się Pan(i) przekwalifikować, aby otrzymać pracę lub prowadzić działalność gospodarczą?
tak - proszę przejść do pytania P34
nie - proszę przejść do pytania P35

P34. Jakiej tematyki dotyczyło to przekwalifikowanie?	
P35. Jak bardzo jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych aspektów wykonywanej pracy lub prowadzonej działalności gospodarczej? <i>Proszę posłużyć się skalą ocen od 1 do 5, gdzie 1 oznacza zupełny brak zadowolenia, a 5 – pełne zadowolenie</i>	
	OCENA
rodzaj wykonywanej pracy/ profil działalności gospodarczej	
wynagrodzenie/ dochody	
rozwój osobisty	
relacje ze współpracownikami <i>(jeśli nie ma współpracowników lub w przypadku samozatrudnionych → jeśli nie zatrudnia pracowników – wpisać 0)</i>	
relacje z przełożonym <i>(jeśli nie ma przełożonego – wpisać 0)</i>	
obciążenie obowiązkami zawodowymi	
możliwość utrzymania pracy/ rentowności działalności gospodarczej	
satysfakcja z pracy	
P36. Podsumowując, czy podjęta przez Pana(ią) praca lub prowadzona działalność gospodarcza jest zgodna z Pana(i) oczekiwaniami?	
zdecydowanie nie	
raczej nie	
raczej tak	
zdecydowanie tak	
P.37. Czy posiada Pan(i) jakieś wcześniejsze doświadczenia zawodowe (poza obecną pracą, jeśli respondent obecnie pracuje lub prowadzi działalność gospodarczą)?	
tak - proszę przejść do pytania P38	
nie - proszę przejść do pytania P40	
P38. Na czym polegały wcześniejsze doświadczenia zawodowe? Proszę wskazać charakter wykonywanych prac (np. prace dorywcze - opiekunka dziecięca, staż - prace biurowe, itp.) Proszę zaznaczyć wszystkie właściwe odpowiedzi	
prace dorywcze [proszę wskazać jakie]	

zatrudnienie na tzw. etacie [proszę wskazać jakie].....		
praca za granicą [proszę wskazać jaka]		
staż [proszę wskazać w jakim zakresie]		
praktyki [proszę wskazać w jakim zakresie]		
wolontariat [proszę wskazać w jakim zakresie]		
własna działalność gospodarcza [proszę wskazać w jakim zakresie].....		
inne, jakie?.....		
P39. W ilu miejscach dotychczas Pan/i pracował/a? (licząc zarówno prace dorywcze, jak i zatrudnienie na tzw. etacie, itp.)		
1		
2 - 3		
4 – 6		
7 – 10		
więcej niż 10		
P40. Co w chwili obecnej liczy się dla Pana(i) najbardziej w pracy. Jakie są dla Pana(i) najważniejsze aspekty wykonywanej pracy, które sprawiłyby, że chciał(a)by Pan(i) wykonywać taką pracę przez dłuższy czas?		
	tak	nie
atmosfera w pracy i dobre relacje z innymi		
odpowiedzialne zadania i ambitne cele		
możliwość zachowania równowagi między pracą a życiem prywatnym		
dobra płaca		
praca samodzielna, bez dużego nadzoru		
praca w grupie, wymagająca współdziałania		
tworzenie nowych rzeczy, praca urozmaicona		
zgodność z wyuczonymi kompetencjami		
dotatkowa opieka zdrowotna, indywidualne świadczenia, dowolne korzystanie z urlopów		
praca pożyteczna i pomocna dla innych ludzi		
brak stresów w pracy		
inny aspekt, jaki?.....		

CZĘŚĆ 3. Weryfikacja planów zawodowych i ocena własnych możliwości i potencjału na rynku pracy

a) pytania 41-47 dotyczą tylko tych respondentów, którzy obecnie pracują

P41. Czy w ciągu najbliższych dwóch lat planuje Pan(i) zmienić pracę?
tak, chciał(a)bym zmienić stanowisko u tego samego pracodawcy - proszę przejść do pyt. P42
tak, chciał(a)bym zmienić pracodawcę - w tej samej branży - proszę przejść do pyt. P42
tak, chciał(a)bym zmienić pracodawcę - w innej branży - proszę przejść do pyt. P42
tak, chciał(a)bym znaleźć zatrudnienie w instytucji publicznej/w innej instytucji publicznej - proszę przejść do pyt. P42
tak, chciał(a)bym otworzyć własną działalność gospodarczą - proszę przejść do pyt. P42
nie, nie planuję zmienić pracy - proszę przejść do pyt. P43
P42. Dlaczego chciał(a)by Pan/i zmienić pracę? Można zaznaczyć maksymalnie 3 najważniejsze odpowiedzi
zbyt niskie wynagrodzenie
zbyt duże obciążenie obowiązkami zawodowymi
nie mam możliwości awansu
nieodpowiednie warunki pracy
nienormowany czas pracy
złe relacje z przełożonym
złe relacje ze współpracownikami
chciał(a)bym otworzyć własną działalność gospodarczą
chciał(a)bym pracować w zawodzie
nie odpowiada mi branża, w której jestem zatrudniony(a)
inne, jakie?
P43. Proszę ocenić, w jakim stopniu jest Pan(i) pewny(a) utrzymania aktualnego zatrudnienia lub działalności gospodarczej w przeciągu 2 kolejnych lat:
jestem bardzo niepewny(a) - proszę przejść do pytania P44, a następnie P46
jestem raczej niepewny(a) - proszę przejść do pytania P44, a następnie P46
jestem raczej pewny(a) - proszę przejść do pytania P45

jestem bardzo pewny(a) - proszę przejść do pytania P45				
nie wiem, trudno powiedzieć - proszę przejść do pytania P46				
P44. Proszę powiedzieć, jakie są powody (źródła) tych obaw? Można zaznaczyć maksymalnie 2 najważniejsze odpowiedzi				
słaba kondycja finansowa firmy				
ogólna sytuacja ekonomiczna na rynku (m.in. kryzys gospodarczy)				
złe relacje z przełożonym/ współpracownikami/ pracownikami				
nie radzenie sobie z obowiązkami służbowymi				
niewystarczające kwalifikacje i umiejętności				
umowa na czas określony				
duża konkurencja				
zmniejszająca się liczbą klientów/ zleceń				
inne, jakie?				
P45. Co przede wszystkim wpływa na to, iż jest Pan(i) pewny(a) utrzymania zatrudnienia lub działalności gospodarczej?				
odpowiednie wykształcenie				
odpowiednie umiejętności, niezbędne do wykonywania pracy				
doświadczenie				
dobre relacje z przełożonym/pracownikami				
zadowolenie z wykonywanej pracy				
inne, jakie?				
P46. Proszę ocenić, na skali od 1 do 5, Pana(i) szanse na zmianę zatrudnienia na dające lepsze warunki finansowe, gdzie 1 oznacza brak szans, a 5 bardzo duże szanse.				
1	2	3	4	5
P47. Proszę ocenić, na skali od 1 do 5, Pana(i) szanse na zmianę zatrudnienia na dające większą satysfakcję, gdzie 1 oznacza brak szans, a 5 bardzo duże szanse.				
1	2	3	4	5

b) pytania 48-54 do wszystkich respondentów

P48. Gdyby okazało się, że wkrótce dostanie Pan(i) ofertę ciekawej pracy, to w jakiej odległości od miejsca obecnego zamieszkania jest Pan(i) gotowy(a) pracować na dzień dzisiejszy?				
bez zmiany miejsca obecnego pobytu a do pracy nie dłużej niż 30 minut				
bez zmiany miejsca obecnego pobytu a do pracy nawet ponad 30 minut				
żeby pracować mogę przeprowadzić się gdzieś dalej, ale nie za granicę				
jestem gotowy(a) wyjechać nawet za granicę, żeby pracować				
P49. Gdyby okazało się, że wkrótce dostanie Pan(i) ofertę ciekawej pracy i wyboru formy zatrudnienia, to która odpowiadałaby Panu(i) najbardziej na dzień dzisiejszy?				
na zlecenie lub dzieło				
umowa o pracę na część etatu				
umowa o pracę na pełny etat				
bez umowy				
samozatrudnienie				
inne forma, jaka?.....				
P50. Gdyby okazało się, że wkrótce dostanie Pan(i) ofertę ciekawej pracy w regionie lubelskim, to jaka minimalna kwota miesięcznego wynagrodzenia netto (tzw. „na rękę”) byłaby dla Pana/i akceptowalna na dzień dzisiejszy?				
Proszę wpisać pełną, zaokrągloną kwotę				
P51. Jak Pan(i) ocenia możliwości kształtowania własnej kariery zawodowej?				
mam duże możliwości				
mam średnie możliwości				
mam małe możliwości				
nie mam żadnych możliwości				
nie wiem, trudno powiedzieć				
P52. Proszę na skali od 1 do 5 ocenić własny potencjał (tj. możliwości rozwojowe) na rynku pracy, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 5 najwyższą				
1	2	3	4	5
P53. Proszę ocenić ogólnie znajomość swoich własnych predyspozycji zawodowych, słabych i mocnych stron, o których mógłby/aby Pan(i) aktualnie opowiedzieć na rozmowie kwalifikacyjnej?				

nie znam ich prawie w ogóle			
nie znam ich wystarczająco			
znam je wystarczająco			
znam je bardzo dobrze			
P54. Proszę ocenić, w jakim stopniu spełniły się Pana(i) plany zawodowe oraz edukacyjne z czasów, gdy uczęszczał(a) Pan(i) do ostatnio ukończonej szkoły/uczelni:			
	Nie spełniły się	Spełniły się	Nie miałem takich planów
kontynuowanie edukacji na wyższych szczeblach			
utrzymanie posiadanego zatrudnienia (jeśli respondent w I edycji badania pracował)			
znalezienie zatrudnienia/ zmiana pracy			
założenie rodziny			
jednoczesne łączenie pracy i nauki			

PYTANIE DODATKOWE:

Co Pana/i zdaniem należałoby zrobić, aby polepszyć sytuację absolwentów na rynku pracy? Jakie kroki, działania powinny podejmować instytucje, które związane są z problematyką absolwentów na rynku pracy? (maksymalna ilość znaków - 2000 ze spacjami)

.....

Dziękujemy za udział w badaniu !
Zespół General Projekt Sp. z o.o.

KWESTIONARIUSZ ANKIETY SKIEROWANY DO NOWO BADANEJ GRUPY

Firma General Projekt Sp. z o.o. z Olsztyna, na zlecenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie realizuje II etap badania pn. „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych”.

Zapewniamy, iż wszystkie zebrane informacje zostaną wykorzystane wyłącznie na potrzeby wewnętrznej analizy w ramach badania i stworzenia opracowań zbiorczych pozwalających na kompleksową diagnozę problemu.

Informacja dodatkowa: Na końcu ankiety zamieszczone zostało dodatkowe (nieobowiązkowe) pytanie. NAJCIEKAWSZE ODPOWIEDZI ZOSTANĄ NAGRODZONE. Regulamin konkursu dostępny na stronie www.generalprojekt.pl

FILTR

F1. Czy jesteś:

a) absolwentem szkoły zasadniczej zawodowej, policealnej, technikum lub liceum z terenu województwa lubelskiego, który ukończył gimnazjum w polskim systemie oświaty, według formuły powstałej po reformie systemu oświaty realizowanej od 1999

↳ Tak, objęła mnie nauka w gimnazjum według formuły powstałej po reformie systemu oświaty realizowanej od 1999r. i ukończyłem/am szkołę zawodową/średnią na terenie województwa lubelskiego. Ukończona szkoła ponadgimnazjalna, jest ostatnią ukończoną przeze mnie szkołą (UWAGA! Chodzi o szkołę, której ukończenie potwierdza posiadanie dyplomu/świadectwa, jeśli OBECNIE jesteś w trakcie kontynuacji nauki także kwalifikujesz się do badania) → proszę kontynuować wywiad

↳ Nie, nie objęła mnie nauka w gimnazjum według formuły powstałej po reformie systemu oświaty realizowanej od 1999 i/lub nie ukończyłem/am szkoły zawodowej/średniej na terenie województwa lubelskiego → respondent nie spełnia warunków udziału w badaniu, zakończyć wypełnianie ankiety

b) absolwentem szkoły wyższej, który uzyskał wykształcenie wyższe w uczelni z obszaru województwa lubelskiego?

↳ Tak, ukończyłem studia wyższe na obszarze województwa lubelskiego nie wcześniej niż w 2003 roku. Ukończona uczelnia wyższa, jest ostatnią ukończoną przeze mnie szkołą (UWAGA! Chodzi o szkołę, której ukończenie potwierdza posiadanie dyplomu/świadectwa, jeśli OBECNIE jesteś w trakcie kontynuacji nauki, kwalifikujesz się do badania) → kontynuacja wypełniania ankiety

↳ Nie, ukończyłem studia wyższe przed 2003 rokiem i/lub nie ukończyłem szkoły wyższej na terenie województwa lubelskiego → *respondent nie spełnia warunków udziału w badaniu, zakończyć wypełnianie ankiety*

METRYCZKA

M1. Typ ukończonej szkoły
zasadnicza szkoła zawodowa - <i>proszę przejść do pytania M3</i>
policealna - <i>proszę przejść do pytania M3</i>
liceum - <i>proszę przejść do pytania M3</i>
technikum - <i>proszę przejść do pytania M3</i>
studia niestacjonarne
studia stacjonarne
M2. Proszę wpisać nazwę ostatnio ukończonej uczelni:
<i>Proszę wpisać pełną nazwę szkoły (Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II)</i>
M3. Proszę wpisać profil/kierunek ostatnio ukończonego kształcenia:
<i>Proszę wpisać profil klasy/kierunek studiów (np. biologiczno-chemiczna, mechanika i budowa maszyn)</i>
M4. Proszę wpisać miejscowość ostatnio ukończonej szkoły:
<i>Proszę wpisać nazwę miejscowości (np. Lublin, Chełm, Zamość)</i>
M5. Proszę zaznaczyć powiat ostatnio ukończonej szkoły:
białski
biłgorajski
chełmski
hrubieszowski
janowski
krasnostawski
kraśnicki
lubartowski
lubelski

łęczyński	
łukowski	
m. Biała Podlaska	
m. Chełm	
m. Lublin	
m. Zamość	
opolski	
parczewski	
puławski	
radzyński	
rycki	
świdnicki	
tomaszowski	
włodawski	
zamojski	
M6. Rok ukończenia szkoły	
2003	2008
2004	2009
2005	2010
2006	2011
2007	2012
M7. Płeć	
kobieta	
mężczyzna	
Proszę podać numer telefonu	
Podanie numeru telefonu umożliwi Wojewódzkiemu Urzędowi Pracy w Lublinie kontrolę jakości i rzetelności badań przeprowadzanych przez firmę General Projekt sp. z o.o. Firma General Projekt sp. z o.o. przypomina, iż cenne nagrody zostaną rozlosowane tylko wśród uczestników, którzy kompletnie wypełnią ankietę <i>! Jeśli nie ma możliwości podania numeru telefonu, prosimy o podanie adresu e-mail</i>	
Numer telefonu:	* Adres e-mail:

ANKIETA WŁAŚCIWA

CZĘŚĆ 1. Edukacja i plany w zakresie podnoszenia kwalifikacji

P1. Jak Pan(i) oceni rodzaj wykształcenia uzyskany w ostatnio ukończonej szkole/uczelni?
jest całkowicie nieprzydatny
jest raczej nieprzydatny
jest raczej przydatny
jest całkowicie przydatny
P2. Jak Pan(i) oceni poziom umiejętności praktycznych uzyskanych w ostatnio ukończonej szkole/uczelni?
są całkowicie niewystarczające
są raczej niewystarczające
są raczej wystarczające
są całkowicie wystarczające
P3. Jak Pan(i) oceni poziom wiedzy teoretycznej uzyskanej w ostatnio ukończonej szkole/uczelni?
jest całkowicie niewystarczający
jest raczej niewystarczający
jest raczej wystarczający
jest całkowicie wystarczający
P4. Jakie były najważniejsze powody, dla których wybrał(a) Pan(i) naukę właśnie tego zawodu/ten profil/kierunek? Można zaznaczyć maksymalnie 2 najważniejsze odpowiedzi
uważałem, że jest atrakcyjny na rynku pracy
renoma/poziom kształcenia/nauczyciele/wykładowcy
wydawało mi się, że po tym kierunku łatwiej jest znaleźć pracę
poradzili mi znajomi, rodzina
łatwo było się dostać
moje zainteresowania
bliskość miejsca zamieszkania
bez wyraźnego powodu

inny powód, jaki?.....
P5. Proszę powiedzieć jak dziś ocenia Pan(i) wybór ostatnio ukończonej szkoły i profilu/kierunku kształcenia? Co zrobił(a)by Pan(i), gdyby można było wybierać jeszcze raz?
wybrał(a)bym tak samo
wybrał(a)bym ponownie tę szkołę, ale inny kierunek/profil
wybrał(a)bym inną szkołę z tym samym kierunkiem/profilem
wybrał(a)bym inną szkołę, z innym kierunkiem/profilem
P6. Czy polecił(a)by Pan(i) znajomej lub znajomemu Pana(i) ostatnio ukończony kierunek kształcenia jako dobrze przygotowujący do podjęcia pracy?
tak
częściowo
nie
nie wiem
P7. Czy w czasie od ukończenia szkoły/uczelni podejmował(a) Pan(i) jakiegokolwiek inicjatywy związane z podnoszeniem kwalifikacji i umiejętności?
tak - proszę przejść do pytania P9
nie - proszę przejść do pytania P8, a następnie do pytania P11
P8. Dlaczego nie podejmował(a) Pan(i) tego typu działań? Można zaznaczyć maksymalnie 2 najważniejsze odpowiedzi
obecny poziom wykształcenia jest dla mnie optymalny
nie wpłynie to na polepszenie mojej sytuacji na rynku pracy
nie stać mnie na to
brak czasu
inne, jakie?
P9. Jakie to były inicjatywy? Proszę zaznaczyć wszystkie właściwe odpowiedzi
kontynuowałem(am) naukę w liceum
kontynuowałem(am) naukę w technikum
kontynuowałem(am) naukę w szkole policealnej
kontynuowałem(am) naukę na studiach wyższych pierwszego stopnia, tj. licencjackich
kontynuowałem(am) naukę na studiach wyższych drugiego stopnia, tj. magisterskich
kontynuowałem(am) naukę na studiach wyższych trzeciego stopnia, tj. doktoranckich

brałem(am) udział w kursie/szkoleniu, jakim/czego dotyczyło?.....
brałem(am) udział w seminariach/konferencjach, jakich/czego dotyczyły?.....
studia podyplomowe, jakie?.....
inne, jakie?
P10. Jakie były główne powody podniesienia kwalifikacji i umiejętności? Można zaznaczyć maksymalnie 3 najważniejsze odpowiedzi
chęć uzyskania awansu
chęć znalezienia pracy/zmiany miejsca pracy
utrzymanie obecnego zatrudnienia
zdobycie wiedzy specjalistycznej, podnoszącej wartość na rynku pracy
zdobycie umiejętności interpersonalnych i predyspozycji osobowościowych niezbędnych lub przydatnych na rynku pracy
nauka języka obcego
nauka programów komputerowych
osobiste powody (samorealizacja, prestiż, przyjemność, itp.)
inne, jakie?
P11. Czy planuje Pan(i) jeszcze kiedyś podnosić swoje kwalifikacje i umiejętności?
tak, planuję uzupełnić swoje kwalifikacje i umiejętności w ciągu najbliższych kilku miesięcy - <i>proszę przejść do pytania P13</i>
tak, planuję uzupełnić swoje kwalifikacje i umiejętności w ciągu najbliższych kilku lat - <i>proszę przejść do pytania P13</i>
nie - <i>proszę przejść do pytania P12, a następnie P15</i>
P12. Dlaczego nie planuje Pan(i) podniesienia swoich kwalifikacji i umiejętności? Można zaznaczyć maksymalnie 2 najważniejsze odpowiedzi
obecny poziom kwalifikacji jest dla mnie optymalny
nie wpłynie to na polepszenie mojej sytuacji na rynku pracy
nie stać mnie na to
brak czasu
inne, jakie?
P13. Na czym będzie polegało planowane podniesienie kwalifikacji? Proszę zaznaczyć wszystkie właściwe odpowiedzi
chęć kontynuować naukę w liceum
chęć kontynuować naukę w technikum

chęć kontynuować naukę w szkole policealnej
chęć kontynuować naukę na studiach wyższych pierwszego stopnia, tj. licencjackich
chęć kontynuować naukę na studiach wyższych drugiego stopnia, tj. magisterskich
chęć kontynuować naukę na studiach wyższych trzeciego stopnia, tj. doktoranckich
chęć wziąć udział w kursie/szkoleniu, jakim/czego dotyczyło?.....
chęć wziąć udział w seminariach/konferencjach, jakich/czego dotyczyły?.....
chęć podjąć studia podyplomowe, jakie?.....
inne, jakie?
P14. W jakiej odległości od miejsca zamieszkania jest Pan(i) gotów/gotowa podnosić swoje kwalifikacje?
bez zmiany miejsca zamieszkania
mogę się przeprowadzić, ale nie za granicę
jestem gotowy wyjechać nawet za granicę
nie wiem

CZĘŚĆ 2. Status na rynku pracy i ścieżka zawodowa

P15. Czy obecnie pracuje Pan(i) zawodowo?
tak - <i>proszę przejść do pytania P22</i>
nie - <i>proszę przejść do pytania P16</i>
P16. Dlaczego obecnie Pan(i) nie pracuje?
nadal się uczę - <i>proszę przejść do pytania P40</i>
nie mogę znaleźć pracy - jestem zarejestrowany jako bezrobotny(a) - <i>proszę przejść do pytania P17-P21, a następnie P40</i>
nie mogę znaleźć pracy – nie jestem zarejestrowany jako bezrobotny(a) - <i>proszę przejść do pytania P17-P21, a następnie P40</i>
nie chcę obecnie podjąć zatrudnienia - <i>proszę przejść do pytania P40</i>
inne, jakie?..... - <i>proszę przejść do pytania P40</i>
P17. Jak długo jest Pan(i) bezrobotny(a) / nie może Pan(i) znaleźć zatrudnienia?
do 3 miesięcy
powyżej 3 do 6 miesięcy
powyżej 6 do 12 miesięcy
powyżej 12 miesięcy

P18. Jak często poszukuje Pan(i) pracy?
codziennie
kilka razy w tygodniu
raz na tydzień
kilka razy w miesiącu
raz na miesiąc
raz na kilka miesięcy
nie poszukuję aktualnie pracy
P19. W ilu procesach rekrutacyjnych brał(a) Pan(i) udział w tym czasie (z wyłączeniem tego na aktualne stanowisko)?
<i>PROCES REKRUTACYJNY – PROCES, W KTÓRYM OSOBA POSZUKUJĄCA ZATRUDNIENIA, UCZESTNICZY W CELU ZDOBYCIA POSADY. ROZPOCZYNA SIĘ W MOMENCIE ZAPROSZENIA KANDYDATA DO POTENCJALNEGO PRACODAWCY. OBEJMUJE M.IN.: ROZMOWĘ KWALIFIKACYJNĄ, TESTY PSYCHOLOGICZNE, ITP. W ZALEŻNOŚCI OD ETAPU, DO KTÓREGO DOTRZE KANDYDAT. NIE MUSI ZAKOŃCZYĆ SIĘ UZYSKANIEM ZATRUDNIENIA.</i>
w żadnym
w jednym
w 2 - 3
w 4 - 6
w 7 - 10
w więcej niż 10
P20. W jaki sposób najczęściej poszukuje Pan(i) pracy? Można zaznaczyć maksymalnie 2 najważniejsze odpowiedzi
przeгляд ogłoszeń zamieszczanych w prasie
przeгляд ogłoszeń zamieszczanych w Internecie
przeгляд ogłoszeń z radio i TV
samodzielne składanie aplikacji w przedsiębiorstwach
poprzez urząd pracy
poprzez znajomych, rodzinę
propozycja pracodawcy
inne, jakie?

P21. Jak Pan(i) sądzi, co jest główną przeszkodą w uzyskaniu przez Pana(ią) zatrudnienia? Można zaznaczyć maksymalnie 2 najważniejsze odpowiedzi
zbyt niskie kwalifikacje
brak zapotrzebowania na moje kwalifikacje
zbyt małe doświadczenie bądź brak doświadczenia zawodowego
niewystarczające umiejętności interpersonalne, np. kontaktowość, charyzma
brak znajomości
brak miejsc pracy w moim miejscu zamieszkania
inne, jakie?.....
P22. Jeśli Pan(i) pracuje, to jaka jest Pana(i) główna forma zatrudnienia?
umowa o pracę na czas określony - proszę przejść do pytań P23-P24, a następnie P27
umowa o pracę na czas nieokreślony - proszę przejść do pytań P23-P24, a następnie P27
umowa o dzieło - proszę przejść do pytań P23-P24, a następnie P27
umowa zlecenie - proszę przejść do pytań P23-P24, a następnie P27
praca nakładcza - proszę przejść do pytań P23-P24, a następnie P27
bez umowy, tzw. „na czarno” - proszę przejść do pytań P23-P24, a następnie P27
osoba ucząca się zawodu otrzymująca wynagrodzenie - proszę przejść do pytań P23-P24, a następnie P27
prowadzę jednoosobową działalność gospodarczą (samozatrudnienie) - proszę przejść do pytania P25-P28, a następnie P30
prowadzę działalność gospodarczą i zatrudniam pracowników - proszę przejść do pytania P25
P23. Na jakim stanowisku jest Pan(i) zatrudniony(a)?
.....
P24. Jak Pan(i) sądzi, co przesądziło o tym, iż został(a) Pan(i) zatrudniony(a) na aktualnym stanowisku pracy? Można zaznaczyć maksymalnie 2 najważniejsze odpowiedzi
doświadczenie na podobnym stanowisku w innej firmie
odpowiednie kwalifikacje i umiejętności
znajomość języka obcego, jakiego?.....
cechy osobiste, jakie?.....
znajomości

inne, jakie?
P25. Co skłoniło Pana(ia) do podjęcia decyzji o rozpoczęciu przez Pana(ia) działalności gospodarczej? <i>Można zaznaczyć maksymalnie 2 najważniejsze odpowiedzi</i>
potrzeba samorealizacji
niezależność zawodowa
chęć sprawdzenia się w pracy na własny rachunek
nadzieja na wyższe zarobki i poprawę własnej sytuacji ekonomicznej
brak pracy i problemy ze znalezieniem zatrudnienia
inne, jakie?
P26. Czy planuje Pan(i) w bliższej lub dalszej przyszłości zamknąć działalność gospodarczą i pracować na tzw. „etacie”?
zdecydowanie nie
raczej nie
raczej tak
zdecydowanie tak
nie wiem
P27. Jaki jest Pana(i) staż w obecnym miejscu pracy/czas prowadzenia działalności gospodarczej?
do 3 miesięcy
powyżej 3 do 6 miesięcy
powyżej 6 do 12 miesięcy
powyżej 1 roku do 2 lat
powyżej 2 lat do 3 lat
powyżej 3 lat do 4 lat
powyżej 4 lat do 5 lat
powyżej 5 lat, ile?
P28. Jaki jest główny profil działalności instytucji/firmy, w której jest Pan(i) obecnie zatrudniony(a) lub profil Pana(i) działalności gospodarczej?
administracja publiczna
badania naukowe
budownictwo

edukacja
energetyka i surowce
finanse
handel
informatyka
motoryzacja
nieruchomości
przemysł przetwórczy - chemiczny
przemysł przetwórczy - drzewno - papierniczy
przemysł przetwórczy - lekki (włókienniczy, tekstylny, skórzano – obuwniczy)
przemysł przetwórczy - mineralny (cementowy, wapienniczo – gipsowy, szklarski, betonowy, ceramiczny)
przemysł przetwórczy - spożywczy
przemysł przetwórczy – pozostałe, w tym ciężki (paliwowo – energetyczny, metalurgiczny, elektromaszynowy)
reklama i marketing
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
służba zdrowia
telekomunikacja
transport i logistyka
turystyka
usługi
inne, jakie?
P29. Jaka jest wielkość firmy/instytucji, w której jest Pan(i) zatrudniony(a) lub wielkość prowadzonej działalności gospodarczej?
firma/instytucja zatrudniająca do 9 pracowników
firma/instytucja zatrudniająca od 10 do 49 pracowników
firma/instytucja zatrudniająca od 50 do 249 pracowników
firma/instytucja zatrudniająca powyżej 250 pracowników
P30. Jaka jest forma własnościowa instytucji/firmy, w której jest Pan(i) aktualnie zatrudniony(a) lub Pana(i) działalności gospodarczej?
sektor prywatny

satysfakcja z pracy
P39. Podsumowując, czy podjęta przez Pana(ią) praca lub prowadzona działalność gospodarcza jest zgodna z Pana(i) oczekiwaniami?
zdecydowanie nie
raczej nie
raczej tak
zdecydowanie tak
P40. Czy posiada Pan(i) jakieś wcześniejsze doświadczenia zawodowe (poza obecną pracą, jeśli respondent obecnie pracuje lub prowadzi działalność gospodarczą)?
tak - proszę przejść do pytania P41
nie - proszę przejść do pytania P43
P41. W ilu miejscach dotychczas Pan/i pracowa/a? (licząc zarówno prace dorywcze, jak i zatrudnienie na tzw. etacie, itp.)
0
1
2 - 3
4 - 6
7 - 10
więcej niż 10
P42. Z czym związane były te wcześniejsze doświadczenia zawodowe? Proszę wskazać charakter wykonywanych prac (np. prace dorywcze - opiekunka dziecięca, staż - prace biurowe, itp.) Proszę zaznaczyć wszystkie właściwe odpowiedzi
prace dorywcze [proszę wskazać jakie]
zatrudnienie na tzw. „etacie” [proszę wskazać jakie]
praca za granicą [proszę wskazać jaka]
staż [proszę wskazać w jakim zakresie]
praktyki [proszę wskazać w jakim zakresie]
wolontariat [proszę wskazać w jakim zakresie]
prowadzenie własnej działalności gospodarczej [proszę wskazać w jakim zakresie]
inne, jakie?.....

CZĘŚĆ 3. Weryfikacja planów zawodowych i ocena własnych możliwości i potencjału na rynku pracy

a) pytania 41-47 dotyczą tylko tych respondentów, którzy obecnie pracują

P43. Czy w ciągu najbliższych dwóch lat planuje Pan(i) zmienić pracę?
tak, chciał(a)bym zmienić stanowisko u tego samego pracodawcy - proszę przejść do pyt. P44
tak, chciał(a)bym zmienić pracodawcę - w tej samej branży - proszę przejść do pyt. P44
tak, chciał(a)bym zmienić pracodawcę - w innej branży - proszę przejść do pyt. P44
tak, chciał(a)bym znaleźć zatrudnienie w instytucji publicznej/w innej instytucji publicznej - proszę przejść do pyt. P44
tak, chciał(a)bym otworzyć własną działalność gospodarczą - proszę przejść do pyt. P44
nie, nie planuję zmienić pracy - proszę przejść do pyt. P45
P44. Dlaczego chciał(a)by Pan/i zmienić pracę? Można zaznaczyć maksymalnie 3 najważniejsze odpowiedzi
zbyt niskie wynagrodzenie
zbyt duże obciążenie obowiązkami zawodowymi
nie mam możliwości awansu
nieodpowiednie warunki pracy
nienormowany czas pracy
złe relacje z przełożonym
złe relacje ze współpracownikami
chciałbym/chciałabym otworzyć własną działalność gospodarczą
chciałbym/chciałabym pracować w zawodzie
nie odpowiada mi branża, w której jestem zatrudniony/a
inne, jakie?
zbyt niskie wynagrodzenie
P45. Proszę ocenić, w jakim stopniu jest Pan(i) pewny(a) utrzymania aktualnego zatrudnienia lub działalności gospodarczej w przeciągu 2 kolejnych lat:
jestem bardzo niepewny/a - proszę przejść do pytania P46, a następnie P48
jestem raczej niepewny/a - proszę przejść do pytania P46, a następnie P48

jestem raczej pewny/a - proszę przejść do pytania P47				
jestem bardzo pewny/a - proszę przejść do pytania P47				
nie wiem, trudno powiedzieć - proszę przejść do pytania P48				
P46. Proszę powiedzieć, jakie są powody (źródła) tych obaw? Można zaznaczyć maksymalnie 2 najważniejsze odpowiedzi				
słaba kondycja finansowa firmy				
ogólna sytuacja ekonomiczna na rynku (m.in. kryzys gospodarczy)				
złe relacje z przełożonym/ współpracownikami/ pracownikami				
nie radzenie sobie z obowiązkami służbowymi				
niewystarczające kwalifikacje i umiejętności				
umowa na czas określony				
duża konkurencja				
zmniejszająca się liczbą klientów/ zleceń				
inne, jakie?				
P47. Co przede wszystkim wpływa na to, iż jest Pan(i) pewny(a) utrzymania zatrudnienia lub działalności gospodarczej?				
odpowiednie wykształcenie				
odpowiednie umiejętności, niezbędne do wykonywania pracy				
doświadczenie				
dobre relacje z przełożonym/pracownikami				
zadowolenie z wykonywanej pracy				
inne, jakie?				
P48. Proszę ocenić, na skali od 1 do 5, Pana(i) szanse na zmianę zatrudnienia na dające lepsze warunki finansowe, gdzie 1 oznacza brak szans, a 5 bardzo duże szanse.				
1	2	3	4	5
P49. Proszę ocenić, na skali od 1 do 5, Pana(i) szanse na zmianę zatrudnienia na dające większą satysfakcję, gdzie 1 oznacza brak szans, a 5 bardzo duże szanse.				
1	2	3	4	5

b) pytania 50-56 do wszystkich respondentów

P50. Gdyby okazało się, że wkrótce dostanie Pan(i) ofertę ciekawej pracy, to w jakiej odległości od miejsca obecnego zamieszkania jest Pan(i) gotowy(a) pracować na dzień dzisiejszy?				
bez zmiany miejsca obecnego pobytu a do pracy nie dłużej niż 30 minut				
bez zmiany miejsca obecnego pobytu a do pracy nawet ponad 30 minut				
żeby pracować mogę przeprowadzić się gdzieś dalej, ale nie za granicę				
jestem gotowy/a wyjechać nawet za granicę, żeby pracować				
P51. Gdyby okazało się, że wkrótce dostanie Pan(i) ofertę ciekawej pracy i wyboru formy zatrudnienia, to która odpowiadałaby Panu(i) najbardziej na dzień dzisiejszy?				
na zlecenie lub dzieło				
umowa o pracę na część etatu				
umowa o pracę na pełny etat				
bez umowy				
samozatrudnienie				
inne forma, jaka?				
P52. Gdyby okazało się, że wkrótce dostanie Pan(i) ofertę ciekawej pracy w regionie lubelskim, to jaka minimalna kwota miesięcznego wynagrodzenia netto (tzw. „na rękę”) byłaby dla Pana(i) akceptowalna na dzień dzisiejszy?				
P53. Jak Pan(i) ocenia możliwości kształtowania własnej kariery zawodowej?				
mam duże możliwości				
mam średnie możliwości				
mam małe możliwości				
nie mam żadnych możliwości				
nie wiem, trudno powiedzieć				
P54. Proszę na skali od 1 do 5 ocenić własny potencjał (tj. możliwości rozwojowe) na rynku pracy, gdzie 1 oznacza ocenę najniższą, a 5 najwyższą				
1	2	3	4	5
P55. Proszę ocenić ogólnie znajomość swoich własnych predyspozycji zawodowych, słabych i mocnych stron, o których mógłby(aby) Pan(i) aktualnie opowiedzieć na rozmowie kwalifikacyjnej?				

nie znam ich prawie w ogóle			
nie znam ich wystarczająco			
znam je wystarczająco			
znam je bardzo dobrze			
P56. Proszę ocenić, w jakim stopniu spełniły się Pana(i) plany zawodowe oraz edukacyjne z czasów, gdy uczył(a) Pan(i) do ostatnio ukończonej szkoły/uczelni:			
	Nie spełniły się	Spełniły się	Nie miałem takich planów
kontynuowanie edukacji na wyższych szczeblach			
utrzymanie posiadanego zatrudnienia (<i>jeśli respondent w I edycji badania pracował</i>)			
znalezienie zatrudnienia/ zmiana pracy			
założenie rodziny			
jednoczesne łączenie pracy i nauki			

PYTANIE DODATKOWE:

Co Pana/i zdaniem należałoby zrobić, aby polepszyć sytuację absolwentów na rynku pracy? Jakie kroki, działania powinny podejmować instytucje, które związane są z problematyką absolwentów na rynku pracy? (maksymalna ilość znaków - 2000 ze spacjami)

.....

Dziękujemy za udział w badaniu !
Zespół General Projekt Sp. z o.o.

KWESTIONARIUSZ WYKORZYSTANY W BADANIACH JAKOŚCIOWYCH

MOJA KARIERA

(na podst.: Schein E. H. (1990). *Career Anchors. Discovering your Real Values*. San Francisco: Jossey-Bass/Pfeifer Printing, tłum. za zgodą autora A. Paszkowska-Rogacz)

Instrukcja

Proszę o przypisanie najwyższej liczby punktów tym zdaniom, które najlepiej Cię opisują, a najmniejszej liczby punktów tym, które do Ciebie w ogóle nie pasują. Na przykład, jeśli twierdzenie mówi „Marzę o stanowisku prezesa firmy” możesz przypisać mu:

- jeśli to twierdzenie **zupełnie nie pasuje** do Ciebie
- lub **3** jeśli to twierdzenie **pasuje** do Ciebie **w niektórych sytuacjach**
- lub **5** jeśli to twierdzenie **w dużej mierze pasuje** do Ciebie
- **6** jeśli to twierdzenie **całkowicie** do Ciebie **pasuje**

Punkty wpisuj w kolumnie po lewej stronie twierdzeń.

	1. Marzę o tym, żeby osiągnąć taki stopień profesjonalizmu, by ludzie zwracali się do mnie po radę jak do eksperta
	2. Najbardziej angażuje mnie praca, dzięki której mogę kierować innymi i koordynować ich wysiłki
	3. Marzę o karierze, która da mi wolność wyboru sposobu i czasu działania
	4. Bezpieczeństwo i stabilność są dla mnie ważniejsze niż niezależność i autonomia
	5. Jestem zawsze otwarty na pomysły, które pozwolą mi otworzyć własną firmę
	6. Odniosę w życiu sukces tylko wówczas, gdy będę miał poczucie, że mam swój udział w budowaniu społecznego dobra
	7. Marzę o takiej karierze, dzięki której będę rozwiązywać trudne problemy lub stawać wobec prawdziwych wyzwań
	8. Raczej porzucę firmę niż pozwolę, żeby moja praca w niej stwarzała problemy osobiste i rodzinne
	9. Będę czuł, że odniosłem sukces tylko wtedy, gdy uda mi się doprowadzić moje umiejętności techniczne i umiejętności zarządzania do szczytowego poziomu
	10. Marzę o tym, żeby zarządzać wielką organizacją i podejmować decyzje mające wpływ na sytuację wielu ludzi
	11. Najbardziej angażuję się w pracę, kiedy mam całkowitą swobodę decydowania o zadaniu, harmonogramie i procedurach
	12. Z pewnością odejdę z firmy, która nie będzie dbała o moje bezpieczeństwo
	13. Nawet bardzo wysokie stanowisko menedżerskie w cudzej firmie nie jest dla mnie ważne w porównaniu z możliwością prowadzenia własnego biznesu
	14. Najbardziej odpowiada mi kariera, dzięki której będę mógł używać swoich zdolności w służbie innym ludziom
	15. Będę czuł, że moja kariera wiąże się z sukcesem tylko wtedy, gdy stanę twarzą w twarz z trudnymi wyzwaniami
	16. Marzę o takiej pracy, która pozwoli mi zaspokajać jednocześnie potrzeby natury osobistej, rodzinnej i zawodowej
	17. Bycie szefem i jednocześnie dobrym fachowcem w danej dziedzinie jest dla mnie bardziej atrakcyjne niż praca dyrektora wysokiego szczebla
	18. Praca w firmie przyniesie mi satysfakcję tylko wtedy, gdy zajmę stanowisko dyrektora wysokiego szczebla
	19. Praca w firmie przyniesie mi satysfakcję, gdy osiągnę wysoką autonomię i swobodę działania
	20. Poszukuję takiej pracy, która da mi poczucie bezpieczeństwa i stabilizacji
	21. Zaangażuję się w taką drogę zawodowa, która będzie całkowicie rezultatem mojego własnego wysiłku i moich własnych pomysłów
	22. Zamiast osiągać wysoką pozycję menedżerską wolę spożytkować moje umiejętności dla budowania lepszego świata
	23. Angażuję się w taką pracę, w której zadania na pierwszy rzut oka wydają się nie do rozwiązania
	24. Sukces w życiu oznacza dla mnie utrzymanie równowagi między wymaganiami życia osobistego, rodzinnego i zawodowego
	25. Raczej odszedłbym z firmy, niż zaakceptował rotacyjny system obejmowania stanowisk, który powoduje utratę pozycji eksperta w danej dziedzinie

26.	Stanowisko dyrektora wysokiego szczebla jest dla mnie bardziej atrakcyjne niż menedżera – fachowca
27.	Własny sposób wykonywania pracy, wolny od reguł i barier znaczy dla mnie więcej niż poczucie bezpieczeństwa
28.	Najbardziej zaangażuję się w pracę, kiedy będę miał poczucie bezpieczeństwa zatrudnienia i stałe zarobki
29.	Odniosę sukces zawodowy tylko wtedy, kiedy uda mi się stworzyć lub zbudować coś co będzie oparte na moim własnym pomysłe
30.	Marzę o karierze, która wniesie realny wkład w rozwój społeczeństwa
31.	Poszukuję takiej pracy, która będzie stanowiła wyzwanie dla mojej zdolności rozwiązywania problemów oraz pozwalała na zdrową rywalizację
32.	Utrzymanie równowagi między życiem osobistym i zawodowym jest dla mnie ważniejsze niż wysoka pozycja menedżerska
33.	Najchętniej poświęcam się pracy, która angażuje moje szczególne umiejętności i talenty
34.	Zmienię pracę, jeśli nie da mi ona szansy na otrzymanie stanowiska dyrektora wysokiego szczebla
35.	Odejdę z firmy, która będzie ograniczać moją wolność i autonomię
36.	Marzę o karierze, która da mi poczucie bezpieczeństwa i stabilizacji
37.	Marzę o stworzeniu własnej firmy
38.	Jestem gotów na odejście z firmy, która nie doceni mojej umiejętności pomagania innym
39.	Rozwiązywanie problemów pozornie nierozwiązywalnych jest dla mnie w pracy ważniejsze niż osiągnięcie wysokiej pozycji menedżerskiej
40.	Zawsze będę poszukiwać takich możliwości pracy, które ograniczają do minimum konflikty „praca-dom”

Teraz przejrzyj jeszcze raz swoje odpowiedzi i zwróć uwagę na te, które rangowałeś najwyżej. Wybierz z nich **TRZY**, które **najdokładniej** Cię opisują i do przyznanych im rang dodaj jeszcze po cztery (4) punkty.

Tablica wyników

1. Przenieś punktację do tabeli, odpowiednio do numerów stwierdzeń.
2. Dodaj punkty wpisane w każdej kolumnie w celu obliczenia liczby punktów przypisanych poszczególnym wartościom kariery. Nie zapomnij o uwzględnieniu dodatkowych punktów przy trzech stwierdzeniach.
3. Wynik każdej kolumny podziel następnie przez pięć. Otrzymasz w ten sposób średni wynik dla każdej skali, oznaczający wagę jaką ma dla Ciebie dana wartość - kotwica kariery.

P	Prz	A/N	B/S	K/P	U/P	W	SŻ
1	2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31	32
33	34	35	36	37	38	39	40
suma
÷5	÷5	÷5	÷5	÷5	÷5	÷5	÷5
wynik							

Interpretacja

P = Profesjonalizm. Dążenie do bycia fachowcem w konkretnej dziedzinie, potwierdzenia własnego mistrzostwa, najczęściej bez zainteresowania stanowiskami kierowniczymi.

Prz = Przywództwo. Celem zawodowym zdobycie nowych doświadczeń w zakresie zarządzania, podejmowania decyzji, zwiększenie zakresu władzy, dążenie do niezależności finansowej, doskonalenie technik zwiększających skuteczność i wydajność pracy zarówno swojej, jak i grupy.

A/N = Autonomia i niezależność. Częste dążenie do poszerzenia własnej swobody w związku z biurokracją, pracą pod kontrolą przełożonych. Osoby silnie nastawione na niezależność i dowolność wyboru, które nie lubią wykonywania ściśle określonych i wyznaczonych zajęć i obowiązków. Celem jest praca na stanowisku samodzielnych specjalistów i związana z nim odpowiedzialność.

B/S = Bezpieczeństwo i stabilizacja. Głównym motorem działania jest emocjonalny związek z firmą, poczucie lojalności. Doceniana jest stała i bezpieczna praca. Mogą aspirować do stanowisk kierowniczych, ale najczęściej w ramach tej samej jednostki. Zwykle bronią się przed zmianami środowiska, np. nie interesuje ich kariera międzynarodowa.

K/P = Kreatywność i przedsiębiorczość. Przejawia się dążeniem do rozwiązywania w nieszablonowy sposób zadań i problemów, dostrzeganiu ich w różnych wymiarach, dążeniem do wprowadzenia zmian, innowacji. Mobilność. Pozytywne nastawienie do rotacji jako drogi podwyższania kwalifikacji. Większość takich osób satysfakcjonuje stanowisko doradcy szefa.

U/P = Usługi i poświęcenie dla innych. Głównym celem realizacja wartości humanistycznych, rozwiązywanie problemów społecznych, pomaganie innym, leczenie, nauczanie. Silnie rozwinięta empatia. Osoby chętnie angażujące się w akcje społeczne, podejmują pracę jako wolontariusze.

W = Wyzwanie. Podłożem działania jest tu często chęć przeciwstawiania się trudnościom i możliwość podejmowania ryzyka. Osoby lubiące wyzwania chętnie podejmują pracę w środowisku stwarzającym okazję do walki i rywalizacji. Pola wyzwań mogą być bardzo różne np. takie jak ratowanie firmy od bankructwa, ale również handel i sport. Preferowane są zawody, w których wymagana jest spora dawka ryzyka i niepewności.

SŻ = Styl życia. Zachowanie proporcji i harmonii między różnymi aspektami życia, przede wszystkim pracą i życiem osobistym. Osoby gotowe na rezygnację z wyższych dochodów na rzecz spędzania większej ilości czasu z bliskimi. Sukces to dla nich coś więcej niż sukces zawodowy i wysokie zarobki.

SCENARIUSZ INDYWIDUALNEGO WYWIADU POGŁĘBIONEGO (IDI) W ROKU 2013

z absolwentami szkół zawodowych, techników, liceów, szkół wyższych w ramach badania „Plany i losy zawodowe absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i uczelni wyższych” w projekcie systemowym Lubelskie Obserwatorium Rynku Pracy realizowanym przez Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie.

K / M

imię i nazwisko przeprowadzającego wywiad

imię i nazwisko respondenta płeć

WPROWADZENIE

Na wstępie bardzo dziękuję za umożliwienie nam rozmowy w ramach kolejnego etapu badania absolwentów szkół z województwa lubelskiego. Takie spotkania jak nasze odbywają się z 30. osobami, które w ubiegłym roku odpowiadały na pytania osoby ankietującej, pracującej dla Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie. Wtedy padały pytania o plany edukacyjno-zawodowe, dziś chcielibyśmy podczas ok. półgodzinnego spotkania porozmawiać o tym jak zmieniła się Pana/i sytuacja po roku. Cenna będzie także Pana/i osobista ocena tego czasu, z czego jest Pan/i najbardziej zadowolony/a, z czego mogą wynikać Pana/i trudności na rynku pracy, o ile Pan/i takie napotkał/a.

Zanim zaczniemy chcę poinformować Pana/ią o **poufności badania** tzn. żadna osoba nie będzie przedstawiana z imienia i nazwiska w raporcie podsumowującym badania, w opracowaniu badań analizy prezentowane bez powiązania z konkretną osobą. Po drugie, dla przydatności wyników badań ważne jest żeby nasza rozmowa była szczera, **każda Pana/i wypowiedź jest tak samo ważna i doniosła**, nawet jeśli jest krytyczna np. wobec jakiejś instytucji czy wobec jakichś faktów. Problemy, o których może Pan/i swobodnie mówić będą, w ramach wniosków z badań, przekazane w formie zbiorczych raportów instytucjom rynku pracy, edukacji, a także osobom podejmującym decyzje o kierunkach kształcenia.

Warunkiem naszej rozmowy jest Pana/i zgoda na jej nagrywanie. Ułatwi to także spisanie Pana/i wypowiedzi. Zapewniam, że nagranie będzie wykorzystywane tylko do analizy materiału w formie pisemnej i nie będzie przekazywane żadnej instytucji. **Czy wyraża Pan/i na nie zgodę?**

TAK / NIE – zakończyć wywiad

SYTUACJA EDUKACYJNA I ZAWODOWA

ANKIETER: analiza kwestionariusza PAPI 2012, wynotowanie informacji o profilu ukończonej szkoły

Rozmawiam z (podać imię i nazwisko) Proszę opowiedzieć czy po ukończeniu szkoły (pełna nazwa) o profilu/kierunku podejmował Pan(i) jakieś kształcenie? (ANKIETER: istotne są wszelkie rozpoczęte formy kształcenia - kursy, studia, szkolenia itp.). Dlaczego się Pan/i na nie zdecydował/a?

Proszę opowiedzieć o wszelkich aktywnościach związanych z pracą od ukończenia szkoły? (poszukiwania, rekrutacja, w ilu miejscach, jak długo pracowali/pracują)

Dla respondentów z warstwy „z doświadczeniem” z pominięciem absolwentów liceum: czy można powiedzieć, że pracował/a lub pracuje Pan/i w wyuczonym zawodzie?

Czy musiał/a Pan/i dokonywać jakichś trudnych wyborów dotyczących nauki lub pracy w czasie ostatniego roku? Proszę o nich opowiedzieć. (ANKIETER: istotne są np. o dylematy nauka albo praca, na jaką pracę się zdecydować, jaki profil/rodzaj kształcenia wybrać itp.)

OCENA WŁASNEJ SYTUACJI EDUKACYJNO-ZAWODOWEJ

Czy można powiedzieć, że z niektórych własnych decyzji/wyborów odnoszących się do kształcenia, pracy itp. jest Pan/i bardziej zadowolony/a, a z niektórych mniej? Których? Dlaczego?

Oprócz własnych decyzji czasem na to gdzie pracujemy/nie pracujemy lub gdzie się uczymy/nie uczymy mają wpływ wydarzenia niezależne od nas. Czy po ukończeniu szkoły występowały takie sytuacje? Czy można powiedzieć, że z jakichś okoliczności tego typu jest Pan/i bardziej lub mniej zadowolony/a? Dlaczego?

OCENA WSPARCIA I WYMAGAŃ ZEWNĘTRZNYCH

Aby wybierać spośród różnych możliwości na rynku pracy i edukacji potrzebna jest nam właściwa informacja. Czy można powiedzieć, że w stosunku do Pana/i oczekiwań, jakiejś informacji jest za mało albo za dużo? Proszę podać przykłady. (ANKIETER: istotne jest wskazanie rodzajów informacji o ofertach pracy, prognozach, zapotrzebowaniu na pracowników, rozwoju zawodowym, kierunkach kształcenia itp. o ile jakiejś informacji jest za dużo lub za mało zdaniem respondenta)

Jak Pan/i myśli co najbardziej wartościowego dała Panu/i szkoła, którą Pan/i ukończył/a w ubiegłym roku? Proszę uzasadnić.

Z naszych bezpośrednich badań pracodawców w województwie lubelskim wynika, że absolwenci są zatrudniani przez 1/5 pracodawców, im większa instytucja tym częściej ich zatrudnia. Ponad połowa pracodawców ich zatrudniających twierdzi, że absolwentom brakuje kwalifikacji, umiejętności lub doświadczenia. Nie są raczej skłonni finansować im nabywania kwalifikacji. Pracodawcy podkreślają też, że oczekują od kandydatów do pracy dużo większej inicjatywy, zdolności do wyszukiwania i analizy informacji, niż ta, która jest prezentowana przez tych kandydatów.

Jak mógłby/mogłaby skomentować Pan/i te wyniki? Co pracodawcy mają na myśli mówiąc o doświadczeniu? Czy są jakieś sposoby na to, aby absolwenci, tacy jak Pan/i, bardziej odpowiadali na wszystkie wymagania?

Z naszego monitoringu ofert pracy na województwo lubelskie wynika, że doświadczenie zawodowe jest wymagane przede wszystkim w ogłoszeniach o pracę w następujących branżach:

Sprzedaż 30%, Finanse 12%, Informatyka 9%, Obsługa klienta i Administracja 8%. Jednocześnie tych branż dotyczy największa ilość ogłoszeń.

Proszę o komentarz także do tych wyników.

UKIERUNKOWANIE KARIERY, RECEPTA NA SUKCES

Na koniec naszej rozmowy proszę o wypełnienie kwestionariusza „Moja Kariera”, a następnie przekazanie nam jego ogólnych wyników. Materiał będzie mógł/mogła Pan/i zachować dla siebie.

W kwestionariuszu nie ma złych lub dobrych odpowiedzi. Służy on do opisu tego czym kieruje się Pan/i dzisiaj dokonując wyborów na drodze zawodowej.

• UZUPEŁNIANIE KWESTIONARIUSZA

Czy zgadza się Pan/i ze stwierdzeniem, że myśląc o pracy docenia Pan/i szczególnie..... (wymienić i wpisać kotwicę/e kariery z najwyższą średnią/średnimi). Jeśli tak/raczej tak to czy mógłby Pan/i podać jakiś przykład działania od ukończenia szkoły, które by to potwierdzało?

Co byłoby dla Pana/i sukcesem edukacyjnym lub zawodowym w ciągu najbliższego roku?

Co mógłby Pan/i zrobić w ciągu najbliższego roku, aby Pana/i sytuacja na polskim rynku pracy poprawiła się?

ZAKOŃCZENIE

Dziękujemy za udział w badaniu. Będziemy wdzięczni jeśli w kolejnych latach zechce nam Pan/i na krótko poświęcić swój czas. Jesteśmy zainteresowani, aby wszyscy odpowiedzialni za kształtowanie edukacji i wsparcia dla absolwentów mieli rzeczywisty obraz ich losów po zakończeniu danego typu szkoły. Dziękujemy, że mógł nam Pan/i pomóc w realizacji tego celu.

www.lorp.wup.lublin.pl

Lubelskie Obserwatorium Rynku Pracy
Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie

ul. Okopowa 5 p. 415, 20-022 Lublin
tel. (81) 46-35-332, fax 46-35-305
www.lorp.wup.lublin.pl
e-mail: lorp@wup.lublin.pl
NIP 712-193-69-39

KAPITAŁ LUDZKI
CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA!

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego